

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

**«ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑΣ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ»**

ΚΑΛΑΜΑΡΗ ΣΤΕΦΑΝΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΕΜΒΑΛΩΤΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ, 2019

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«Συμβουλευτική εφαρμοσμένη σε εκπαιδευτικά και κοινωνικά πλαίσια»

**«Διερεύνηση σταδιοδρομίας αποφοίτων του Πανεπιστημίου
Ιωαννίνων»**

υπό

Καλαμάρη Στεφανία

Μεταπτυχιακή εργασία υποβληθείσα για την εκπλήρωση των προϋποθέσεων
απονομής Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στις «Επιστήμες Αγωγής» του
Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Μέλη Τριμελούς Εξεταστικής Επιτροπής

Αναστάσιος Εμβαλωτής, Αναπληρωτής Καθηγητής Παιδαγωγικού Τμήματος
Δημοτικής Εκπαίδευσης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Ανδρέας Μπρούζος, Καθηγητής Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης
Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Παναγιώτης Παπακωνσταντίνου, Καθηγητής Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής
και Ψυχολογίας Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

ΙΩΑΝΝΙΝΑ, 2019

«Διερεύνηση σταδιοδρομίας αποφοίτων του Πανεπιστημίου
Ιωαννίνων»

Καλαμάρη Στεφανία

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελεί ορόσημο στη ζωή των ατόμων. Παρέχει στα άτομα γνώσεις και δεξιότητες στα πλαίσια των προπτυχιακών σπουδών, ικανές να επηρεάσουν τις μετέπειτα ακαδημαϊκές και εργασιακές διαδρομές τους και να καθορίσουν την πορεία τους. Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η αποτύπωση και η ανάλυση των ακαδημαϊκών και εργασιακών διαδρομών των αποφοίτων. Στην έρευνα συμμετείχαν 431 απόφοιτοι του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων όλων των τμημάτων, πλην της Ιατρικής. Οι συμμετέχοντες/ουσες απάντησαν σε ειδικά διαμορφωμένο ερωτηματολόγιο μέσω τηλεφωνικής συνέντευξης που πραγματοποιήθηκε από εμένα ως συνεντεύκτρια. Το ερωτηματολόγιο στόχευε στη συλλογή δεδομένων σχετικά με τον εαυτό τους, την οικογένειά τους, τις αξιολογήσεις τους για τις προπτυχιακές σπουδές στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και τη σύνδεση των σπουδών με τον ακαδημαϊκό και εργασιακό χώρο. Αντλήθηκαν δεδομένα για την ακαδημαϊκή και εργασιακή διαδρομή τους, όπως η συμμετοχή σε πρόγραμμα μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών, η συμμετοχή σε δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών, η σημερινή κατάσταση απασχόλησης, οι (σημαντικές) εργασιακές εμπειρίες, τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της απασχόλησης (πλήρης απασχόληση, συνάφεια απασχόλησης με το αντικείμενο των σπουδών, απολαβές των απασχολούμενων), τα χαρακτηριστικά των άνεργων και των μη οικονομικά ενεργών και οι προτιμήσεις της ιδανικής απασχόλησης. Τα αποτελέσματα επιβεβαιώνουν τη συμμετοχή των αποφοίτων σε μεταπτυχιακά προγράμματα, κυρίως σε ελληνικά πανεπιστήμια, με κυριότερο σκοπό την επαγγελματική αποκατάσταση και επαγγελματική εξέλιξη. Επιπλέον, η μετάβαση των αποφοίτων στην αγορά εργασίας συνδέεται με υψηλό ποσοστό απασχόλησης, κυρίως σε θέση μισθωτών ιδιωτικού τομέα και αυτοαπασχολούμενων χωρίς προσωπικό, με τα επίπεδα της ετεροαπασχόλησης να καταγράφονται αυξημένα. Οι άνεργοι απόφοιτοι απέχουν από την απασχόληση εξαιτίας της έλλειψης θέσεων εργασίας για την ειδικότητά τους, οι μη οικονομικά ενεργοί απόφοιτοι δεν αναζητούν εργασία, διότι πραγματοποιούν μεταπτυχιακές ή διδακτορικές σπουδές, ενώ η εργασία στο δημόσιο τομέα χαρακτηρίζεται ως η επιθυμητή εργασία για τους απόφοιτους.

Λέξεις κλειδιά: εργασιακές διαδρομές αποφοίτων, απασχόληση αποφοίτων, ακαδημαϊκές διαδρομές αποφοίτων, σταδιοδρομία αποφοίτων, μετάβαση στην αγορά εργασίας, σύνδεση τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας.

ABSTRACT

Higher education is an important milestone in people's life. Within undergraduate studies, it provides people with knowledge and skills capable of influencing their subsequent academic and professional paths and defining their course. The purpose of the present research is the tracking and analysis of graduates' academic and professional paths. Four hundred and thirty one graduates from all the departments of the University of Ioannina participated in the study, except for the graduates of Medicine. The participants answered a structured questionnaire through telephone interviewing which was conducted by myself, as I had the role of the interviewer. The questionnaire aimed at collecting data about themselves, their family, their appraisal of their undergraduate studies at University of Ioannina and the link of undergraduate studies with academia and the workplace. Data was collected about the academic and professional background, such as the participation in postgraduate or doctoral studies, the participation in second undergraduate studies, the current employment status, the significant employment experience, the qualitative characteristics of employment (full-time employment, the relevance of employment with the object of undergraduate studies, the employees' remuneration), the characteristics of the unemployed and the economically inactive and the preferences of the ideal employment. The results confirm the participation of graduates in postgraduate and doctoral programs, mainly in Greek universities, aiming at professional rehabilitation and professional development. In addition, the graduates' transition to the labor market is associated with a high employment rate, mainly in positions of employees in the private sector and self-employed without staff, while the levels of heteroemployment seem to be high. Unemployed graduates abstain from employment due to the lack of jobs on their specialty, economically inactive graduates abstain from searching for job due to their participation in postgraduate and doctoral programs, whereas a position in the public sector is defined as the desirable employment.

Key words: graduates' professional paths, graduates' employment, graduates' academic paths, graduates' career, transition to labor market, linking higher education with labor market

Πίνακας περιεχομένων

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
ABSTRACT	6
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	9
ΕΥΡΗΤΗΡΙΟ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ.....	14
ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΕΙΚΟΝΩΝ	22
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	23
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	24
A. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....	27
1. Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας	28
1.1 Η τριτοβάθμια εκπαίδευση.....	28
1.1.1 Η σημασία της εκπαίδευσης.....	28
1.1.2 Το ελληνικό σύστημα εκπαίδευσης.....	28
1.1.3 Η τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα.....	29
1.2 Ακαδημαϊκή διαδρομή αποφοίτων	34
1.2.1 Αποσαφήνιση του όρου.....	34
1.2.2 Ακαδημαϊκή διαδρομή Ελλήνων αποφοίτων	34
1.2.3 Κίνητρα για ακαδημαϊκή διαδρομή.....	37
1.3 Εργασιακή διαδρομή αποφοίτων.....	38
1.3.1 Εργασία - απασχόληση.....	38
1.3.2 Ανεργία - αεργία.....	39
1.3.3 Η αγορά εργασίας στην Ελλάδα.....	39
1.3.4 Η μετάβαση από την ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση στην αγορά εργασίας.....	43
1.4 Θεωρίες σύζευξης εκπαίδευσης και αγοράς εργασίας	51
1.4.1 Θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου.....	51
1.4.2 Θεωρία αναζήτησης εργασίας.....	52
1.5 Ερευνητικό πρόβλημα	53
1.6 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα	54
B. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....	55
2. Μέθοδος	56
2.1 Ερευνητικό εργαλείο	56
2.2 Ερευνητική διαδικασία.....	56
2.3 Συμμετέχοντες.....	57
2.4 Δεξαμενή θεμάτων	58
2.5 Εγκυρότητα και αξιοπιστία	58

2.6 Στατιστική ανάλυση	59
3. Αποτελέσματα	60
3.1 Γενικά, ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο	60
3.1.1 Χαρακτηριστικά και στοιχεία σπουδών αποφοίτων.....	60
3.1.2 Ακαδημαϊκές διαδρομές αποφοίτων Πανεπιστημίου Ιωαννίνων	78
3.1.2.1 Συμμετοχή σε πρόγραμμα μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών	78
3.1.2.2 Συμμετοχή σε δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών	87
3.1.3 Εργασιακές διαδρομές αποφοίτων Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.....	90
3.1.3.1 Εργασιακή ένταξη	90
3.1.3.2 Ανεργία και μη συμμετοχή στην απασχόληση – Δυσκολίες ένταξης.....	93
3.1.3.3 Χαρακτηριστικά απασχόλησης	95
3.1.3.4 Διαδικασία μετάβασης	101
3.1.3.5 Επιθυμητή απασχόληση αποφοίτων	107
3.2 Σκιαγραφώντας το προφίλ κάθε τμήματος.....	110
3.3 Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην σταδιοδρομία των αποφοίτων.....	132
3.4 Προσδιοριστικοί παράγοντες βασικών χαρακτηριστικών της διαδρομής αποφοίτων	141
3.5 Αποτελέσματα της έρευνας για το ΠΤΔΕ Ιωαννίνων	148
3.5.1 Χαρακτηριστικά αποφοίτων ΠΤΔΕ	148
3.5.2 Στοιχεία σπουδών αποφοίτων ΠΤΔΕ	149
3.5.3 Ακαδημαϊκές διαδρομές αποφοίτων ΠΤΔΕ	154
3.5.4 Εργασιακές διαδρομές αποφοίτων ΠΤΔΕ	160
3.5.5 Διαφορές αποφοίτων ΠΤΔΕ Ιωαννίνων μεταξύ των κοόρτεων – οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης	170
4. Συζήτηση αποτελεσμάτων.....	178
5. Συμπεράσματα.....	193
6. Βιβλιογραφικές αναφορές	195
7. Παράρτημα	209

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1. Ποσοστό ατόμων ηλικίας 25-34 ετών με τριτοβάθμια εκπαίδευση (2000-2016) 32

Πίνακας 2. Συμμετοχή (σε χιλ.) αποφοίτων σε μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές (έτη 2009/10-2016/17) 35

Πίνακας 3. Κατανομή αποφοίτων ανά φύλο και τμήμα 60

Πίνακας 4. Κατανομή γονέων με βάση το μορφωτικό επίπεδο 62

Πίνακας 5. Κατανομή γονέων με βάση το επάγγελμα 63

Πίνακας 6. Ολοκλήρωση των σπουδών σε έτη ανά τμήμα και τυπική διάρκεια σπουδών 64

Πίνακας 7. Κατανομή αποφοίτων με βάση το βαθμό πτυχίου ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο 65

Πίνακας 8. Κατανομή αποφοίτων με βάση τις δηλώσεις προτίμησης ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο 66

Πίνακας 9. Κατανομή αποφοίτων με βάση τις προτεραιότητες μετά την αποφοίτηση ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο 67

Πίνακας 10. Ποσοστό ικανοποίησης από τις προπτυχιακές σπουδές ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο 68

Πίνακας 11. Ποσοστό ευχαρίστησης από αντικείμενο σπουδών και πρόγραμμα σπουδών, διδάσκοντες, λειτουργικές υποδομές και διοικητική στήριξη ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο 69

Πίνακας 12. Ποσοστό σύνδεσης του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών με την αγορά εργασίας ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο 72

Πίνακας 13. Ποσοστό ανάγκης επανασχεδιασμού προγράμματος σπουδών ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο 73

Πίνακας 14. Ποσοστό απόκτησης απαραίτητων δεξιοτήτων για την εύρεση εργασίας, ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο 74

Πίνακας 15. Κατανομή αποφοίτων με βάση το χρόνο έναρξης μεταπτυχιακών σπουδών μετά την αποφοίτηση από το προπτυχιακό 80

Πίνακας 16. Κατανομή αντικειμένου μεταπτυχιακών σπουδών ανά επιστημονικό κλάδο 81

Πίνακας 17. Ποσοστό λόγων επιλογής πανεπιστημίου εξωτερικού 81

Πίνακας 18. Ποσοστό άλλων λόγων επιλογής πανεπιστημίου εξωτερικού 82

Πίνακας 19. Κατανομή των χαρακτηριστικών των μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών 83

Πίνακας 20. Ποσοστό λόγων πραγματοποίησης μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών 85

Πίνακας 21. Ποσοστό ανταπόκρισης μεταπτυχιακών-διδακτορικών σπουδών στις υποχρεώσεις και τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας 86

Πίνακας 22. Κατανομή χαρακτηριστικών εργασίας κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών - διδακτορικών σπουδών ανά φύλο 87

Πίνακας 23. Κατανομή επαγγελματικής κατάστασης αποφοίτων με μεταπτυχιακές σπουδές ανά κοόρτη αποφοίτων 92

Πίνακας 24. Κατανομή λόγων ανεργίας αποφοίτων 94

Πίνακας 25. Κατανομή λόγων αεργίας αποφοίτων 95

Πίνακας 26. Κατανομή αποφοίτων με βάση τη θέση στη σημερινή απασχόληση ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο 95

Πίνακας 27. Κατανομή αποφοίτων με βάση το επάγγελμα στη σημερινή απασχόληση ανά φύλο 97

Πίνακας 28. Κατανομή καθαρού μηνιαίου εισοδήματος ανά φύλο, επιστημονικό κλάδο και μορφή εργασίας 99

Πίνακας 29. Κατανομή αποφοίτων με βάση το χρονικό διάστημα εύρεσης εργασίας 104

Πίνακας 30. Κατανομή αποφοίτων με βάση την οικονομική στήριξη για τη δημιουργία προσωπικής επιχείρησης 105

Πίνακας 31. Μετάβαση από την πρώτη σημαντική στη σημερινή απασχόληση 106

Πίνακας 32. Κατανομή τρόπων αναζήτησης εργασίας των άνεργων αποφοίτων ανά φύλο 107

Πίνακας 33. Κατανομή επιθυμητής απασχόλησης αποφοίτων ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο 107

Πίνακας 34. Κατανομή λόγων επιθυμητής απασχόλησης 108

Πίνακας 35. Κατανομή αποφοίτων με βάση τις σκέψεις για δημιουργία προσωπικής επιχείρησης στο άμεσο μέλλον ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο 109

Πίνακας 36. Ποσοστό λόγων μη δημιουργίας προσωπικής επιχείρησης μέχρι τώρα ανά φύλο 109

Πίνακας 37. Κατανομή αποφοίτων με βάση τη θέση στην σημερινή απασχόληση ανά τμήμα 219

Πίνακας 38. Ποσοστό πραγματοποίησης μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών προ και μετά κρίσης 133

Πίνακας 39. Ποσοστό απασχολούμενων αποφοίτων κατά τη διάρκεια μεταπτυχιακών-διδακτορικών σπουδών προ και μετά κρίσης 135

Πίνακας 40. Κατανομή αποφοίτων με βάση τη θέση στη σημερινή απασχόληση προ και μετά κρίσης 137

Πίνακας 41. Σύνοψη λογιστικής παλινδρόμησης για την πρόβλεψη του βαθμού πτυχίου 141

- Πίνακας 42.** Σύνοψη λογιστικής παλινδρόμησης για την πρόβλεψη του βαθμού πτυχίου 142
- Πίνακας 43.** Σύνοψη λογιστικής παλινδρόμησης για την πρόβλεψη της ανάγκης επανασχεδιασμού του προγράμματος σπουδών 143
- Πίνακας 44.** Σύνοψη λογιστικής παλινδρόμησης για την πρόβλεψη της συμμετοχής σε μεταπτυχιακές σπουδές 144
- Πίνακας 45.** Σύνοψη λογιστικής παλινδρόμησης για την πρόβλεψη της απασχόλησης 145
- Πίνακας 46.** Σύνοψη λογιστικής παλινδρόμησης για την πρόβλεψη της απασχόλησης 146
- Πίνακας 47.** Σύνοψη λογιστικής παλινδρόμησης για την πρόβλεψη της εργασιακής ικανοποίησης 146
- Πίνακας 48.** Σύνοψη λογιστικής παλινδρόμησης για την πρόβλεψη του ύψους των αποδοχών των αποφοίτων 147
- Πίνακας 49.** Ποσοστό συμφωνίας για σύνδεση του προπτυχιακού προγράμματος ΠΤΔΕ με τον ακαδημαϊκό χώρο ανά φύλο 152
- Πίνακας 50.** Ποσοστό ευχαρίστησης αποφοίτων ΠΤΔΕ από τη σύνδεση του ΠΠΣ με την αγορά εργασίας 153
- Πίνακας 51.** Ποσοστά ακαδημαϊκής διαδρομής αποφοίτων ΠΤΔΕ 155
- Πίνακας 52.** Κατανομή λόγων επιλογής πανεπιστημίου εξωτερικού 156
- Πίνακας 53.** Κατανομή άλλων λόγων επιλογής πανεπιστημίου εξωτερικού 156
- Πίνακας 54.** Κατανομή αποφοίτων ΠΤΔΕ με βάση το επάγγελμα σημερινής απασχόλησης 163
- Πίνακας 55.** Κατανομή λόγων επιθυμητής απασχόλησης αποφοίτων ΠΤΔΕ, συνολικά και ανά επιθυμητή απασχόληση 169
- Πίνακας 56.** Κατανομή άλλων λόγων επιθυμητής απασχόλησης αποφοίτων ΠΤΔΕ 169

Πίνακας 57. Κατανομή λόγων μη δημιουργίας προσωπικής επιχείρησης μέχρι τώρα ανά φύλο 170

Πίνακας 58. Διαφορές στον μέσο όρο του βαθμού πτυχίου ανά κοόρτη αποφοίτων ΠΤΔΕ 171

Πίνακας 59. Κατανομή αποφοίτων ΠΤΔΕ στη σημερινή θέση απασχόλησης ανά κοόρτη 176

ΕΥΡΗΤΗΡΙΟ ΓΡΑΦΗΜΑΤΩΝ

Γράφημα 1. Ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 25 έως 64 ετών με προσόντα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (2016) 36

Γράφημα 2. Κατάσταση απασχόλησης του εργατικού δυναμικού ηλικίας 15 ετών και άνω 41

Γράφημα 3. Κατάσταση απασχόλησης ατόμων με τριτοβάθμια εκπαίδευση ηλικίας 25-34 ετών, 2016 47

Γράφημα 4. Ποσοστό ανεργίας αποφοίτων προπτυχιακών και μεταπτυχιακών ή διδακτορικών σπουδών (Α' Τρίμηνο: 2008-2016) 48

Γράφημα 5. Αποδοχές αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με βάση το έτος αποφοίτησης (2016) 49

Γράφημα 6. Τρόπος εύρεσης εργασίας αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα, 2016 53

Γράφημα 7. Κατανομή αποφοίτων με βάση το φύλο και τον επιστημονικό κλάδο 61

Γράφημα 8. Τόπος μόνιμης κατοικίας γονέων 62

Γράφημα 9. Ετήσιο εισόδημα γονέων 64

Γράφημα 10. Βαθμός οικονομικής δυσκολίας γονέων 64

Γράφημα 11. Ενδιαφέρον για το αντικείμενο στην αρχή των σπουδών 66

Γράφημα 12. Εξοικείωση με την ερευνητική μεθοδολογία ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο 70

Γράφημα 13. Παροχή εμπιστοσύνης για εμπλοκή στην έρευνα με αυτοπεποίθηση ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο 70

Γράφημα 14. Ενθάρρυνση για συνέχιση ακαδημαϊκής πορείας ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο 71

Γράφημα 15. Ενημέρωση αποφοίτων για την μετέπειτα επαγγελματική σταδιοδρομία 76

Γράφημα 16. Βαθμός συμφωνίας αποφοίτων για το ρόλο που παίζει η κοινωνική προέλευση και η προσωπικότητα στον επαγγελματικό τομέα 76

Γράφημα 17. Σύσταση του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων από τους απόφοιτους 78

Γράφημα 18. Πραγματοποίηση (α) μεταπτυχιακών (β) διδακτορικών σπουδών ανά φύλο 79

Γράφημα 19. Πραγματοποίηση (α) μεταπτυχιακών (β) διδακτορικών σπουδών ανά επιστημονικό κλάδο 79

Γράφημα 20. Πηγή ενημέρωσης για την ύπαρξη προγράμματος μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών στο ΠΙ 84

Γράφημα 21. Ευχαρίστηση αποφοίτων από τις μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων 84

Γράφημα 22. Ευχαρίστηση αποφοίτων από τις μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές στο σύνολο των αποφοίτων που συνέχισαν ακαδημαϊκά 85

Γράφημα 23. Δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών: εναλλακτική επιλογή συνέχισης ακαδημαϊκής πορείας 88

Γράφημα 24. Τμήμα δεύτερου προγράμματος προπτυχιακών σπουδών 88

Γράφημα 25. Κίνητρα πραγματοποίησης δεύτερου προγράμματος προπτυχιακών σπουδών ανά φύλο 89

Γράφημα 26. Ευχαρίστηση αποφοίτων από το δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών 90

Γράφημα 27. Σημερινή εργασιακή κατάσταση αποφοίτων ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο 91

Γράφημα 28. Ευχαρίστηση αποφοίτων από τη σημερινή απασχόληση ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο 93

- Γράφημα 29.** Χρονικό διάστημα ανεργίας αποφοίτων 94
- Γράφημα 30.** Καθεστώς σημερινής απασχόλησης αποφοίτων 98
- Γράφημα 31.** Θετικές προοπτικές εξέλιξης μισθωτών, συμβασιούχων έργου και βοηθών οικογενειακής επιχείρησης στη σημερινή απασχόληση 99
- Γράφημα 32.** Αντιστοιχία σπουδών με τη σημερινή απασχόληση 100
- Γράφημα 33.** Εργασία αποφοίτων κατά τη διάρκεια προπτυχιακών σπουδών 102
- Γράφημα 34.** Εναλλαγή θέσεων εργασίας άνεργων και άεργων στο παρελθόν 103
- Γράφημα 35.** Κατανομή του φύλου ανά τμήμα 209
- Γράφημα 36.** Κατανομή ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος γονέων ανά τμήμα 209
- Γράφημα 37.** Κατανομή αποφοίτων με βάση την προτίμηση τμήματος ανά τμήμα 210
- Γράφημα 38.** Ευχαρίστηση αποφοίτων για το αντικείμενο στην αρχή των σπουδών, ανά τμήμα 210
- Γράφημα 39.** Βαθμός πτυχίου αποφοίτων ανά τμήμα 211
- Γράφημα 40.** Κύρια προτεραιότητα αποφοίτων μετά την αποφοίτηση ανά τμήμα 211
- Γράφημα 41.** Ευχαρίστηση αποφοίτων από τις προπτυχιακές σπουδές ανά τμήμα 212
- Γράφημα 42.** Ευχαρίστηση αποφοίτων από πρόγραμμα σπουδών, διδάσκοντες, λειτουργικές υποδομές και διοικητική στήριξη ανά τμήμα 212
- Γράφημα 43.** Ευχαρίστηση αποφοίτων από την παροχή θεωρητικών γνώσεων για την αγορά εργασίας ανά τμήμα 213
- Γράφημα 44.** Ευχαρίστηση αποφοίτων από το αντικείμενο των προπτυχιακών σπουδών ανά τμήμα 213

- Γράφημα 45.** Ανταπόκριση του προπτυχιακού προγράμματος στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας ανά τμήμα 214
- Γράφημα 46.** Ανάγκη επανασχεδιασμού προγράμματος σπουδών ανά τμήμα 214
- Γράφημα 47.** Συμφωνία αποφοίτων για παροχή ενημέρωσης για τη μετέπειτα επαγγελματική σταδιοδρομία ανά τμήμα 215
- Γράφημα 48.** Συμφωνία αποφοίτων για ενθάρρυνση συνέχισης της ακαδημαϊκής πορείας ανά τμήμα 215
- Γράφημα 49.** Εργασία αποφοίτων στις προπτυχιακές σπουδές ανά τμήμα 216
- Γράφημα 50.** Ακαδημαϊκή σταδιοδρομία αποφοίτων ανά τμήμα 216
- Γράφημα 51.** Λόγοι πραγματοποίησης μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών ανά τμήμα 217
- Γράφημα 52.** Εργασία κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών ανά τμήμα 217
- Γράφημα 53.** Ευχαρίστηση από τις μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές ανά τμήμα 218
- Γράφημα 54.** Σημερινή εργασιακή κατάσταση αποφοίτων ανά τμήμα 218
- Γράφημα 55.** Εμπειρία σημαντικής απασχόλησης αποφοίτων ανά τμήμα 219
- Γράφημα 56.** Χρονικό διάστημα εύρεσης σημερινής απασχόλησης μετά την αποφοίτηση ανά τμήμα 220
- Γράφημα 57.** Ευχαρίστηση αποφοίτων από τη σημερινή απασχόληση ανά τμήμα 220
- Γράφημα 58.** Καθεστώς σημερινής απασχόλησης αποφοίτων ανά τμήμα 221
- Γράφημα 59.** Καθαρές μηνιαίες απολαβές αποφοίτων ανά τμήμα 221
- Γράφημα 60.** Αντιστοιχία απασχόλησης με τις προπτυχιακές σπουδές ανά τμήμα 220

- Γράφημα 61.** Θετικές προοπτικές εξέλιξης μισθωτών, συμβασιούχων και βοηθών οικογενειακής επιχείρησης ανά τμήμα 220
- Γράφημα 62.** Θετικές προοπτικές αυτοαπασχολούμενων στο άμεσο μέλλον ανά τμήμα 223
- Γράφημα 63.** Επιθυμητή απασχόληση για τους απόφοιτους ανά τμήμα 223
- Γράφημα 64.** Προτεραιότητες αποφοίτων προ και μετά την έναρξη της κρίσης 132
- Γράφημα 65.** Λόγοι πραγματοποίησης μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών προ και μετά κρίσης 134
- Γράφημα 66.** Ανταπόκριση των μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών στις μετέπειτα εργασιακές υποχρεώσεις προ και μετά κρίσης 135
- Γράφημα 67.** Παρακολούθηση δεύτερου προγράμματος προπτυχιακών σπουδών προ και μετά κρίσης 136
- Γράφημα 68.** Κατάσταση απασχόλησης αποφοίτων προ και μετά κρίσης 136
- Γράφημα 69.** Θετικές προοπτικές επαγγελματικής εξέλιξης αποφοίτων προ και μετά κρίσης 138
- Γράφημα 70.** Καθαρές μηνιαίες απολαβές αποφοίτων προ και μετά κρίσης 138
- Γράφημα 71.** Γεωγραφική μετακίνηση αποφοίτων για απασχόληση προ και μετά κρίσης 139
- Γράφημα 72.** Αντιστοιχία σπουδών με την απασχόληση προ και μετά κρίσης 140
- Γράφημα 73.** Επιθυμητή απασχόληση αποφοίτων προ και μετά κρίσης 140
- Γράφημα 74.** Μορφωτικό επίπεδο γονέων αποφοίτων ΠΤΔΕ 148
- Γράφημα 75.** Ετήσιο εισόδημα γονέων αποφοίτων ΠΤΔΕ 148
- Γράφημα 76.** Κατανομή αποφοίτων ΠΤΔΕ με βάση το έτος ολοκλήρωσης των σπουδών 149

- Γράφημα 77.** Βαθμός πτυχίου αποφοίτων ΠΤΔΕ ανά φύλο 149
- Γράφημα 78.** Σειρά επιλογής τμήματος αποφοίτων ΠΤΔΕ ανά φύλο 150
- Γράφημα 79.** Ευχαρίστηση αποφοίτων ΠΤΔΕ από το αντικείμενο κατά την έναρξη των σπουδών 150
- Γράφημα 80.** Προτεραιότητες αποφοίτων ΠΤΔΕ μετά την ολοκλήρωση των βασικών σπουδών ανά φύλο 150
- Γράφημα 81.** Βαθμός ευχαρίστησης αποφοίτων ΠΤΔΕ από τις προπτυχιακές σπουδές 151
- Γράφημα 82.** Προθυμία αποφοίτων για σύσταση του ΠΤΔΕ Ιωαννίνων 151
- Γράφημα 83.** Συμφωνία αποφοίτων ΠΤΔΕ για παροχή ενημέρωσης για τη μετέπειτα επαγγελματική σταδιοδρομία 153
- Γράφημα 84.** Απόκτηση απαραίτητων δεξιοτήτων για την αγορά εργασίας από τους απόφοιτους ΠΤΔΕ 154
- Γράφημα 85.** Επιστημονικός κλάδος αντικειμένου μεταπτυχιακών σπουδών αποφοίτων ΠΤΔΕ 155
- Γράφημα 86.** Χρονική απόσταση μεταξύ αποφοίτησης και εισαγωγής σε πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών ανά φύλο 156
- Γράφημα 87.** Ευχαρίστηση αποφοίτων ΠΤΔΕ από τις μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές στο ΠΙ και το επιστημονικό τους αντικείμενο 157
- Γράφημα 88.** Ευχαρίστηση αποφοίτων ΠΤΔΕ από τις μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές και το επιστημονικό τους αντικείμενο 158
- Γράφημα 89.** Κίνητρα αποφοίτων ΠΤΔΕ για πραγματοποίηση μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών 158
- Γράφημα 90.** Ανταπόκριση των μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών αποφοίτων ΠΤΔΕ α) στις μετέπειτα εργασιακές υποχρεώσεις β) στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας 159

- Γράφημα 91.** Τμήμα δεύτερου προγράμματος προπτυχιακών σπουδών αποφοίτων ΠΤΔΕ 160
- Γράφημα 92.** Εργασιακή κατάσταση αποφοίτων ΠΤΔΕ ανά φύλο 161
- Γράφημα 93.** Ευχαρίστηση αποφοίτων ΠΤΔΕ α) από τη σημερινή απασχόληση β) από τις συνθήκες εργασίας 162
- Γράφημα 94.** Θέση σημερινής απασχόλησης αποφοίτων ΠΤΔΕ 163
- Γράφημα 95.** Καθαρές μηνιαίες απολαβές αποφοίτων ΠΤΔΕ ανά φύλο και θέση απασχόλησης 164
- Γράφημα 96:** Αντιστοιχία σπουδών αποφοίτων ΠΤΔΕ με τη σημερινή απασχόληση 165
- Γράφημα 97.** Πρώτη σημαντική απασχόληση αποφοίτων ΠΤΔΕ 166
- Γράφημα 98.** Τρόπος αναζήτησης εργασίας άνεργων αποφοίτων ΠΤΔΕ 167
- Γράφημα 99.** Χρονικό διάστημα εύρεσης εργασίας αποφοίτων ΠΤΔΕ μετά την αποφοίτηση ανά φύλο 168
- Γράφημα 100.** Επιθυμητή απασχόληση αποφοίτων ΠΤΔΕ 169
- Γράφημα 101.** Κατανομή αποφοίτων ΠΤΔΕ με βάση τα έτη αποφοίτησης 171
- Γράφημα 102.** Προτεραιότητες αποφοίτων ΠΤΔΕ ανά κοόρτη αποφοίτων 172
- Γράφημα 103.** Ανάγκη επανασχεδιασμού του προγράμματος σπουδών ΠΤΔΕ ανά κοόρτη αποφοίτων 173
- Γράφημα 104.** Εργασία αποφοίτων ΠΤΔΕ κατά τη διάρκεια προπτυχιακών σπουδών ανά κοόρτη αποφοίτων 173
- Γράφημα 105.** Πραγματοποίηση και κίνητρα πραγματοποίησης μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών αποφοίτων ΠΤΔΕ ανά κοόρτη αποφοίτων 174
- Γράφημα 106.** Χρονική απόσταση μεταξύ αποφοίτησης και πραγματοποίησης μεταπτυχιακών σπουδών αποφοίτων ΠΤΔΕ 174

Γράφημα 107. Σημερινή επαγγελματική κατάσταση αποφοίτων ΠΤΔΕ ανά κούρτη αποφοίτων 175

Γράφημα 108. Καθαρές μηνιαίες απολαβές αποφοίτων ΠΤΔΕ ανά κούρτη αποφοίτων 177

Γράφημα 109: Επιθυμητή απασχόληση αποφοίτων ΠΤΔΕ ανά κούρτη αποφοίτων 178

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1. Παρακολούθηση των διαδρομών των αποφοίτων σε διεθνή και εθνικό επίπεδο 33

Εικόνα 2. Παράδειγμα λογισμικού Limesurvey για ηλεκτρονική συμπλήρωση ερωτηματολογίων της έρευνας 57

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να πω ένα μεγάλο ευχαριστώ στον επιβλέποντα της εργασίας μου, κ. Αναστάσιο Εμβλωτή, για την υποστήριξη, την καθοδήγηση και την εμπιστοσύνη που μου έδειξε τόσο με την ανάληψη της επίβλεψης της παρούσας εργασίας όσο και με την άριστη συνεργασία μας. Επιπροσθέτως, θερμές ευχαριστίες για όλες τις γνώσεις που αποκόμισα από τη συνεργασία μας στις μεταπτυχιακές μου σπουδές. Εν συνεχεία, ευχαριστώ θερμά τον κ. Ανδρέα Μπούζο και τον κ. Παναγιώτη Παπακωνσταντίνου που δέχτηκαν να συμμετέχουν στην τριμελή εξεταστική επιτροπή της εργασίας μου, αφιερώνοντας χρόνο για να διαβάσουν και να αξιολογήσουν την εργασία μου. Τέλος, ευχαριστώ όλους τους φίλους μου για την αμέριστη στήριξη και για την τεράστια υπομονή τους καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της εργασίας. Ευχαριστώ θερμά την οικογένειά μου για την ηθική στήριξη, την απεριόριστη υπομονή και συμπαράσταση, στους οποίους και αφιερώνω την εργασία.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο κρίσιμος ρόλος της εκπαίδευσης και ειδικότερα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, του τελευταίου σταθμού πριν την είσοδο του ατόμου στην κοινωνία, είναι η δημιουργία υπεύθυνων και ενεργών πολιτών (Li & Frieze, 2016). Η αξία της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης πολύτιμη, καθώς στον 21^ο αιώνα οι έρευνες γύρω από αυτήν έχουν ενταθεί (Ράσης, 2010), καθώς προετοιμάζει τους επόμενους επιστήμονες και το εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό. Συνεπώς, η αποφοίτηση από την τριτοβάθμια εκπαίδευση δε συνάδει με την αυτόματη μετάβαση στην αγορά εργασίας (Allen & van der Velden, 2007). Για μία μερίδα αποφοίτων, η ολοκλήρωση των προπτυχιακών σπουδών συνδέεται με τη συνέχιση των ακαδημαϊκών σπουδών.

Η έναρξη της ακαδημαϊκής σταδιοδρομίας του ατόμου σηματοδοτείται με την είσοδό του στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και πιο συγκεκριμένα σε πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών. Παρόλα αυτά, σημαντικό κομμάτι της ακαδημαϊκής σταδιοδρομίας αποτελεί η συμμετοχή σε δεύτερο ή και τρίτο κύκλο σπουδών, όπως προγράμματα μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών, τα οποία εφοδιάζουν το άτομο με προσόντα που το καθιστούν ανταγωνιστικό, εκπαιδευτικά και επαγγελματικά.

Η επαγγελματική ή εργασιακή σταδιοδρομία του ατόμου εστιάζει στην επαγγελματική ένταξη και απορρόφησή του στην αγορά εργασίας. Συνεπώς, η εργασιακή σταδιοδρομία καταγράφεται μέσα από τις εργασιακές εμπειρίες. Η είσοδος στην αγορά εργασίας ξεκινάει, συνήθως, με την έξοδο από το εκπαιδευτικό σύστημα, χωρίς αυτό να αποκλείει τη συμμετοχή ενός ατόμου στην αγορά εργασίας κατά τη διάρκεια των βασικών σπουδών (Καραμεσίνη, 2008).

Η παρούσα έρευνα ασχολείται, πρωτίστως, με τις ακαδημαϊκές και εργασιακές διαδρομές των αποφοίτων και, δευτερευόντως, με τον βαθμό που η οικονομική κρίση της εποχής μπορεί να επιδράσει σε αυτές. Πιο συγκεκριμένα, η εργασία διαρθρώνεται σε τέσσερα βασικά μέρη, τα οποία είναι:

1. Θεωρητικό πλαίσιο, ερευνητικό πρόβλημα, σκοπός της έρευνας και ερευνητικά ερωτήματα
2. Μέθοδος ερευνητικού εγχειρήματος

3. Αποτελέσματα

4. Συζήτηση των αποτελεσμάτων, περιορισμοί και μελλοντικές προτάσεις.

Στο πρώτο μέρος παρουσιάζεται συνοπτικά το πλαίσιο της ελληνικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, αποσαφηνίζεται ο όρος της «ακαδημαϊκής διαδρομής» και γίνεται αναφορά στο πλαίσιο που διευκρινίζει την εκπαιδευτική πορεία ενός απόφοιτου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Παρουσιάζεται αναλυτικά το θεωρητικό πλαίσιο που αποδίδει τις εργασιακές διαδρομές ενός απόφοιτου, μέσα από τη σύνδεση του πανεπιστήμιου με την αγορά εργασίας και τη μετάβαση του απόφοιτου σε αυτήν. Γίνεται ανάλυση των εννοιών «εργασία», «ανεργία», «αεργία», «αγορά εργασίας», «υπερεκπαίδευση», «ετεροαπασχόληση» και «απασχολησιμότητα». Τέλος, παρατίθενται θεωρίες που αφορούν στη σύζευξη της εκπαίδευσης και της αγοράς εργασίας και διατυπώνεται το ερευνητικό πρόβλημα, ο σκοπός και τα ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας.

Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας. Γίνεται παρουσίαση των συμμετεχόντων της έρευνας και του εργαλείου που αξιοποιήθηκε για τη συλλογή των δεδομένων, καθώς και περιγραφή της ερευνητικής διαδικασίας και των στατιστικών τεχνικών που χρησιμοποιήθηκαν.

Στο τρίτο μέρος παρουσιάζονται αναλυτικά τα αποτελέσματα της έρευνας. Η παρουσίαση των αποτελεσμάτων ξεκινάει με την αξιολόγηση των προπτυχιακών σπουδών στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων από τους απόφοιτους. Καταγράφεται η ακαδημαϊκή διαδρομή των αποφοίτων μέσα από τη συμμετοχή σε άλλα εκπαιδευτικά προγράμματα και αναλύεται η εργασιακή πορεία τους μέσα από την καταγραφή της κατάστασης απασχόλησης, των χαρακτηριστικών της απασχόλησης και την ιδανική απασχόληση. Επίσης, σκιαγραφείται, χωριστά και εν συντομία, το προφίλ κάθε τμήματος του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και προσδιορίζονται οι παράγοντες των βασικών χαρακτηριστικών των ακαδημαϊκών και εργασιακών διαδρομών των αποφοίτων. Παρατίθενται οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στις διαδρομές των αποφοίτων και γίνεται αναλυτική παρουσίαση της πορείας των αποφοίτων του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης.

Στο τέταρτο μέρος γίνεται συζήτηση των ευρημάτων της έρευνας, επιχειρείται η ερμηνεία τους με βάση τη σχετική βιβλιογραφία, αναφέρονται τα τελικά αποτελέσματα, οι περιορισμοί του ερευνητικού εγχειρήματος και οι προτάσεις για μελλοντικές έρευνες.

A. ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. Ανασκόπηση της βιβλιογραφίας

1.1 Η τριτοβάθμια εκπαίδευση

1.1.1 Η σημασία της εκπαίδευσης

Η σημασία της εκπαίδευσης είναι πολύτιμη και έγινε φανερή ήδη από την αρχαία Ελλάδα, όπου ο φιλόσοφος Σωκράτης υποστήριξε πως η εκπαίδευση είναι ικανή να βγάλει στην προς τα έξω αυτό που το άτομο κρύβει μέσα του (Γλυκοφρύδη-Λεοντσίνη, Σακελλίου & Λεοντσίνη, 2015). Η εκπαίδευση ορίζεται ως η άσκηση και η εξάσκηση του ατόμου σε ένα σύνολο δεξιοτήτων και δραστηριοτήτων που καλείται να εφαρμόσει στην μετέπειτα πορεία του. Σηματοδοτεί την πορεία και την εξέλιξη του ατόμου στοχεύοντας στη μόρφωση και την ανάπτυξη της προσωπικότητας μέσω της συστηματικής διδασκαλίας σε ειδικά ιδρύματα, όπως σχολεία ή πανεπιστήμια (Μπαμπινιώτης, 2012β· Χατζηδήμου, 2009).

Η εκπαίδευση προσεγγίζει πολλά σημεία της ζωής του ατόμου. Σχετίζεται τόσο με την ομαλή ένταξη του ατόμου στο κοινωνικό σύνολο και την επίτευξη της κοινωνικής ισότητας και κινητικότητας όσο και με τη μετάδοση και τη βελτίωση του πολιτισμού του παρελθόντος. Επίσης, προετοιμάζει το άτομο για την ένταξή του στην αγορά εργασίας, στοχεύοντας στην ενίσχυση της παραγωγικότητας και της αποδοτικότητας (Pereira & Martins, 2000· Tsakloglou & Cholezas, 2005· Χωματά, 2011).

1.1.2 Το ελληνικό σύστημα εκπαίδευσης

Στην Ελλάδα η ηθική, η πνευματική, η επαγγελματική και η σωματική ανάπτυξη και η ανάπτυξη της εθνικής και της θρησκευτικής συνείδησης του ατόμου συντελείται μέσω της εκπαίδευσης (OECD, 2018a). Συνήθως, η εκπαίδευση εξαρτάται από το φορέα και τα άτομα που την υλοποιούν και το γνωστικό πεδίο στο οποίο εντάσσεται. Συνεπώς, η μορφή της εκπαίδευσης ενδέχεται να ποικίλει (δημόσια, ιδιωτική, πανεπιστημιακή, εκκλησιαστική κλπ εκπαίδευση), ενώ τις περισσότερες φορές παρέχεται ως δημόσιο αγαθό με την πολιτεία να κατέχει την αποκλειστική ευθύνη (Χατζηδήμου, 2009).

Σύμφωνα με το άρθρο 33, παράγραφος 3α, του Ν. 4521/2018, η εκπαίδευση στην Ελλάδα είναι θεσμοθετημένη και υποχρεωτική για παιδιά ηλικίας 4 έως 15 ετών, ενώ

εκτείνεται από την προσχολική ηλικία μέχρι την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Περιλαμβάνει τρεις βαθμίδες, την πρωτοβάθμια εκπαίδευση (φοίτηση σε νηπιαγωγείο και δημοτικό), την δευτεροβάθμια εκπαίδευση (φοίτηση σε γυμνάσιο και λύκειο) και την τριτοβάθμια εκπαίδευση (φοίτηση σε πανεπιστημιακό ή τεχνολογικό ίδρυμα). Η δωρεάν φοίτηση και στις τρεις βαθμίδες εκπαίδευσης αποτελεί χαρακτηριστικό του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος (Tsakoglou & Antoninis, 1999), παρόλο που τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μείωση των δημόσιων δαπανών για την ελληνική εκπαίδευση εξαιτίας της εμφάνισης της οικονομικής κρίσης (OECD, 2018a).

1.1.3 Η τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα θεωρείται το τελευταίο σκαλοπάτι του τυπικού εκπαιδευτικού συστήματος (IOBE, 2017). Χωρίζεται στην ανώτατη πανεπιστημιακή εκπαίδευση, που παρέχεται από τα πανεπιστήμια, και την ανώτατη τεχνολογική εκπαίδευση, που παρέχεται από τα τεχνολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα. Ο αριθμός των ελληνικών πανεπιστημίων αγγίζει τα 22 και των τεχνολογικών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων τα 14 (ΥΠΕΠΘ, 2016).

Η τριτοβάθμια εκπαίδευση κατέχει εξέχουσα θέση στον ελληνικό εκπαιδευτικό χώρο και επηρεάζει το άτομο ανεξάρτητα από τις επαγγελματικές του προοπτικές (OECD, 2018a· Τσαμαδιάς, 2001). Ιδιαίτερη βάση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση δόθηκε μετά το Β' Παγκόσμιο πόλεμο, όπου σημειώθηκε αύξηση στην προσφορά και τη ζήτηση της εκπαίδευσης (Γιαννακόπουλος & Ντεμούσης, 2015· Σαρβανάκη, 2012). Σε αρκετές περιπτώσεις, η ζήτηση για πανεπιστημιακή εκπαίδευση ξεπέρασε τα ποσοστά της προσφοράς με άμεση αρνητική συνέπεια τη μετανάστευση των ατόμων σε πανεπιστήμια εξωτερικού (brain drain), στερώντας από την χώρα, την ανώτατη εκπαίδευση και την οικονομία σημαντικά αξιοποιήσιμο ανθρώπινο δυναμικό (Τσαμαδιάς, 2001· IOBE, 2017).

Η εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση αποτελεί προσωπική επιθυμία του ατόμου και εξαρτάται από τις επιδόσεις του στις εθνικές εξετάσεις στη Γ' τάξη του Λυκείου και τη δήλωση της σειράς προτίμησης των τμημάτων στο μηχανογραφικό δελτίο (Antoninis & Tsakoglou, 2001· IOBE, 2017). Η εισαγωγή σε τμήμα των πρώτων επιλογών συνεπάγεται την επίτευξη του προσωπικού στόχου του ατόμου

(Katsikas & Dergiades, 2009). Ωστόσο, η αξία του υπάρχοντος συστήματος εξέτασης και εισαγωγής αμφισβητείται. Λόγω της ανταγωνιστικότητας, προετοιμάζει τους μαθητές να ανταποκριθούν στις εισαγωγικές εξετάσεις, παραβλέποντας το ουσιαστικό νόημα των εξετάσεων (Psacharopoulos & Papakonstantinou, 2005). Σε πολλές περιπτώσεις, η υπερπροστατευτική φύση της ελληνικής οικογένειας ευθύνεται για την επιτυχία ή αποτυχία των μαθητών στις εξετάσεις εισαγωγής (Γώγου & Καλεράντε, 2016).

Η επιλογή του τμήματος φοίτησης, αν και προσωπική, καθορίζεται συχνά από την τοποθεσία του τμήματος (Katsikas & Dergiades, 2009), εξαιτίας της υποχρεωτικής γεωγραφικής μετακίνησης και της οικονομικής επιβάρυνσης των γονέων. Παρά ταύτα, οι γονείς κάνουν οικονομικές θυσίες με σκοπό την επιτυχή ολοκλήρωση των σπουδών των παιδιών τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (OECD, 2017c). Η επιλογή ενός συγκεκριμένου πανεπιστημιακού ιδρύματος επηρεάζει σημαντικά τον εργασιμότητα του μαθητή και θα πρέπει να συνάδει με τις ικανότητες και τις προτιμήσεις του (Γιαννακόπουλος & Ντεμούσης, 2015).

1.1.3.1 Η δομή της ελληνικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Σύμφωνα με τις διατάξεις της διακήρυξης της Μπολόνια, η τριτοβάθμια εκπαίδευση διαρθρώνεται σε τρεις ακαδημαϊκούς κύκλους σπουδών (Κλάδης, 2000· IOBE, 2017).

Ο πρώτος κύκλος σπουδών οργανώνεται από πανεπιστήμια και τεχνολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα. Εστιάζοντας στα πανεπιστήμια, η ολοκλήρωση του πρώτου κύκλου σπουδών συνδέεται με την απόκτηση του βασικού πτυχίου. Κατά βάση απαρτίζεται από θεωρητικά προγράμματα που ενσωματώνουν σύγχρονες επαγγελματικές πρακτικές και συνδέεται με τη σύγχρονη έρευνα, συχνά επενδύοντας σε αυτήν (UNESCO, 2011). Συνεπώς, ο πρώτος κύκλος σπουδών στοχεύει στην κατάρτιση του μελλοντικού επιστημονικού και εργατικού δυναμικού της χώρας (Χωματά, 2011). Ωστόσο, δίνει το έναυσμα για συνέχιση ακαδημαϊκών σπουδών.

Ο δεύτερος κύκλος σπουδών οργανώνεται από πανεπιστήμια και τεχνολογικά εκπαιδευτικά ιδρύματα και περιλαμβάνει τη συμμετοχή του απόφοιτου σε πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών. Αποτελεί παράδειγμα συνέχισης της ακαδημαϊκής πορείας και στοχεύει στην εξειδίκευση του ατόμου σε μία γνωστική

περιοχή (Πυργιωτάκης, 2010· Χωματά, 2011). Με την ολοκλήρωσή του, απονέμεται στο άτομο το μεταπτυχιακό δίπλωμα ειδίκευσης σε επιστημονικό κλάδο, συνήθως, συναφές με αυτόν των βασικών σπουδών (Ταρατόρη, Τσαλκατίδου & Τσαλκατίδης, 2008) που μπορεί να συμβάλλει στην επαγγελματική αποκατάσταση του ατόμου.

Ο τρίτος κύκλος σπουδών διεξάγεται αποκλειστικά από τα πανεπιστήμια και περιλαμβάνει τη συμμετοχή του απόφοιτου σε πρόγραμμα διδακτορικών σπουδών. Εστιάζει στην εμπάθυνση και την ανάπτυξη της έρευνας σε διάφορους επιστημονικούς τομείς με απώτερο σκοπό την ενδυνάμωση και την ενίσχυση της έρευνας. Η ολοκλήρωση του τρίτου κύκλου σπουδών συνδέεται με την απονομή του σημαντικού ακαδημαϊκού τίτλου του διδάκτορα (Ταρατόρη κ.συν., 2008), που προσδίδει στον κάτοχό του την ιδιότητα του ερευνητή.

1.1.3.2. Ο ρόλος και η εξέλιξη της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Η ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση έχει πολλαπλό ρόλο και αποστολή. Επιδιώκει την κάλυψη του κενού που δημιουργεί η δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η οποία εστιάζει σε δεξιότητες γενικού χαρακτήρα (Tsakloglou & Cholezas, 2005). Ακόμη, συμβάλλει στη δημιουργία της κοινωνίας της γνώσης, στην ανάπτυξη της οικονομίας και στην κοινωνική συνοχή (IOBE, 2017· Santiago, Tremblay, Basri & Arnal, 2008· Σιάνου-Κύργιου, 2010· Παφίλη, 2013).

Σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 1, του Ν. 4009/2011, η παραγωγή, η μετάδοση και η προώθηση της ανώτατης γνώσης μέσω της έρευνας, της διδασκαλίας και της καινοτομίας αποτελούν την κύρια προτεραιότητα της ελληνικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση επιδιώκει την προετοιμασία του φοιτητή για την ένταξή του στον επαγγελματικό χώρο, καθιστώντας τον ικανό να ανταποκριθεί στις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Συμβάλλει στην δια βίου μάθηση μέσω της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και ενισχύει την ανάπτυξη κριτικής σκέψης. Απώτερος στόχος είναι να διαμορφώσει νέους ερευνητές, να προωθήσει την συνεργασία με άλλα εκπαιδευτικά ιδρύματα και ερευνητικούς φορείς, να διαμορφώσει επιστημονικά καταρτισμένους πολίτες με επάρκεια επαγγελματικών γνώσεων και σεβασμό σε σημαντικές αξίες, όπως δικαιοσύνη, ελευθερία, δημοκρατία και κοινωνική αλληλεγγύη.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρήθηκε σε διεθνή κλίμακα επέκταση του μορφωτικού επιπέδου του πληθυσμού, καθώς σημειώθηκε αύξηση των εισακτέων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Κατά μέσο όρο στις χώρες του ΟΟΣΑ, το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 25 έως 34 ετών με τριτοβάθμια εκπαίδευση παρουσίασε αύξηση 17% από το 2000 στο 2016. Στην Ελλάδα, το αντίστοιχο ποσοστό ανήλθε, επίσης, στο 17% για την ίδια χρονική περίοδο (Πίνακας 1).

Πίνακας 1

Ποσοστό (%) ατόμων ηλικίας 25-34 ετών με τριτοβάθμια εκπαίδευση (2000-2016)

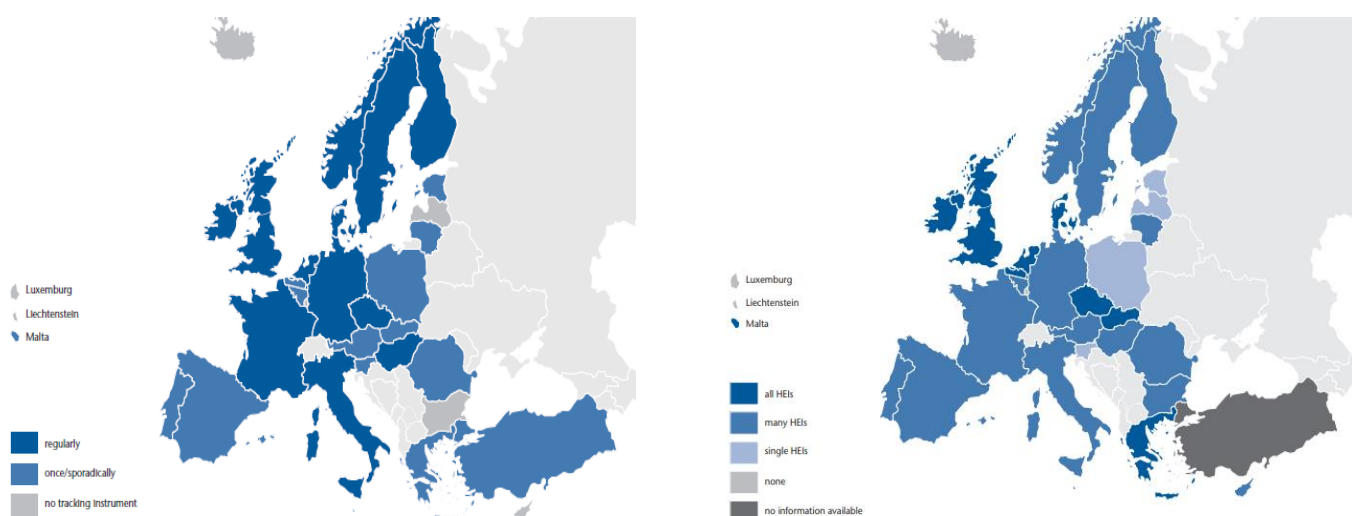
	2000	2005	2010	2015	2016
Αυστραλία	31	38	44	48	49
Αυστρία	m	31	34	39	40
Βέλγιο	36	41	44	43	44
Καναδάς	48	54	56	59	61
Χιλή	m	m	22	30	m
Τσεχική Δημοκρατία	11	14	23	31	33
Δανία	29	40	38	44	46
Εσθονία	29	33	38	41	41
Φιλανδία	39	38	39	41	41
Γαλλία	31	40	43	45	44
Γερμανία	22	22	26	30	31
Ελλάδα	24	26	31	40	41
Ουγγαρία	15	20	26	32	30
Ισλανδία	m	35	36	40	43
Ιρλανδία	30	41	48	52	m
Ισραήλ	m	43	44	46	47
Ιταλία	10	16	21	25	26
Ιαπωνία	48	53	57	60	60
Κορέα	37	51	65	69	70
Λετονία	17	22	35	40	42
Λουξεμβούργο	23	37	44	50	51
Μεξικό	17	15	18	21	22
Ολλανδία	27	35	41	45	45
Νέα Ζηλανδία	m	m	m	39	43
Νορβηγία	m	41	47	48	49
Πολωνία	14	26	37	43	43
Πορτογαλία	13	19	25	33	35
Δημοκρατία της Σλοβακίας	11	16	24	31	33
Σλοβενία	19	25	31	41	43
Ισπανία	34	41	40	41	41
Σουηδία	34	37	42	46	47
Ελβετία	26	31	37	47	49
Τουρκία	9	13	17	28	30
Ηνωμένο Βασίλειο	29	35	46	50	52
Ηνωμένες Πολιτείες	38	39	42	47	48
Μέσος όρος χωρών ΟΟΣΑ	26	32	37	42	43

Πηγή: OECD, 2017c

m: έλλειψη στοιχείων

Στο ερώτημα «Τι παράγει ένα ίδρυμα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης;», η πιο πιθανή απάντηση είναι επιστήμονες ή εργατικό δυναμικό με εξειδικευμένες γνώσεις. Η σκέψη αυτή οδηγεί στην επιθυμία για παρακολούθηση, καταγραφή και ανάλυση των *ακαδημαϊκών και εργασιακών διαδρομών των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης*. Στην Ελλάδα, η πρώτη οργανωμένη και συστηματική προσπάθεια παρακολούθησης της επαγγελματικής πορείας των αποφοίτων ολοκληρώθηκε με την πανελλαδική έρευνα της Οριζόντιας Δράσης των Γραφείων Διασύνδεσης που μελέτησε την απορρόφηση των πτυχιούχων στην αγορά εργασίας της χώρας (Καραμεσίνη, 2008). Αναγνωρίστηκε διεθνώς μέσα από το πρόγραμμα των Gaebel, Hauschildt, Mühleck & Smidt (2012) (Εικόνα 1), οι οποίοι συγκέντρωσαν ευρωπαϊκές χώρες που μελετούσαν, σε εθνικό επίπεδο ή σε επίπεδο πανεπιστημίου, την πορεία των αποφοίτων. Η προαναφερθείσα πανελλαδική αποτέλεσε παράδειγμα για πολλά ελληνικά πανεπιστήμια που διεξήγαγαν μετέπειτα έρευνες και μελέτες για την πορεία των αποφοίτων τους, βασιζόμενα στη μεθοδολογία που αναπτύχθηκε στην έρευνα της Οριζόντιας Δράσης των Γραφείων Διασύνδεσης.

Εικόνα 1: Παρακολούθηση των διαδρομών των αποφοίτων σε διεθνή και εθνικό επίπεδο (Gaebel et al., 2012)

1.2 Ακαδημαϊκή διαδρομή αποφοίτων

1.2.1 Αποσαφήνιση του όρου

Ο όρος ακαδημία παραπέμπει σε ένα ανώτατο, επίσημο, πνευματικό και ερευνητικό ίδρυμα, κυρίως κρατικής μορφής, που έχει ως στόχο να προωθήσει την έρευνα μέσω της επιστήμης, της γνώσης και της τέχνης. Οι ακαδημαϊκοί, που δραστηριοποιούνται στα πλαίσιά της, σχετίζονται άμεσα με την ανώτατη εκπαίδευση και κατέχουν τον ρόλο του διδάσκοντα, του διδασκόμενου ή του ερευνητή (Μπαμπινιώτης, 2012α). Στην προσπάθεια αποσαφήνισης του όρου, ως «ακαδημαϊκή διαδρομή» θα μπορούσε να εννοηθεί η ανάπτυξη, η πρόοδος και η απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων που πραγματοποιείται από άτομα που δραστηριοποιούνται σε ένα πανεπιστημιακό ίδρυμα και συναναστρέφονται με τα μέλη του.

Η ακαδημαϊκή διαδρομή ή σταδιοδρομία απασχόλησε το ανθρώπινο είδος από την εποχή του Σωκράτη και του Πλάτωνα. Βασικό χαρακτηριστικό της ακαδημαϊκής διαδρομής είναι ότι εφοδιάζει αδιάλειπτα τα άτομα με χρήσιμες επαγγελματικές και επιστημονικές γνώσεις (Baruch & Hall, 2004). Αναμφισβήτητα, χαρακτηρίζεται χρονοβόρα και απαιτητική, καθώς απαιτεί προσήλωση στο επιστημονικό έργο, την προηγμένη μελέτη και την πρωτότυπη έρευνα (Brennan & Teichler, 2008).

1.2.2 Ακαδημαϊκή διαδρομή Ελλήνων αποφοίτων

Στην Ελλάδα, η ακαδημαϊκή διαδρομή ξεκινάει με την είσοδο του ατόμου στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και σκιαγραφείται μέσα από την ολοκλήρωση των τριών ακαδημαϊκών κύκλων σπουδών. Στην παρούσα έρευνα, θεωρούμε ότι η ακαδημαϊκή διαδρομή των αποφοίτων διεκπεραιώνεται μέσω της συμμετοχής σε προγράμματα μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών, διότι ο πρώτος κύκλος σπουδών έχει ολοκληρωθεί για όλους τους απόφοιτους της έρευνας. Σε κάποιες περιπτώσεις η φοίτηση σε διδακτορικό πρόγραμμα σπουδών δεν έχει ως προαπαιτούμενο την απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου ειδίκευσης. Επίσης, στην παρούσα έρευνα, στα πλαίσια της ακαδημαϊκής διαδρομής των αποφοίτων, εξετάζεται και η συμμετοχή τους σε δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών.

Η έναρξη των μεταπτυχιακών και των διδακτορικών σπουδών ποικίλει. Σε αρκετές περιπτώσεις το άτομο επιθυμεί την άμεση εισαγωγή του σε προγράμματα

μεταπτυχιακών ή διδακτορικών σπουδών αμέσως μετά την ολοκλήρωση των βασικών σπουδών. Ωστόσο, υπάρχουν περιπτώσεις που η απόκτηση εργασιακής εμπειρίας προηγείται της εισαγωγής τους σε αυτά (Καραμεσίνη, 2008). Ο συγκερασμός των ακαδημαϊκών σπουδών με τις εργασιακές και οικογενειακές υποχρεώσεις δεν αποδεικνύεται πάντοτε εύκολος, με την εξ αποστάσεως εκπαίδευση να αποτελεί τη λύση.

1.2.2.1 Συμμετοχή των Ελλήνων σε μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές στην ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση

Η ΕΛΣΤΑΤ (2018,2019α) μας παρέχει σημαντικές πληροφορίες για την συμμετοχή των Ελλήνων αποφοίτων σε μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές σε ελληνικά πανεπιστήμια κατά τα ακαδημαϊκά έτη 2009/10 έως 2016/17. Σύμφωνα με τον Πίνακα 2, οι Έλληνες απόφοιτοι, με το πέρασμα των χρόνων, δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην ακαδημαϊκή πορεία, καθώς παρατηρείται αύξηση στον αριθμό των μεταπτυχιακών (113%) και διδακτορικών (27%) φοιτητών.

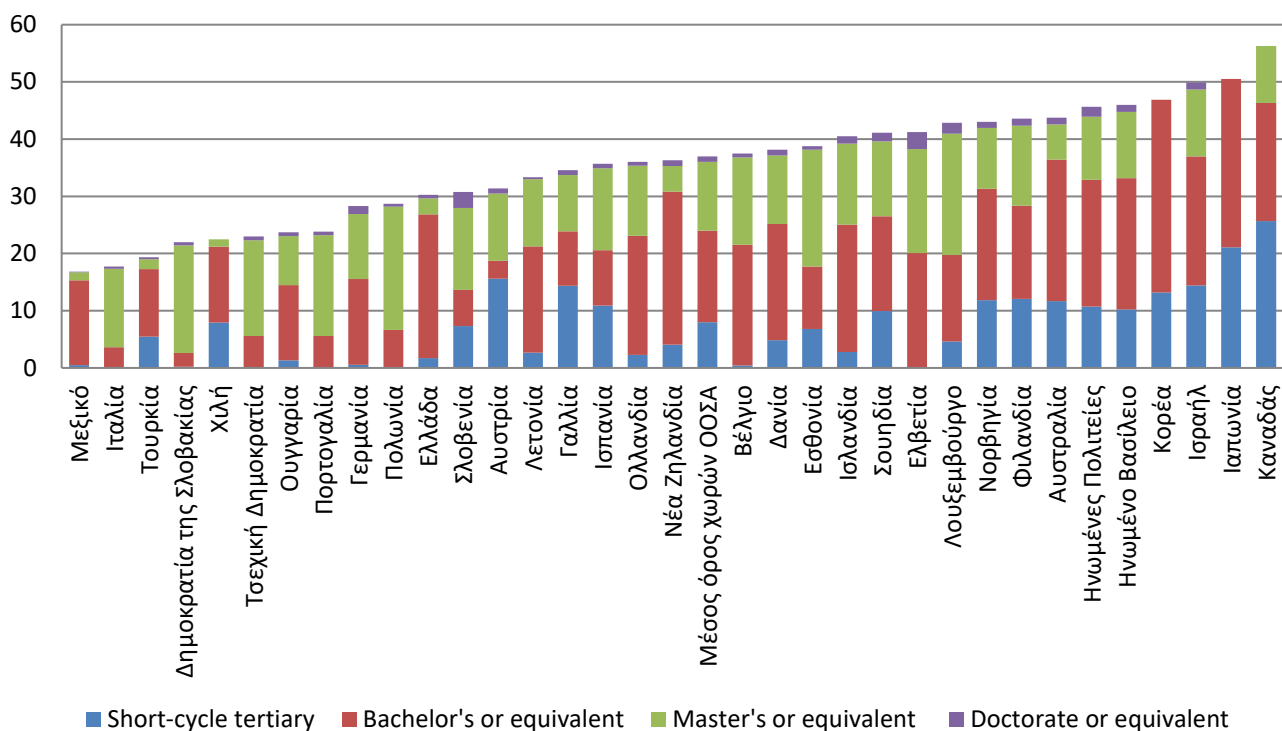
Πίνακας 2

Συμμετοχή (σε χιλ.) αποφοίτων σε μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές (έτη 2009/10-2016/17)

	Ακαδημαϊκά έτη				
	2009/10	2010/11	2012/13	2014/15	2016/17
Προπτυχιακοί φοιτητές	165.443	168.478	168.637	196.559	186.208
Μεταπτυχιακοί φοιτητές	31.071	32.247	33.687	50.758	66.295
Διδακτορικοί φοιτητές	22.636	22.563	22.931	32.925	28.682

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (2018, 2019α)

Από το Γράφημα 1, πληροφορούμαστε ότι τη χρονιά του 2016, το μεγαλύτερο μερίδιο των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ηλικίας 25 έως 64 ετών στην Ελλάδα κατείχε μόνο το βασικό πτυχίο, ενώ πολύ μικρότερο ποσοστό ατόμων ήταν κάτοχοι μεταπτυχιακού ή διδακτορικού διπλώματος συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες του ΟΟΣΑ (OECD, 2017c). Ωστόσο, αναγνωρίζεται ότι οι Έλληνες απόφοιτοι ελληνικών πανεπιστημίων αποδεικνύονται ικανοί επιστήμονες με ενεργή εμπλοκή στον παγκόσμιο ακαδημαϊκό και επιστημονικό χώρο, κατέχοντας σπουδαίες θέσεις (OECD, 2018a).

Γράφημα 1: Ποσοστό (%) πληθυσμού ηλικίας 25 έως 64 ετών με προσόντα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (2016) (OECD, 2017c)

Η επέκταση της ελληνικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης λειτούργησε θετικά προς όφελος, κυρίως, των νέων γυναικών ηλικίας 25 έως 34, ενώ στις μεταπτυχιακές ή διδακτορικές σπουδές τα αποτελέσματα είναι έως ένα βαθμό αντιστρέψιμα (OECD, 2018b). Σύμφωνα με τον IOBE (2018), το 2017 ο γυναικείος πληθυσμός με ανώτατη εκπαίδευση ξεπερνούσε τον αντίστοιχο των ανδρών κατά 100 χιλ., ενώ το ίδιο έτος οι άνδρες κάτοχοι μεταπτυχιακού ή διδακτορικού διπλώματος ήταν κατά 5,7 χιλ. περισσότεροι των γυναικών.

1.2.2.2 Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση αρωγός στην ακαδημαϊκή διαδρομή

Την δεκαετία του 1970 γίνεται η πρώτη αναφορά στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Η εξέλιξή της ήταν ραγδαία λόγω της τεχνολογικής προόδου και της παγκοσμιοποίησης που επηρέασαν τα συστήματα της ανώτατης εκπαίδευσης και συνέβαλαν στην ανάπτυξη προγραμμάτων εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (Γκιόσος, Μαυροειδής & Κουτσούμπα, 2008). Αναμφισβήτητα, αποτελεί μία ευέλικτη εκπαιδευτική εφαρμογή και μία εναλλακτική επιλογή εκπαίδευσης (Λιοναράκης, 2006). Τα τελευταία χρόνια προσελκύει όλο και περισσότερο το ενδιαφέρον των φοιτητών και των ερευνητών, μεταπτυχιακού και διδακτορικού επιπέδου, παρέχοντας

ευελιξία μάθησης, ποικίλες δεξιότητες και εξοικείωση με νέες τεχνολογίες (IOBE, 2017).

Στα θετικά της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης συγκαταλέγεται η έλλειψη χωροχρονικών περιορισμών σε μια εποχή αυξημένων υποχρεώσεων (οικογενειακών, επαγγελματικών, κοινωνικών, γεωγραφικών) και ανάγκης για βελτίωση του επιπέδου εκπαίδευσης, κυρίως για ενήλικα και εργαζόμενα άτομα (Race, όπ. αναφ. στο Ιωαννίδου, 2011· Λιοναράκης, 2006· Πυρώτη, 2007· Σιδηροπούλου-Δημακάκου, 2016). Η πρόσβαση σε αυτήν είναι ευκολότερη και η συμμετοχή των ατόμων ανεξάρτητη από την ηλικία. Το οικονομικό κόστος σαφώς μικρότερο συγκριτικά με τα έξοδα διαμονής και διατροφής σε περίπτωση φοίτησης σε κάποιο πανεπιστημιακό ίδρυμα με υποχρεωτική παρουσία (Βελέντζας, 2008).

Παρόλα αυτά, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση χαρακτηρίζεται από την απουσία προσωπικής επαφής του διδασκόμενου με τον διδάσκοντα και τους συμφοιτητές. Επιβάλλει καλή γνώση της τεχνολογίας και ύπαρξη αντίστοιχου εξοπλισμού για την διεξαγωγή των μαθημάτων, ενώ η επίλυση αποριών και η υποβολή ερωτήσεων από τους διδασκόμενους και τους διδάσκοντες δεν μπορεί να γίνει σε πρώτο χρόνο (Βελέντζας, 2008). Ωστόσο, η χρησιμότητα της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης δεν θα πρέπει να παραβλέπεται, καθώς η απουσία της θα συνέβαλε στη στασιμότητα της εκπαίδευσης για μεγάλο μέρος του πληθυσμού. Αν και υπάρχουν εξ αποστάσεως προγράμματα διδακτορικών σπουδών, στην παρούσα έρευνα η εξ αποστάσεως εκπαίδευση εξετάστηκε μόνο στην περίπτωση των μεταπτυχιακών προγραμμάτων.

1.2.3 Κίνητρα για ακαδημαϊκή διαδρομή

Η απόφαση ενός ατόμου να συνεχίσει τις ακαδημαϊκές σπουδές είναι καθαρά προσωπική και τα κίνητρα ποικίλουν. Μπορεί να σχετίζονται με τη βελτίωση της ακαδημαϊκής πορείας, της επαγγελματικής πορείας ή να αποτελούν έναν συνδυασμό των δύο. Ως εκ τούτου, κανένα κίνητρο δεν μπορεί να χαρακτηριστεί σωστό ή λανθασμένο.

Πιο συγκεκριμένα, η πραγματοποίηση μεταπτυχιακών ή διδακτορικών σπουδών μπορεί να πηγάζει από την επιθυμία του απόφοιτου για εξειδίκευση σε γνωστικό αντικείμενο που προσελκύει το ενδιαφέρον του. Ενδέχεται να αποτελεί ευκαιρία

επαγγελματικής εξέλιξης σε αντικείμενο που ενδιαφέρει τον απόφοιτο ή ακόμη και ευκαιρία επαγγελματικής αποκατάστασης, διότι ο μεταπτυχιακός ή διδακτορικός τίτλος αποτελεί επιθυμητό προσόν για τους εργοδότες. Επιπροσθέτως, ο απόφοιτος μπορεί να εκμεταλλευτεί τις μεταπτυχιακές ή διδακτορικές σπουδές με σκοπό να μεταπηδήσει σε καινούριο επάγγελμα ή να αξιοποιήσει δημιουργικά το διάστημα μέχρι την είσοδό του στην αγορά εργασίας. Ωστόσο, το επιστημονικό αντικείμενο των σπουδών πρέπει να συνάδει με τα προσωπικά, εκπαιδευτικά και επαγγελματικά πλάνα και ενδιαφέροντα του απόφοιτου (Γραφείο Διασύνδεσης Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, χ.η).

1.3 Εργασιακή διαδρομή αποφοίτων

Οι εργασιακές εμπειρίες και οι διαδικασίες ένταξης του αποφοίτων στην αγορά εργασίας είναι ικανές να αποδώσουν τις εργασιακές διαδρομές του. Ωστόσο, απαραίτητη κρίνεται η αποσαφήνιση ορισμένων όρων που σχετίζονται άμεσα με την αγορά εργασίας και βοηθούν στην καλύτερη κατανόηση των εργασιακών διαδρομών.

1.3.1 Εργασία - απασχόληση

Εργασία αποτελεί κάθε ατομική δραστηριότητα με θεμιτό σκοπό, ενώ η καταβολή δυνάμεων εκ μέρους του ατόμου καθορίζει το είδος της (πνευματική, χειρωνακτική – σωματική ή συνδυασμός αυτών) (Βαρχαλαμά & Σταμάτη, 2012· Μπαμπινιώτης, 2012β). Στην υπάρχουσα βιβλιογραφία, οι όροι «εργασία» και «απασχόληση» σε κάποιες περιπτώσεις ταυτίζονται, ενώ σε άλλες διαφοροποιούνται. Ο πρώτος αναφέρεται στους όρους και τις συνθήκες που αυτή εκτελείται και ο δεύτερος φανερώνει τη μορφή και τα διάφορα είδη της εργασίας, ενώ ταυτόχρονα θεωρείται η επίσημη ονομασία της μισθωτής εργασίας (Λογάρας, 2013). Στην παρούσα εργασία, οι όροι «εργασία» και «απασχόληση» θεωρούνται ταυτίσιμοι.

Η σημασία της εργασίας για τον άνθρωπο θεωρείται πολύτιμη. Συμβάλλει στην αλλαγή της συναισθηματικής κατάστασης, της εκτίμησης από τον περίγυρό, αλλά και στην αντίληψη του εαυτού (Καλούδη, χ.η). Είναι αρωγός στην κοινωνική καταξίωση του ατόμου, την άσκηση ταλέντων και δεξιοτήτων, την απόκτηση ψυχικής ισορροπίας, την ικανοποίηση οικονομικών αναγκών και την ανάπτυξη

υπευθυνότητας μέσω της ανάληψης ευθυνών και αποφάσεων (Γκιάστας, Δημητρόπουλος, Ρέππα & Τσέργας, 2011).

1.3.2 Ανεργία - αεργία

Τα άτομα ενημερώνονται από μικρή ηλικία για την ανεργία στα πλαίσια της τυπικής εκπαίδευσης, για τη σημασία της και τις επιπτώσεις που επιφέρει σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο. Αναμφισβήτητα αποτελεί κοινωνικό πρόβλημα και όχι εκπαιδευτικό κώλυμα, αν και σχετίζεται με την εκπαίδευση στο σημείο που αυτή μπορεί να συμβάλλει στην αντιμετώπισή της (Γκιάστας κ.συν., 2011).

Η ανεργία προέρχεται από την ακούσια έλλειψη απασχόλησης που ενδέχεται να είναι απόρροια της έλλειψης θέσεων εργασίας (Μπαμπινιώτης, 2012α). Ο Διεθνής Οργανισμός Εργασίας (ILO, 1982) χαρακτηρίζει ένα άτομο ως άνεργο, όταν δεν εργάζεται, αλλά είναι πρόθυμο να εργασθεί, ενώ παράλληλα αναζητά εργασία. Δεν καταλαμβάνει θέση εργασίας, αλλά αποτελεί μέρος του εργατικού δυναμικού (απασχολούμενοι και άνεργοι μιας χώρας) (Ευστράτογλου, 2006· ILO, 1982). Μακροχρόνια άνεργο χαρακτηρίζεται το άτομο που μένει εκτός εργασίας για περισσότερο από ένα έτος, ενώ ως νέος άνεργος, όταν μετά την αποφοίτηση, δεν έχει εργασθεί και αναζητά εργασία (IOBE, 2018).

Η ανεργία δεν θα πρέπει να συγχέεται με την αεργία που συνιστά την ηθελημένη αποχή από την εργασία. Οι άεργοι ή μη οικονομικά ενεργοί βρίσκονται εκτός αγοράς εργασίας και οι δραστηριότητές τους δεν εμπίπτουν σε εργασία. Η διαφορά τους από τους άνεργους έγκειται στην αναζήτηση εργασίας, καθώς δεν εκδηλώνουν προθυμία να εργασθούν ούτε αναζητούν εργασία (Ευστράτογλου, 2006). Συνεπώς, εντάσσονται στην κατηγορία των εργασιακά μη ενεργών προσώπων.

1.3.3 Η αγορά εργασίας στην Ελλάδα

Ο όρος «αγορά εργασίας» κατέχει εξέχουσα θέση στο μοντέλο μετάβασης που θα εξετασθεί στη συνέχεια. Η αγορά εργασίας αποτελεί κοινωνικό θεσμό με συγκεκριμένες και σημαντικές λειτουργίες (Ευστράτογλου, 2006). Είναι «ο 'χώρος' στον οποίο συναντώνται οι πωλητές και οι αγοραστές εργασιακής δύναμης, καθορίζεται η τιμή της τελευταίας (μισθός) και γίνεται η κατανομή της στις διάφορες παραγωγικές δραστηριότητες» (Καραμεσίνη, 2006β, σελ. 16). Παρόμοιο ορισμό

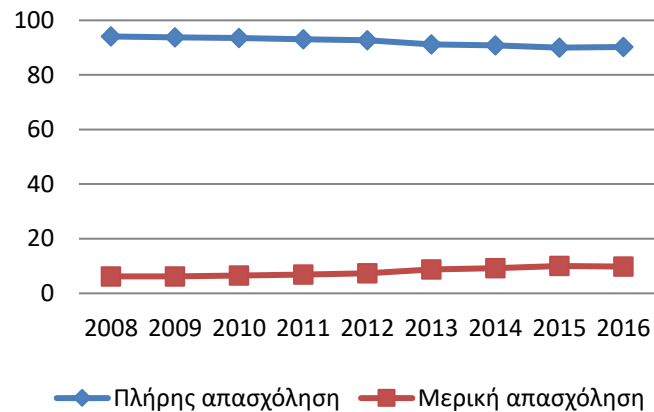
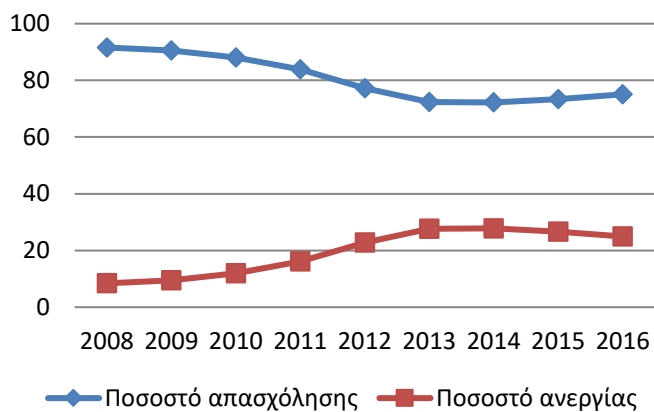
περιλαμβάνει και το βιβλίο του Σχολικού Επαγγελματικού Προσανατολισμού της τυπικής εκπαίδευσης που ορίζει την αγορά εργασίας ως τον χώρο όπου γίνεται η παραγωγή και η απόκτηση διαφόρων προϊόντων, υπηρεσιών και αγαθών (Γκιάστας κ.συν., 2011). Σε οικονομικά πλαίσια, η αγορά εργασίας αφορά στην προσφορά και τη ζήτηση εργαζομένων (Μπαμπινιώτης, 2012α).

Χαρακτηριστικό γνώρισμα της ελληνικής αγοράς εργασίας είναι η διττή φύση της. Λειτουργεί μία *επίσημη αγορά εργασίας*, που προσφέρει εργασιακή ασφάλεια και υπόκειται σε ελέγχους με σκοπό τη σωστή λειτουργία της, και μία *ανεπίσημη αγορά εργασίας*, με κύρια χαρακτηριστικά την αδήλωτη εργασία, την έλλειψη εργασιακής ασφάλειας, τις κακές συνθήκες εργασίας και τις χαμηλές αμοιβές (ΙΣΤΑΜΕ, όπ. αναφ. στο Μητράκος, Τσακλόγλου & Χολέζας, 2010).

Ήδη από το 2008, η ελληνική αγορά εργασίας επιβαρύνθηκε με την επιβράδυνση της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, με αποκορύφωση τον κίνδυνο της πτώχευσης το 2010. Επηρέαστηκε άμεσα η σταθερότητα της απασχόλησης του εργατικού δυναμικού και κλιμακώθηκε η ανεργία, η οποία αποτέλεσε μόνιμο χαρακτηριστικό της ελληνικής αγοράς εργασίας (Dendrinos, 2014). Το μεγαλύτερο πλήγμα δέχτηκε η απασχόληση των νέων που ήρθαν αντιμέτωποι με ευάλωτες θέσεις εργασίας, ενώ η ένταξή τους στην αγορά εργασίας χαρακτηρίστηκε προβληματική (Καραμεσίνη, 2008· Karantinos, 2014· Παπαπέτρου, 2014· ΥΠΕΠΘ, 2008).

Το Γράφημα 2 περιγράφει τα ποσοστά απασχόλησης και ανεργίας του εργατικού δυναμικού της Ελλάδας ηλικίας άνω των 15 ετών από το 2008 έως το 2016 (Α' τρίμηνο). Σημειώθηκε σταδιακή μείωση της απασχόλησης από το 91,6% το 2008 στο 75,1% το 2016 και ανοδική πορεία 15% των ποσοστών της ανεργίας για το ίδιο χρονικό διάστημα. Σημαντικό στοιχείο ήταν η αύξηση του μέσου ετήσιου ποσοστού ανεργίας από το 7,8% στο 21,5% το ίδιο χρονικό διάστημα, ενώ μικρή πτώση μόλις 5% καταγράφηκε στην πλήρη απασχόληση.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (2019β)

Γράφημα 2: Κατάσταση απασχόλησης εργατικού δυναμικού ηλικίας 15 ετών και άνω (2008-2016 Α' Τρίμηνο)

Προβλήματα στην αγορά εργασίας, όπως η μείωση της απασχόλησης, ο φόβος της ανεργίας και η ανασφάλεια συνέβαλαν στην εμφάνιση των φαινομένων της υπερεκπαίδευσης και της ετεροαπασχόλησης των νέων, δύο έννοιες αρκετά συναφείς (Ιωάννου, 1993). Σύμφωνα με την Καραμεσίνη (όπ. αναφ. στο Γεώργα, 2009), η ανεργία, η μείωση μισθών και η ετεροαπασχόληση των πτυχιούχων πανεπιστημίου εμπερικλείονται στο φαινόμενο της υπερεκπαίδευσης και αποτελούν συνιστώσες της.

1.3.3.1 Το φαινόμενο της υπερεκπαίδευσης και της ετεροαπασχόλησης

Υπερεκπαίδευση

Το φαινόμενο της υπερεκπαίδευσης εμφανίζεται στην αρχή της επαγγελματικής πορείας των νέων, συνδέεται με χαμηλές απολαβές και επηρεάζει αρνητικά την παραγωγικότητα και την εργασιακή ικανοποίηση (Tsang, Rumberger & Levin, 1991). Ένα άτομο θεωρείται υπερεκπαιδευμένο, όταν είναι οπλισμένο με εκπαιδευτικά προσόντα και γνώσεις υψηλότερου επιπέδου από τα απαιτούμενα στην εργασία του (Ιωάννου, 1993· Lianos, Asteriou & Agiomirgianakis, 2004· Mehta, Felipe, Quising & Camingue, 2011· Wolbers, 2003). Συνδέεται, κυρίως, με την έλλειψη εργασιακών παρά εκπαιδευτικών προσόντων. Αυτός είναι και ο λόγος που ο υπερεκπαιδευμένος αναλαμβάνει προσωρινά θέσεις εργασίας χαμηλότερου επιπέδου, ώστε να αποκτήσει την απαραίτητη εργασιακή εμπειρία. Ωστόσο, η υπερεκπαίδευση αποτελεί μόνιμο φαινόμενο στην αγορά εργασίας (Robst, 1995· Χωματά, 2011).

Σύμφωνα με τους Karakaya, Plasman & Rycx (2005), η εξέλιξη του φαινομένου της υπερεκπαίδευσης μπορεί να εξηγηθεί μέσα από δύο παράγοντες. Ο πρώτος

έγκειται στην *αναντιστοιχία των προσόντων* που απαιτούνται και προσφέρονται στην αγορά εργασίας, ως αποτέλεσμα της μείωσης της ζήτησης χαμηλότερα εκπαιδευμένου εργατικού δυναμικού εξαιτίας της τεχνολογικής προόδου, της παγκοσμιοποίησης και του ανταγωνισμού, ειδικά σε χώρες με χαμηλό μισθό. Η *έλλειψη της απασχόλησης* αποτελεί τον δεύτερο παράγοντα. Άνεργοι με αυξημένα εκπαιδευτικά προσόντα αναζητούν και διεκδικούν θέσεις εργασίας που απαιτούν λιγότερα προσόντα και έρχονται σε ανταγωνισμό με άνεργους χαμηλότερων εκπαιδευτικών προσόντων λόγω της αδυναμίας εύρεσης θέσεων απασχόλησης αντίστοιχων των προσόντων τους.

Ετεροαπασχόληση

Η ετεροαπασχόληση υποδηλώνει μια σειρά θεμάτων που περικλείονται στην σχέση της ανώτατης εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας και αποτελεί αναγκαία λύση απασχόλησης για τους νέους άνεργους, επηρεάζοντας άμεσα την εργασιακή ικανοποίηση (Ιωάννου, 1993). Σαν φαινόμενο η ετεροαπασχόληση προσεγγίζεται με δύο τρόπους (Καραμεσίνη, 2008). Η *πρώτη προσέγγιση*, η οποία θεωρείται αντικειμενική, αναφέρεται στο είδος του επαγγέλματος, που καθορίζει αν ένα άτομο ετεροαπασχολείται. Ένα άτομο δεν εντάσσεται στους ετεροαπασχολούμενους, όταν ασκεί οποιοδήποτε διευθυντικό, επιστημονικό ή καλλιτεχνικό επάγγελμα, χωρίς απαραίτητα αυτό να αντιστοιχεί στο αντικείμενο των σπουδών του. Στην *δεύτερη προσέγγιση*, που θεωρείται υποκειμενική και προέρχεται μέσα από τις εκτιμήσεις των ατόμων, το άτομο θεωρείται ετεροαπασχολούμενο, όταν απασχολείται σε μία θέση εργασίας, της οποίας το αντικείμενο έχει λίγη ή καθόλου συνάφεια με την ακαδημαϊκή του εκπαίδευση. Στην έρευνά μας, η ετεροαπασχόληση των μισθωτών και των συμβασιούχων έργου προσεγγίζεται με βάση την υποκειμενική εκτίμηση των αποφοίτων.

Η διαφορά μεταξύ υπερεκπαίδευσης και ετεροαπασχόλησης εντοπίζεται στο γεγονός ότι η ετεροαπασχόληση αναφέρεται στην αναντιστοιχία μεταξύ του αντικειμένου των σπουδών και του αντικειμένου της απασχόλησης, χωρίς να κάνει λόγο για την ύπαρξη ή όχι αυξημένων προσόντων, όπως στην περίπτωση της υπερεκπαίδευσης. Υψηλό ποσοστό εργαζόμενων Ελλήνων δήλωσε ότι είναι σε υπερβολικό βαθμό εξειδικευμένο για την εργασία του, κάνοντας αναφορά στην

χαμηλή ζήτηση για δεξιότητες, αλλά και την υψηλή αναντιστοιχία αυτών με την αγορά εργασίας (OECD, 2018c).

1.3.4 Η μετάβαση από την ελληνική τριτοβάθμια εκπαίδευση στην αγορά εργασίας

Η μετάβαση των νέων από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας (education to work transition) απασχόλησε τον ερευνητικό χώρο ήδη από το 1970, όπου η οικονομική κρίση της εποχής συνέβαλε στη μείωση της απασχόλησης και την αύξηση της ανεργίας. Στον ελλαδικό χώρο, το ενδιαφέρον για την μετάβαση των ατόμων από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας εκφράστηκε την τελευταία δεκαετία, καθώς πυροδοτήθηκε από τις αλλαγές στις διαδικασίες πρόσβασης στις δομές της εκπαίδευσης, καθώς και τους μετασχηματισμούς στον εργασιακό χώρο (IOBE, 2018· Καραμεσίνη, 2008· ΥΠΕΠΘ, 2008).

1.3.4.1 Οι έννοιες της μετάβασης και της επαγγελματικής ένταξης

Η μετάβαση και η διαδικασία της μετάβασης

Η *μετάβαση* αναφέρεται στο «χρονικό διάστημα που μια κοόρτη νέων ατόμων μετακινείται από τη σχεδόν πλήρη στην αμελητέα συμμετοχή στην εκπαίδευση και από την αμελητέα σε υψηλά επίπεδα δραστηριότητας στην αγορά εργασίας» (OECD, 1996, σελ. 117). Η έναρξη της μετάβασης σηματοδοτείται από την οριστική έξοδο από το εκπαιδευτικό σύστημα λόγω ολοκλήρωσης των βασικών σπουδών ή έναρξης επαγγελματικών σπουδών, ενώ η σειρά αποφοίτων που ολοκλήρωσαν τις σπουδές τους και αποχώρησαν από το εκπαιδευτικό σύστημα μια συγκεκριμένη χρονιά ορίζει την κοόρτη (Καραμεσίνη, 2008).

Η *διαδικασία της μετάβασης* αναφέρεται σε διαφορές που σχετίζονται με τις ατομικές διαδρομές του ατόμου. Ειδικότερα, αναφέρεται στη διάρκεια της περιόδου μετάβασης, το χρονικό διάστημα που δαπανά το άτομο ως απασχολούμενο ή εκτός απασχόλησης καθ' όλη τη διάρκεια της μετάβασης, στη συχνότητα με την οποία παρατηρούνται αλλαγές στην εργασιακή κατάσταση του ατόμου, στο βαθμό κινητικότητας του ατόμου μεταξύ διαφορετικών εργασιών και στην κατεύθυνσή της, ανάλογα με τα χαρακτηριστικά των εκάστοτε εργασιών (Καραμεσίνη, 2008).

Η περίοδος μετάβασης από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας επιμηκύνθηκε φτάνοντας τα 30 έτη, λόγω της καθυστέρησης στην εξάσκηση του επαγγέλματος από τους απόφοιτους. Μεγάλο ποσοστό αποφοίτων επιστρέφει στην εκπαίδευση έχοντας αποκτήσει εργασιακή εμπειρία, ενώ κάποιοι διευρύνουν τις γνώσεις τους και εξειδικεύονται σε ένα γνωστικό αντικείμενο, χωρίς να διακόψουν την εργασία τους (Καραμεσίνη, 2008· Καρολίδης, 2011). Ο χρόνος που χρειάζεται για την εύρεση της πρώτης απασχόλησης είναι αποδεικτικό στοιχείο της ομαλότητας της μετάβασης από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας (Allen & van der Velden, 2007).

Οι δυσκολίες στην διαδικασία μετάβασης των νέων πτυχιούχων στην αγορά εργασίας σχετίζονται με την *έλλειψη εργασιακής εμπειρίας* των νεότερων αποφοίτων σε σχέση με τους ηλικιακά μεγαλύτερους και την *αναντιστοιχία μεταξύ των γνώσεων και δεξιοτήτων* του εργατικού δυναμικού και των αναγκών του παραγωγικού συστήματος που γεννά την διαρθρωτική ανεργία. Η διαρθρωτική ανεργία ενοχοποιεί το εκπαιδευτικό σύστημα και θεωρεί επιβεβλημένη την προσαρμογή του χαρακτήρα και της κατεύθυνσής του προς τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, της οικονομίας και των επιχειρήσεων. Αυτή η προσαρμογή, ωστόσο, παραβλέπει τον ευρύτερο ρόλο της εκπαίδευσης και συνακόλουθα την αυτονομία του εκπαιδευτικού συστήματος από το παραγωγικό σύστημα (Καραμεσίνη, 2006α, 2008).

Η εργασία κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών έχει άμεση σύνδεση με την αγορά εργασίας, καθώς θεωρείται *στάδιο προετοιμασίας* των φοιτητών για την μετάβασή τους σε αυτήν, ενώ μπορεί να λάβει χώρα και κατά την διάρκεια των μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών. Επιδρά θετικά στην ευεξία των φοιτητών (Robotham, 2012) και συμβάλλει στην απόκτηση δεξιοτήτων και εμπειριών βοηθητικών για την επόμενη, και ίσως πιο επίσημη εργασία, στην οικονομική ανεξαρτησία των φοιτητών και στην ενίσχυση της απασχολησιμότητας (θα αναλυθεί σε επόμενη υποενότητα). Η αποκτηθείσα εργασιακή εμπειρία προσδίδει μια αίσθηση εμπιστοσύνης, καθώς οι εργαζόμενοι φοιτητές παρουσιάζουν συχνά βελτιωμένες δεξιότητες οργάνωσης και διαχείρισης χρόνου, όταν εισέρχονται στην επίσημη αγορά εργασίας (Mihail & Karaliopoulou, 2005· Watts & Pickering, 2000). Παρά ταύτα, δεν εξασφαλίζει από μόνη της την ανάπτυξη των προαπαιτούμενων εργασιακών δεξιοτήτων (Katsikas & Panagiotidis, 2011).

Στον αντίποδα, ο συνδυασμός εργασίας και σπουδών επιφέρει αρνητικές ψυχολογικές συνέπειες στους φοιτητές. Προκαλούνται συναισθήματα άγχους και πίεσης στην προσπάθεια ανταπόκρισης στις εργασιακές και ακαδημαϊκές υποχρεώσεις την ίδια χρονική στιγμή. Βέβαια, θεωρείται απαραίτητη, όταν υπάρχει ανάγκη κάλυψης των εξόδων φοίτησης, αν και αρκετά άτομα δεν αντιλαμβάνονται την συγκεκριμένη εργασία ως μέσο χρηματοδότησης των σπουδών, λόγω έλλειψης διδασκτρών στα ελληνικά πανεπιστήμια (Mihail & Karaliopoulou, 2005).

Η αναζήτηση της εργασίας πριν την ολοκλήρωση των σπουδών διαφέρει σημαντικά από την αναζήτηση που κάνει ένας απόφοιτος μετά την απόκτηση του βασικού πτυχίου. Στην πρώτη περίπτωση, οι σπουδές βρίσκονται στο επίκεντρο των προτεραιοτήτων, ενώ στην δεύτερη περίπτωση μεγάλη μερίδα αποφοίτων είναι άνεργοι ή τουλάχιστον δεν συμμετέχουν ενεργά στην αγορά εργασίας (Allen & van der Velden, 2007), οπότε αναζητούν μία επίσημη και όχι περιστασιακή απασχόληση.

Οι Katsikas & Panagiotidis (2011) διέψευσαν στην έρευνά τους την υπαιτιότητα της εργασίας για την χαμηλή επίδοση των φοιτητών, δηλώνοντας ότι η εργασιακή εμπειρία κατά τη διάρκεια των σπουδών δεν επηρεάζει αρνητικά το βαθμό πτυχίου. Αντιθέτως, η ευελιξία των ελληνικών πανεπιστημίων, που αποτρέπει τη διακοπή των σπουδών λόγω μη τήρησης των ακαδημαϊκών υποχρεώσεων, έχει αρνητική επίδραση στο βαθμό πτυχίου, διότι συμβάλλει στην καθυστέρηση ολοκλήρωσης των σπουδών (Katsikas & Dergiades, 2009· Livanos, 2010· OECD, 2011).

Αναμφισβήτητα, η μετάβαση των αποφοίτων από την εκπαίδευση στην αγορά εργασίας θα μπορούσε να διευκολυνθεί με την παροχή εποικοδομητικής και οργανωμένης πρακτικής άσκησης στους φοιτητές όλων των γνωστικών αντικειμένων (OECD, 2018a). Ωστόσο, στην παρούσα έρευνα, η πρακτική άσκηση κατά τη διάρκεια των σπουδών δεν λαμβάνεται υπόψη ως απασχόληση.

Επαγγελματική ένταξη

Ο συνδυασμός της *εργασιακής ένταξης*, που εστιάζει στην κατάσταση της απασχόλησης, στη μορφή, στο είδος και στις οικονομικές απολαβές, με τα *χαρακτηριστικά του επαγγέλματος* ορίζουν την επαγγελματική ένταξη των αποφοίτων (Καραμεσίνη, 2008). Η επαγγελματική ένταξη δεν θεωρείται πλέον δεδομένη. Αντιθέτως, χαρακτηρίζεται προβληματική για τους νέους πτυχιούχους που έρχονται

αντιμέτωποι με τη δυσκολία εύρεσης ποιοτικής απασχόλησης (Salas-Velasco, 2007). Η ποιότητα της επαγγελματικής ένταξης εξετάζεται μέσα από την ασφάλεια της απασχόλησης και συνεπώς την έλλειψη της εργασιακής επισφάλειας, τον χρόνο εργασίας (πλήρης και μερική απασχόληση), το ύψος των αμοιβών, την συνάφεια του επαγγέλματος με το αντικείμενο των σπουδών και την ποιότητα του εργασιακού περιβάλλοντος, ενώ η τελική κατάσταση της επαγγελματικής ένταξης συνοδεύεται από τη σταθεροποίηση της απασχόλησης (Καραμεσίνη, 2006α, 2008· OECD, 2017α).

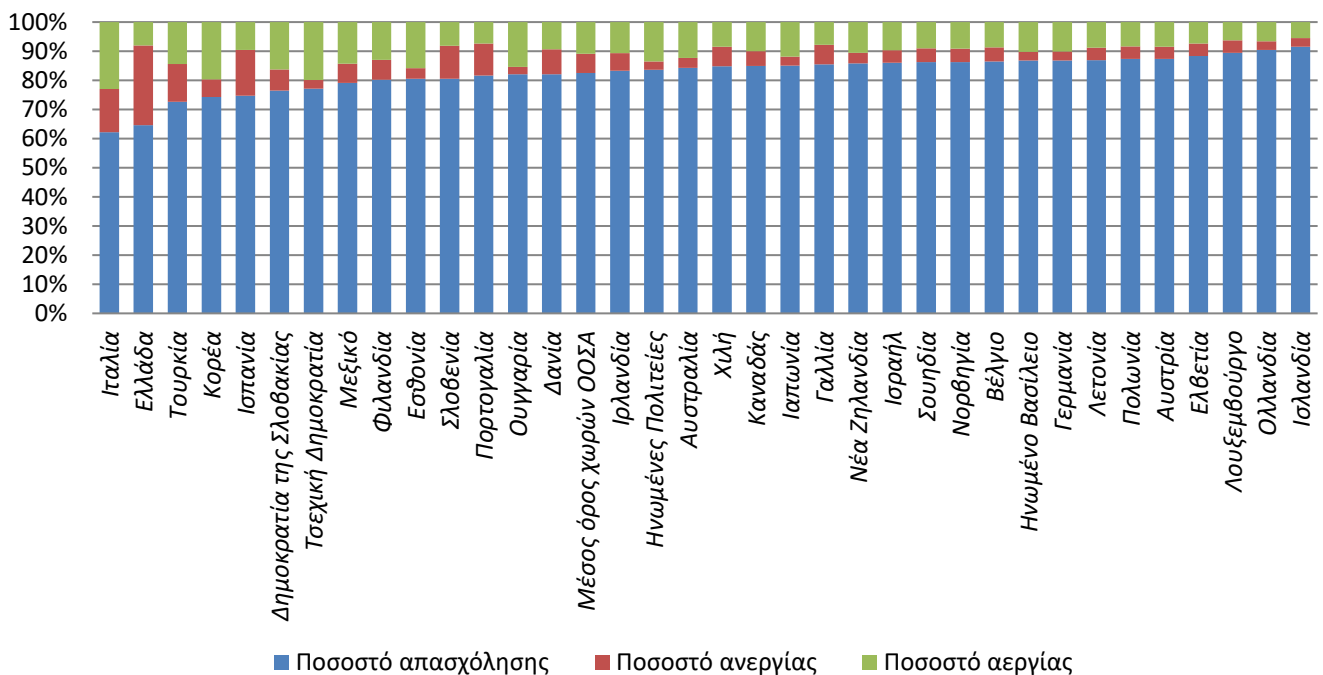
Ο επισφαλής εργαζόμενος νιώθει ανασφάλεια στη θέση εργασίας του και διακατέχεται από το φόβο της ανεργίας, ενώ η επισφάλεια δεν σχετίζεται με τα προσωπικά χαρακτηριστικά του ατόμου (De Witte, Vander Elst & De Cuypere, 2015· Κεσίσογλου, 2014). Η αλλαγή στην μορφή της εργασίας με την εμφάνιση της «προσωρινής εργασίας» και της «μερικής απασχόλησης» επηρέασε την ποιότητα της επαγγελματικής ένταξης των νέων, αν και δεν είναι τόσο διαδεδομένες στη χώρα μας συγκριτικά με άλλες ευρωπαϊκές χώρες (IOBE, 2018· ΥΠΕΠΘ, 2008).

Η προσωρινή απασχόληση, παρά την ευελιξία της, συνδέεται με την εργασιακή ανασφάλεια και αποδεικνύεται επιζήμια, επηρεάζοντας αρνητικά την ισότητα, την παραγωγικότητα και την αποδοτικότητα. Οι νέοι, που κατά την διάρκεια της οικονομικής κρίσης απασχολούνταν σε προσωρινές θέσεις εργασίας, επωμίζονται τον μεγαλύτερο αντίκτυπο της ύφεσης και της επιβράδυνσης του ρυθμού της οικονομικής ανάπτυξης, ενώ ένα στα τέσσερα επαγγέλματα έχουν εξαφανιστεί μετά την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης (Galata & Chrysakis, 2016· OECD, 2015).

Η περίοδος της επαγγελματικής ένταξης των νέων αποφοίτων συνδέεται άμεσα με τις οικονομικές απολαβές και την κινητικότητα της εργασίας. Οι νέοι που βρίσκουν απασχόληση σε σύντομο χρονικό διάστημα μετά την αποφοίτηση, αμείβονται με χαμηλούς μισθούς λόγω έλλειψης εργασιακής εμπειρίας και αντιμετωπίζουν μικρά διαστήματα ανεργίας με σκοπό την αναζήτηση καλύτερων συνθηκών σε μία νέα εργασία. Η εν λόγω κινητικότητα των νέων συμφωνεί με την θεωρία κινητικότητας της εργασίας, όπου οι νέοι εργάζονται προσωρινά σε θέσεις εργασίας με μόνο σκοπό την απόκτηση εργασιακής εμπειρίας, χρήσιμης για την διεκδίκηση καλύτερης εργασίας στο μέλλον (Καραμεσίνη, 2008).

1.3.4.2 Το παράδειγμα της Ελλάδας

Η αξία των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην αγορά εργασίας αναγνωρίστηκε από παλιά στον ελλαδικό χώρο και συνέβαλε στην ενίσχυση της ζήτησης και της προσφοράς των πτυχιούχων, χωρίς να ληφθεί υπόψη η δυσκολία απορρόφησής τους και η αδυναμία προσαρμογής του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος στις ανάγκες της υπάρχουσας αγοράς εργασίας (Μητράκος κ.συν., 2010· Παπαηλιάς, 2006). Άμεση απόρροια ήταν η ενίσχυση του φαινομένου της ετεροαπασχόλησης και η αύξηση της ανεργίας, κυρίως των γυναικών και των νεοεισερχόμενων στην αγορά εργασίας (Livanos & Pouliakas, 2008· OECD, 2018b· ΥΠΕΠΘ, 2008). Αν και υπάρχει μακροχρόνια σχέση μεταξύ ανώτατης εκπαίδευσης και οικονομίας (Panagiotakopoulos, 2012), η εργασία των νέων λαμβάνει χώρα συνήθως σε διαφορετικούς οικονομικούς τομείς από αυτήν των ηλικιακά μεγαλύτερων ατόμων (εμπόριο, εστίαση και τουρισμό παρά επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας, εκπαίδευση και δημόσια διοίκηση) (OECD,1996).

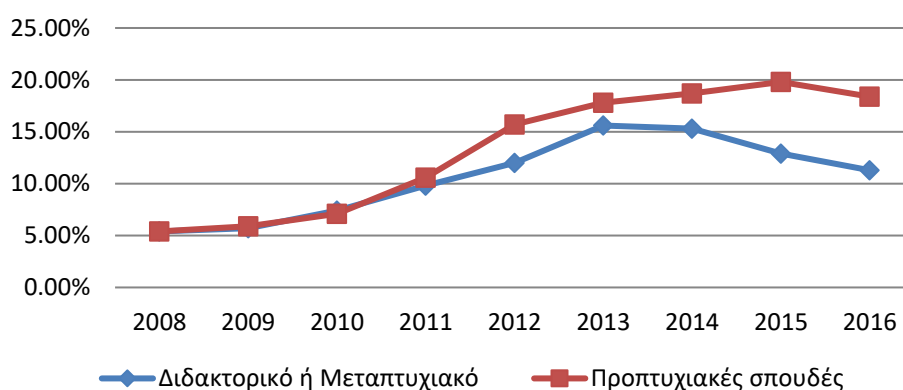
Πηγή: OECD, 2017c

Γράφημα 3: Κατάσταση απασχόλησης ατόμων με τριτοβάθμια εκπαίδευση ηλικίας 25-34 ετών (2016)

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκαλεί η κατάσταση απασχόλησης των νέων αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα (Γράφημα 3). Το 2016, το 66% των

αποφοίτων ηλικίας 25 έως 34 ετών στην Ελλάδα εργάζονταν, ποσοστό κατά 11% χαμηλότερο από το αντίστοιχο του 2010 και 17% χαμηλότερο από τον μέσο όρο απασχόλησης στις χώρες του ΟΟΣΑ στην αντίστοιχη ηλικιακή ομάδα. Η Ελλάδα κατέγραψε το δεύτερο χαμηλότερο ποσοστό απασχόλησης στις χώρες του ΟΟΣΑ μετά την Ιταλία και το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας (28%) συγκριτικά με τον μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ (6,6%) (OECD, 2017c).

Το Γράφημα 4 φανέρωσε ότι στην Ελλάδα το χρονικό διάστημα 2008-2016, η ανεργία έπληξε σε μικρότερο βαθμό τους κατόχους μεταπτυχιακών ή διδακτορικών τίτλων και σε μεγαλύτερο βαθμό τους κατόχους βασικού τίτλου σπουδών (ΕΛΣΤΑΤ, 2019β). Παρόλα αυτά, οι μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές δεν αποτελούν πανάκεια για την αντιμετώπιση της ανεργίας ούτε οδηγούν αυτόματα στον εργασιακό χώρο (Γουβιάς, 2010).

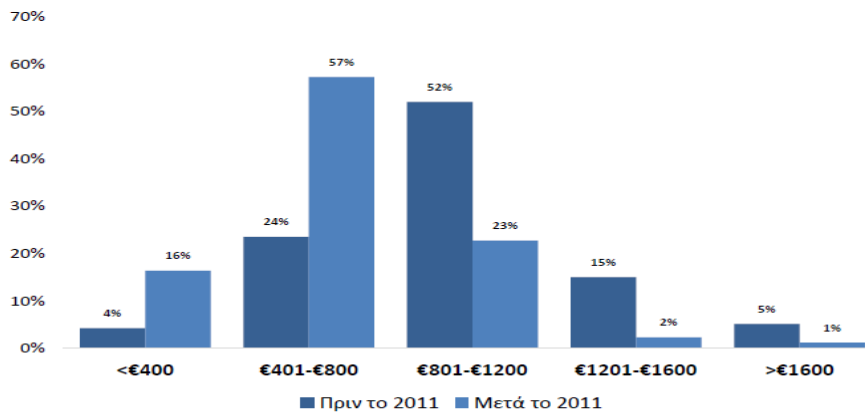

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (2019β)

Γράφημα 4: Ποσοστό ανεργίας αποφοίτων προπτυχιακών και μεταπτυχιακών ή διδακτορικών σπουδών (Α Τρίμηνο: 2008-2016)

Επιπροσθέτως, τα δεδομένα σχετικά με τις μισθολογικές απολαβές των νέων αποφοίτων δεν αποδείχθηκαν ενθαρρυντικά. Σύμφωνα τον IOBE (2017), σχεδόν οι 6 στους 10 απόφοιτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που ολοκλήρωσαν τις σπουδές τους μετά το 2011, λαμβάνουν μισθό από 400€ έως 800€, ενώ η πλειοψηφία (52%) των αποφοίτων με έτος κτήσης πτυχίου πριν το 2011, αμείβεται με μισθό από 800€ έως 1200€. Προκύπτει ότι η εμφάνιση της οικονομικής κρίσης στη χώρα επηρέασε αρνητικά τις μηνιαίες οικονομικές απολαβές των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Γράφημα 5).

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ Επεξεργασία στοιχείων: ΙΟΒΕ

Γράφημα 5: Αποδοχές αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με βάση το έτος αποφοίτησης (2016) (ΙΟΒΕ, 2017)

1.3.4.3 Ανάπτυξη δεξιοτήτων για την αγορά εργασίας και απασχολησιμότητα

Στον 21^ο αιώνα, η κοινωνία της γνώσης επηρεάζει τις μορφές εργασίας και τις εργασιακές σχέσεις και η απασχολησιμότητα που συνδέεται με τη δια βίου μάθηση, κρατάει τα άτομα ενήμερα, κατευθύνοντάς τα σε οικονομικούς τομείς που κινδυνεύουν σε λιγότερο βαθμό να αντικατασταθούν από την τεχνολογία (Harvey, 2000· OECD, 2018b· Prokou, 2011). Ωστόσο, οι περισσότεροι φοιτητές συνδέουν τις σπουδές στο πανεπιστήμιο με την διεύρυνση των πνευματικών οριζόντων. Συνεπώς, η καλλιέργεια δεξιοτήτων απαραίτητων για την αγορά εργασίας κατέχει τη δεύτερη θέση (Sanyal, 1987· Τζαφέα, 2017), ακόμη και αν οι εργοδότες προτιμούν εργαζομένους με νέες ικανότητες και δεξιότητες που ενισχύουν την παραγωγικότητα, όπως ανάληψη πρωτοβουλιών και καινοτόμων ιδεών, ομαδικό πνεύμα και προσαρμοστικότητα.

Στην κορυφή της προτίμησης των εργοδοτών βρίσκονται *οι κοινωνικές δεξιότητες*, όπως η διαχείριση, η αυτό-οργάνωση και η επικοινωνία και *οι γνωστικές δεξιότητες*, όπως ο γραμματισμός, ο αριθμητισμός και η επίλυση προβλημάτων. Οι Έλληνες απόφοιτοι παρουσιάζουν χαμηλή επάρκεια δεξιοτήτων, κυρίως στον γραμματισμό, τον αριθμητισμό και την επίλυση προβλημάτων, που αποτελούν ορόσημο για την απόδοση και την παραγωγικότητα (OECD, 2015, 2017b, 2018b).

Ενόψει της παγκοσμιοποίησης, τα συστήματα εκπαίδευσης χρειάζεται να παρέχουν στους φοιτητές κατάλληλα μείγματα δεξιοτήτων μέσω καινοτόμων στρατηγικών διδασκαλίας και ευέλικτων προγραμμάτων σπουδών. Επιβάλλεται να

είναι ορθά σχεδιασμένα προς την επιχειρηματική εκπαίδευση και εστιασμένα στην απασχολησιμότητα (OECD, 2017b· Τζαφέα, 2017), που εξηγεί τη σχέση μεταξύ πανεπιστημίου και αγοράς εργασίας και αποτελεί νέα μορφή εργασιακής ασφάλειας στις νέες εργασιακές συνθήκες που διαμορφώνονται. Παρά την έλλειψη ενός κοινού ορισμού της απασχολησιμότητας στην διεθνή βιβλιογραφία, οι περισσότεροι ορισμοί συγκλίνουν σε δύο βασικούς παράγοντες. Ο πρώτος παράγοντας σχετίζεται με τις ατομικές διαφορές, όπως δεξιότητες, γνώσεις, προσωπικά χαρακτηριστικά, κίνητρα και εκπαιδευτικά προσόντα που ενισχύουν τις πιθανότητες των νέων πτυχιούχων να αποκτήσουν απασχόληση και να αναδειχθούν επιτυχημένοι και ανταγωνιστικοί στην αγορά εργασίας. Ο δεύτερος παράγοντας σχετίζεται με τα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά που διαμορφώνουν την απασχόληση σε μια χώρα, όπως η κατάσταση στην αγορά εργασίας, το υπάρχον εκπαιδευτικό σύστημα και τα συστήματα υποστήριξης που καθίστανται αρωγοί στην προσπάθεια του ατόμου να βρει και να διατηρήσει την εργασία του (Cedefop, 2014· Dacre Pool & Sewell, 2007· Yorke, 2004). Συνεπώς, η απασχολησιμότητα του ατόμου μπορεί να ανθίσει, όταν τα ατομικά χαρακτηριστικά αναπτύσσονται μέσα σε ένα ευνοϊκό, για την απασχόληση, περιβάλλον.

Ο Morley (2001) τόνισε ότι η απασχολησιμότητα ερευνάται, κυρίως, σε επίπεδο προπτυχιακών σπουδών. Αν και η ζήτηση για σπουδές σε πανεπιστήμια είναι αρκετά υψηλή, η προσφορά των μαθημάτων δεν συνάδει πάντοτε με τις προτιμήσεις των φοιτητών και των εργοδοτών, με αρνητική συνέπεια τη μείωση της απασχολησιμότητας και τις χαμηλές απολαβές των Ελλήνων αποφοίτων συγκριτικά με άλλες χώρες του ΟΟΣΑ (OECD, 2018c). Το πανεπιστημιακό πτυχίο θεωρείται το διαβατήριο για την είσοδο στην αγορά εργασίας, ένα προσόν κατάλληλο για εργασία στο δημόσιο τομέα, τον τομέα των υψηλότερων μισθών, των καλύτερων εργασιακών συνθηκών και των καλύτερων συνταξιοδοτικών συστημάτων, συγκριτικά με τον ιδιωτικό τομέα (Livanos, 2010). Η συλλογιστική αυτή απωθεί ακόμη και σήμερα πολλούς απόφοιτους από την αναζήτηση εργασίας στον ιδιωτικό τομέα και εμποδίζει τη στροφή προς την αυτοαπασχόληση.

1.3.4.4 Σύνδεση ακαδημαϊκών σπουδών με την αγορά εργασίας

Στην έρευνά της η Καραμεσίνη (2008) ορίζει τη συνέχιση των ακαδημαϊκών σπουδών ως ένα από τα βασικά στάδια της μετάβασης από το πανεπιστήμιο στην

αγορά εργασίας, καθώς η επαγγελματική αποκατάσταση των αποφοίτων μετά την ολοκλήρωση των σπουδών δεν θεωρείται δεδομένη (Καραμεσίνη, 2006α). Αποτελεί ενδιάμεση λύση με σκοπό την απόκτηση ενός ανώτερου εκπαιδευτικού προφίλ (Καραμεσίνη, 2008), λαμβάνοντας υπόψη τον ανταγωνισμό στην αγορά εργασίας ως απόρροια της επέκτασης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (Brennan & Teichler, 2008). Ωστόσο, ένα ανταγωνιστικό προφίλ είναι αποτέλεσμα του συνδυασμού της εργασιακής εμπειρίας, της εξειδίκευσης σε γνώσεις, των δεξιοτήτων και εξωτερικής εμφάνισης (Βλάχος, 2008· Mihail & Karalioroulou, 2005· Τζαφέα, 2017· Yorke, 2006).

Οι ακαδημαϊκές σπουδές θεωρούνται *επένδυση στην εκπαίδευση* με απώτερο σκοπό την προσωπική ωφέλεια, όπως η επαγγελματική αποκατάσταση, οι υψηλότερες αποδοχές, η καλύτερη θέση εργασίας και η βελτίωση δεξιοτήτων για την αγορά εργασίας (OECD, 2018b· Πετρινώτης, 1989, όπ. ανάφ. στο Σαρβανάκη, 2012) και *αντικείμενο διαφοροποίησης* από τους ανταγωνιστές στην αγορά εργασίας. Ωστόσο, δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις που τα *ακαδημαϊκά προσόντα* θεωρούνται ένα είδος εκπαιδευτικού κεφαλαίου που μπορεί να εμπορευματοποιηθεί στο βωμό της αγοράς εργασίας (Τζαφέα, 2017).

1.4 Θεωρίες σύζευξης εκπαίδευσης και αγοράς εργασίας

1.4.1 Θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου

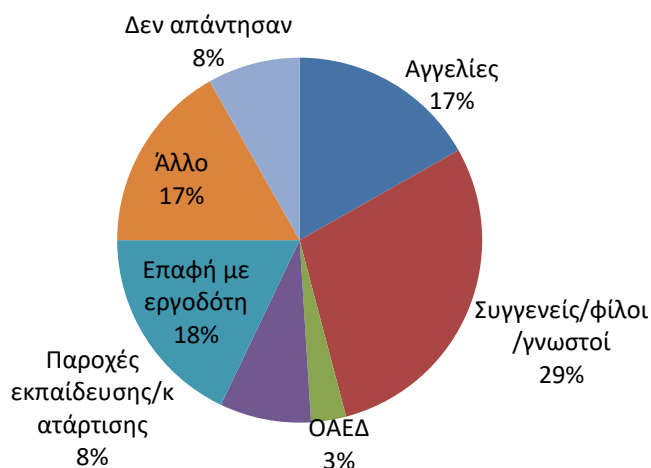
Η σημασία του ανθρώπινου κεφαλαίου στην εκπαίδευση και τη μόρφωση έχει αποδειχθεί από πολλούς ερευνητές. Αναφέρεται στο σύνολο των γνώσεων, των δεξιοτήτων, των ικανοτήτων, των ταλέντων και των χαρακτηριστικών του ατόμου που στοχεύουν στην προαγωγή της προσωπικής, κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας (OECD, 2001). Αποτελεί *ατομικό απόθεμα* που αναπτύσσεται μέσω της εκπαίδευσης, της μόρφωσης, της κατάρτισης και της απόκτησης επαγγελματικής εμπειρίας και επηρεάζει θετικά την ποιότητα της προσφοράς εργασίας και τις απολαβές (Antoninis & Tsakloglou, 2001· Becker, 1994· Δριτσάκη & Κηπουρός, 2007· Πεσμαζόγλου, όπ. αναφ. στο Παφίλη, 2013· Συργιάννης, 2018). Άτομα με μεγαλύτερο απόθεμα είναι περισσότερο παραγωγικά, αμείβονται με υψηλότερο

μισθό και οδηγούν σε μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και αύξηση των κερδών. Η εκπαίδευση αναλαμβάνει το ρόλο του διευκολυντή για την ευκολότερη προσαρμογή του ατόμου σε αυτές στις αλλαγές (de Grip, 2004· Τζαφέα, 2017). Το ανθρώπινο κεφάλαιο, ωστόσο, κινδυνεύει σε υψηλό βαθμό με απόσβεση από τη μεγάλη χρονικά παραμονή των εργαζόμενων σε θέσεις για τις οποίες έχουν υπερεκπαιδευτεί (Καραμεσίνη, 2008· Lianos et al., 2004).

Σύμφωνα με τον Τσαμαδιά (2001, σελ. 91) «η δημιουργία και η συσσώρευση του ανθρώπινου κεφαλαίου, με την ενσωμάτωση γνώσεων και την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, πραγματοποιείται κυρίως στο πλαίσιο του τυπικού συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης», ενώ η πανεπιστημιακή εκπαίδευση χαρακτηρίζεται ως μία μακρά επένδυση για το άτομο (Salas-Velasco, 2007).

1.4.2 Θεωρία αναζήτησης εργασίας

Η θεωρία της αναζήτησης εργασίας εξηγεί το μεγάλο χρονικό διάστημα που μεσολαβεί από την ολοκλήρωση των σπουδών μέχρι την είσοδο στην αγορά εργασίας και το υψηλό ποσοστό ανεργίας των νέων συγκριτικά με τους ηλικιακά μεγαλύτερους. Οι νέοι απόφοιτοι δεν είναι εξοικειωμένοι με τον τρόπο αναζήτησης εργασίας και δεν γνωρίζουν σε ποιες επιχειρήσεις μπορούν να απορροφηθούν με βάση το αντικείμενό τους. Συνεπώς, συμβιβάζονται με τον κατώτερο μισθό, δηλώνοντας ότι είναι επαρκής για την ικανοποίηση των αναγκών μέχρι την αναζήτηση της επόμενης εργασίας. Ο μισθός αυτός, λεγόμενος και μισθός επιφύλαξης, είναι κατώτερος από την αξία των προσόντων τους, λόγω ελλιπούς πληροφόρησης. Όσο η πληροφόρηση δεν ανθοφορεί, θα μεγαλώνει η χρονική διάρκεια μετάβασης στην αγορά εργασίας (Καραμεσίνη, 2008). Αποτελεί γεγονός η έλλειψη ενός πλαισίου παροχής αμοιβαίας βοήθειας σε άτομα που αναζητούν εργασία στον ελλαδικό χώρο (Dendrinos, 2014). Σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ (2017), οι απόφοιτοι βασίζονταν κατά κύριο λόγο στο οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον για την εύρεση εργασίας, πρακτική που θεωρείται απαρχαιωμένη και ουσιαστικά δεν συμβαδίζει με τις ανοιχτές αγορές στην Ελλάδα (Γράφημα 6).

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ (2017)

Γράφημα 6: Τρόπος εύρεσης εργασίας αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα (2016)

Υποδηλώνεται η ανάγκη εξεύρεσης ενός συστήματος-μηχανισμού που θα εστιάζει στην προσφορά εργασίας των πτυχιούχων και τις ανάγκες των επιχειρήσεων, ώστε να υπάρχει μία ισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης. Συνεπώς, τα ελληνικά πανεπιστήμια, μέσω κατάλληλου σχεδιασμού, θα είναι ικανά να καλύψουν αυτό το κενό, προτρέποντας τους νέους να αναζητούν θέσεις εργασίας με εκσυγχρονισμένα μέσα αναζήτησης και επικοινωνίας (Mihail & Karaliopoulou, 2005).

1.5 Ερευνητικό πρόβλημα

Η έρευνα και η μελέτη σε θέματα που αφορούν την πορεία των αποφοίτων είναι συχνή στον εθνικό (Καραμεσίνη, 2008) και διεθνή χώρο (Gaebel et al., 2012). Οι περισσότερες έρευνες εστιάζουν, κυρίως, στη μελέτη της επαγγελματικής πορείας των αποφοίτων, μέσω της καταγραφής των εργασιακών εμπειριών. Στον ελλαδικό χώρο, η μελέτη της ακαδημαϊκής σταδιοδρομίας των αποφοίτων είναι περιορισμένη. Στις περισσότερες έρευνες και μελέτες, η ακαδημαϊκή πορεία, δηλαδή η συμμετοχή σε μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές, εξετάζεται σαν στάδιο μετάβασης από το πανεπιστήμιο στην αγορά εργασίας. Οι σύγχρονες μορφωτικές τάσεις, ωστόσο, επιβάλλουν την περαιτέρω διερεύνηση της ακαδημαϊκής πορείας των αποφοίτων, χωρίς να παραβλέπουν βέβαια τη σημασία της εργασιακής πορείας. Συνεπώς,

προκύπτει ανάγκη για ολοκληρωμένη έρευνα της σταδιοδρομίας των αποφοίτων, ακαδημαϊκής και επαγγελματικής. Η συμβολή τέτοιου είδους ερευνών στη σταδιοδρομία των αποφοίτων κρίνεται πολύτιμη, γιατί αποτελούν βοηθητικό εγχειρίδιο για τους επαγγελματίες συμβούλους που ασχολούνται με τη σταδιοδρομία των αποφοίτων και ενδυναμώνουν την ποιότητα των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων.

1.6 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Η εκπαίδευση του ατόμου ξεκινάει από την ηλικία των 4 ετών και εκτείνεται μέχρι την τριτοβάθμια εκπαίδευση, ενώ σημαντικό κομμάτι αποτελεί η σταδιοδρομία του, ειδικότερα μετά την ολοκλήρωση των βασικών πανεπιστημιακών σπουδών. Ποιες είναι, όμως, στην ουσία, οι προτεραιότητες των αποφοίτων μετά την αποφοίτησή τους και πόσο εύκολη αποδεικνύεται η πορεία τους;

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η καταγραφή και ανάλυση των ακαδημαϊκών και εργασιακών διαδρομών των αποφοίτων του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων που ολοκλήρωσαν τις σπουδές τους μεταξύ των ετών 2008-2017.

Τα κύρια ερευνητικά ερωτήματα του ερευνητικού σχεδίου είναι:

1. Πώς αξιολογούν οι απόφοιτοι το προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων;
2. Πώς αξιολογούν οι απόφοιτοι την σύνδεση του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών με τον ακαδημαϊκό χώρο και την αγορά εργασίας;
3. Πώς διαμορφώνεται η είσοδος των αποφοίτων σε άλλα εκπαιδευτικά προγράμματα (μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές, δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών);
4. Πώς διαμορφώνεται και εξελίσσεται η είσοδος και η ένταξη των αποφοίτων στην αγορά εργασίας [κατάσταση απασχόλησης, ποιοτικά χαρακτηριστικά εργασίας (απολαβές, συνάφεια αντικειμένου σπουδών και απασχόλησης), επιθυμητή απασχόληση];
5. Σε ποιο βαθμό η εμφάνιση της οικονομικής κρίσης επηρεάζει τις διαδρομές των αποφοίτων;

B. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

2. Μέθοδος

2.1 Ερευνητικό εργαλείο

Ο βασικός κορμός του ερωτηματολογίου στο οποίο βασίστηκε η τηλεφωνική συνέντευξη της παρούσας έρευνας αποτελεί μέρος του ερευνητικού εργαλείου που χρησιμοποιήθηκε στην πανελλαδική έρευνα της Οριζόντιας Δράσης των Γραφείων Διασύνδεσης (Καραμεσίνη, 2008) για την απορρόφηση των πτυχιούχων Πανεπιστημίου στην αγορά εργασίας. Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο έχει χρησιμοποιηθεί επανειλημμένα και σε μελέτες αποφοίτων που διεξάγουν σταδιακά τα Γραφεία Διασύνδεσης των ελληνικών πανεπιστημίων και επιλέχθηκε με σκοπό να κατέστη εφικτή η σύγκριση των αποτελεσμάτων της έρευνάς μας με αντίστοιχες μελέτες που εντοπίστηκαν και αξιοποιήθηκαν. Στη συγκεκριμένη έρευνα, η δεξαμενή των ερωτήσεων εμπλουτίστηκε με ερωτήσεις που αφορούν τόσο στο κομμάτι της ακαδημαϊκής διαδρομής όσο και της σύνδεσης των προπτυχιακών σπουδών με τον ακαδημαϊκό και εργασιακό χώρο, ενώ σε ορισμένα σημεία έγιναν τροποποιήσεις.

2.2 Ερευνητική διαδικασία

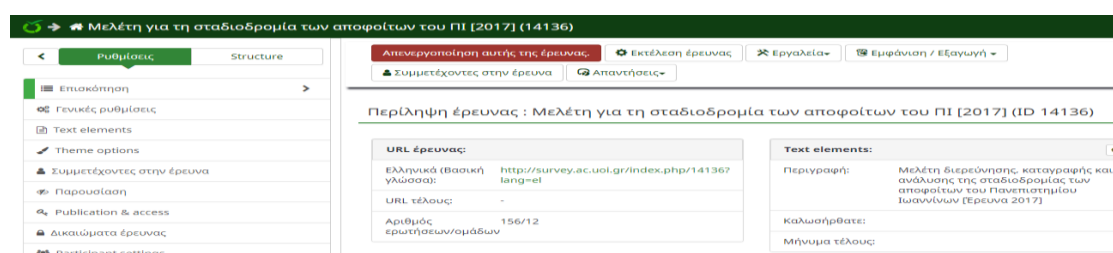
Αρχικά, διεξήχθη η πιλοτική έρευνα (Οκτώβριος 2017) σε 10 απόφοιτους του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων (8 γυναίκες και 2 άνδρες) με σκοπό τη δοκιμή και τη βελτίωση του ερωτηματολογίου. Έγινε έλεγχος του απαιτούμενου χρόνου συμπλήρωσης και σημειώθηκαν τυχόν λάθη ή ελλείψεις, με το σημαντικότερο να αφορά στο χρόνο συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου.

Η κύρια έρευνα διεξήχθη από τον Οκτώβριο του 2017 έως τον Ιούλιο του 2018. Συμμετείχαν 421 απόφοιτοι όλων των τμημάτων του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, πλην της Ιατρικής με έτος αποφοίτησης μεταξύ των ετών 2008 και 2017 (293 γυναίκες, 128 άνδρες, ηλικία μ.ό.=28,02 έτη, τ.α.=3,761). Δόθηκε περιθώριο σε όσους αποφοίτους επιθυμούσαν να παραθέσουν προσωπικές εμπειρίες σχετικά με το περιεχόμενο των ερωτήσεων, γεγονός που εξηγεί τη μεγάλη απόκλιση, σε αρκετές περιπτώσεις, στο χρόνο συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου, που κυμάνθηκε μεταξύ των 15 λεπτών και της μίας ώρας.

Δεδομένου ότι πρόκειται για τηλεφωνικές συνεντεύξεις, τηρήθηκαν οι απαιτήσεις της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε χώρο του Πανεπιστημίου (Εργαστήριο Έρευνας στη Διδασκαλία των Μαθηματικών). Οι απόφοιτοι ενημερώνονταν για το ερευνητικό σχέδιο, τους στόχους και την εθελοντική συμμετοχή τους, καθώς και τη διαδικασία διασφάλισης του απορρήτου της επικοινωνίας. Σε περίπτωση επιθυμίας ολοκλήρωσης της συνέντευξης την ίδια χρονική στιγμή, η συνέντευξη ολοκληρωνόταν επί τόπου. Διαφορετικά, προγραμματιζόταν συνέντευξη σε χρονική στιγμή που εξυπηρετούσε τον/ην συμμετέχοντα/ουσα.

Χρησιμοποιήθηκε το λογισμικό Limesurvey για την ηλεκτρονική συμπλήρωση των ερωτηματολογίων μέσω της τηλεφωνικής δομημένης έρευνας και της ειδικής εφαρμογής CATI (Computer-Assisted Telephone Interviews), μια διαδικτυακής εφαρμογής διαχείρισης ψηφιακών ερωτηματολογίων. Οι απαντήσεις αποθηκεύτηκαν στο λογισμικό του Limesurvey, εξήχθησαν σε αρχείο xls, κωδικοποιήθηκαν και δημιουργήθηκε η τελική βάση δεδομένων σε μορφή .sav.

Εικόνα 2. Παράδειγμα λογισμικού Limesurvey για ηλεκτρονική συμπλήρωση ερωτηματολογίων της έρευνας

2.3 Συμμετέχοντες

Στην παρούσα έρευνα συμμετείχαν συνολικά 431 απόφοιτοι του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων (301 γυναίκες και 130 άνδρες) που ολοκλήρωσαν τις σπουδές τους μεταξύ των ετών 2008-2017, ενώ δεν συμμετείχαν οι απόφοιτοι του τμήματος της Ιατρικής. Τα στοιχεία των αποφοίτων για την διεξαγωγή των συνεντεύξεων ήταν διαθέσιμα σε εμάς ύστερα από την έγκριση του Πρύτανη.

Τον πληθυσμό της έρευνας αποτέλεσαν οι απόφοιτοι του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων της περιόδου 2008-2017. Ο συνολικός πληθυσμός για τα 13 τμήματα

(Φιλολογίας, Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών, Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Μαθηματικών, Φυσικής, Χημείας, Πληροφορικής, Μηχανικών Επιστήμης Υλικών, Βιολογικών Εφαρμογών και Τεχνολογιών, Οικονομικών, Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών της Τέχνης) ανήλθε στους 14.740 απόφοιτους. Το δείγμα προέκυψε με τυχαία δειγματοληψία, ενώ καταβλήθηκε κάθε δυνατή προσπάθεια κάλυψης του πληθυσμού. Για μια σειρά από λόγους (ελλιπή ή λανθασμένα στοιχεία επικοινωνίας, άρνηση συμμετοχής, συνεχείς αναβολές στη λήψη συνέντευξης ή και ματαίωση αυτής, κ.ά.), τα ερευνητικά δεδομένα που προέκυψαν κάλυψαν ένα σημαντικό ποσοστό (431 ολοκληρωμένες συνεντεύξεις, ποσοστό 38,48% επί των αποφοίτων που εντοπίστηκαν). Για την επίτευξη του συγκεκριμένου αριθμού συνεντεύξεων πραγματοποιήθηκαν περισσότερες από 2.000 τηλεφωνικές κλήσεις, ενώ από το τελικό δείγμα δεν αφαιρέθηκαν οι απόφοιτοι της πιλοτική έρευνας.

2.4 Δεξαμενή Θεμάτων

Με στόχο την ιχνογράφιση της ακαδημαϊκής και εργασιακής διαδρομής των αποφοίτων, αλλά και την αξιολόγηση του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών, οι απόφοιτοι ήταν απαραίτητο να απαντήσουν σε μία σειρά ερωτήσεων που σχετίζονταν με την αποτίμηση των προπτυχιακών σπουδών στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και με τη συμμετοχή σε άλλα εκπαιδευτικά προγράμματα (μεταπτυχιακές-διδασκαλικές σπουδές, δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών). Τέλος, έπρεπε να απαντήσουν σε ερωτήσεις που αφορούσαν στις εργασιακές εμπειρίες, την τρέχουσα εργασιακή κατάσταση και τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της, καταλήγοντας σε ερωτήσεις που αφορούσαν στην επιθυμητή απασχόληση.

2.5 Εγκυρότητα και αξιοπιστία

Εκτός από το σχεδιασμό της έρευνας, έγινε προσπάθεια για τη διασφάλιση της αξιοπιστίας και της εγκυρότητας της έρευνας. Αναφορικά με την *αξιοπιστία*, οι Cohen, Manion & Morrison (2008) αναφέρουν ότι μία έρευνα θεωρείται αξιόπιστη, όταν σε περίπτωση διεξαγωγής της για δεύτερη φορά σε παρόμοιο δείγμα και περιβάλλον, εμφανίζει τα ίδια ερευνητικά αποτελέσματα. Για τη μέτρηση της αξιοπιστίας του εργαλείου στην παρούσα έρευνα, έγινε χορήγησή του σε 10 άτομα

του ίδιου δείγματος για επαναληπτική μέτρηση, αλλά σε διαφορετικές χρονικές στιγμές μετά την ολοκλήρωση της κύριας έρευνας. Αποτέλεσμα ήταν η εμφάνιση σταθερά των ίδιων αποτελεσμάτων, πράγμα που επιβεβαιώνει την αξιοπιστία του συγκεκριμένου εργαλείου μέτρησης.

Αναφορικά με την *εγκυρότητα* της έρευνας, οι Cohen et al. (2008, σελ. 176) αναφέρουν ότι «στα ποσοτικά δεδομένα, η εγκυρότητα μπορεί να βελτιωθεί μέσω της προσεκτικής δειγματοληψίας, της επιλογής κατάλληλου ερευνητικού οργάνου και της κατάλληλης στατιστικής διαχείρισης των δεδομένων». Στην έρευνά μας, το ερωτηματολόγιο συζητήθηκε αρκετές φορές προσεκτικά με τον υπεύθυνο καθηγητή πριν την χορήγησή του, το δείγμα επιλέχθηκε συνειδητά, ώστε να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της έρευνας και διεξήχθησαν οι ανάλογες στατιστικές αναλύσεις. Επιπροσθέτως, η εφαρμογή του ερωτηματολογίου σε άλλες έρευνες προσδίδει από μόνη της πλεονέκτημα. Βελτιώνεται και επαναξιολογείται η εγκυρότητά του μέσα από τις επανειλημμένες, με επιτυχία, χρήσεις του ερωτηματολογίου σε πληθυσμού για τους οποίους έχει σχεδιαστεί ερευνητικά. Συνεπώς, το εργαλείο της παρούσας έρευνας μετράει αυτό που η έρευνα υποστηρίζει ότι μετράει (Ουζούνη & Νακάκης, 2011).

2.6 Στατιστική ανάλυση

Όλες οι στατιστικές αναλύσεις πραγματοποιήθηκαν με το στατιστικό πακέτο SPSS v.22. Αρχικά, έγιναν περιγραφικές αναλύσεις των ερωτήσεων που υπήρχαν στο ερωτηματολόγιο για να διαπιστωθούν οι διαφορές μεταξύ των συμμετεχόντων και μεταξύ των επιστημονικών κλάδων στον οποίο ανήκουν.

Εν συνεχεία, με σκοπό την πρόβλεψη των μεταβλητών που επηρεάζουν τις ακαδημαϊκές και εργασιακές διαδρομές των αποφοίτων, εφαρμόστηκε στα δεδομένα λογιστική παλινδρόμηση (logistic regression). Εφαρμόστηκε, επίσης, το κριτήριο χ^2 για να εξετασθεί η σχέση μεταξύ διακριτών μεταβλητών και η ανάλυση διακύμανσης μονής κατεύθυνσης (one-way ANOVA) (Κατσίης, Σιδερίδης & Εμβαλωτής, 2010· Παπαϊωάννου & Ζουρμπάνος, 2014).

Το επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας ορίστηκε στο $\alpha=.05$.

3. Αποτελέσματα

3.1 Γενικά, ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο

3.1.1 Χαρακτηριστικά και στοιχεία σπουδών αποφοίτων

3.3.1.1. Δημογραφικά και κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά αποφοίτων

Το συνολικό δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 431 απόφοιτοι όλων των τμημάτων του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, πλην της Ιατρικής που ολοκλήρωσαν τις σπουδές τους μεταξύ των ετών 2008-2017. Οι γυναίκες κατείχαν το μεγαλύτερο ποσοστό (69,8% γυναίκες, 30,2% άνδρες). Στον Πίνακα 3 παρουσιάζεται η σύσταση του πληθυσμού ανά φύλο και τμήμα.

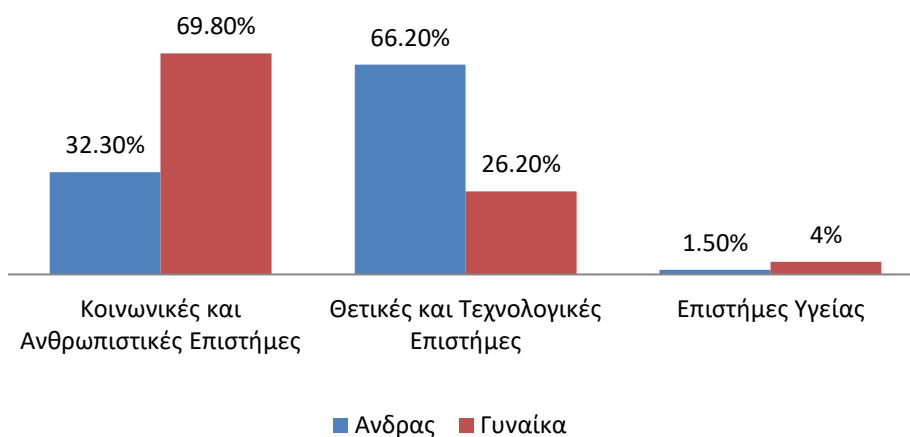
Πίνακας 3

Κατανομή (%) αποφοίτων ανά φύλο και τμήμα (N=431)

Τμήμα αποφοίτησης	Άνδρας	Γυναίκα	Σύνολο
Φιλολογία	1,5	9	6,7
ΦΠΨ	3,1	6	5,1
ΠΤΔΕ	13,1	23,6	20,4
ΠΤΝ	1,5	15	10,9
Ιστορίας & Αρχαιολογίας	6,9	7,3	7,2
Μαθηματικών	10	7	7,9
Φυσικής	13,8	4,7	7,4
Χημείας	13,8	8,3	10
Πληροφορικής	14,6	3	6,5
ΜΕΥ	13,8	3,3	6,5
BET	1,5	4	3,2
Οικονομικών	4,6	4,7	4,6
ΠΤΕΤ	1,5	4,3	3,5
Σύνολο	30,2	69,8	100

Για την ευκολότερη ανάλυση των δεδομένων της έρευνας, έγινε κατηγοριοποίηση των δεκατριών τμημάτων με βάση τον επιστημονικό κλάδο. Προέκυψαν οι *Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες* (58,5%), με τα τμήματα της Ιστορίας και Αρχαιολογίας, της Φιλολογίας, της Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας (ΦΠΨ), του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης (ΠΤΔΕ), του Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών (ΠΤΝ), των Οικονομικών και των Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών της Τέχνης (ΠΤΕΤ), οι *Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες* (38,3%), με τα τμήματα των Μαθηματικών, της Φυσικής, της Χημείας, της

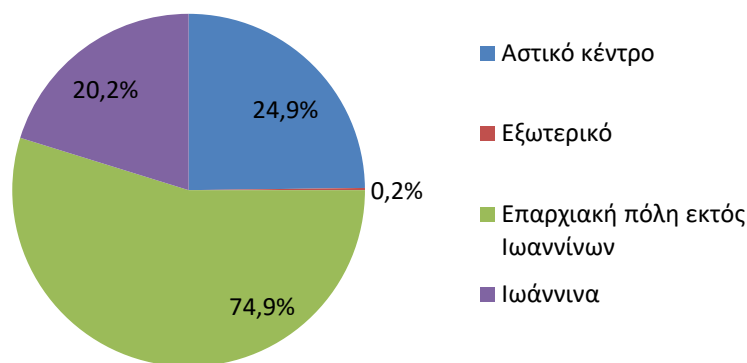
Πληροφορικής και των Μηχανικών Επιστήμης Υλικών (ΜΕΥ) και οι *Επιστήμες Υγείας* (3,2%), με το τμήμα των Βιολογικών Εφαρμογών και Τεχνολογιών (ΒΕΤ). Το υψηλότερο ποσοστό των γυναικών σημειώθηκε στις Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες και των ανδρών στις Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες, $\chi^2(2)=61.234$, $p=.000$ (Γράφημα 7).

Γράφημα 7: Κατανομή αποφοίτων με βάση το φύλο και τον επιστημονικό κλάδο

Η ηλικία των αποφοίτων κυμαίνονταν από 23 έως 50 ετών ($\mu.ό=28.12$, $\tau.α.=3.864$). Το 41,5% των αποφοίτων ήταν ηλικίας 27-30 ετών και το 40,1% έως 26 ετών. Το υπολειπόμενο 18,3% είχε ηλικία μεγαλύτερη των 30 ετών. Μόλις το 15,8% των αποφοίτων είχε έγγαμο βίο και 1 στους 10 απόφοιτους απέκτησε τέκνα, κυρίως ένα τέκνο (66,7%).

Ως μόνιμη κατοικία των αποφοίτων θεωρήθηκε ο τόπος κατοικίας των γονέων. Έγινε κατηγοριοποίησή του σε αστικό κέντρο (Αθήνα και Θεσσαλονίκη), στα Ιωάννινα, σε επαρχιακή πόλη εκτός Ιωαννίνων και στο εξωτερικό (Κύπρος). Η πλειοψηφία κατάγονταν από επαρχιακή πόλη εκτός Ιωαννίνων, ενώ 2 στους 10 απόφοιτους από τα Ιωάννινα (Γράφημα 8). Συνεπώς, μία μεγάλη μερίδα αποφοίτων μετακινήθηκε γεωγραφικά στα Ιωάννινα για να σπουδάσει (76,9%: άνδρας, 80%: γυναίκα).

Γράφημα 8: Τόπος μόνιμης κατοικίας γονέων

Για λόγους ευκολίας, το μορφωτικό επίπεδο των γονέων κατηγοριοποιήθηκε σε χαμηλό, για τους γονείς που ολοκλήρωσαν μέχρι και το δημοτικό, σε μεσαίο, για τους γονείς με απολυτήριο γυμνασίου ή λυκείου και σε υψηλό, για τους γονείς με πτυχίο ανώτερης ή ανώτατης εκπαίδευσης, μεταπτυχιακό τίτλο ή διδακτορικό. Το μορφωτικό επίπεδο για την πλειοψηφία του πατέρα και της μητέρας ήταν μεσαίο προς υψηλό, ενώ το χαμηλό άγγιξε σχεδόν 1 στους 10 γονείς (Πίνακας 4).

Πίνακας 4

Κατανομή (%) γονέων με βάση το μορφωτικό επίπεδο (N=431)

	Πατέρας	Μητέρα
Χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης		
Δεν πήγε καθόλου σχολείο		0,2
Παρακολούθησε μερικές τάξεις του Δημοτικού	0,2	
Απολυτήριο Δημοτικού	10,9	12,1
Μεσαίο επίπεδο εκπαίδευσης		
Απολυτήριο Γυμνασίου	9,7	6
Απολυτήριο Λυκείου	37,6	43,6
Υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης		
Πτυχίο Ανώτερης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης	13,9	10
Πτυχίο Ανώτατης Σχολής	26,2	27,6
Μεταπτυχιακός τίτλος ή Διδακτορικό	1,4	0,5

Η πλειοψηφία (34,3%) των αποφοίτων δήλωσε ότι η μητέρα δεν εργάζονταν κατά τη διάρκεια της έρευνας, ενώ για το μεγαλύτερο ποσοστό των αποφοίτων (27,4%), ο πατέρας ήταν συνταξιούχος ιδιωτικού τομέα, δημόσιου τομέα ή ελεύθερου επαγγέλματος (14,6% αντίστοιχα για τη μητέρα). Σημαντικό ποσοστό αποφοίτων

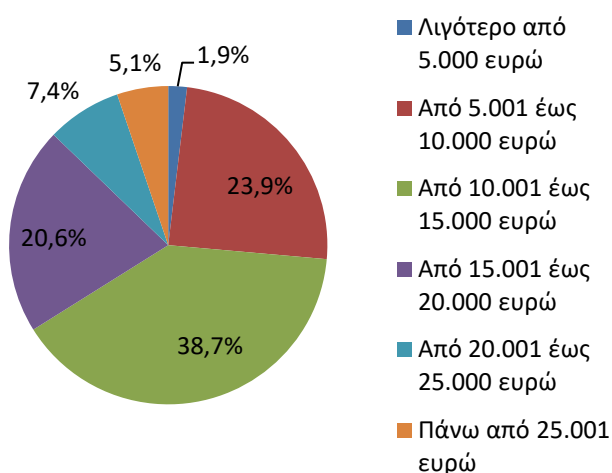
(15,1%) δήλωσε ότι ο πατέρας ήταν ελεύθερος επαγγελματίας - έμπορος, ενώ για το 11,4% η μητέρα εργαζόνταν ως υπάλληλος ιδιωτικού τομέα. Η κατηγορία υπάλληλοι δημοσίου τομέα και ιδιωτικού τομέα συμπεριέλαβε γονείς, για το επάγγελμα των οποίων δεν υπήρξε κάποια επιπλέον διευκρίνιση (Πίνακας 5).

Πίνακας 5

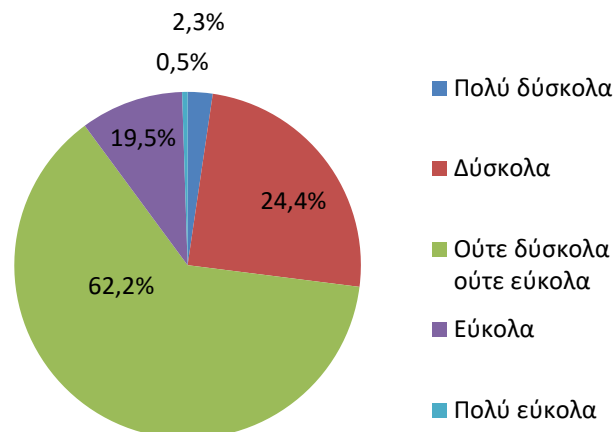
Κατανομή (%) γονέων με βάση το επάγγελμα (N=431)

	Πατέρας	Μητέρα
Εκπαιδευτικοί Α΄ Βάθμιας Εκπαίδευσης	4,9	4,2
Εκπαιδευτικοί Β΄ Βάθμιας Εκπαίδευσης	3	3,2
Εκπαιδευτικοί Προσχολικής Αγωγής		1,6
Διδακτικό προσωπικό ιδιωτικών φροντιστηρίων/εκπαιδευτηρίων	0,2	
Ένοπλες δυνάμεις –Σώματα ασφαλείας	2,6	
Διδακτικό προσωπικό ΑΕΙ-ΤΕΙ	0,7	
Ελεύθεροι επαγγελματίες - έμποροι	15,1	8,6
Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και την εστίαση	1,4	0,7
Αγροτικές-κτηνοτροφικές επιχειρήσεις και γεωπόνοι	7,9	4,2
Νοσηλευτικό-ιατρικό-παραϊατρικό προσωπικό	2,3	6,3
Άνεργος/η - οικιακά	1,9	34,3
Προσωπικό γραμματειακής και διοικητικής υποστήριξης	0,5	1,2
Υπάλληλοι ιδιωτικού τομέα	8,1	11,4
Υπάλληλοι δημοσίου τομέα	7,4	6
Ασκούντες οικονομικά και νομικά επαγγέλματα	3	2,3
Εργατοτεχνικό προσωπικό	5,8	0,2
Συνταξιούχοι	27,4	14,6
Αυτοκινητιστές	1,9	0,2
Μηχανολόγοι-Μηχανικοί-Αρχιτέκτονες	4,6	0,5
Δημοτικοί υπάλληλοι	0,7	
Θανόντες-ούσες	0,7	0,5

Κατηγοριοποίηση έγινε και στην περίπτωση του ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος, σε *χαμηλό*, για ετήσιο εισόδημα μέχρι 10.000€ (26,4%), σε *μεσαίο*, για ετήσιο εισόδημα από 10.001€ έως 20.000€ (60,8%) και σε *υψηλό*, για ετήσιο εισόδημα πάνω από 20.001€ (12,8%) (Γράφημα 9). Για το υψηλότερο ποσοστό αποφοίτων (62,2%), οι γονείς αντιμετώπιζαν ούτε με ευκολία ούτε με δυσκολία τις οικονομικές υποχρεώσεις της οικογένειας (Γράφημα 10).

Γράφημα 9: Ετήσιο εισόδημα γονέων

Γράφημα 10: Βαθμός οικονομικής δυσκολίας γονέων

3.1.1.2 Στοιχεία σπουδών των αποφοίτων

Έτη ολοκλήρωσης των σπουδών

Το 58,7% των αποφοίτων ολοκλήρωσε τις σπουδές του μεταξύ των ετών 2014 και 2016. Στον Πίνακα 6 καταγράφηκαν τα ποσοστά των αποφοίτων που ολοκλήρωσαν τις σπουδές τους εντός των ακαδημαϊκών ετών που προβλέπει ο οδηγός σπουδών. Σημειώνεται ότι η επίσημη διάρκεια σπουδών μεταξύ των τμημάτων του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων παρουσιάζει αποκλίσεις. Ειδικότερα, συμπεριελήφθησαν τμήματα με επίσημη διάρκεια σπουδών τα 4 ακαδημαϊκά έτη και τμήματα με επίσημη διάρκεια σπουδών με τα 5 ακαδημαϊκά έτη. Δε λάβαμε υπόψη το τμήμα της Πληροφορικής, καθώς η επίσημη διάρκεια σπουδών άλλαξε από 4 σε 5 έτη σπουδών το 2013. Περισσότερο συνεπείς φάνηκαν οι απόφοιτοι των Παιδαγωγικών Τμημάτων, με ποσοστό άνω του 85% να ολοκληρώνουν τις σπουδές εντός των προβλεπόμενων ετών, ενώ ακολούθησαν με διαφορά οι απόφοιτοι του τμήματος των Οικονομικών. Η μεγαλύτερη καθυστέρηση εντοπίστηκε στους απόφοιτους των τμημάτων της Χημείας, των ΜΕΥ και των Μαθηματικών (Πίνακας 6).

Πίνακας 6

Ολοκλήρωση των σπουδών (%) σε έτη ανά τμήμα και τυπική διάρκεια σπουδών (N=403)

Επίσημη διάρκεια σπουδών 4 έτη	Επίσημη διάρκεια σπουδών 5 έτη			τ.α
	Έως 4 έτη	5 έτη και πάνω	μ.ό (έτη)	
Φιλολογία	51,7	48,3	4,62	0,728
ΦΠΨ	59,1	40,9	4,95	2,319
ΠΤΔΕ	88,6	11,4	4,07	0,698

ΠΤΝ	85,1	14,9	4,04	0,833
Ιστορίας & Αρχαιολογίας	45,2	54,8	4,80	1,108
Μαθηματικών	17,4	82,6	7,05	2,674
Φυσικής	18,8	81,2	6,15	2,371
Χημείας	7	93	6,88	3,560
Οικονομικών	65	35	4,30	0,571
Επίσημη διάρκεια σπουδών 5 έτη				
	Έως 5 έτη	6 έτη και πάνω	μ.ό (έτη)	τ.α
ΜΕΥ	14,3	85,7	7,28	1,883
ΒΕΤ	35,7	64,3	6,14	1,351
ΠΤΕΤ	60	40	5,6	1,682

Βαθμός πτυχίου

Η πλειοψηφία του δείγματος (63,6%) αποφοίτησε από το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων με βαθμό πτυχίου «Λίαν Καλώς» (μ.ό.=7.16, τ.α.=0.882). Ο Πίνακας 7 έδειξε ότι το φύλο, $\chi^2(2)=19.116$, $p=.000$, και ο επιστημονικός κλάδος, $\chi^2(4)=89.779$, $p=.000$, επηρέασαν σημαντικά το βαθμό πτυχίου. Οι γυναίκες σε μεγαλύτερο ποσοστό άριστευσαν, ενώ οι περισσότεροι άνδρες αποφοίτησαν με βαθμό πτυχίου «Καλώς». Το υψηλότερο ποσοστό αριστούχων εντοπίστηκε στις Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες, ενώ με βαθμό πτυχίου «Καλώς» αποφοίτησαν κυρίως οι απόφοιτοι Θετικών και Τεχνολογικών Επιστημών.

Πίνακας 7

Κατανομή (%) αποφοίτων με βάση το βαθμό πτυχίου ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο (N=431)

	5 έως 6,5 (Καλώς)	6,51 έως 8,5 (Λίαν Καλώς)	Πάνω από 8,51 (Άριστα)
Φύλο			
Ανδρας	41,5	56,2	2,3
Γυναίκα	23,3	66,8	10
Επιστημονικός κλάδος			
Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες	12,3	75,4	12,3
Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες	53,3	45,5	1,2
Επιστήμες Υγείας	35,7	64,3	
Σύνολο	28,8	63,6	7,7

Επίσης, ο βαθμός πτυχίου των απόφοιτων επηρεάστηκε σημαντικά από την καθυστέρηση ολοκλήρωσης των σπουδών, $\chi^2(6)=114.561$, $p=.000$, με τους απόφοιτους που ολοκλήρωσαν έγκαιρα τις σπουδές τους (μέχρι 5 έτη) να είναι αριστούχοι (11,6%) ή να αποφοιτούν με βαθμό πτυχίου «Λίαν Καλώς» (75%), ενώ κανείς απόφοιτος, που ολοκλήρωσε τις σπουδές τους πάνω από 5 έτη, δεν άριστευσε.

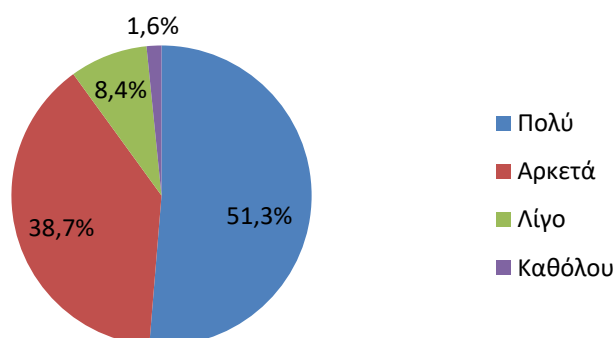
Σειρά επιλογής τμήματος φοίτησης

Το 87,7% των αποφοίτων φοίτησε σε τμήμα που βρισκόταν στις πέντε πρώτες επιλογές στη δήλωση προτίμησης για τις πανελλήνιες εξετάσεις, το 8,4% σε τμήμα μεταξύ της 6^{ης} και της 10^{ης} επιλογής, ενώ μόλις το 3,9% σε τμήμα που βρισκόταν πέραν της 10^{ης} επιλογής. Οι γυναικεῖος πληθυσμός φοίτησε σε τμήμα των πέντε πρώτων επιλογών (90,4% έναντι 81,5%), $\chi^2(2)=6.759$, $p=.034$, ενώ δε παρατηρήθηκε σημαντική διαφορά ανάμεσα στους επιστημονικούς κλάδους, $\chi^2(4)=4.210$, $p=.378$ (Πίνακας 8).

Πίνακας 8

Κατανομή (%) αποφοίτων με βάση τις δηλώσεις προτίμησης ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο (N=431)

	5 πρώτες επιλογές	6 ^η έως 10 ^η επιλογή	Άλλη επιλογή
Φύλο			
Άνδρας	81,5	13,1	5,4
Γυναίκα	90,4	6,3	3,3
Επιστημονικός κλάδος			
Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες	89,3	6,3	4,4
Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες	85,5	11,5	3
Επιστήμες Υγείας	85,7	7,1	7,1
Σύνολο	87,7	8,4	3,9

Γράφημα 11: Ενδιαφέρον για το αντικείμενο στην αρχή των σπουδών

Τα παραπάνω αποτελέσματα κατανοούνται καλύτερα αν λάβουμε υπόψη το Γράφημα 11, σύμφωνα με το οποίο το 90% των αποφοίτων της έρευνας (85,4%: άνδρας, 92,1%: γυναίκα) είχε μεγάλο ενδιαφέρον για το αντικείμενο των προπτυχιακών σπουδών στην αρχή, ανεξάρτητα από τον επιστημονικό κλάδο,

$\chi^2(4)=5.559$, $p=.235$. Ειδικότερα, μεγαλύτερο ποσοστό αποφοίτων με πολύ ενδιαφέρον για το αντικείμενο στην αρχή φοίτησε σε τμήμα των πέντε πρώτων επιλογών παρά μεταξύ της 6^{ης} και της 10^{ης} επιλογής, $\chi^2(4)=26.734$, $p=.000$.

Προτεραιότητες αποφοίτων

Ο Πίνακας 9 έδειξε ότι η κυριότερη προτεραιότητα των αποφοίτων μετά την ολοκλήρωση των βασικών σπουδών ήταν η επαγγελματική εξέλιξη (45,7%) και σε μικρότερο βαθμό η επιστημονική εξέλιξη (30,4%). Οι 2 στους 10 απόφοιτους δήλωσαν σαν βασικό μέλημα να σταθούν οικονομικά στα πόδια τους, ενώ ένα πολύ μικρό ποσοστό ανέφερε τη δημιουργία οικογένειας, αν σκεφτεί κανείς ότι το 84,2% των αποφοίτων δεν είχε έγγαμο βίο. Για το 5,3% των αποφοίτων, η προτεραιότητα ήταν άλλη, όπως ο συνδυασμός των παραπάνω επιλογών και η εκπλήρωση της στρατιωτικής θητείας. Το φύλο επηρέασε τις προτεραιότητες των αποφοίτων, $\chi^2(4)=12.226$, $p=.016$, με τις γυναίκες να εστιάζουν στην επαγγελματική εξέλιξη, ενώ στους άνδρες δε διέφερε το ποσοστό επιθυμίας για επαγγελματική και επιστημονική εξέλιξη. Δεν παρατηρήθηκε σημαντική διαφορά μεταξύ των προτεραιοτήτων ανάμεσα στους επιστημονικούς κλάδους, $\chi^2(6)=6.998$, $p=.321$.

Πίνακας 9

Κατανομή (%) αποφοίτων με βάση τις προτεραιότητες μετά την αποφοίτηση ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο (N=431)

	H επαγγελματική εξέλιξη	H επιστημονι- κή εξέλιξη	H δημιουργία οικογένειας	Τα να σταθώ οικονομικά στα πόδια	Άλλη προτεραιό- τητα
Φύλο					
Άνδρας	37,7	36,9	1,5	14,6	9,2
Γυναίκα	49,2	27,6	0,7	18,9	3,4
Επιστημονικός κλάδος					
Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές	48	26,2	0,8	19	6
Επιστήμες Θετικές και Τεχνολογικές	43	37	0,6	15,2	4,2
Επιστήμες Υγείας	35,7	28,6	7,1	21,4	7,1
Σύνολο	45,7	30,4	0,9	17,6	5,3

3.1.1.3 Αποτίμηση του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών

Ικανοποίηση αποφοίτων από τις προπτυχιακές σπουδές

Ικανοποίηση για τις σπουδές εξέφρασε το 77,3% των αποφοίτων, με τις γυναίκες να έχουν προβάδισμα (80,7% έναντι 70%), $\chi^2(2)=6.651$, $p=.030$, χωρίς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους επιστημονικούς κλάδους $\chi^2(4)=1.830$, $p=.767$. Δυσανεμία εξέφρασε μόλις το 28,1% (Πίνακας 10).

Πίνακας 10

Ποσοστό (%) ικανοποίησης από τις προπτυχιακές σπουδές ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο (N=431)

	Πολύ ευχαριστημένος-η	Ευχαριστημένος-η	Ούτε ευχαριστημένος-η ούτε δυσαρεστημένος-η	Δυσανεμία -η	Πολύ δυσαρεστημένος-η
Φύλο					
Άνδρας	23,8	46,2	24,6	2,3	3,1
Γυναίκα	26	54,7	17	2,3	
Επιστημονικός κλάδος					
Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες	24,2	54,4	17,9	2,8	0,4
Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες	26,1	49,1	21,8	1,8	1,2
Υγείας	35,7	42,9	14,3		7,1
Σύνολο	25,3	52	19,3	2,3	0,9

Οι απόφοιτοι δήλωσαν ευχαριστημένοι από το αντικείμενο των σπουδών σε υψηλό ποσοστό (94,6%), με την ικανοποίηση να αγγίζει ποσοστό πάνω από 90% και στα δύο φύλα και στους τρεις επιστημονικούς κλάδους (Πίνακας 11). Η ικανοποίηση από το πρόγραμμα σπουδών, τους διδάσκοντες, τις λειτουργικές υποδομές των τμημάτων και τη διοικητική στήριξη καταγράφηκε μειωμένη κατά 10% σε σχέση με το αντικείμενο σπουδών, χωρίς σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο φύλων, $\chi^2(3)=2.007$, $p=.571$ και των επιστημονικών κλάδων, $\chi^2(4)=2.925$, $p=.570$ (Πίνακας 11). Ένα σημαντικό ποσοστό, ωστόσο, εξέφρασε δυσαρεμία (16,2%).

Πίνακας 11

Ποσοστό (%) ευχαρίστησης από αντικείμενο σπουδών και πρόγραμμα σπουδών, διδάσκοντες, λειτουργικές υποδομές και διοικητική στήριξη ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο (N=431)

	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
Αντικείμενο σπουδών				
Φύλο				
Άνδρας	39,2	53,1	6,9	0,8
Γυναίκα	42,5	53,2	4,3	
Επιστημονικός κλάδος				
Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες	41,3	53,2	5,2	0,4
Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες	41,2	53,3	5,5	
Επιστήμες της Υγείας	50	50		
Πρόγραμμα σπουδών, διδάσκοντες, λειτουργικές υποδομές και διοικητική στήριξη				
Φύλο				
Άνδρας	19,2	63,1	15,4	2,3
Γυναίκα	23,6	60,8	14,6	1
Επιστημονικός κλάδος				
Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες	23,8	61,9	12,3	2
Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες	19,4	61,8	18,2	0,6
Επιστήμες της Υγείας	28,6	50	21,4	

Αξιολόγηση της σύνδεσης του προπτυχιακού προγράμματος με τον ακαδημαϊκό χώρο

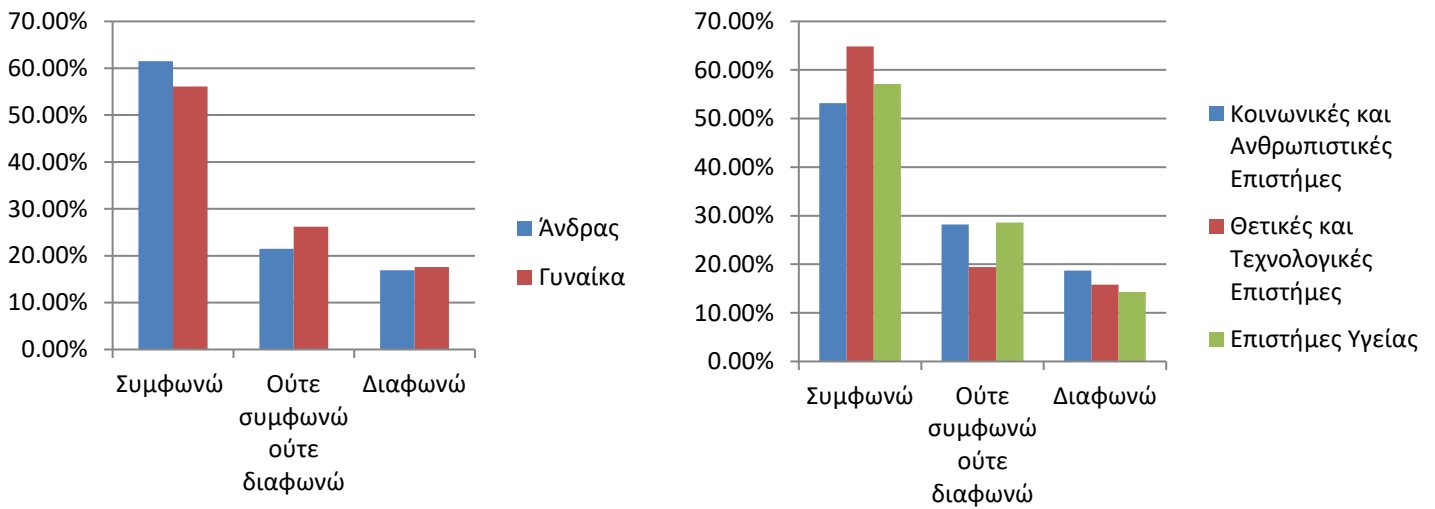
Η αξιολόγηση της σύνδεσης των προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων με τον ακαδημαϊκό χώρο πραγματοποιήθηκε μέσα από την εξέταση του βαθμού συμφωνίας των αποφοίτων με προτάσεις που σχετίζονται με την ερευνητική μεθοδολογία, την εμπλοκή στην έρευνα με αυτοπεποίθηση και την ενθάρρυνση για συνέχιση της ακαδημαϊκής πορείας.

Λίγοι περισσότεροι από τους μισούς απόφοιτους συμφώνησαν ότι το πρόγραμμα σπουδών τους βοήθησε να εξοικειωθούν με την ερευνητική μεθοδολογία (57,8%) (Γράφημα 12) και τους ενέπνευσε εμπιστοσύνη για εμπλοκή στην έρευνα με αυτοπεποίθηση (54,1%) (Γράφημα 13). Υψηλότερο ποσοστό συμφωνίας εντοπίστηκε στην ενθάρρυνση από την ποιότητα του προγράμματος για συνέχιση της ακαδημαϊκής πορείας (64,7%) (Γράφημα 14). Το φύλο επηρέασε σημαντικά μόνο την εκτίμηση για συνέχιση της ακαδημαϊκής πορείας, $\chi^2(4)=9.892$, $p=.042$, με τις γυναίκες να συμφωνούν σε μεγαλύτερο βαθμό, ενώ ο επιστημονικός κλάδος επηρέασε μόνο την εξοικείωση με την ερευνητική μεθοδολογία, $\chi^2(8)=22.934$,

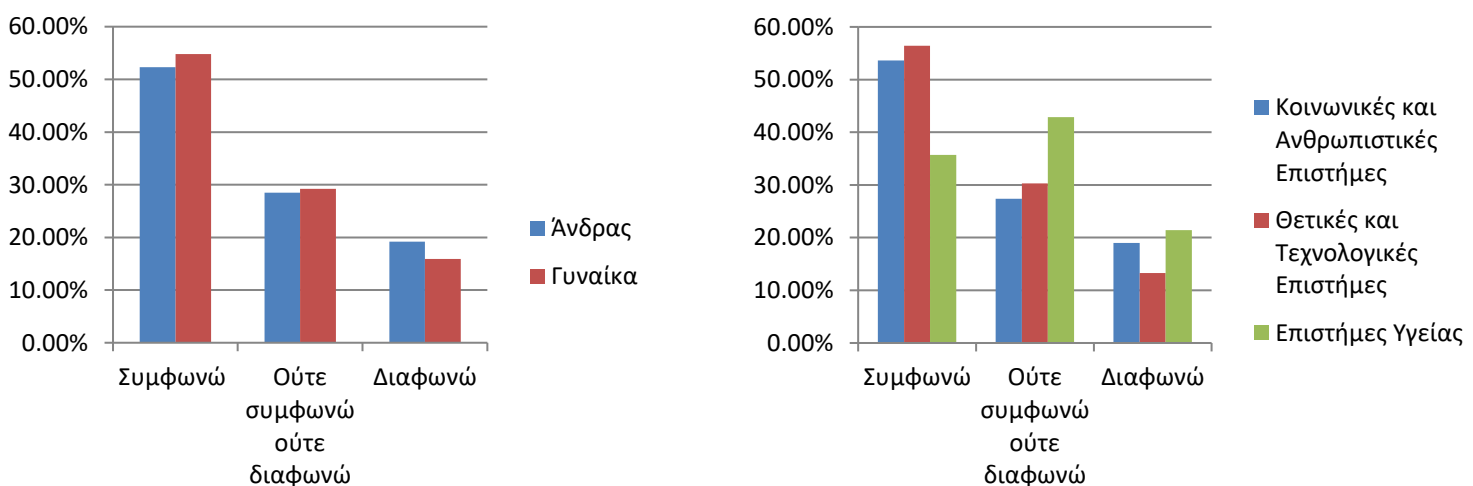
$p=.003$, με τους απόφοιτους Θετικών και Τεχνολογικών Επιστημών να συμφωνούν περισσότερο.

Σχόλια αποφοίτων:

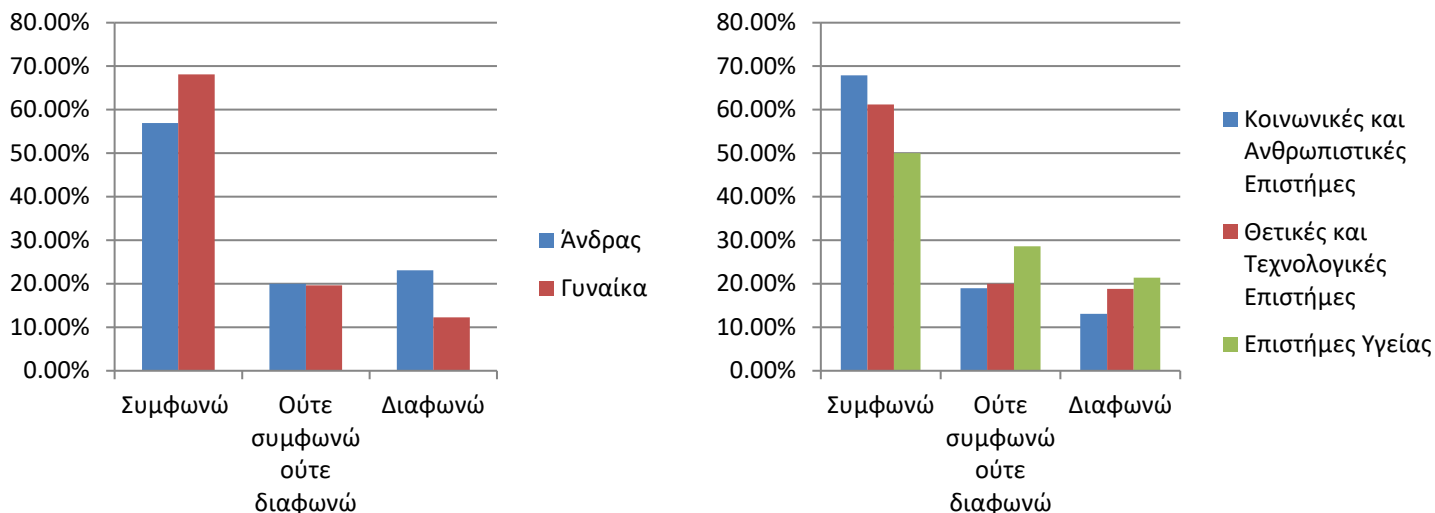
«Ερευνητική μεθοδολογία και έρευνα μαθαίνεις καλύτερα, όταν κάνεις μεταπτυχιακό που κατ' εξοχήν είναι έρευνα. Απλά το προπτυχιακό σε βάζει λίγο σε αυτό το κλίμα» (Άνδρας απόφοιτος Παιδαγωγικού Τμήματος Δ.Ε, ακ. έτος 2009).

Γράφημα 12: Εξοικείωση με την ερευνητική μεθοδολογία ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο

Γράφημα 13: Παροχή εμπιστοσύνης για εμπλοκή στην έρευνα με αυτοπεποίθηση ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο

Γράφημα 14: Ενθάρρυνση για συνέχιση ακαδημαϊκής πορείας ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο

Αξιολόγηση της σύνδεσης του προπτυχιακού προγράμματος με την αγορά εργασίας

Η αξιολόγηση της σύνδεσης των προπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων με την αγορά εργασίας έγινε μέσα από την εξέταση της ικανοποίησης των αποφοίτων σχετικά με την παροχή εφοδίων, γνώσεων και δεξιοτήτων για την αγορά εργασίας, αλλά και την παροχή καθοδήγησης για τη μετέπειτα επαγγελματική σταδιοδρομία.

Με βάση τον Πίνακα 12, σχετικά υψηλό ποσοστό αποφοίτων δήλωσε ότι το προπτυχιακό πρόγραμμα τους παρείχε αρκετά έως πολύ τις απαραίτητες γνώσεις για την αγορά εργασίας (63,5%) (άνδρας: 57%, γυναίκα: 66,5%), οι μισοί απόφοιτοι δήλωσαν ότι τους παρείχε λίγο έως καθόλου τα απαραίτητα εφόδια για την ομαλή μετάβαση από το Πανεπιστήμιο στην αγορά εργασίας (47,6%) (άνδρας: 40,7%, γυναίκα: 50,5%) και ότι το πρόγραμμα ανταποκρινόταν λίγο έως καθόλου στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας (49,2%) (άνδρας: 43,8%, γυναίκα: 51,5%). Οι 6 στους 10 απόφοιτους θεώρησαν τον εαυτό τους αρκετά έως πολύ ικανό να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας μετά το πέρας των σπουδών (άνδρας: 59,2%, γυναίκα: 62,8%).

Πίνακας 12

Ποσοστό(%) σύνδεσης του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών με την αγορά εργασίας ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο

	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
Παροχή θεωρητικών γνώσεων για την αγορά εργασίας				
Φύλο				
Άνδρας	16,2	40,8	35,4	7,7
Γυναίκα	20,3	46,2	28,2	5,3
Επιστημονικός κλάδος				
Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες	17,9	50	25,8	6,3
Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες	19,4	37,6	37,6	5,5
Επιστήμες Υγείας	35,7	28,6	28,6	7,1
Παροχή εφοδίων για την ομαλή μετάβαση από το πανεπιστήμιο στην αγορά εργασίας				
Φύλο				
Άνδρας	6,9	33,8	50	9,2
Γυναίκα	10	40,5	44,2	5,3
Επιστημονικός κλάδος				
Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες	10,3	39,3	44,4	6
Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες	6,7	37	49,1	7,3
Επιστήμες Υγείας	14,3	42,9	35,7	7,1
Ανταπόκριση του προγράμματος στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας				
Φύλο				
Άνδρας	4,6	39,2	46,9	9,2
Γυναίκα	10	41,5	42,5	6
Επιστημονικός κλάδος				
Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες	9,5	43,3	40,5	6,7
Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες	6,1	37	49,7	7,3
Επιστήμες Υγείας	14,3	42,9	35,7	7,3
Ικανότητα ανταπόκρισης στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας				
Φύλο				
Άνδρας	15,4	43,8	36,9	3,8
Γυναίκα	15	47,8	34,2	3
Επιστημονικός κλάδος				
Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες	14,7	48,8	33,7	2,8
Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες	15,2	41,8	40	3
Επιστήμες Υγείας	21,4	64,3		14,3

Ο επιστημονικός κλάδος σχετίστηκε σημαντικά με την παροχή θεωρητικών γνώσεων για την αγορά εργασίας, $\chi^2(4)=9.773$, $p=.044$ και την ικανότητα ανταπόκρισης στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, $\chi^2(6)=14.048$, $p=.029$. Στην πρώτη περίπτωση, οι απόφοιτοι Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών σημείωσαν το μεγαλύτερο ποσοστό (67,9%), ενώ στην δεύτερη περίπτωση οι απόφοιτοι Επιστημών Υγείας (85,7%).

Τα χαμηλά ποσοστά της σύνδεσης του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών με την αγορά εργασίας επηρέασαν τους απόφοιτους, οι οποίοι έκριναν αρκετά έως πολύ αναγκαίο τον επανασχεδιασμό των προγραμμάτων σπουδών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων με βάση τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας (82,1%) (άνδρας: 80,8%, γυναίκα: 82,8%), ώστε οι απόφοιτοι να νιώθουν πλήρως προετοιμασμένοι πριν την είσοδό τους σε αυτήν (Πίνακας 13). Ο επιστημονικός κλάδος σχετίστηκε σημαντικά με την ανάγκη επανασχεδιασμού του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών, $\chi^2(6)=16.269$, $p=.012$, με το μεγαλύτερο ποσοστό να σημειώνεται στις Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες (84,1%).

Πίνακας 13

Ποσοστό (%) ανάγκης επανασχεδιασμού προγράμματος σπουδών ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο (N=431)

	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
Φύλο				
Ανδρας	34,6	46,2	16,2	3,1
Γυναίκα	37,9	44,9	13,3	4
Επιστημονικός κλάδος				
Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες	35,7	48,4	13,5	2,4
Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες	39,4	41,8	14,5	4,2
Επιστήμες Υγείας	28,6	28,6	21,4	21,4
Σύνολο	36,9	45,2	14,2	3,7

Σχόλια αποφοίτων:

«Στο ΠΠΣ υπάρχουν ελλείμματα στον επαγγελματικό και εκπαιδευτικό σχεδιασμό, στην ειδική αγωγή και στην διαπολιτισμική εκπαίδευση. Μπορούμε να πούμε, πλέον, ότι το δημόσιο "έχει τελειώσει". Πρέπει μέσα από τον επανασχεδιασμό να συμπεριληφθεί το κομμάτι της ειδικής αγωγής που είναι πολύ επίκαιρο» (Γυναίκα απόφοιτος Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών, ακ. έτους 2009).

«Το ΠΠΣ δεν έχει πολλά πρακτικά μαθήματα όπως μουσική, γυμναστική και εικαστικά που σαν δασκάλα σε μονοθέσιο πρέπει να τα κάνω. Αντιμετώπισα δυσκολίες σε θετικά μαθήματα στο σχολείο, όπως φυσική. Να συμπεριληφθούν στο πρόγραμμα και μαθήματα που διδάσκονται στα δημοτικά γιατί άλλο η θεωρία και άλλο η πράξη» (Γυναίκα απόφοιτος Παιδαγωγικού Τμήματος Δ.Ε, ακ. έτος 2009).

Η παρούσα έρευνα φανέρωσε υψηλά ποσοστά απόκτησης κοινωνικών δεξιοτήτων (επικοινωνία, γενικότερη διαχείριση και αυτό-οργάνωση) (67,5%), γνωστικών

δεξιότητων (επίλυση προβλημάτων και ανάπτυξη δημιουργικής σκέψης) (87,5%) και δεξιότητας χειρισμού γραπτού και προφορικού λόγου (70,8%) μέσω των προγραμμάτων σπουδών, ενώ η απόκτηση πρακτικών δεξιοτήτων (χειρωνακτική δεξιοτεχνία και χρήση μεθόδων-εργαλείων) (50,6%) καταγράφηκε μειωμένη συγκριτικά με τις άλλες δεξιότητες (Πίνακας 14).

Το φύλο επηρέασε σημαντικά τις εκτιμήσεις των αποφοίτων για απόκτηση γνωστικών δεξιοτήτων $\chi^2(2)=6.210$, $p=.045$ και δεξιότητας χειρισμού γραπτού και προφορικού λόγου, $\chi^2(3)=19.220$, $p=.000$, με τα μεγαλύτερα ποσοστά να σημειώνονται στις γυναίκες και στις δύο περιπτώσεις. Επίσης, ο επιστημονικός κλάδος επηρέασε τις εκτιμήσεις των αποφοίτων για απόκτηση κοινωνικών δεξιοτήτων $\chi^2(4)=18.231$, $p=.001$, πρακτικών δεξιοτήτων $\chi^2(6)=16,992$, $p=.009$ και δεξιότητας χειρισμού γραπτού και προφορικού λόγου $\chi^2(4)=31.160$, $p=.000$.

Πίνακας 14

Ποσοστό (%) απόκτησης απαραίτητων δεξιοτήτων για την εύρεση εργασίας ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο

	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
Κοινωνικές δεξιότητες				
Φύλο				
Ανδρας	13,8	51,5	25,4	9,2
Γυναίκα	21,3	47,2	25,2	6,3
Επιστημονικός κλάδος				
Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες	22,2	53,2	19,8	4,8
Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες	15,2	41,8	31,5	11,5
Επιστήμες Υγείας	7,1	42,9	50	
Γνωστικές δεξιότητες				
Φύλο				
Ανδρας	20,8	62,3	13,8	3,1
Γυναίκα	30,6	58,8	9,3	1,3
Επιστημονικός κλάδος				
Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες	29,8	55,6	13,1	1,6
Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες	24,2	66,1	7,3	2,4
Επιστήμες Υγείας	28,6	64,3	7,1	
Πρακτικές δεξιότητες				
Φύλο				
Ανδρας	12,3	40,8	39,2	7,7
Γυναίκα	14,6	34,9	40,2	10,3
Επιστημονικός κλάδος				
Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες	10,7	32,9	44	12,3
Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες	17,6	43	33,3	6,1
Επιστήμες Υγείας	28,6	28,6	42,9	
Δεξιότητα χειρισμού γραπτού και προφορικού λόγου				
Φύλο				
Ανδρας	12,3	39,2	33,8	14,6

Γυναίκα	22,9	49,5	20,3	7,3
Επιστημονικός κλάδος				
Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες	26,2	49,6	19,4	4,8
Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες	10,3	41,8	31,5	16,4
Επιστήμες Υγείας	14,3	42,9	28,6	14,3

Σχόλια αποφοίτων:

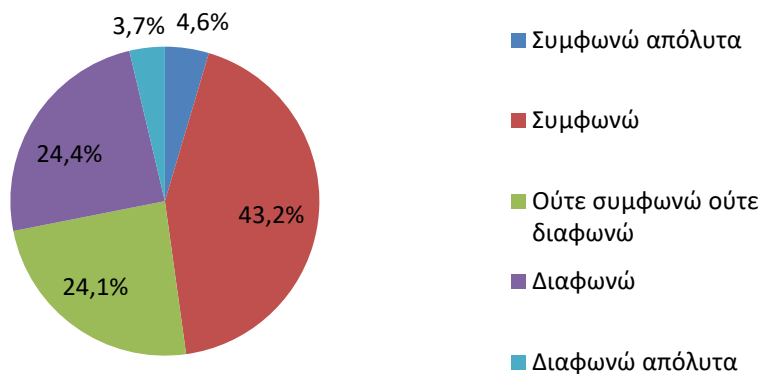
«Η σχολή μας ήταν τυποποιημένη, δε μας δόθηκαν ευκαιρίες να αναπτύξουμε το λόγο μας, γιατί κυρίως κάναμε ασκήσεις, δεν είχαμε πολλά θεωρητικά κομμάτια ούτε εργασίες και παρουσιάσεις» (Γυναίκα απόφοιτος τμήματος Χημείας, ακ. έτος 2012).

«Χρειαζόταν περισσότερη πρακτική άσκηση και το κατάλαβα κατά τη διάρκεια της μετάβασής μου από τη σχολή σε σχολείο που για μένα ήταν ένα σοκ, καθώς βρέθηκα σε 2θεσιο και ήμουν εντελώς άπειρη στο πως θα χειριστώ την κατάσταση. Για το λόγο αυτό, χρειάζεται περισσότερη πρακτική άσκηση» (Γυναίκα απόφοιτος Παιδαγωγικού Τμήματος Δ.Ε, ακ. έτος 2009).

«Αυτά που διδασκόμαστε δεν ταιριάζουν με αυτά που καλούμαστε να διδάσκουμε, πρέπει να εστιάσουμε στο πώς και τι θα διδάσκουμε» (Γυναίκα απόφοιτος Παιδαγωγικού Τμήματος Δ.Ε, ακ. έτος 2009).

«Οι γυναίκες είναι εκ φύσεως επικοινωνιακές» (Γυναίκα απόφοιτος ΒΕΤ, ακ. έτος 2010).

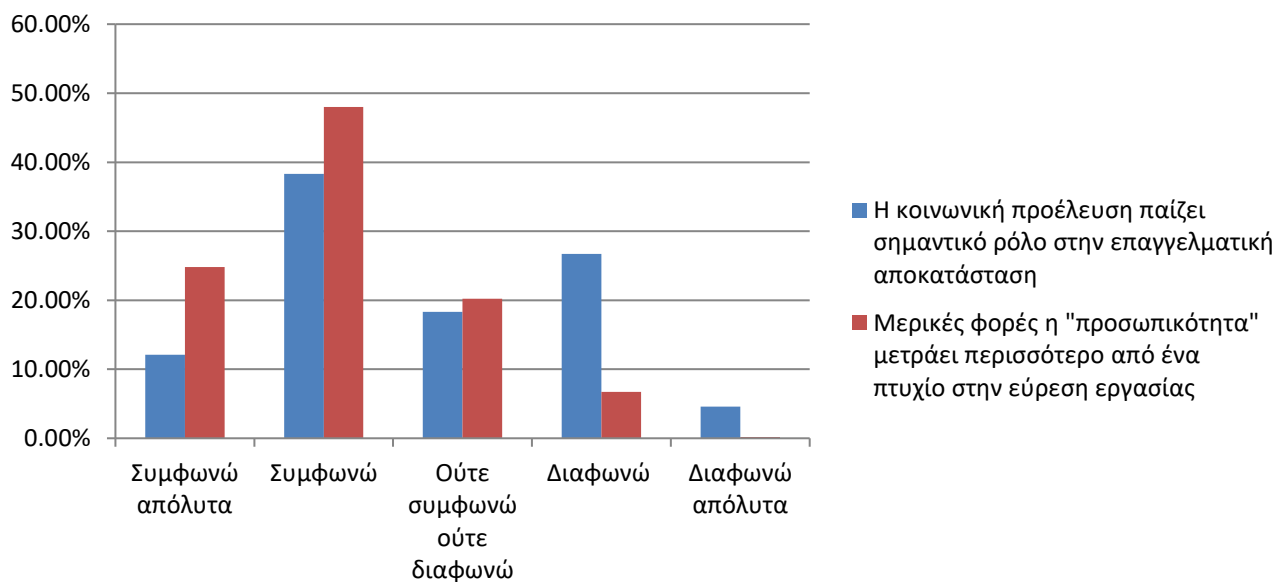
Τη συμφωνία του στην πρόταση «Το προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών, σας παρείχε καθοδήγηση για τις δυνατότητες της μετέπειτα επαγγελματικής σταδιοδρομίας» εξέφρασε ένα σχετικά χαμηλό ποσοστό αποφοίτων (67,3%) (Γράφημα 15). Οι 3 στους 10 απόφοιτους εκτίμησαν ότι δεν έλαβαν την απαραίτητη καθοδήγηση, ενώ ένα μεγάλο ποσοστό κράτησε ουδέτερη στάση (24,1%).

Γράφημα 15: Ενημέρωση αποφοίτων για την μετέπειτα επαγγελματική σταδιοδρομία

Ο ρόλος της κοινωνικής προέλευσης και της προσωπικότητας στην επαγγελματική αποκατάσταση

Με την πρόταση «Η κοινωνική προέλευση παίζει σημαντικό ρόλο στην επαγγελματική αποκατάσταση», συμφώνησαν οι μισοί απόφοιτοι της έρευνας, ενώ 2 στους 10 απόφοιτους κράτησαν ουδέτερη στάση. Περισσότερο σύμφωνους (72,8%) βρήκε τους απόφοιτους η πρόταση «Μερικές φορές η προσωπικότητα μετράει περισσότερο από ένα πτυχίο στην εύρεση εργασίας» (Γράφημα 16).

Γράφημα 16: Βαθμός συμφωνίας αποφοίτων για το ρόλο που παίζει η κοινωνική προέλευση και η προσωπικότητα στον επαγγελματικό τομέα

Σχόλια αποφοίτων:

«Η προσωπικότητα σε εμάς δεν έχει μεγάλη σημασία, παρά μόνο σε όσους επιθυμούν να εργαστούν σε ιδιωτικό σχολείο. Στα σχολεία που εργάστηκα, μπορώ να πω ότι ανταποκρίνονταν στις προσδοκίες μου. Απλά θα προτιμούσα να υπήρχαν καλύτερες υλικές συνθήκες για περισσότερο πειραματισμό» (Γυναίκα απόφοιτος Παιδαγωγικού Τμήματος Δ.Ε, ακ. έτος 2009).

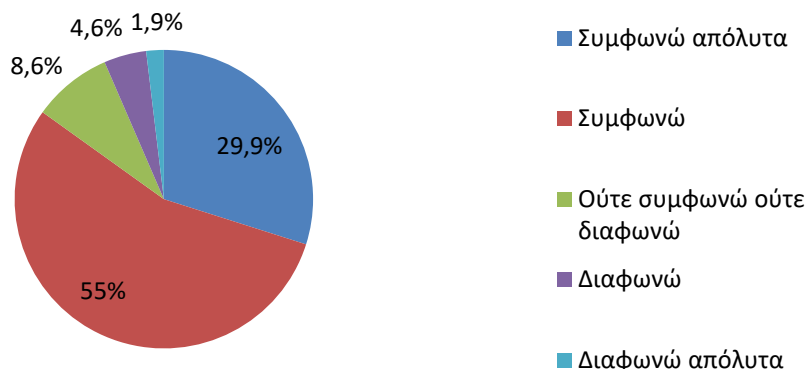
«Το Πανεπιστήμιο δε μας ετοιμάζει για την αγορά εργασίας. Αν δεν απαιτείται το πτυχίο, εννοείται ότι θα προτιμήσουν κάποιον με ισχυρή προσωπικότητα. Όταν, όμως, το πτυχίο είναι απαραίτητα προϋπόθεση, εκεί αλλάζει η κατάσταση» (Άνδρας απόφοιτος τμήματος Οικονομικών, ακ. έτος 2016).

«Η προσωπικότητα βοηθάει συμπληρωματικά στην αγορά εργασίας» (Γυναίκα απόφοιτος ΜΕΥ, ακ. έτος 2013).

«Φυσικά η προσωπικότητα μετράει περισσότερο από ένα πτυχίο στην εύρεση εργασίας, αλλά όχι στην διατήρησή της αν δεν υπάρχουν οι απαραίτητες γνώσεις» (Άνδρας απόφοιτος τμήματος Πληροφορικής, ακ. έτος 2015).

3.1.1.4 Σύσταση του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων από τους απόφοιτους

Σύμφωνα με το Γράφημα 17, γίνεται φανερό η πλειοψηφία των αποφοίτων θα πρότεινε το τμήμα της αποφοίτησης σε κάποιον που ενδιαφέρεται για το αντικείμενο σπουδών, χωρίς σημαντική διαφορά ανάμεσα στα δύο φύλα (άνδρας: 83,1%, γυναίκα: 85,7%) και τους επιστημονικούς κλάδους, $\chi^2(4)=6.341$, $p=.175$. Οι Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες σημείωσαν το υψηλότερο ποσοστό (86,9%) και οι Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες το χαμηλότερο ποσοστό (81,8%).

Γράφημα 17: Σύσταση του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων από τους απόφοιτους

Σχόλια αποφοίτων:

«Έχουμε πρόβλημα με το πτυχίο, δεν έχουμε πάρει τα δικαιώματα από τη σχολή μας, παρόλο που των Καλών Τεχνών τα έχουν πάρει. Δε μπορώ να μπω σε σχολείο, με δεσμεύει, ούτε ενημέρωση έχουμε για το πότε. Το πτυχίο στην ουσία είναι άχρηστο και θα μπορούσαμε γενικά να έχουμε κι άλλα μαθήματα πιο χρήσιμα με θεωρητική κατεύθυνση, θεωρία και ιστορία της τέχνης. Μας είχαν πει ότι δεν υπάρχει λόγος να γίνονται μαθήματα γιατί "δεν υπήρχε η σχολή". Δεν μετάνιωσα, αλλά θα διάλεγα το εικαστικό κομμάτι. Η αλήθεια είναι ότι θα το πρότεινα με κάποιες συμβουλές» (Γυναίκα απόφοιτος τμήματος Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών της Τέχνης, ακ. έτος 2015).

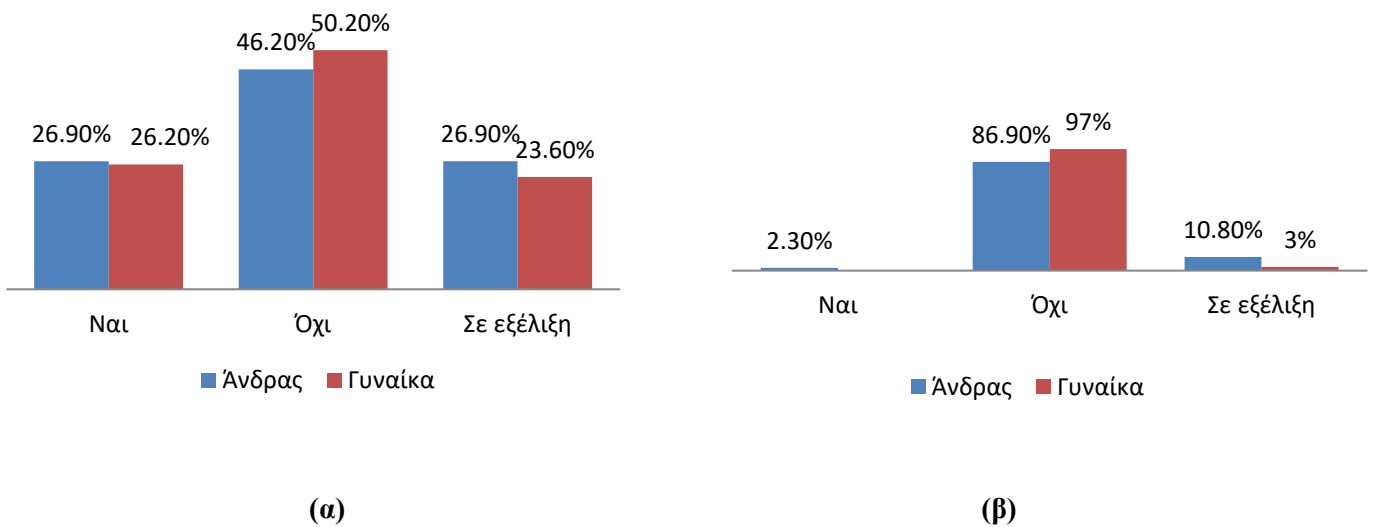
«Μου έχει μείνει γλυκιά γεύση τώρα που έφυγα. Το αντικείμενο δε βοηθάει, η κατάρτιση ήταν πολύ σημαντική. Το Φυσικό μπορεί να βγάζει μόνο φυσικούς, αν δεν κάνεις μεταπτυχιακό. Πάντως δίνω καλό feedback μετά την εμπειρία μου από τα ΤΕΙ» (Άνδρας απόφοιτος τμήματος Φυσικής, ακ. έτος 2014).

3.1.2 Ακαδημαϊκές διαδρομές αποφοίτων Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

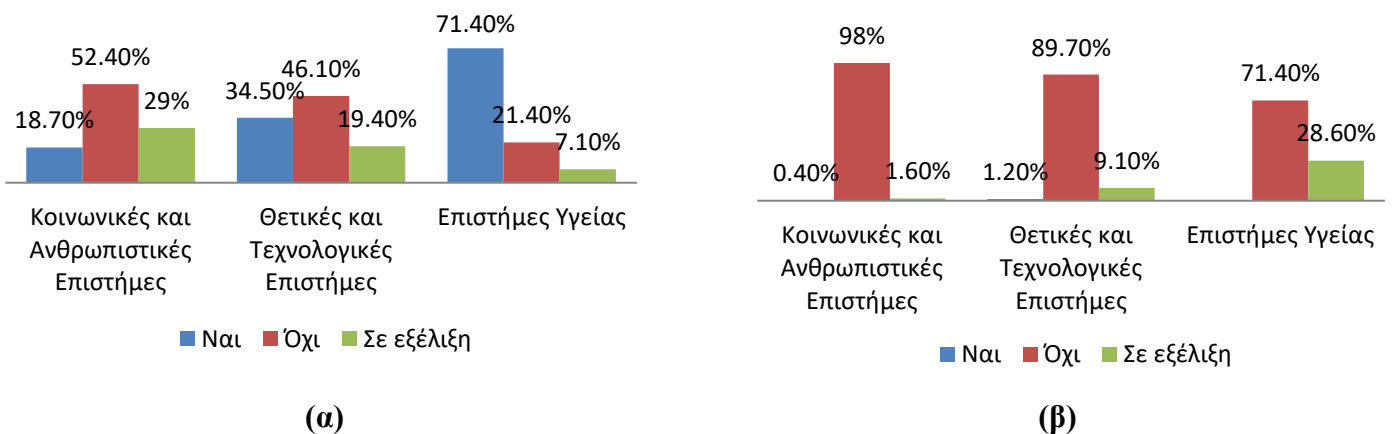
3.1.2.1 Συμμετοχή σε πρόγραμμα μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών

Λίγοι παραπάνω από τους μισούς απόφοιτους της έρευνας προχώρησαν σε μεταπτυχιακές σπουδές (51%) (για το 26,5% ολοκληρώθηκαν ήδη, για το 24,6% βρίσκονταν σε εξέλιξη) και μόλις το 6% των αποφοίτων δήλωσε τη συμμετοχή του σε διδακτορικές σπουδές (για το 0,7% ολοκληρώθηκαν ήδη, για 5,3% βρίσκονταν σε

εξέλιξη). Σύμφωνα με το Γράφημα 18, οι άνδρες προχώρησαν σε μεγαλύτερο ποσοστό σε μεταπτυχιακές σπουδές (53,8% έναντι 50,5%), αλλά σε σημαντικά μεγαλύτερο σε διδακτορικές σπουδές $\chi^2(1)=16.296$, $p=.000$ (13,1% έναντι 3%). Ο επιστημονικός κλάδος επηρέασε σημαντικά την πραγματοποίηση τόσο των μεταπτυχιακών σπουδών, $\chi^2(4)=29.153$, $p=.000$, όσο και των διδακτορικών σπουδών, $\chi^2(2)=25.141$, $p=.000$. Στον κλάδο των Επιστημών Υγείας εντοπίστηκαν τα μεγαλύτερα ποσοστά συμμετοχής σε μεταπτυχιακές, και διδακτορικές σπουδές, ενώ τα χαμηλότερα στις Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες (Γράφημα 19).

Γράφημα 18: Πραγματοποίηση (α) μεταπτυχιακών (β) διδακτορικών σπουδών ανά φύλο

Γράφημα 19: Πραγματοποίηση (α) μεταπτυχιακών (β) διδακτορικών σπουδών ανά επιστημονικό κλάδο

Εντυπωσίασε το 36,8% των αποφοίτων που προχώρησε σε μεταπτυχιακές σπουδές αμέσως μετά την ολοκλήρωση των βασικών σπουδών. Ακολούθησε με μικρή διαφορά το 30% των αποφοίτων που δε καθυστέρησε πάνω από ένα χρόνο την εισαγωγή του σε μεταπτυχιακές σπουδές. Ο 1 στους 10 απόφοιτους ξεκίνησε τις σπουδές του 2 χρόνια μετά το πέρας των βασικών σπουδών, ενώ το 22,3% μετά από 3 χρόνια ή και περισσότερο. Τα έτη αποφοίτησης σχετίζονται σημαντικά με το χρόνο έναρξης των μεταπτυχιακών σπουδών, $\chi^2(6)=69,729$, $p=.000$. Σύμφωνα με τον Πίνακα 15, οι απόφοιτοι των ετών 2008-2010 εισήχθησαν σε πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών μετά από 3 χρόνια ή και περισσότερο (66,7%), εν αντιθέσει των αποφοίτων των ετών 2014-2017 που η πλειοψηφία τους (82%) καθυστέρησε τις μεταπτυχιακές σπουδές το πολύ 1 χρόνο.

Σχόλια αποφοίτων:

«Θα έκανα μεταπτυχιακό ειδικά μόλις τελείωσα. Αυτό θα ήθελα να αλλάξω μέχρι τώρα» (Γυναίκα απόφοιτος Παιδαγωγικού Τμήματος Δ.Ε, ακ. έτος 2014).

Πίνακας 15

Κατανομή (%) αποφοίτων με βάση το χρόνο έναρξης μεταπτυχιακών σπουδών μετά την αποφοίτηση από το προπτυχιακό

	Απόφοιτοι 2008-2010	Απόφοιτοι 2011-2013	Απόφοιτοι 2014-2017
Αμέσως μετά	14,8	23,3	47,4
1 έτος μετά	11,1	28,3	34,6
2 έτη μετά	7,4	6,7	13,5
3 έτη και πάνω	66,7	41,7	4,5

Το υψηλότερο ποσοστό των αποφοίτων δήλωσε την ύπαρξη συνάφειας μεταξύ του αντικειμένου του μεταπτυχιακού - διδακτορικού προγράμματος με το αντίστοιχο του προπτυχιακού προγράμματος (85,5% και 88,5% αντίστοιχα), κυρίως οι γυναίκες (87,3% και 100% έναντι 81,4% και 82,4%). Ο επιστημονικός κλάδος επηρέασε σημαντικά τη συνάφεια μόνο στην περίπτωση των μεταπτυχιακών σπουδών (77,5%), $\chi^2(2)=8.341$, $p=.015$ με το μεγαλύτερο ποσοστό να σημειώνεται στις Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες. Στον Πίνακα 16, παρουσιάζεται ο επιστημονικός κλάδος που εντάσσεται το αντικείμενο των μεταπτυχιακών σπουδών ανάλογα με τον επιστημονικό κλάδο αποφοίτησης των αποφοίτων.

Πίνακας 16

Κατανομή (%) αντικειμένου μεταπτυχιακών σπουδών ανά επιστημονικό κλάδο (N=220)

	Φιλοσοφικές επιστήμες	Θετικές επιστήμες	Επιστήμες υγείας	Επιστήμες αγωγής	Καλών Τεχνών	Κοινωνικές Επιστήμες	Διοικητικές- Οικονομικές επιστήμες
Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες	28,3	10,8	0,8	30	1,7	10,8	17,5
Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες		79,8	6,7	4,5			9
Επιστήμες Υγείας		63,6	18,2		9,1		9,1

Η πλειοψηφία των αποφοίτων πραγματοποίησε τις μεταπτυχιακές σπουδές (76,4%) σε ελληνικό πανεπιστήμιο, με το 46,4% αυτών να επιλέγει το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Παρόμοιο ήταν και το ποσοστό που επέλεξε ελληνικό πανεπιστήμιο για τις διδακτορικές σπουδές (65,4%), με το 52,9% αυτών να επιλέγει το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Υψηλά ποσοστά αποφοίτων συνέχισαν σε μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές σε προγράμματα που διεξήχθησαν στον τόπο διαμονής τους (65,9% και 92,3% αντίστοιχα).

Οι κυριότεροι λόγοι επιλογής πανεπιστημίου εξωτερικού για μεταπτυχιακές σπουδές αφορούσαν στην έλλειψη αντίστοιχου επιστημονικού αντικειμένου στην Ελλάδα (21,2%), στο καλύτερο εκπαιδευτικό σύστημα (9,6%), στην επιθυμία γνωριμίας ξένων χωρών και άλλης ακαδημαϊκής κουλτούρας (7,7%) και στην επιθυμία καριέρας στο εξωτερικό (5,8%). Στην περίπτωση των διδακτορικών σπουδών, το 33% ανέφερε την ακαδημαϊκή καριέρα στο εξωτερικό (Πίνακας 17). Οι άλλοι λόγοι κωδικοποιήθηκαν και τα αποτελέσματα παρουσιάζονται στον Πίνακα 18.

Πίνακας 17

Ποσοστό (%) λόγων επιλογής πανεπιστημίου εξωτερικού

	Μεταπτυχιακές σπουδές (N=78)	Διδακτορικές σπουδές (N=9)
Καλύτερο εκπαιδευτικό σύστημα	9,6	
Δεν υπήρχε αντίστοιχο αντικείμενο στην Ελλάδα	21,2	
Επιθυμία καριέρας στο Εξωτερικό	5,8	33
Γνωριμία άλλων χωρών-άλλης ακαδημαϊκής κουλτούρας	7,7	
Άλλος λόγος	55,8	67

Πίνακας 18

Ποσοστό (%) άλλων λόγων επιλογής πανεπιστημίου εξωτερικού

	(%)
Μεταπτυχιακές σπουδές	
Αποτυχία εισαγωγής σε Ελληνικό Πανεπιστήμιο	10,3
Ευκολία εισαγωγής	20,7
Ευκολία λόγω εξ αποστάσεως	34,5
Χαρακτηριστικά Πανεπιστημίων Εξωτερικού	20,6
Αξιοκρατία – επαγγελματικός προσανατολισμός	6,8
Οικονομικοί λόγοι - υποτροφία	6,9
Διδακτορικές σπουδές	
Καλύτερη ενασχόληση και εμπάθυση με το αντικείμενο	33,3
Οικονομικοί λόγοι – υποτροφία	33,3
Πρόταση καθηγητή	16,7
Ενδιαφέρον για το συγκεκριμένο επιστημονικό αντικείμενο	16,7

Σχόλια αποφοίτων:

«Επέλεξα μεταπτυχιακό στη Λευκωσία γιατί δεν υπήρχε αντίστοιχο τμήμα εξ αποστάσεως στο ΕΑΠ ούτε στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Αργότερα μπήκε η ειδική αγωγή στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων» (Γυναίκα απόφοιτος τμήματος ΦΠΨ, ακ. έτος 2012).

Χαρακτηριστικά των μεταπτυχιακών και διδακτορικών προγραμμάτων

Στην συγκεκριμένη υποενότητα εξετάστηκαν η διάρκεια, η μορφή και τα δίδακτρα των μεταπτυχιακών προγραμμάτων και τα δίδακτρα των διδακτορικών προγραμμάτων. Με βάση Πίνακα 19, η συντριπτική πλειοψηφία των αποφοίτων προτίμησε μεταπτυχιακά προγράμματα πλήρους φοίτησης (94,6%) και δια ζώσης (75%), με τους άνδρες να εμφανίζουν προβάδισμα και στις δύο περιπτώσεις (100% και 85,7% αντίστοιχα, έναντι 94,7% και 70% των γυναικών). Οι γυναίκες προτίμησαν σε μεγαλύτερο βαθμό τα εξ αποστάσεως προγράμματα (26,7% έναντι 12,9%). Το 55% των αποφοίτων ανέφερε την καταβολή διδάκτρων στα μεταπτυχιακά προγράμματα, ενώ κανείς απόφοιτος δεν ανέφερε την ύπαρξη διδάκτρων σε διδακτορικά προγράμματα. Αντιθέτως, ανέφεραν την ύπαρξη υποτροφίας.

Πίνακας 19

Κατανομή (%) των χαρακτηριστικών των μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών

	%
Μορφή	
Πλήρους φοίτησης	96,4
Μερικής φοίτησης	3,7
Δίδακτρα	
Με δίδακτρα	55
Χωρίς δίδακτρα	45
Τύπος	
Δια ζώσης	75
Εξ αποστάσεως	22,3
Συνδυασμός	2,7

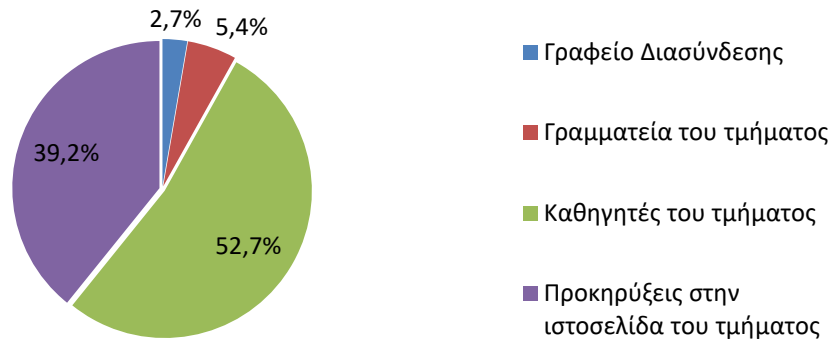
Σχόλια αποφοίτων:

«Διδακτορικό δε θα κάνω γιατί δε παρέχουν χρήματα, πρέπει να εξασφαλίσεις μόνος σου την επιβίωσή σου, αλλά σε βάζουν και πολλές αγγαρείες, διόρθωμα, επίβλεψη που υπονομεύει τη φύση του διδακτορικού» (Γυναίκα απόφοιτος τμήματος ΦΠΨ, ακ. έτος 2012).

«Το μεταπτυχιακό θεωρώ ότι προωθεί τα άτομα στην έρευνα και όχι στην αγορά εργασίας, δεν είναι φτιαγμένο για άτομα που δουλεύουν πρωινές ώρες, γιατί έχει πρωινά μαθήματα. Δε θα αφήσω τη δουλειά μου για το μεταπτυχιακό» (Γυναίκα απόφοιτος τμήματος Πληροφορικής, ακ. έτος 2016).

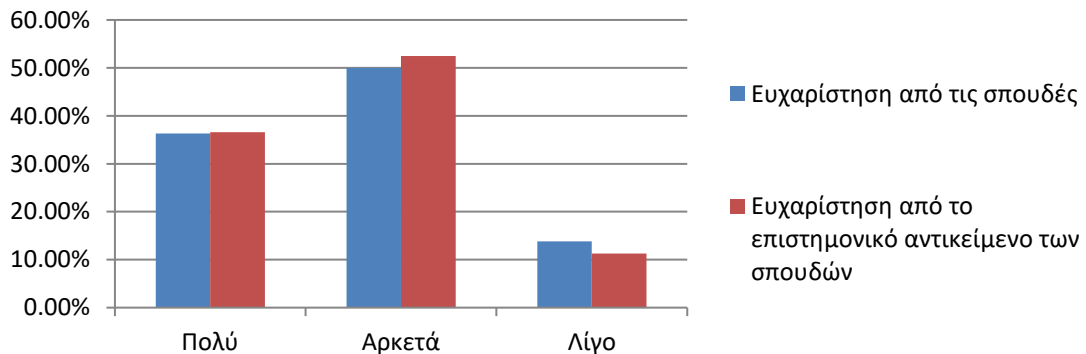
3.2.1.1 Αποτίμηση των μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Από τους 224 απόφοιτους που συνέχισαν ακαδημαϊκά (μεταπτυχιακές ή και διδακτορικές σπουδές), μόνο οι 80 επέλεξαν το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Η πλειοψηφία (92,5%) ήταν ενήμερη για την ύπαρξη των μεταπτυχιακών και διδακτορικών προγραμμάτων κατά τη φοίτηση στο προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών, κυρίως από καθηγητές του τμήματος (52,7%) και από προκηρύξεις στην ιστοσελίδα του τμήματος (39,2%). Τα χαμηλότερα ποσοστά εντοπίστηκαν στην ενημέρωση από το Γραφείο Διασύνδεσης και τη Γραμματεία του τμήματος (8,1%) (Γράφημα 20).

Γράφημα 20: Πηγή ενημέρωσης για την ύπαρξη προγράμματος μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών στο ΙΙΙ

Οι μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, όπως και τα επιστημονικά τους αντικείμενα, ικανοποίησαν τους απόφοιτους σε ποσοστό πάνω από 85% και στις δύο περιπτώσεις, ενώ κανείς απόφοιτος δεν δήλωσε καθόλου δυσαρεστημένος (Γράφημα 21). Συνεπώς, η προθυμία των αποφοίτων για σύσταση των μεταπτυχιακών και διδακτορικών προγραμμάτων του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων άγγιξε υψηλό ποσοστό (85%).

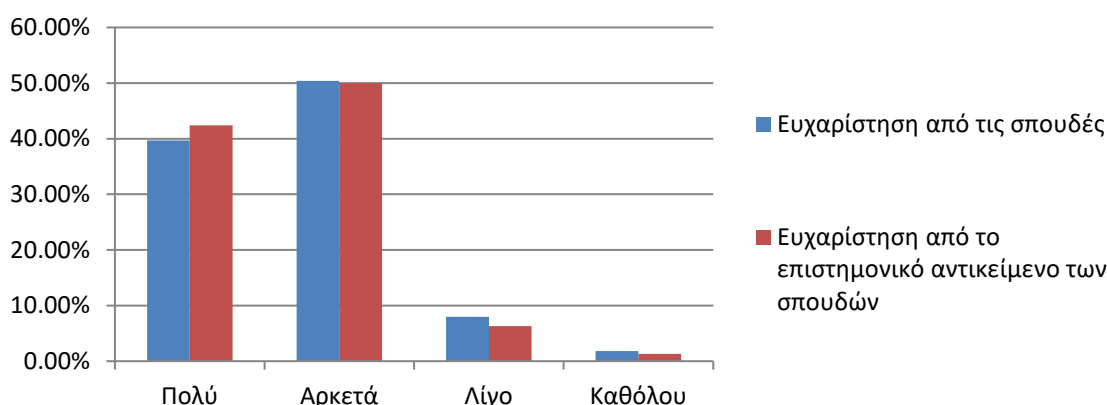

Γράφημα 21: Ευχαρίστηση αποφοίτων από τις μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

3.2.1.2 Αποτίμηση μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών στο σύνολο των αποφοίτων που προχώρησαν ακαδημαϊκά

Στην εν λόγω ενότητα γίνεται αποτίμηση των μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών στο σύνολο όλων των αποφοίτων (224) που προχώρησαν ακαδημαϊκά. Η ικανοποίηση τόσο για τις μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές, όσο και για το

επιστημονικό τους αντικείμενο άγγιξε ποσοστό πάνω από 90%, με την ευχαρίστηση των γυναικών να είναι μεγαλύτερη και στις δύο περιπτώσεις (Γράφημα 22).

Γράφημα 22: Ευχαρίστηση αποφοίτων από τις μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές στο σύνολο των αποφοίτων που συνέχισαν ακαδημαϊκά

Εντυπωσίασαν οι λόγοι που ώθησαν τους απόφοιτους στην πραγματοποίηση των μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών. Ενώ το 37,9% των αποφοίτων ανέφερε ότι πραγματοποίησε τις σπουδές με σκοπό να προοδεύσει επιστημονικά και να ακολουθήσει ακαδημαϊκή-ερευνητική σταδιοδρομία, το μεγαλύτερο ποσοστό αποφοίτων (42,8%) εστίασε στην ελπίδα της επαγγελματικής αποκατάστασης και την επαγγελματική εξειδίκευση για καλύτερη επαγγελματική σταδιοδρομία. Τα χαμηλότερα ποσοστά εντοπίστηκαν στο ενδιαφέρον για το αντικείμενο, στις σύγχρονες μορφωτικές τάσεις και την επιπλέον μοριοδότηση. Οι γυναίκες επιθυμούν την επαγγελματική αποκατάσταση και εξειδίκευση, εν αντιθέσει των ανδρών που επιθυμούν στον ίδιο βαθμό την επαγγελματική αποκατάσταση-εξειδίκευση και την επιστημονική πρόοδο, $\chi^2(4)=12.226$, $p=.019$ (Πίνακας 20).

Πίνακας 20

Ποσοστό (%) λόγων πραγματοποίησης μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών (N=224)

Λόγοι πραγματοποίησης	Άνδρας	Γυναίκα	Σύνολο
Η επιστημονική μου εξειδίκευση	23,6	24,3	24,1
Το ενδιαφέρον μου για το θέμα	12,5	20,4	17,9
Θεώρησα τις σπουδές απαραίτητες για την επαγγελματική μου αποκατάσταση	16,7	25	22,3
Θεώρησα τις σπουδές απαραίτητο προσόν για επιπλέον μοριοδότηση		0,7	0,4
Είναι κάτι που το κάνουν πολλοί	1,4	0,7	0,9

Η επαγγελματική μου εξειδίκευση για καλύτερη επαγγελματική σταδιοδρομία	23,6	19,1	20,5
Η επιθυμία μου για ακαδημαϊκή-ερευνητική σταδιοδρομία	22,2	9,9	13,8

Σύνδεση μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών με την αγορά εργασίας

Η πλειοψηφία των αποφοίτων εκτίμησε ότι οι μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές που επέλεξε να ολοκληρώσει θα ανταποκρίνονται στις μετέπειτα εργασιακές υποχρεώσεις (82,1%), αλλά και στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας (78,6%). Σύμφωνα με τον Πίνακα 21, τα ποσοστά των γυναικών ήταν ελαφρώς υψηλότερα στην πρώτη περίπτωση (82,5% έναντι 81,9%) και των ανδρών στη δεύτερη (80,6% έναντι 77,7%). Ο επιστημονικός κλάδος επηρέασε σημαντικά μόνο τις εκτιμήσεις των αποφοίτων για την ανταπόκριση των σπουδών στις μετέπειτα εργασιακές υποχρεώσεις, $\chi^2(4)=9.992$, $p=.041$, με τα μεγαλύτερα ποσοστά να εντοπίζονται στους απόφοιτους των Επιστημών Υγείας.

Πίνακας 21

Ποσοστό (%) ανταπόκρισης μεταπτυχιακών-διδακτορικών σπουδών στις υποχρεώσεις και τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας

	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
Ανταπόκρισης μεταπτυχιακών-διδακτορικών σπουδών στις μετέπειτα εργασιακές υποχρεώσεις				
Φύλο				
Ανδρας	33,3	48,6	16,4	1,4
Γυναίκα	34,2	48	13,2	4,6
Επιστημονικός κλάδος				
Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες	36,4	50,4	11,6	1,7
Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες	27,2	47,8	18,5	61,5
Επιστήμες Υγείας	63,6	27,3	6,5	
Ανταπόκρισης μεταπτυχιακών-διδακτορικών σπουδών στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας				
Φύλο				
Ανδρας	26,4	54,2	16,7	2,8
Γυναίκα	33,6	44,1	16,4	2,8
Επιστημονικός κλάδος				
Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες	33,9	45,5	17,4	3,3
Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες	27,2	51,1	15,2	6,5
Επιστήμες Υγείας	36,4	36,4	18,2	9,1

Σχόλια αποφοίτων:

«Αυτό που έχω να πω είναι ότι δεν υπήρχαν κατευθύνσεις στη σχολή μας την εποχή που τελείωσα εγώ. Τα μαθήματά μας ήταν κυρίως θεωρητικά, αλλά θα έπρεπε να συνδυάζονται πολύ παραπάνω με την πράξη. Προσωπικά έκανα μεταπτυχιακές

σπουδές για να εξελιχθώ περισσότερο, καθώς το αντικείμενό μας στην πληροφορική το ζητάνε πολύ στις μέρες μας και αυτός είναι ένας λόγος που πρέπει να τον εκμεταλλευτούμε θετικά» (Άνδρας απόφοιτος τμήματος Πληροφορικής, ακ. έτος 2015).

«Δεν εργάζομαι γιατί κάνω μεταπτυχιακό και επειδή έχουμε πρακτική βρίσκομαι τα πρωινά στο νηπιαγωγείο. Ελπίζω να έχω άμεση επαγγελματική αποκατάσταση με το μεταπτυχιακό» (Γυναίκα απόφοιτος Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών, ακ. έτος 2012).

Ο Πίνακας 22 έδειξε ότι ένα ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό αποφοίτων είχε εργασιακή εμπειρία κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών ή διδακτορικών σπουδών (64,7%), κατά βάση συνεχόμενη (65,5%) και με πλήρες ωράριο (64,8%). Οι άνδρες δήλωσαν σε μεγαλύτερο ποσοστό εργαζόμενοι σε σχέση με τις γυναίκες (67,8% και 58,3% αντίστοιχα), ενώ ο επιστημονικός κλάδος σχετίστηκε σημαντικά με την εργασία, $\chi^2(2)=7.739$, $p=.021$. Οι απόφοιτοι Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών εργάζονταν σε μεγαλύτερο ποσοστό (72,7%) και οι απόφοιτοι Θετικών και Τεχνολογικών Επιστημών σε μικρότερο ποσοστό (54,3%). Ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό εργαζόμενων αποφοίτων δήλωσε ότι το αντικείμενο της εργασίας ήταν συναφές με το αντικείμενο των μεταπτυχιακών ή διδακτορικών σπουδών (61,4%) (άνδρας: 61,9%, γυναίκα: 61,2%).

Πίνακας 22

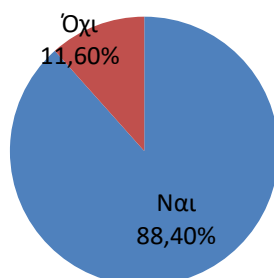
Κατανομή (%) χαρακτηριστικών εργασίας κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών ανά φύλο

	Άνδρας	Γυναίκα	Σύνολο
Εργασία (N=224)			
Ναι	67,8	58,3	64,7
Όχι	32,2	41,7	35,3
Καθεστώς απασχόλησης (N=145)			
Πλήρης	66,7	64,1	64,8
Μερική	33,3	35,9	35,2
Είδος απασχόλησης (N=145)			
Περιστασιακή	45,2	30,1	34,5
Συνεχόμενη	54,8	69,9	65,5

3.1.2.2 Συμμετοχή σε δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών

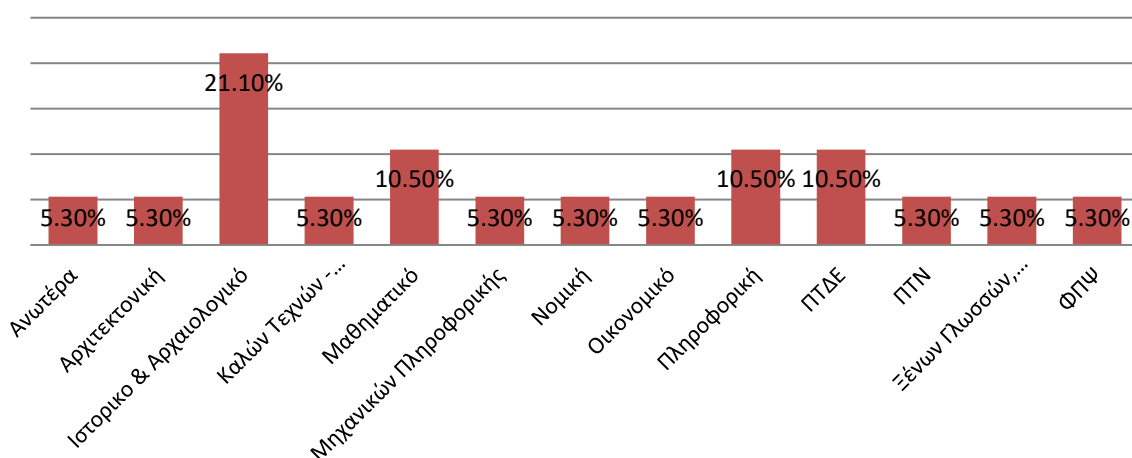
Στην συγκεκριμένη υποενότητα εξετάστηκε η συμμετοχή των αποφοίτων σε δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών, που θεωρήθηκε από τους απόφοιτους

μια εναλλακτική επιλογή συνέχισης της ακαδημαϊκής πορείας (88,4%) (Γράφημα 23), κυρίως για τις γυναίκες (90,4% έναντι 83,8%). Ωστόσο, ένα μικρό ποσοστό αποφοίτων της παρούσας έρευνας (4,5%) παρακολούθησε δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών.

Γράφημα 23: Δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών: εναλλακτική επιλογής συνέχισης ακαδημαϊκής πορείας

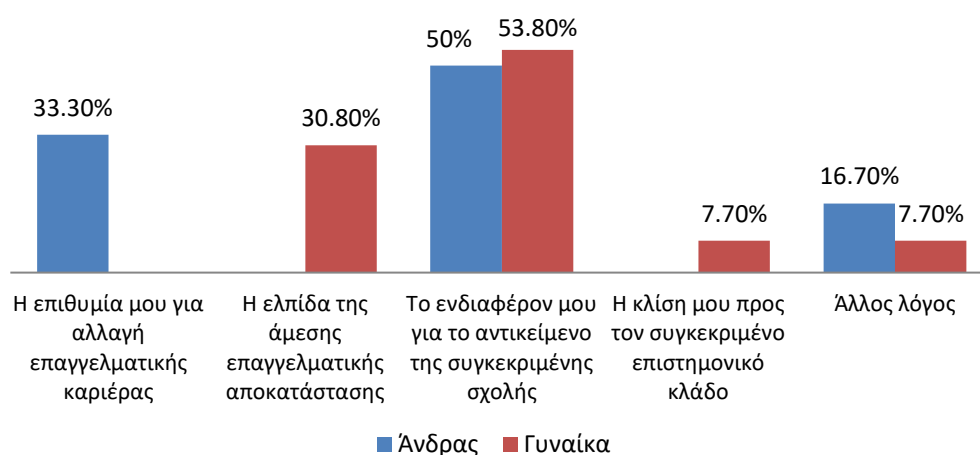
Στην πλειοψηφία τους οι απόφοιτοι προέρχονταν από τα Παιδαγωγικά Τμήματα (ΠΤΔΕ: 52,6%, ΠΤΝ: 15,8%) και τα δημοφιλέστερα τμήματα των δεύτερων προπτυχιακών σπουδών παρουσιάζονται στο Γράφημα 24. Για το 57,9% των αποφοίτων, το τμήμα βρισκόταν στις πέντε πρώτες επιλογές, όταν συμπλήρωσαν τη δήλωση του μηχανογραφικού δελτίου για να εισαχθούν στο πρώτο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών. Ομολογουμένως, το τμήμα εξακολουθούσε από τότε να προσελκύει το ενδιαφέρον. Το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων επέλεξαν οι 4 στους 10 απόφοιτους, ενώ το 68,4% επέλεξε να συνεχίσει σε τμήμα που βρισκόταν στον τόπο διαμονής του για οικονομικούς λόγους (57,9%).

Γράφημα 24: Τμήμα δεύτερου προγράμματος προπτυχιακών σπουδών

Το ενδιαφέρον για το αντικείμενο της σχολής (52,6%) αποτέλεσε το ισχυρότερο κίνητρο για συμμετοχή σε δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών και για τα δύο φύλα, ενώ ακολούθησε η ελπίδα της άμεσης επαγγελματικής αποκατάστασης με διαφορά 30 ποσοστιαίων μονάδων. Τα μικρότερα ποσοστά εμφανίστηκαν στην επιθυμία αλλαγής επαγγελματικής καριέρας, στο «άλλος λόγος» και στην κλίση των αποφοίτων προς το συγκεκριμένο επιστημονικό κλάδο (Γράφημα 25). Επιπροσθέτως, οι περισσότεροι από τους μισούς απόφοιτους (52,6%) στράφηκαν σε εντελώς διαφορετικό αντικείμενο, κυρίως οι γυναίκες (61,5% έναντι 33,3%), καθώς δεν εντόπισαν συνάφεια μεταξύ των δύο προπτυχιακών προγραμμάτων.

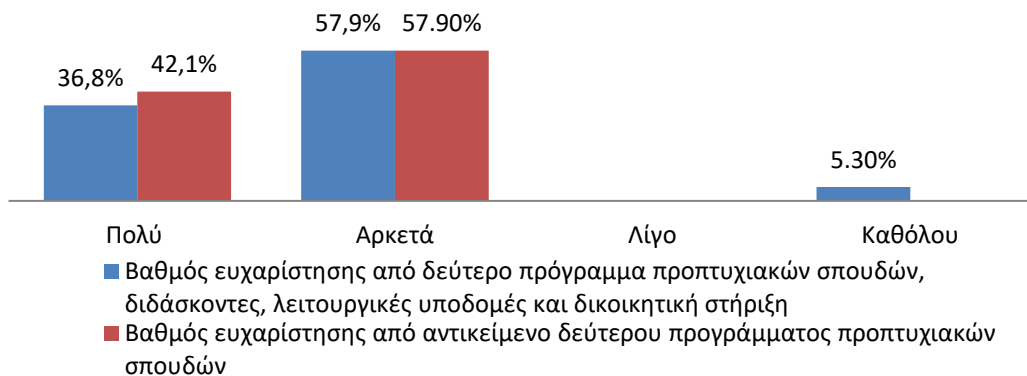

Γράφημα 25: Κίνητρα πραγματοποίησης δεύτερου προγράμματος προπτυχιακών σπουδών ανά φύλο

Σχόλια αποφοίτων:

«Έδωσα κατατακτήριες στο Πολυτεχνείο με σκοπό να αλλάξω επαγγελματική πορεία, αλλά δε τα κατάφερα» (Άνδρας απόφοιτος τμήματος Οικονομικών, ακ. έτος 2016).

Το υψηλότερο ποσοστό αποφοίτων δήλωσε ευχαριστημένο από το δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών, τους διδάσκοντες, τις λειτουργικές υποδομές και τη διοικητική στήριξη (94,7%) και από το αντικείμενο των σπουδών (100%) (Γράφημα 26), με αμελητέα ποσοστά δυσαρέσκειας. Συνεπάγεται ότι η πλειοψηφία των αποφοίτων δε μετάνιωσε για την επιλογή να συνεχίσει σε δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών. Επιπροσθέτως, εργαζόμενοι δήλωσαν το 78,9% των αποφοίτων, με τη διαφορά φύλου να είναι υπέρ των γυναικών, κυρίως συνεχόμενα (80%) και σε καθεστώς πλήρους απασχόλησης (80%), ενώ το 53,3% των αποφοίτων εντόπισε συνάφεια μεταξύ της εργασίας και του αντικειμένου σπουδών.

Γράφημα 26: Ευχαρίστηση αποφοίτων από το δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών

Κλείνοντας την ενότητα του δεύτερου κύκλου προπτυχιακών σπουδών, σημαντικό είναι να σημειωθεί ότι οι 10 από τους 431 απόφοιτους που συμμετείχαν στην έρευνα, είχαν ήδη πραγματοποιήσει άλλο ένα πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών και αυτό για το οποίο μίλησαν στην τηλεφωνική συνέντευξη, αφορούσε στο δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών. Επιπροσθέτως, οι 6 από τους απόφοιτους που προχώρησαν σε δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών, έχουν προχωρήσει και σε μεταπτυχιακές ή διδακτορικές σπουδές.

3.1.3 Εργασιακές διαδρομές αποφοίτων Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

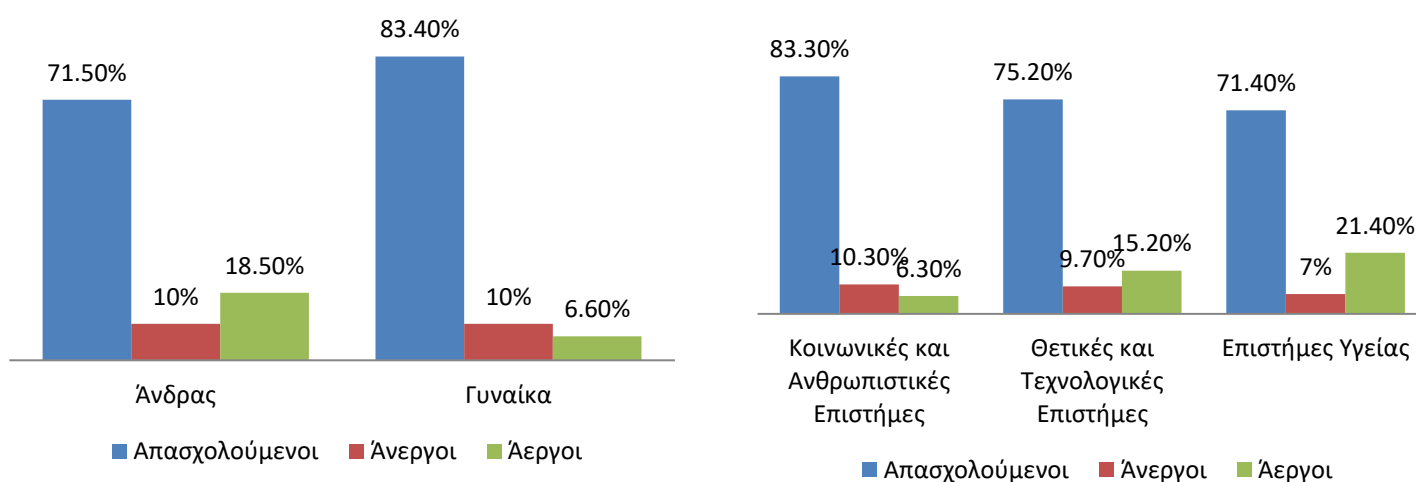
3.1.3.1 Εργασιακή ένταξη

Στην παρούσα έρευνα, η εργασιακή ένταξη των αποφοίτων μετράται μέσω του ποσοστού απασχόλησης και του ποσοστού σημαντικής απασχόλησης των αποφοίτων. Τα ποσοστά απασχόλησης μας πληροφορούν για το ποσοστό των αποφοίτων που βρίσκονται εκτός εργασίας και αντιμετωπίζουν κωλύματα στην εργασιακή ένταξη, ενώ τα ποσοστά σημαντικής απασχόλησης αποδεικνύουν την ποιότητα της εργασίας των αποφοίτων (Καραμεσίνη, 2008).

Οι απόφοιτοι του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων που ολοκλήρωσαν τις σπουδές τους μεταξύ των ετών 2008 και 2017 δήλωσαν απασχολούμενοι σε ποσοστό 79,8%, ενώ καταγράφηκαν χαμηλά ποσοστά άνεργων (10%) και των άεργων (10,2%) απόφοιτων. Στο σύνολο των απασχολούμενων αποφοίτων, το 92,2% είχε ήδη εμπειρία σημαντικής απασχόλησης. Για το 95,9% η σημερινή απασχόληση ήταν σημαντική,

και μάλιστα η πρώτη σημαντική για το 85,2% αυτών. Στο σύνολο των άνεργων απόφοιτων, το 76,7% διέθετε εμπειρία απασχόλησης και το 55,8% σημαντική εργασιακή εμπειρία, ενώ στο σύνολο των άεργων αποφοίτων, το 79,5% διέθετε εμπειρία απασχόλησης και το 50% σημαντική εργασιακή εμπειρία. Τα χαμηλά ποσοστά σημαντικής απασχόλησης στους άνεργους και άεργους αποφοίτους και η διαφορά με το αντίστοιχο ποσοστό των απασχολούμενων δείχνουν την ύπαρξη δυσκολιών στην εύρεση (σημαντικής) απασχόλησης, που οδηγεί τα άτομα εκτός απασχόλησης. Η πλειοψηφία των απασχολούμενων και των άνεργων απόφοιτων κατατάσσονταν στην ηλικιακή ομάδα των 27 έως 30 ετών (40,4% και 51,2% αντίστοιχα), ενώ η πλειοψηφία των άεργων είχε ηλικία έως 26 ετών (52,3%).

Το Γράφημα 27 έδειξε ότι το φύλο, $\chi^2(2)=14.016$, $p=.001$ και ο επιστημονικός κλάδος, $\chi^2(4)=10.471$, $p=.033$ επηρέασαν σημαντικά την εργασιακή κατάσταση των αποφοίτων. Ειδικότερα, προβάδισμα στην απασχόληση εμφάνισαν οι γυναίκες (83,4%), ενώ στους άνδρες εντοπίστηκε το μεγαλύτερο ποσοστό οικονομικά μη ενεργών αποφοίτων (18,5%). Στις Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες καταγράφηκαν τα υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης και ανεργίας αποφοίτων, ενώ στις Επιστήμες Υγείας το μεγαλύτερο ποσοστό άεργων αποφοίτων.

Γράφημα 27: Σημερινή εργασιακή κατάσταση αποφοίτων ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο

Στην παρούσα έρευνα οι μεταπτυχιακές σπουδές δεν συνέβαλαν στην αύξηση της απασχόλησης των αποφοίτων. Αντιθέτως, το ποσοστό των ατόμων με μεταπτυχιακές σπουδές που δήλωσαν εργαζόμενοι σημείωσε πτώση από το 92,6% (2008-2010) στο 66,2% (2014-2017) με ταυτόχρονη αύξηση των οικονομικά μη ενεργών αποφοίτων (από 7,4% στο 21,1% αντίστοιχα), $\chi^2(4)=11.802$, $p=.019$ (Πίνακας 23).

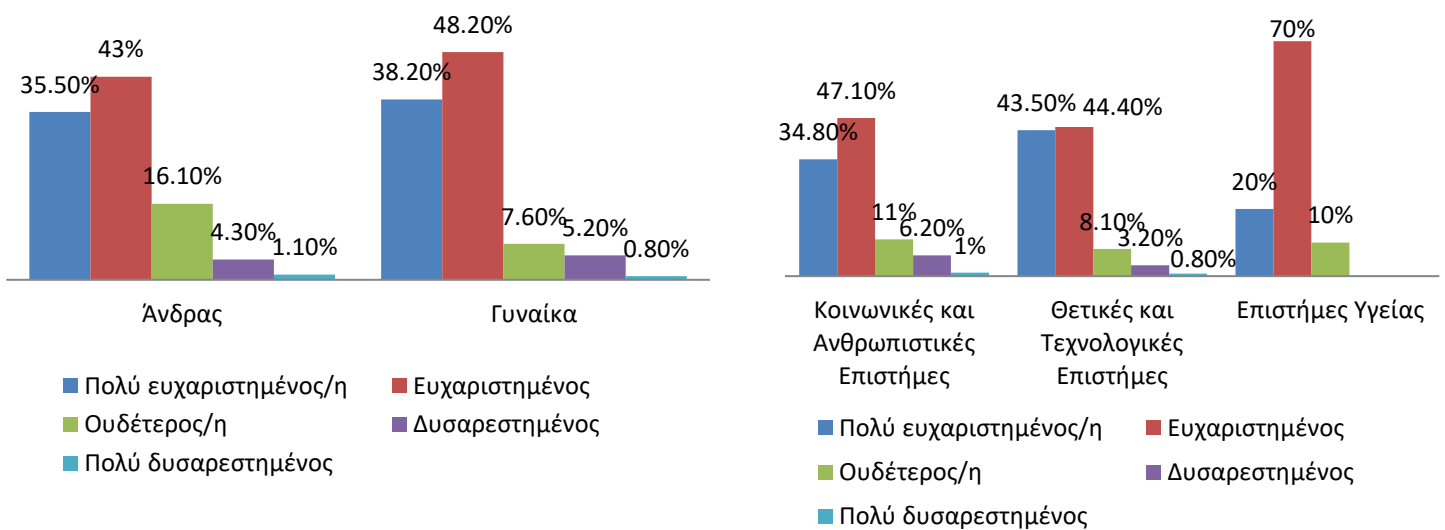
Πίνακας 23

Κατανομή (%) επαγγελματικής κατάστασης αποφοίτων με μεταπτυχιακές σπουδές ανά κοόρτη αποφοίτων

	Απόφοιτοι 2008-2010	Απόφοιτοι 2011-2013	Απόφοιτοι 2014-2017
Εργαζόμενοι	92,6%	76,7	66,2%
Άνεργοι		15%	12,8%
Άεργοι	7,4%	8,3%	21,1%

Η έρευνα φανέρωσε ότι η ευχαρίστηση των απασχολούμενων αποφοίτων από τη σημερινή απασχόληση άγγιξε το 84,3%, με τα υψηλότερα ποσοστά να εντοπίζονται στους απόφοιτους Επιστημών Υγείας και τα χαμηλότερα στους απόφοιτους Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών (Γράφημα 28). Περισσότερο ευχαριστημένοι δήλωσαν οι αυτοαπασχολούμενοι απόφοιτοι (με ή χωρίς προσωπικό) (88,4%), ακολούθησαν οι απασχολούμενοι απόφοιτοι δημοσίου τομέα (87,8%) και οι απασχολούμενοι απόφοιτοι ιδιωτικού τομέα (81%). Στο σύνολο των απασχολούμενων, οι γυναίκες δήλωσαν πιο ευχαριστημένες σε σχέση με τους άνδρες (86,4% έναντι 78,5%).

Αναφορικά με τις εργασιακές συνθήκες, αρκετά έως πολύ ικανοποιημένο δήλωσε το 84,3% των απασχολούμενων αποφοίτων, με τα μεγαλύτερα ποσοστά να εντοπίζονται στους αυτοαπασχολούμενους απόφοιτους (93%). Ακολούθησαν οι απασχολούμενοι απόφοιτοι ιδιωτικού τομέα (82,6%) και οι απασχολούμενοι απόφοιτοι δημοσίου τομέα (78,4%).

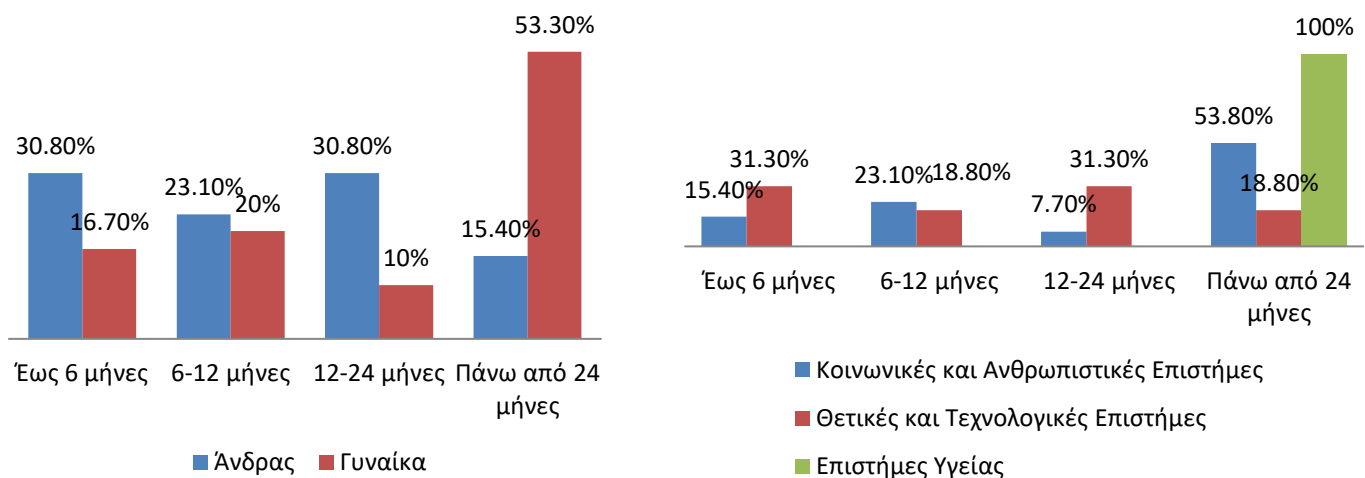
Γράφημα 28: Ευχαρίστηση αποφοίτων από τη σημερινή απασχόληση ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο

3.1.3.2 Ανεργία και μη συμμετοχή στην απασχόληση – Δυσκολίες ένταξης Ανεργία

Τα αποτελέσματα που αφορούσαν στην ανεργία των αποφοίτων έδειξαν ότι η πλειοψηφία των αποφοίτων έμεινε εκτός απασχόλησης για περισσότερο από 2 χρόνια (41,9%), ενώ με αμελητέα διαφορά ακολούθησαν οι απόφοιτοι που δήλωσαν ότι δεν απασχολούνταν τον τελευταίο χρόνο (41,8%). Για το 16,3% των άνεργων απόφοιτων, η διάρκεια ανεργίας κυμαίνονταν από 1 έως 2 χρόνια. Οι γυναίκες είχαν μεγαλύτερη διάρκεια ανεργίας συγκριτικά με τους άνδρες, ενώ η διάρκεια ανεργίας διαφοροποιήθηκε αισθητά ανά επιστημονικό κλάδο. Η πλειοψηφία των πτυχιούχων Επιστημών Υγείας και Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών ήταν μακροχρόνια άνεργοι (Γράφημα 29).

Σχόλια αποφοίτων:

«Στο τμήμα αυτοί καλά τα λέγανε, θεωρητικά ήταν καλά. Το πρόγραμμα ήταν πολύ καλό, αλλά δεν είχε σύνδεση με την αγορά εργασίας. Ιστορία της εκπαίδευσης ήθελα να κάνω μεταπτυχιακό στο ΦΠΨ, αλλά ήταν πολύ θεωρητικό και όχι πρακτικό. Κάνω ιδιαίτερα μαθήματα, αλλά δε το θεωρώ δουλειά. Είμαι άνεργος 45 μήνες» (Ανδρας απόφοιτος τμήματος ΦΠΨ, ακ. έτος 2012).

Γράφημα 29: Χρονικό διάστημα ανεργίας αποφοίτων

Το 35,4% του συνόλου των άνεργων απόφοιτων απέδωσε την ανεργία στην έλλειψη θέσεων εργασίας για την ειδικότητά του, το 25% στην προτίμηση των εργοδοτών για εργαζόμενους με περισσότερη εμπειρία, το 2,1% στις διακρίσεις του φύλου, ενώ το 37,5% επικαλέστηκε τον «άλλο λόγο» (Πίνακας 24). Την έλλειψη θέσεων επικαλέστηκαν συχνότερα οι άνεργοι πτυχιούχοι Επιστημών Υγείας, την προτίμηση ανθρώπων με περισσότερη εμπειρία οι άνεργοι πτυχιούχοι Θετικών και Τεχνολογικών Επιστημών και τον «άλλο λόγο» οι άνεργοι πτυχιούχοι Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών.

Πίνακας 24

Κατανομή (%) λόγων ανεργίας αποφοίτων (N=43) (πολλαπλής επιλογής)

	%
Έλλειψη θέσεων για την ειδικότητα	35,4
Προτίμηση ανθρώπων με περισσότερη εμπειρία	25
Οι εργοδότες θεωρούν μειονέκτημα το φύλο μου	2,1
Άλλος λόγος	37,5
Έλλειψη εργασιακής εμπειρίας	16,7
Μεταπτυχιακές – Διδακτορικές σπουδές	11,1
Προσωπική επιλογή	16,7
Οικονομική κρίση	16,7
Στρατιωτική θητεία	5,6
Αναμονή πρόσληψης	16,7
Προβλήματα με τους εργοδότες	16,7

Αεργία

Το 70,5% του συνόλου των οικονομικά μη ενεργών αποφοίτων δικαιολόγησε την αποχή του από την απασχόληση λόγω μεταπτυχιακών ή διδακτορικών σπουδών, ενώ οι 2 στους 10 άνδρες ανέφεραν την εκπλήρωση στρατιωτικής θητείας. Οι οικογενειακές υποχρεώσεις αποτέλεσαν λόγο για το 6,8% των άεργων απόφοιτων, μόνο για τις γυναίκες. Το υπόλοιπο 11,4% των άεργων απόφοιτων επικαλέσθηκε τον «άλλο λόγο» (Πίνακας 25). Τις οικογενειακές υποχρεώσεις επικαλέσθηκαν συχνότερα οι πτυχιούχοι Επιστημών Υγείας, τις μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές οι πτυχιούχοι Θετικών και Τεχνολογικών Επιστημών και τον «άλλο λόγο» οι πτυχιούχοι Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών.

Σχόλια αποφοίτων:

«Αυτό το διάστημα δεν αναζητώ εργασία, γιατί έλειπα αρκετό καιρό από τα Ιωάννινα λόγω δουλειάς και τώρα επέλεξα να ξεκουραστώ λίγο πριν ξεκινήσω το ψάξιμο» (Άνδρας απόφοιτος τμήματος Οικονομικών, ακ. έτος 2016).

Πίνακας 25

Κατανομή (%) λόγων αεργίας αποφοίτων (N=44)

	%
Στρατιωτική θητεία	11,4
Οικογενειακές υποχρεώσεις	6,8
Μεταπτυχιακές ή διδακτορικές σπουδές	70,5
Άλλος λόγος	11,4
Διάβασμα και εξετάσεις	40
Έλλειψη χρόνου	40
Προσωπικός λόγος	20

3.1.3.3 Χαρακτηριστικά απασχόλησης

Στη συγκεκριμένη υποενότητα γίνεται περιγραφή των χαρακτηριστικών απασχόλησης των αποφοίτων, ξεκινώντας με αυτά που αφορούν στο σύνολο των αποφοίτων, μεταβαίνοντας σε εκείνα που αφορούν στους μισθωτούς και καταλήγοντας σε εκείνα που αφορούν στους αυτοαπασχολούμενους.

Σύνολο αποφοίτων

Το 55,5% των απασχολούμενων αποφοίτων δήλωσαν μισθωτοί, το 19,5% συμβασιούχοι έργου σε έναν εργοδότη, το 23% αυτοαπασχολούμενοι (με ή χωρίς

προσωπικό), ενώ μόλις το 2% δήλωσε βοηθός οικογενειακής επιχείρησης. Ο επιστημονικός κλάδος σχετίστηκε σημαντικά με τη θέση των αποφοίτων στην απασχόληση, $\chi^2(4)=14.288$, $p=.006$. Τα υψηλότερα ποσοστά μισθωτών εμφανίστηκαν στις Επιστήμες Υγείας (80%), των αυτοαπασχολούμενων στις Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες (24,2%) και των συμβασιούχων έργου στις Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες (25,2%). Τα υψηλότερα ποσοστά ανδρών (54,8%) και γυναικών (49%) δήλωσαν μισθωτοί ιδιωτικού τομέα (Πίνακας 26).

Πίνακας 26

Κατανομή (%) αποφοίτων με βάση τη θέση στην σημερινή απασχόληση ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο (N=344)

	Μισθωτός στον ιδιωτικό τομέα		Συμβ. έργου κυρίως σε έναν εργοδότη (ιδιωτικό τομέα)		Συμβ. έργου κυρίως σε έναν εργοδότη (δημόσιο τομέα)		Αυτοαπασχ. με προσωπικό (εργοδότης)		Βοηθός οικογενειακής επιχείρησης
	54,8	4,3	4,3	16,1	11,8	6,5	2,2		
Φύλο									
Άνδρας	54,8	4,3	4,3	16,1	11,8	6,5	2,2		
Γυναίκα	49	2,4	4,2	16,7	22,3	2,4	2		
Επιστημονικός κλάδος									
Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες	44,3	3,3	5,7	21,9	20	2,9	1,9		
Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες	59,7	2,4	3,2	8,1	19,4	4,8	2,4		
Επιστήμες Υγείας	70		10	10	10				
Σύνολο	50,6	2,9	4,9	16,6	19,5	3,5	2		

Εξετάζοντας τον τομέα απασχόλησης των αποφοίτων, οι γυναίκες εμφάνισαν ελαφρώς υψηλότερο ποσοστό στο δημόσιο τομέα (20,9%), ενώ οι άνδρες στον ιδιωτικό τομέα (59,1%). Ο επιστημονικός κλάδος επηρέασε σημαντικά τον τομέα απασχόλησης των απασχολούμενων αποφοίτων, $\chi^2(4)=14.288$, $p=.006$. Ειδικότερα, στο δημόσιο τομέα απασχολούνταν σε υψηλότερο ποσοστό οι απόφοιτοι Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών (27,6%), στον ιδιωτικό τομέα οι απόφοιτοι των Επιστημών Υγείας (70%), ενώ την αυτοαπασχόληση προτίμησαν οι απόφοιτοι Θετικών και Τεχνολογικών Επιστημών (24,2%).

Κατά τη διάρκεια της έρευνας, το υψηλότερο ποσοστό (17,7%) των αποφοίτων απασχολούνταν ως εκπαιδευτικό προσωπικό σε ιδιωτικά εκπαιδευτήρια-φροντιστήρια (καθηγητές, δάσκαλοι, νηπιαγωγοί που απασχολούνταν στον ιδιωτικό τομέα). Ακολούθησαν με μικρή διαφορά οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών, την εστίαση και τον τομέα των πωλήσεων (15,7%), οι αυτοαπασχολούμενοι εκπαιδευτικοί που παρέδιδαν ιδιαίτερα μαθήματα (15,1%) και οι δάσκαλοι που εργάζονταν στον δημόσιο τομέα (13,1%). Τα μικρότερα ποσοστά εμφανίστηκαν στους αυτοαπασχολούμενους (ιδιοκτήτες επιχειρήσεων), τους απασχολούμενους στο χώρο θετικών επιστημών, στους συμβούλους ψυχικής υγείας και στα σώματα ασφαλείας-ένοπλες δυνάμεις (Πινάκας 30). Ωστόσο, στον κλάδο της εκπαίδευσης και της παραπαιδείας (εκπαιδευτικοί Α΄ βαθμιας και Β΄ βαθμιας εκπαίδευσης, ιδιωτικών φροντιστηρίων και αυτοαπασχολούμενοι με ιδιαίτερα μαθήματα) απασχολούνταν η πλειοψηφία των ερωτηθέντων αποφοίτων (50,3%), με τις γυναίκες να έχουν προβάδισμα (57,4% έναντι 31,2%).

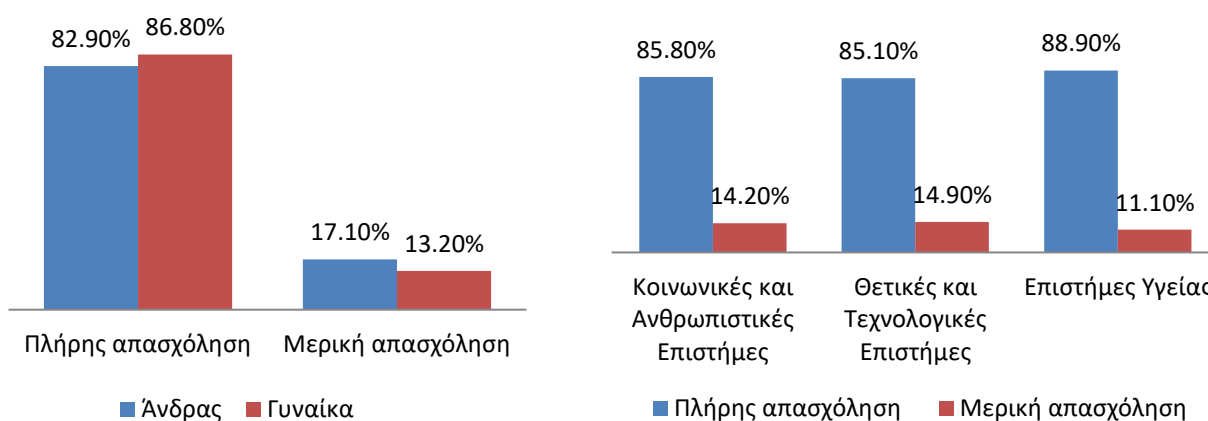
Πίνακας 27

Κατανομή (%) αποφοίτων με βάση το επάγγελμα στη σημερινή απασχόληση ανά φύλο (N=431)

	Άνδρας	Γυναίκα	Σύνολο
Εκπαιδευτικοί Α΄ βαθμιας	8,6	14,7	13,1
Εκπαιδευτικοί Β΄ βαθμιας	2,2	5,2	4,4
Εκπ/κο προσωπικό ιδιωτικών εκπ/ριων και φροντ/ριων	15,1	18,7	17,7
Εκπαιδευτικοί αυτοαπασχολούμενοι με παράδοση ιδιαίτερων μαθημάτων	5,4	18,7	15,1
Απασχολούμενοι στο χώρο των θετικών επιστημών	14	3,6	6,4
Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών, την εστίαση και τις πωλήσεις	18,3	14,7	15,7
Ένοπλες δυνάμεις-σώματα ασφαλείας	2,2	0,4	0,9
Ασκούντες οικονομικά-διοικητικά επαγγέλματα	4,3	2,8	3,2
Προσωπικό γραμματειακής-διοικητικής υποστήριξης	3,2	4,8	4,4
Απασχολούμενοι στο χώρο των επιστημών υγείας	1,1	2,4	2
Ερευνητές σε πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα	6,5	2,4	3,5
Σύμβουλοι ψυχικής υγείας	-	1,2	0,9
Τεχνικό προσωπικό	5,4	0,8	2
Αυτοαπασχολούμενοι-ιδιοκτήτες επιχειρήσεων	12,9	7,2	8,7
Άλλο	1,1	2,4	2

Μισθωτοί και συμβασιούχοι έργου σε έναν εργοδότη

Μέσα από την εξέταση των ποιοτικών χαρακτηριστικών απασχόλησης των αποφοίτων που εργάζονταν ως μισθωτοί και συμβασιούχοι έργου, έγινε φανερό ότι η πλήρης απασχόληση άγγιξε το 85,7% (άνδρας: 82,9%, γυναίκα: 86,8%), με τα μεγαλύτερα ποσοστά να καταγράφονται στο δημόσιο τομέα (95,9%) και στις Επιστήμες Υγείας (88,9%) (Γράφημα 30). Ένα υψηλό ποσοστό (47,3%) μισθωτών και συμβασιούχων έργου ιδιωτικού τομέα εργάζονταν σε μικρές επιχειρήσεις με μέγιστο αριθμό προσωπικού τα 9 άτομα, μόλις το 20,7% σε μεγάλες επιχειρήσεις (άνω των 50 ατόμων προσωπικού), ενώ μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις (10 έως 49 ατόμων) επέλεξε το 32,1% των απασχολούμενων αποφοίτων.

Γράφημα 30: Καθεστώς σημερινής απασχόλησης αποφοίτων

Για το μεγαλύτερο ποσοστό των μισθωτών και συμβασιούχων έργου, ο μισθός ανέρχονταν στα 700€ (45,9%), για το 26,5% κυμαίνονταν από 901€ έως 1100€, ενώ τα πιο χαμηλά ποσοστά καταγράφηκαν σε απόφοιτους με αποδοχές μέχρι 1300€ (6,2%) ή πάνω από τα 1300€ (4,3%). Ύστερα από κατηγοριοποίηση των καθαρών μηνιαίων αποδοχών σε χαμηλές (μισθός έως 700€), σε μέτριες (701€ έως 1100€) και σε υψηλές (πάνω από 1101€), οι γυναίκες και οι απόφοιτοι Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών χαρακτηρίστηκαν χαμηλόμισθοι, εν αντιθέσει των ανδρών και των αποφοίτων Επιστημών Υγείας που εμφάνισαν τα μεγαλύτερα ποσοστά υψηλόμισθων (Πίνακας 28).

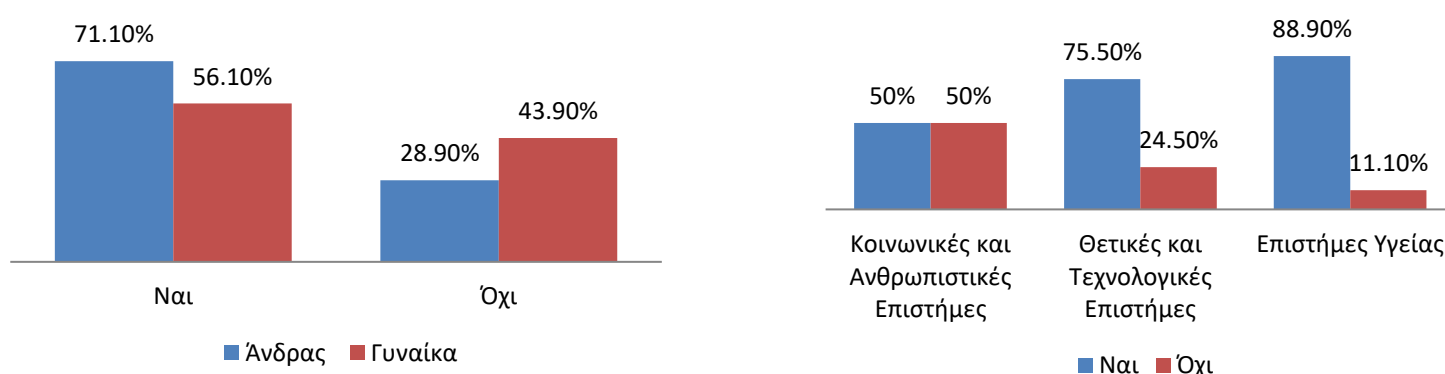
Πίνακας 28

Κατανομή (%) καθαρού μηνιαίου εισοδήματος ανά φύλο, επιστημονικό κλάδο και μορφή εργασίας (N=257)

	Χαμηλό μηνιαίο εισόδημα	Μέτριο μηνιαίο εισόδημα	Υψηλό μηνιαίο εισόδημα
Φύλο			
Άνδρας	38,4	42,5	19,2
Γυναίκα	48,9	44	7,1
Επιστημονικός κλάδος			
Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες	50,6	44,3	5
Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες	40	43,3	16,7
Επιστήμες Υγείας	22,2	33,3	44,4
Μορφή εργασίας			
Ιδιωτικός τομέας	59,6	30,6	9,8
Δημόσιος τομέας	12,2	75,7	12,2
Σύνολο	45,9	43,6	10,5

Προοπτικές εξέλιξης στη σημερινή απασχόληση

Ένα εξαιρετικά σημαντικό ποσοστό μισθωτών και συμβασιούχων έργου εξέφρασε αισιοδοξία, καθώς ανέφερε ότι δεν διέτρεχε κίνδυνο απώλειας της σημερινής απασχόλησης (75%), ενώ οι 6 στους 10 απόφοιτους που ήταν συμβασιούχοι έργου, μισθωτοί ή βοηθοί οικογενειακής επιχείρησης ανέφεραν την ύπαρξη θετικών προοπτικών επαγγελματικής εξέλιξης στην τρέχουσα απασχόληση (άνδρας: 71,1%, γυναίκα: 56,1%). Περισσότερες πιθανότητες επαγγελματικής εξέλιξης καταγράφηκαν στους απόφοιτους Επιστημών Υγείας (88,9%), ενώ λιγότερες στους απόφοιτους Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών (50%) (Γράφημα 31).

Γράφημα 31: Θετικές προοπτικές εξέλιξης μισθωτών, συμβασιούχων έργου και βοηθών οικογενειακής επιχείρησης στη σημερινή απασχόληση

Σχόλια αποφοίτων:

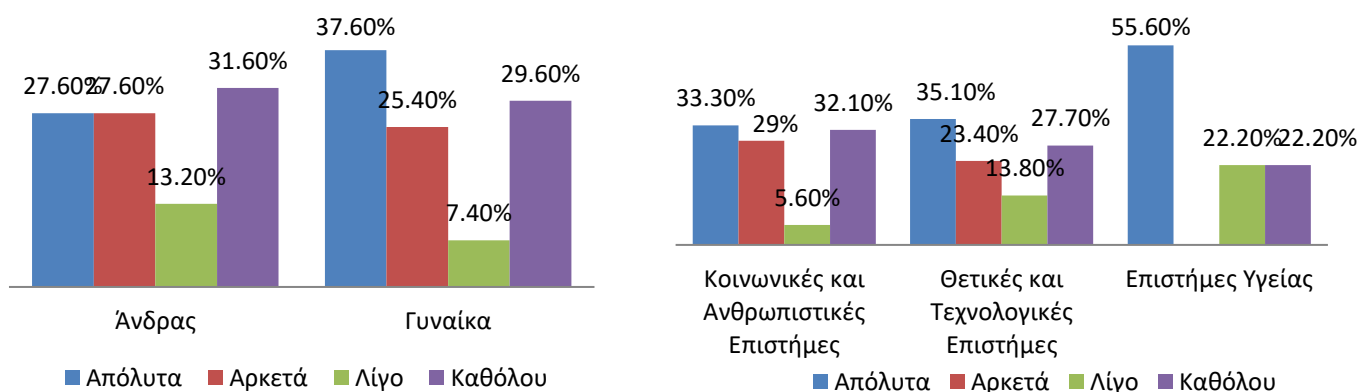
«Δεν υπάρχουν προοπτικές επαγγελματικής εξέλιξης, δεν υπάρχει διορισμός. Σαν εκπαιδευτικοί αναπληρωτές είμαστε αναλώσιμοι και αναπληρώνουμε τους εαυτούς μας» (Άνδρας απόφοιτος Παιδαγωγικού Τμήματος Δ.Ε, ακ. έτος 2009).

«Πολύ δυσανεσστημένη είμαι από τη σημερινή μου εργασία, μου προσφέρει ασφάλεια αλλά με μεγάλο ερωτηματικό» (Γυναίκα απόφοιτος Παιδαγωγικού Τμήματος Δ.Ε, ακ. έτος 2009).

«Πάντα έχεις το φόβο της απόλυσης» (Γυναίκα απόφοιτος Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών, ακ. έτος 2012).

Συνάφεια της σημερινής απασχόλησης με τις προπτυχιακές σπουδές

Εντύπωση προκάλεσε ότι το 34,7% των απασχολούμενων μισθωτών, συμβασιούχων έργου ή βοηθών οικογενειακής επιχείρησης που απασχολούνταν σε θέση εργασίας όπου το αντικείμενό τους αντιστοιχούσε απόλυτα στις σπουδές τους και αρκετά για το 26%. Μικρή ή καθόλου αντιστοιχία εντοπίστηκε στο 39,3% των αποφοίτων και θεωρήθηκε δείκτης που φανερώνει την ετεροαπασχόληση των αποφοίτων. Συνεπώς, η ετεροαπασχόληση στους πτυχιούχους του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων των ετών 2008-2017 άγγιξε τους 4 στους 10 απόφοιτους. Το υψηλότερο ποσοστό καταγράφηκε στους απόφοιτους Επιστημών Υγείας (44,4%) και το χαμηλότερο στους απόφοιτους Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών (37,7%). Διαφορά παρατηρήθηκε ανάμεσα στα δύο φύλα, με τους άνδρες να ετεροαπασχολούνται σε υψηλότερο ποσοστό (44,8% έναντι 37%) (Γράφημα 32).

Γράφημα 32: Αντιστοιχία σπουδών με τη σημερινή απασχόληση

Σχόλια αποφοίτων:

«Η σημερινή μου δουλειά είναι εντελώς άσχετη με τις σπουδές μου και θέλω να ελπίζω ότι θα είναι προσωρινή» (Γυναίκα απόφοιτος Παιδαγωγικού Τμήματος Νηπιαγωγών, ακ. έτος 2012).

Προτίμηση φύλου από τον εργοδότη

Ο διαχωρισμός των επαγγελματιών και των θέσεων εργασίας σε ανδρικές και γυναικείες αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της αγοράς εργασίας. Ωστόσο, εντοπίστηκε χαμηλό ποσοστό μισθωτών και συμβασιούχων έργου που δήλωσαν ότι ο εργοδότης προτιμούσε να απασχολεί εργαζόμενους ενός συγκεκριμένου φύλου (11,2%). Ειδικότερα, από τους πτυχιούχους που απάντησαν θετικά, η πλειοψηφία των ανδρών δήλωσε ότι ο εργοδότης προτίμησε άνδρες (77,8%) και των γυναικών γυναίκες (90%).

Αυτοαπασχολούμενοι

Από σύνολο των απασχολούμενων αποφοίτων, το 23% δήλωσαν αυτοαπασχολούμενοι (το 18,3% των ανδρών, το 24,7% των γυναικών), με το 15,2% να δηλώνουν εργοδότες, ενώ το 84,8% αυτοαπασχολούμενοι χωρίς προσωπικό. Το μέγεθος της γυναικείας επιχείρησης βρέθηκε πιο υψηλό από το αντίστοιχο των ανδρών (78,5% έναντι 21,5%) και το 76,9% των αυτοαπασχολούμενων με ή χωρίς προσωπικό, κυρίως ανδρικού φύλου (81,3% έναντι 75,8%), εντόπισε θετικές προοπτικές εξέλιξης της επιχείρησης στο άμεσο μέλλον.

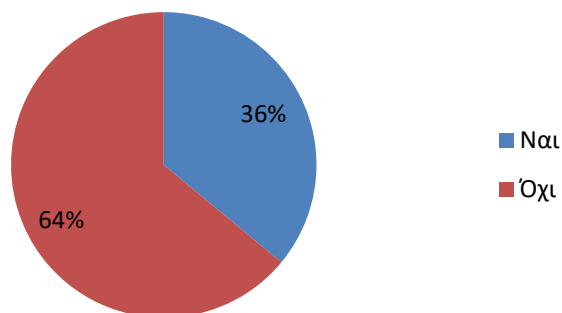
3.1.3.4 Διαδικασία μετάβασης

Στην συγκεκριμένη υποενότητα εξετάστηκε η διαδικασία μετάβασης στην απασχόληση μέσω της μορφής και του χαρακτήρα της απασχόλησης, των τρόπων αναζήτησης απασχόλησης και της επιθυμίας για δημιουργία προσωπικής επιχείρησης. Ως έναρξη της διαδικασίας μετάβασης ορίστηκε το έτος αποφοίτησης των συμμετεχόντων, ενώ η εργασιακή εμπειρία των αποφοίτων κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών (εκτός πρακτικής άσκησης) αποτελεί στάδιο προετοιμασίας της διαδικασίας μετάβασης.

Ο χαρακτήρας της διαδικασίας μετάβασης προσεγγίστηκε μέσα από τη σύγκριση των χαρακτηριστικών της πρώτης σημαντικής απασχόλησης και της σημερινής απασχόλησης όσων αποφοίτων δήλωσαν ότι η πρώτη τους σημαντική απασχόληση

διέφερε από τη σημερινή. Μέσα από τη σύγκριση, έγινε εξέταση του βαθμού και των στοιχείων της ποιοτικής αναβάθμισης της απασχόλησης των αποφοίτων.

Σύμφωνα με το Γράφημα 33, εμπειρία εργασίας κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών είχαν σχεδόν οι 4 στους 10 απόφοιτους (άνδρας: 42,3%, γυναίκα: 33,2%), κατά βάση περιστασιακά (67,7%). Το μεγαλύτερο ποσοστό εργαζόμενων φοιτητών καταγράφηκε στις Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες (37,6%) και το χαμηλότερο στις Επιστήμες Υγείας (28,6%). Ωστόσο, η έρευνα απέδειξε ότι η συγκεκριμένη εργασία σχετίστηκε σημαντικά με το βαθμό πτυχίου των αποφοίτων, $\chi^2(2)=6.070$, $p=.048$. Υψηλότερο ποσοστό εργαζόμενων φοιτητών αποφοίτησε με βαθμό «Καλώς», ενώ η πλειοψηφία των μη εργαζόμενων φοιτητών με βαθμό «Λίαν Καλώς».

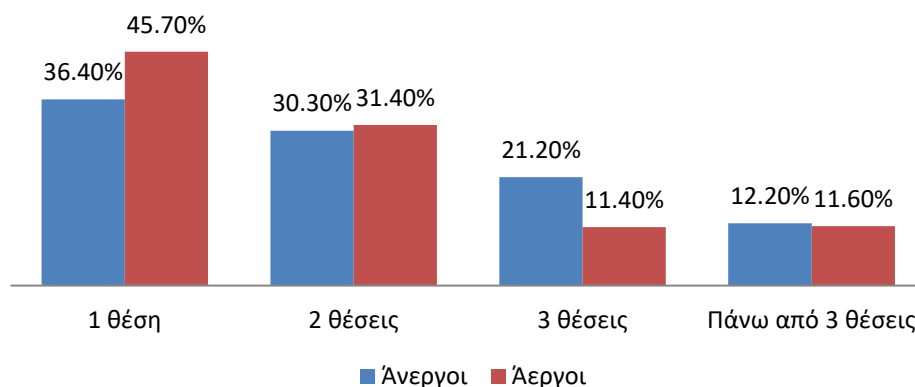
Γράφημα 33: Εργασία αποφοίτων κατά τη διάρκεια προπτυχιακών σπουδών

Η μορφή της διαδικασίας μετάβασης

Κινητικότητα απασχόλησης των αποφοίτων (ύψος εμπειριών εργασίας)

Στο χρονικό διάστημα από την αποφοίτηση μέχρι τη σημερινή απασχόληση, οι απασχολούμενοι απόφοιτοι είχαν αποκτήσει μία εμπειρία απασχόλησης (34,9%), αυτή της σημερινής, ενώ το 26,2% διέθετε ήδη μία ακόμη εμπειρία απασχόλησης, το 18,6% δύο είχε αλλάξει δύο εργασίες, ενώ το 20,5% από τρεις και πάνω. Στην περίπτωση των άνεργων, το 36,4% είχε μια εμπειρία απασχόλησης, το 30,3% δύο εμπειρίες απασχόλησης, ενώ το 33,4% από τρεις και πάνω. Στην περίπτωση των άεργων, μία εργασιακή εμπειρία είχε το 45,7%, δύο το 31,4%, ενώ από τρεις και πάνω το 23% (Γράφημα 34).

Τα χαμηλά ποσοστά κινητικότητας των απασχολούμενων συνδέονται και με τα χαμηλά ποσοστά εμπειρίας ανεργίας, καθώς το 54,7% των απασχολούμενων πτυχιούχων δεν είχε βιώσει κανένα επεισόδιο ανεργίας μέχρι τη διεξαγωγή της έρευνας (άνδρας: 49,5%, γυναίκα: 56,6%), ενώ το 28,8% ένα μόνο επεισόδιο ανεργίας.

Γράφημα 34: Εναλλαγή θέσεων εργασίας άνεργων και άεργων στο παρελθόν

Γεωγραφική κινητικότητα των αποφοίτων

Το 36,9% των αποφοίτων απασχολούνταν κατά τη διάρκεια της έρευνας σε διαφορετικό τόπο από αυτόν της κατοικίας των γονέων (άνδρας: 38,7%, γυναίκα: 36,3%), με τη χιλιομετρική απόσταση να κυμαίνεται από 101 έως 500 χιλιόμετρα (63,9%), κυρίως για το γυναικείο πληθυσμό (68,4% έναντι 52,6%). Περισσότεροι από 8 στους 10 απασχολούμενους απόφοιτους δεν εργάζονταν στα Ιωάννινα.

Συμμετοχή σε πρόγραμμα κατάρτισης ή επιδοτούμενη θέση εργασίας

Στο σύνολο των άνεργων αποφοίτων, ένα σημαντικό ποσοστό (32,6%) είχε συμμετάσχει σε πρόγραμμα κατάρτισης ή σε επιδοτούμενη θέση εργασίας (π.χ. ΟΑΕΔ), ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των άεργων ήταν 25%. Και στις δύο περιπτώσεις, οι γυναίκες δήλωσαν τη μεγαλύτερη συμμετοχή (40% και 35% έναντι 15,4% και 16,7%).

Χρονικό διάστημα αναζήτησης/εύρεσης εργασίας

Ενδιαφέρον προκάλεσαν τα ευρήματα για το χρονικό διάστημα αναζήτησης και εύρεσης της πρώτης σημαντικής αλλά και της τρέχουσας απασχόλησης των αποφοίτων. Ειδικότερα, αναφορικά με την πρώτη σημαντική απασχόληση, για το 22,4% των αποφοίτων, η εργασία ξεκίνησε κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών

σπουδών, ενώ για το 44,9% των αποφοίτων, η εύρεση της εργασίας ολοκληρώθηκε στο πρώτο εξάμηνο μετά το πέρας των σπουδών. Χρονικό διάστημα 6 έως 12 μηνών μεσολάβησε για το 12,1% των αποφοίτων και περισσότερο του 1 έτους για το 20,7% (Πίνακας 29). Οι άνδρες βρήκαν γρηγορότερα την πρώτη σημαντική απασχόληση, η οποία ξεκίνησε, κυρίως, πριν την ολοκλήρωση των προπτυχιακών σπουδών (38,9% έναντι 15%).

Μεταβαίνοντας στην τρέχουσα απασχόληση, για το 10,8% των αποφοίτων η εύρεση εργασίας ολοκληρώθηκε κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών, ενώ για το 27,9% στο πρώτο εξάμηνο μετά την αποφοίτηση. Δυσκολία αντιμετώπισε το 45% των αποφοίτων, καθώς βρήκε την απασχόληση περισσότερο από 1 χρόνο, με το 27,3% να αναζητά εργασία για περισσότερο από 2 χρόνια (Πίνακας 29). Οι γυναίκες βρήκαν γρηγορότερα την τρέχουσα απασχόληση, κυρίως στον πρώτο χρόνο μετά την αποφοίτηση (46,6% έναντι 37,7%).

Πίνακας 29

Κατανομή (%) αποφοίτων με βάση το χρονικό διάστημα εύρεσης εργασίας

	Πρώτη σημαντική απασχόληση N=58	Σημερινή απασχόληση N=344
Ξεκίνησε κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών	22,4	10,8
Έως 1 μήνα μετά	12,1	4,4
Από 1 έως 6 μήνες	32,8	23,5
Από 6 έως 12 μήνες	12,1	16,3
Από 12 έως 24 μήνες	15,5	17,7
Σε περισσότερο από 24 μήνες	5,2	27,3

Στήριξη για δημιουργία προσωπικής επιχείρησης

Αναφορικά με τις πηγές οικονομικής στήριξης των αυτοαπασχολούμενων (με ή χωρίς προσωπικό) με σκοπό τη δημιουργία προσωπικής επιχείρησης, η πλειοψηφία στηρίχθηκε σε προσωπικές αποταμιεύσεις (64,4%), ενώ μόλις το 26,6% των αυτοαπασχολούμενων αποφοίτων στηρίχθηκε οικονομικά σε οικογένεια ή φίλους. Χαμηλότερα ποσοστά καταγράφηκαν στην οικονομική ενίσχυση από τράπεζα, από κρατική-ευρωπαϊκή ενίσχυση και στη συνέχιση οικογενειακής επιχείρησης. Στην περίπτωση της πρώτης σημαντικής απασχόλησης, οι αυτοαπασχολούμενοι ανέφεραν καθαρά τις προσωπικές αποταμιεύσεις (Πίνακας 30). Πληροφορίες ή τεχνικές συμβουλές άντλησαν οι αυτοαπασχολούμενοι απόφοιτοι τόσο για τη σημερινή

(62,8%) όσο και για την πρώτη σημαντική απασχόληση (55,6%), κυρίως από οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον και στις δύο περιπτώσεις (81,6% και 80% αντίστοιχα).

Πίνακας 30

Κατανομή (%) αποφοίτων με βάση την οικονομική στήριξη για τη δημιουργία προσωπικής επιχείρησης

	Πρώτη σημαντική απασχόληση (N=9)	Σημερινή απασχόληση (N=77)
Οικονομική ενίσχυση από οικογένεια ή φίλους		26,6
Οικονομική ενίσχυση από τράπεζα		3,8
Συνέχιση οικογενειακής επιχείρησης		1,3
Κρατική ενίσχυση ή ευρωπαϊκή χρηματοδότηση		1,3
Προσωπικές αποταμιεύσεις	100	64,6

Ο χαρακτήρας της διαδικασίας μετάβασης

Μετάβαση από την πρώτη σημαντική στη σημερινή απασχόληση

Στην συγκεκριμένη υποενότητα παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά της πρώτης σημαντικής απασχόλησης των αποφοίτων και συγκρίνονται με τα αντίστοιχα χαρακτηριστικά της σημερινής απασχόλησης. Η σύγκριση αφορά στους απόφοιτους που δήλωσαν ότι είχαν μέχρι σήμερα εμπειρία σημαντικής απασχόλησης χωρίς, όμως, αυτή να είναι η σημερινή. Αυτή η κατηγορία αποτελεί το 16,9% των απασχολούμενων αποφοίτων (58 απόφοιτους) (40 γυναίκες, 18 άνδρες).

Η έρευνα φανέρωσε αύξηση 7 ποσοστιαίων μονάδων στο ποσοστό των μισθωτών και των συμβασιούχων έργου δημοσίου τομέα στη σημερινή απασχόληση, αλλά και 2 ποσοστιαίων μονάδων στους αυτοαπασχολούμενους (με ή χωρίς προσωπικό). Αντιθέτως, παρατηρήθηκε μείωση 5 ποσοστιαίων μονάδων στο ποσοστό των μισθωτών και συμβασιούχων έργου ιδιωτικού τομέα, όπως και των βοηθών οικογενειακής επιχείρησης. Ωστόσο, σε αυτή τη μετάβαση παρατηρήθηκε χαμηλό ποσοστό αποφοίτων που κατείχαν θέση εργοδότη.

Η μετάβαση λειτούργησε ευνοϊκά στη σταθερότητα της απασχόλησης, με την αύξηση 14 ποσοστιαίων μονάδων της πλήρους απασχόλησης και τη μείωση στο μισό της μερικής απασχόλησης. Ωστόσο, πτώση παρουσίασε η απόλυτη συνάφεια μεταξύ του αντικειμένου των βασικών σπουδών και του αντικειμένου της απασχόλησης (από 38,8% σε 30,6%) με ταυτόχρονη αύξηση της ετεροαπασχόλησης (από 51% σε

55,1%) και του ποσοστού των απασχολούμενων μισθωτών σε μεγάλες επιχειρήσεις (από 13,2% σε 21%) (Πίνακας 31). Επίσης, η μετάβαση συνδέθηκε και με την μείωση της οικονομικής στήριξης των αυτοαπασχολούμενων (με ή χωρίς προσωπικό) από τις προσωπικές αποταμιεύσεις (100%) στην οικονομική στήριξη από οικογένεια (55,6%) και φίλους (22,2%). Οι απολαβές δεν μπόρεσαν να ορισθούν, διότι στην πρώτη σημαντική απασχόληση δεν εξετάστηκαν.

Πίνακας 31

Μετάβαση από την πρώτη σημαντική στη σημερινή απασχόληση (N=58)

	Πρώτη σημαντική απασχόληση (%)	Σημερινή Απασχόληση (%)
Ιδιωτικός τομέας (μισθωτοί και συμβασιούχοι έργου)	65,5	60,3
Δημόσιος τομέας (μισθωτοί και συμβασιούχοι έργου)	13,8	20,6
Αυτοαπασχ. (με ή χωρίς προσωπικό)	15,5	17,2
Βοηθός οικογενειακής επιχείρησης	5,2	3,4
Καθεστώς απασχόλησης (N=49)		
Πλήρης απασχόληση	67,4	81,6
Μερική απασχόληση	32,6	18,4
Συνάφεια με το αντικείμενο του βασικού τίτλου σπουδών (N=49)		
Απόλυτα	38,8	30,6
Αρκετά	10,2	14,3
Λίγο	6,1	8,2
Καθόλου	44,9	46,9

Τρόποι και χρονικό διάστημα αναζήτησης/εύρεσης εργασίας

Η συμμετοχή σε διαγωνισμούς και προκηρύξεις αποτέλεσε τον κυριότερο τρόπο αναζήτησης εργασίας (36,4%), ακολούθησαν οι οικογενειακές γνωριμίες και οι φίλοι (26,1%) και οι αγγελίες από τον Τύπο και τον ΟΑΕΔ (20,4%). Ο 1 στους 10 απόφοιτους βασίστηκε σε συστάσεις καθηγητών και εργοδοτών, το 1,1% των άνεργων αποφοίτων απευθύνθηκε στο Γραφείο Διασύνδεσης, ενώ το 6,8% των αποφοίτων ανέφερε «άλλο», κυρίως διαδικτυακά μέσω ιστοσελίδων (50%). Στην πλειοψηφία τους, τα δύο φύλα αναζήτησαν εργασία μέσω διαγωνισμών και προκηρύξεων (άνδρας: 32%, γυναίκα: 38,1%) (Πίνακας 32).

Πίνακας 32

Κατανομή (%) τρόπων αναζήτησης εργασίας των άνεργων αποφοίτων ανά φύλο (N=43)

	Άνδρας	Γυναίκα	Σύνολο
Οικογενειακές γνωριμίες και φίλοι	28	25,4	26,1
Συστάσεις καθηγητών	8	3,2	4,5
Σύσταση από εργοδότη	4	4,8	4,5
Διαγωνισμός/Προκηρύξεις	32	38,1	36,4
Αγγελίες από Τύπο	12	9,5	10,2
ΟΑΕΔ	4	12,7	10,2
Γραφείο Διασύνδεσης		1,6	1,1
Άλλο	12	4,8	6,8

3.1.3.5 Επιθυμητή απασχόληση αποφοίτων

Σύμφωνα με τον Πίνακα 33, οι απόφοιτοι δήλωσαν ως ιδανική και επιθυμητή απασχόληση την εργασία στο δημόσιο τομέα (41,5%), ακολούθησε η δημιουργία προσωπικής επιχείρησης (32,9%), ενώ ασθενέστερη επιλογή αποτέλεσε η εργασία στον ιδιωτικό τομέα (25,5%). Την επιλογή της επιθυμητής απασχόλησης επηρέασαν το φύλο, $\chi^2(2)=14.753, p=.001$, και ο επιστημονικός κλάδος, $\chi^2(4)=35.101, p=.000$. Ειδικότερα, οι γυναίκες (47,5%) και οι πτυχιούχοι Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών (51,6%) προτίμησαν το δημόσιο τομέα, ενώ οι άνδρες (40%) και οι πτυχιούχοι Επιστημών Υγείας (64,3%) επέλεξαν τη δημιουργία προσωπικής επιχείρησης. Ο δημόσιος τομέας αποτέλεσε ιδανική απασχόληση για τους απασχολούμενους και τους άεργους, ενώ οι άνεργοι στράφηκαν στον ιδιωτικό τομέα, $\chi^2(4)=39.773, p=.000$.

Πίνακας 33

Κατανομή (%) επιθυμητής απασχόλησης αποφοίτων ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο

	Δημόσιος τομέας	Προσωπική επιχείρηση	Ιδιωτικός τομέας
Φύλο			
Άνδρας	27,7	32,3	40
Γυναίκα	47,5	22,6	29,9
Επιστημονικός κλάδος			
Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες	51,6	37,6	30,2
Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες	27,9	14,3	34,5
Επιστήμες Υγείας	21,4		64,3
Σύνολο	41,5	32,9	25,5

Η αυτονομία (27,5%) αποτέλεσε τον κυριότερο λόγο επιλογής της επιθυμητής εργασίας, ενώ ακολούθησαν η ασφάλεια (23,1%) και οι καλές απολαβές (20,7%). Η

συμβατότητα με τις πιθανές οικογενειακές υποχρεώσεις κατέκτησε μόλις το 4,6%, ενώ το 24,1% των πτυχιούχων απάντησε «άλλος λόγος» (Πίνακα 33). Οι άνδρες εστίασαν στην αυτονομία (32,8%) και στις καλές αμοιβές (20,8%), ενώ οι γυναίκες στην ασφάλεια (25,8%) και την αυτονομία (25,3%). Εξετάζοντας τους λόγους επιλογής ανά τομέα επιθυμητής απασχόλησης, προέκυψε ότι ο δημόσιος τομέας προτιμήθηκε, διότι παρέχει ασφάλεια στην απασχόληση και ικανοποιητικές απολαβές, ο ιδιωτικός τομέας λόγω των ικανοποιητικών αμοιβών και της αυτονομίας που προσφέρει στους υπαλλήλους, ενώ η προσωπική επιχείρηση λόγω της αυτονομίας και των καλών αμοιβών (Πίνακας 34).

Πίνακας 34

Κατανομή (%) λόγων επιθυμητής απασχόλησης

	%
Προσφέρει ασφάλεια	23,1
Προσφέρει καλές αμοιβές	20,7
Συμβατότητα με οικογενειακές υποχρεώσεις	4,6
Προσφέρει αυτονομία	27,5
Άλλος λόγος	24,1
Προοπτικές εξέλιξης	31,1
Δημιουργικότητα	10,1
Ποιοτικές συνθήκες εργασίας	19,6
Πιο εύκολη πρόσβαση	10,1
Ενδιαφέρον	8,8
Επιθυμία για ακαδημαϊκή και ερευνητική καριέρα	6,8
Καλύτερο εργασιακό ωράριο	8,8
Αντικειμενικά κριτήρια	4,7

Σχόλια αποφοίτων:

«Το δημόσιο ποτέ δε μου άρεσε, γιατί κάνεις συνέχεια τα ίδια πράγματα, ανακυκλώνεις συνεχώς» (Γυναίκα απόφοιτος τμήματος Χημείας, ακ. έτους 2013).

Σκέψεις αποφοίτων για δημιουργία προσωπικής επιχείρησης στο μέλλον

Στην παρούσα εργασία, οι απόφοιτοι που δεν αυτοαπασχολούνταν είτε ως εργοδότες είτε χωρίς προσωπικό (σε αυτούς εντάσσονται και οι απόφοιτοι που παραδίδουν ιδιαίτερα μαθήματα), ερωτήθηκαν αν συλλογίζονται τη δημιουργία προσωπικής επιχείρησης. Το 57,1% συλλογίζεται τη δημιουργία προσωπικής επιχείρησης στο μέλλον (άνδρας: 53,9%, γυναίκα: 50,8%), σε μεγαλύτερο ποσοστό

οι απόφοιτοι Θετικών και Τεχνολογικών (56,4%) και σε μικρότερο οι απόφοιτοι Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών (48,8%) (Πίνακας 35).

Πίνακας 35

Κατανομή (%) αποφοίτων με βάση τις σκέψεις για δημιουργία προσωπικής επιχείρησης στο άμεσο μέλλον ανά φύλο και επιστημονικό κλάδο

Φύλο			
Ανδρας	27,7	32,3	40
Γυναίκα	47,5	22,6	29,9
Επιστημονικός κλάδος			
Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές	51,6	37,6	30,2
Επιστήμες			
Θετικές και Τεχνολογικές	27,9	14,3	34,5
Επιστήμες			
Επιστήμες Υγείας	21,4		64,3
Σύνολο	41,5	32,9	25,5

Ο κυριότερος λόγος μη δημιουργίας προσωπικής επιχείρησης από τους απόφοιτους μέχρι τη στιγμή της έρευνας συνδέθηκε με την έλλειψη αρχικού κεφαλαίου (50%) και ακολούθησε με μεγάλη διαφορά η έλλειψη επαγγελματικής εμπειρίας (15,9%). Περισσότεροι από 2 στους 10 απόφοιτους έδωσαν την απάντηση «άλλος λόγος», κυρίως της οικονομικής αβεβαιότητας που επικρατεί στην Ελλάδα και δε τους αφήνει περιθώρια για να ξεκινήσουν τη δική τους επιχείρηση (59,5%). Επιπροσθέτως, ένα χαμηλό ποσοστό (9,4%) επισήμανε την έλλειψη απαραίτητων γνώσεων και πληροφοριών (Πίνακας 36).

Πίνακας 36

Ποσοστό (%) λόγων μη δημιουργίας προσωπικής επιχείρησης μέχρι τώρα ανά φύλο (ερώτηση πολλαπλών επιλογών) (N=138)

	Ανδρας	Γυναίκα	Σύνολο
Δεν αισθάνομαι ώριμος/η	3,8	0,9	1,8
Πρέπει πρώτα να αποκτήσω καλύτερη επαγγελματική εμπειρία	18,9	14,5	15,9
Δεν έχω το κεφάλαιο που χρειάζεται για να ξεκινήσω	45,3	52,1	50
Δεν έχω δίκτυο πιθανών πελατών	1,9	0,9	1,2
Δεν έχω απαραίτητες γνώσεις και πληροφορίες	9,4	9,4	9,4
Άλλος λόγος	20,8	22,2	21,8

Σχόλια αποφοίτων:

«Σαν μαθηματικός, έχω δουλέψει σε φροντιστήριο, ξέρω τα υπέρ και τα κατά, για αυτό και είμαι σε σκέψη να ξεκινήσω το δικό μου» (Γυναίκα απόφοιτος τμήματος Μαθηματικών, ακ. έτος 2011).

3.2 Σκιαγραφώντας το προφίλ κάθε τμήματος

Στην συγκεκριμένη ενότητα παραθέτουμε συνοπτικά τα κύρια αποτελέσματα της έρευνας για κάθε τμήμα του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, εκτός του Παιδαγωγικού Τμήματος Δημοτικής Εκπαίδευσης, καθώς γίνεται εκτεταμένη ανάλυσή τους σε επόμενη ενότητα. Η παράθεση των σχετικών συνολικών γραφημάτων γίνεται στο Παράρτημα.

Τμήμα Φιλολογίας

Το τμήμα της Φιλολογίας αποτελούνταν κατά βάση από γυναίκες (93,1%) (Γράφημα 35), το μορφωτικό επίπεδο των γονέων ήταν μέτριο και το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα κυμαίνονταν από 10.001€ έως 20.000€ (48,3%) (Γράφημα 36). Για όλους τους απόφοιτους, το τμήμα βρισκόταν στις πέντε πρώτες επιλογές στο μηχανογραφικό δελτίο για τις πανελλήνιες εξετάσεις (100%) (Γράφημα 37) και οι απόφοιτοι εκδήλωσαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το αντικείμενο των σπουδών στην αρχή (93,1%) (Γράφημα 38). Η πλειοψηφία (93,1%) αποφοίτησε με βαθμό πτυχίου «Λίαν Καλώς» (μ.ό.=7.15, τ.α.=0.737) (Γράφημα 39), ενώ κύρια προτεραιότητα ήταν η επαγγελματική εξέλιξη πάνω στο αντικείμενο των σπουδών τους (44,8%) (Γράφημα 40).

Συνολικά, οι 9 στους 10 απόφοιτους δήλωσαν ευχαριστημένοι από τις προπτυχιακές σπουδές (Γράφημα 41), από το πρόγραμμα σπουδών, τους διδάσκοντες, τις λειτουργικές υποδομές και τη διοικητική στήριξη (75,9%) (Γράφημα 42), από την παροχή θεωρητικών γνώσεων για την αγορά εργασίας (65,5%) (Γράφημα 43), ενώ για το αντικείμενο των σπουδών κανείς δεν εξέφρασε δυσαρέσκεια (Γράφημα 44). Οι απόφοιτοι εκτίμησαν ότι το προπτυχιακό πρόγραμμα ανταποκρίνεται αρκετά στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας (62,1%) (Γράφημα 45), ενώ οι 8 στους 10 απόφοιτους έκριναν απαραίτητο τον επανασχεδιασμό του

προγράμματος σπουδών βάσει των αναγκών της αγοράς εργασίας (Γράφημα 46), ώστε οι απόφοιτοι να μην αντιμετωπίζουν δυσκολίες εισερχόμενοι σε αυτήν. Οι απόφοιτοι συμφώνησαν σε χαμηλό βαθμό με την παροχή καθοδήγησης για τις δυνατότητες της μετέπειτα επαγγελματικής σταδιοδρομίας μέσω του προγράμματος σπουδών (44,8%) (Γράφημα 47), ενώ ένα υψηλό ποσοστό αποφοίτων αναγνώρισε ότι η ποιότητα του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών τους ενθάρρυνε να συνεχίσουν την ακαδημαϊκή πορεία (69%) (Γράφημα 48). Εργαζόμενοι κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών δήλωσαν οι 3 στους 10 απόφοιτους, κυρίως περιστασιακά (77,8%) (Γράφημα 49).

Οι μισοί σχεδόν απόφοιτοι συνέχισαν ακαδημαϊκά σε μεταπτυχιακές σπουδές (48,3%) και μόλις το 3,4% σε διδακτορικές σπουδές (Γράφημα 50), σε αντικείμενα συναφή με αυτό του προπτυχιακού προγράμματος. Τον κυριότερο λόγο πραγματοποίησης αποτέλεσε η επαγγελματική αποκατάσταση και εξειδίκευση (42,9%) (Γράφημα 51). Το 71,4% των αποφοίτων εργαζόνταν παράλληλα με τις σπουδές (Γράφημα 52) και το 85,7% δήλωσε ευχαριστημένο από τις σπουδές (Γράφημα 53). Μόλις το 3,4% των αποφοίτων προχώρησε σε δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών (Γράφημα 50).

Το ποσοστό των απασχολούμενων αποφοίτων του τμήματος ήταν ικανοποιητικό μεσοσταθμικά (79,3%) (Γράφημα 54), ενώ όλοι οι απόφοιτοι διέθεταν εμπειρία σημαντικής απασχόλησης (Γράφημα 55). Άνεργοι δήλωσαν μόνο το 6,9% των αποφοίτων και άεργοι το 13,8%. Η πλειοψηφία των αποφοίτων αυτοαπασχολούνταν χωρίς προσωπικό (43,5%) (Πίνακας 37). Η εύρεση της σημερινής εργασίας δε καθυστέρησε πάνω 2 πρώτα χρόνια μετά την αποφοίτηση (60,9%) (Γράφημα 56) και η ευχαρίστηση από τη σημερινή δουλειά άγγιξε το 91,3% (Γράφημα 57). Η απασχόληση ήταν πλήρης (76,9%) (Γράφημα 58), οι μηνιαίες απολαβές ανέρχονταν στα 700€ (76,9%) (Γράφημα 59) και η ετεροαπασχόληση των απασχολούμενων αποφοίτων άγγιξε το 46,2% (Γράφημα 60)

Η πλειοψηφία των μισθωτών, συμβασιούχων έργου και βοηθών οικογενειακής επιχείρησης (53,8%) δεν εντόπισε θετικές προοπτικές επαγγελματικής εξέλιξης (Γράφημα 61), ενώ για τους αυτοαπασχολούμενους με ή χωρίς προσωπικό, η επιχείρηση είχε θετικές προοπτικές στο άμεσο μέλλον (60%) (Γράφημα 62). Η

εργασία στο δημόσιο τομέα (41,4%) ορίστηκε ως η επιθυμητή εργασία για τους απόφοιτους της Φιλολογίας (Γράφημα 63).

Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας

Στο τμήμα της Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας, οι 8 στους 10 απόφοιτους ήταν γυναίκες (Γράφημα 3), το μορφωτικό επίπεδο των γονέων ήταν μέτριο και το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα κυμαίνονταν από 10.001€ έως 20.000€ (72,7%) (Γράφημα 36). Για το 77,3% των αποφοίτων, το τμήμα βρισκόταν στις πέντε πρώτες επιλογές στο μηχανογραφικό δελτίο για τις πανελλήνιες εξετάσεις (Γράφημα 37) και οι απόφοιτοι εκδήλωσαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το αντικείμενο των σπουδών στην αρχή (86,4%) (Γράφημα 38). Ο βαθμός πτυχίου για την πλειοψηφία (95,5%) των αποφοίτων ήταν «Λίαν Καλώς» (μ.ό.=7,28, τ.α.=0.430) (Γράφημα 39), ενώ ως κύρια προτεραιότητα ορίστηκε η επαγγελματική εξέλιξη πάνω στο αντικείμενο των σπουδών (45,5%) (Γράφημα 40).

Συνολικά, οι 8 στους 10 απόφοιτους δήλωσαν ευχαριστημένοι από τις προπτυχιακές σπουδές (Γράφημα 41), από το πρόγραμμα σπουδών, τους διδάσκοντες, τις λειτουργικές υποδομές και τη διοικητική στήριξη (95,5%) (Γράφημα 42), από το αντικείμενο των σπουδών (95,5%) (Γράφημα 44), ενώ μειωμένη ήταν η ευχαρίστηση από την παροχή θεωρητικών γνώσεων για την αγορά εργασίας (54,5%) (Γράφημα 43). Οι απόφοιτοι σε χαμηλό βαθμό εκτίμησαν ότι το προπτυχιακό πρόγραμμα ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας (45,5%) (Γράφημα 45) και οι 9 στους 10 απόφοιτους έκριναν απαραίτητο τον επανασχεδιασμό του προγράμματος σπουδών βάσει των αναγκών της αγοράς εργασίας, ώστε οι απόφοιτοι του τμήματος να νιώθουν επαρκώς προετοιμασμένοι όταν εισέρχονται σε αυτήν (Γράφημα 46). Χαμηλός βαθμός συμφωνίας εντοπίστηκε για την παροχή καθοδήγησης για τις δυνατότητες της μετέπειτα επαγγελματικής σταδιοδρομίας μέσω του προγράμματος σπουδών (45,4%) (Γράφημα 47), ενώ ένα υψηλό ποσοστό αποφοίτων αναγνώρισε ότι η ποιότητα του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών τους ενθάρρυνε να συνεχίσουν ακαδημαϊκά (77,3%) (Γράφημα 48). Σχεδόν οι μισοί απόφοιτοι δήλωσαν εργαζόμενοι κατά τη διάρκεια προπτυχιακών σπουδών, κυρίως περιστασιακά (60%) (Γράφημα 49).

Υψηλό ποσοστό αποφοίτων συνέχισε ακαδημαϊκά σε μεταπτυχιακές σπουδές (45,5%) (Γράφημα 50), σε αντικείμενο συναφές με αυτό του προπτυχιακού προγράμματος, ενώ δεν εντοπίστηκαν απόφοιτοι που προχώρησαν σε διδακτορικές σπουδές ή σε δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών. Τον κυριότερο λόγο πραγματοποίησης των μεταπτυχιακών σπουδών αποτέλεσε η επαγγελματική αποκατάσταση και εξειδίκευση (60%) (Γράφημα 51). Οι 9 στους 10 απόφοιτους εργάζονταν παράλληλα με τις σπουδές τους (Γράφημα 52) και κανείς δεν εξέφρασε δυσαρέσκεια από τις μεταπτυχιακές σπουδές (Γράφημα 53).

Το ποσοστό απασχολούμενων αποφοίτων του τμήματος ήταν ικανοποιητικό μεσοσταθμικά (77,3%) (Γράφημα 54), το 88,2% αυτών διέθετε εμπειρία σημαντικής απασχόλησης (Γράφημα 55), ενώ άνεργοι δήλωσαν μόλις το 22,7% των αποφοίτων. Η πλειοψηφία εργάζονταν ως μισθωτοί στον ιδιωτικό τομέα (41,2%) (Πίνακας 37). Η εύρεση της σημερινής απασχόλησης δε καθυστέρησε πάνω από 2 χρόνια μετά την αποφοίτηση (52,9%) (Γράφημα 56) και σχεδόν οι 9 στους 10 απόφοιτους δήλωσαν ευχαριστημένοι από την απασχόληση (Γράφημα 57). Η απασχόληση ήταν κυρίως πλήρης (77,2%) (Γράφημα 58), οι μηνιαίες απολαβές ανέρχονταν στα 700€ (77,7%) (Γράφημα 59) και η ετεροαπασχόληση των απασχολούμενων αποφοίτων άγγιξε το 63,6% (Γράφημα 60).

Η πλειοψηφία των μισθωτών, συμβασιούχων έργου και βοηθών οικογενειακής επιχείρησης (81,8%) (Γράφημα 61) ανέφερε θετικές προοπτικές επαγγελματικής εξέλιξης, ενώ για τους αυτοαπασχολούμενους με ή χωρίς προσωπικό, η επιχείρηση είχε θετικές προοπτικές στο άμεσο μέλλον (83,3%) (Γράφημα 62). Η εργασία στο δημόσιο τομέα (50%) ορίστηκε ως η επιθυμητή εργασία για τους απόφοιτους του ΦΠΨ (Γράφημα 63).

Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών

Το Παιδαγωγικό Τμήμα Νηπιαγωγών αποτελούνταν, κυρίως, από γυναίκες (95,7%) (Γράφημα 35), το μορφωτικό επίπεδο των γονέων ήταν μέτριο και το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα κυμαίνονταν από 10.001€ έως 20.000€ (55,3%) (Γράφημα 36). Για την πλειοψηφία των αποφοίτων, το τμήμα βρισκόταν μέσα στις πέντε πρώτες επιλογές στο μηχανογραφικό δελτίο για τις πανελλήνιες εξετάσεις (83%) (Γράφημα 37) και οι απόφοιτοι εκδήλωσαν ενδιαφέρον για το αντικείμενο των

σπουδών στην αρχή (89,4%) (Γράφημα 38). Το μεγαλύτερο ποσοστό (70,2%) αποφοίτησε με βαθμό πτυχίου «Λίαν Καλώς» (μ.ό.=7,93, τ.α.=0.783) (Γράφημα 39), ενώ σχεδόν ο 1 στους 4 απόφοιτους αρίστευσε. Κατά βάση, η επαγγελματική εξέλιξη στο αντικείμενο των σπουδών αποτέλεσε την κύρια προτεραιότητα των αποφοίτων (63,8%) (Γράφημα 40).

Συνολικά, οι 8 στους 10 απόφοιτους δήλωσαν ευχαριστημένοι από τις προπτυχιακές σπουδές (Γράφημα 41), από το πρόγραμμα σπουδών, τους διδάσκοντες, τις λειτουργικές υποδομές και τη διοικητική στήριξη (87,2%) (Γράφημα 42), από την παροχή θεωρητικής προετοιμασίας του Πανεπιστήμιου για την αγορά εργασίας (74,5%) (Γράφημα 43), ενώ από το αντικείμενο των σπουδών μόνο το 4,3% εξέφρασε δυσαρέσκεια (Γράφημα 44). Σε σχετικά χαμηλό ποσοστό, οι απόφοιτοι εκτίμησαν ότι το προπτυχιακό πρόγραμμα ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας (57,4%) (Γράφημα 45) και οι 8 στους 10 απόφοιτους έκριναν απαραίτητο τον επανασχεδιασμό του προγράμματος σπουδών με βάση τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, ώστε να είναι επαρκώς προετοιμασμένοι, όταν εισέρχονται σε αυτήν (Γράφημα 46). Εντοπίστηκε χαμηλός βαθμός συμφωνίας των αποφοίτων με την παροχή καθοδήγησης για τις δυνατότητες της μετέπειτα επαγγελματικής σταδιοδρομίας μέσω του προγράμματος σπουδών (57,4%) (Γράφημα 47), ενώ υψηλό ποσοστό αναγνώρισε ότι η ποιότητα του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών τους ενθάρρυνε να συνεχίσουν την ακαδημαϊκή πορεία (76,6%) (Γράφημα 48). Εργαζόμενοι κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών δήλωσαν οι 4 στους 10 απόφοιτους, κυρίως περιστασιακά (60%) (Γράφημα 49).

Το 34% των αποφοίτων συνέχισε σε μεταπτυχιακές σπουδές και το 2,1% σε διδακτορικές σπουδές (το χαμηλότερο ποσοστό όλων των τμημάτων) (Γράφημα 50), σε αντικείμενα συναφή με αυτό του προπτυχιακού προγράμματος. Τον κυριότερο λόγο πραγματοποίησης των σπουδών αποτέλεσε η επαγγελματική αποκατάσταση και εξειδίκευση (58,8%) πάνω στο αντικείμενο των σπουδών (Γράφημα 51). Το 70,6% των αποφοίτων είχε εργασία παράλληλα με τις σπουδές (Γράφημα 52) και το 94,1% δήλωσε ευχαριστημένο από τις σπουδές (Γράφημα 53). Το ΠΤΝ ήταν ένα από τα δύο τμήματα της έρευνας με το μεγαλύτερο ποσοστό αποφοίτων που προχώρησαν σε δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών (17%) (Γράφημα 50).

Το ποσοστό απασχόλησης των αποφοίτων του τμήματος ήταν ικανοποιητικό μεσοσταθμικά (76,6%) (Γράφημα 54), με το 86,1% αυτών να διαθέτει εμπειρία σημαντικής απασχόλησης (Γράφημα 55). Οι απόφοιτοι του ΠΤΝ εμφάνισαν το υψηλότερο ποσοστό άνεργων αποφοίτων της έρευνας (17%) και από τα χαμηλότερα των άεργων (6,4%). Η πλειοψηφία εργάζονταν ως μισθωτοί στον ιδιωτικό τομέα (55,6%) (Πίνακας 37). Η εύρεση της σημερινής εργασίας δεν καθυστέρησε πάνω από 1 χρόνο μετά την αποφοίτηση (58,3%) (Γράφημα 56) και η ευχαρίστηση από τη σημερινή απασχόληση άγγιξε το 77,8% (Γράφημα 57). Η απασχόληση ήταν κυρίως πλήρης (93,3%) (Γράφημα 58), οι μηνιαίες απολαβές ανέρχονταν στα 700€ (62,1%) (Γράφημα 59) και η ετεροαπασχόληση των απασχολούμενων αποφοίτων κινούνταν στο 40% (Γράφημα 60).

Η πλειοψηφία των μισθωτών, συμβασιούχων έργου και βοηθών οικογενειακής επιχείρησης (60%) (Γράφημα 61) ανέφερε θετικές προοπτικές επαγγελματικής εξέλιξης και για τους αυτοαπασχολούμενους με ή χωρίς προσωπικό, η επιχείρηση είχε θετικές προοπτικές στο άμεσο μέλλον (66,7%) (Γράφημα 62). Η εργασία στο δημόσιο τομέα (55,3%) ορίστηκε ως η επιθυμητή εργασία για τους απόφοιτους του ΠΤΝ (Γράφημα 63).

Τμήμα Ιστορίας & Αρχαιολογίας

Στο τμήμα της Ιστορίας και Αρχαιολογίας, η πλειοψηφία των αποφοίτων ήταν γυναίκες (71%) (Γράφημα 35), το μορφωτικό επίπεδο των γονέων ήταν μέτριο και το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα κυμαίνονταν από 10.001€ έως 20.000€ (61,3%) (Γράφημα 36). Για 9 στους 10 απόφοιτους (87,1%), το τμήμα βρισκόταν μέσα στις πέντε πρώτες επιλογές στο μηχανογραφικό δελτίο για τις πανελλήνιες εξετάσεις (Γράφημα 37) και εκδηλώθηκε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το αντικείμενο των σπουδών στην αρχή (96,8%) (Γράφημα 38). Για την πλειοψηφία των αποφοίτων (58,1%), ο βαθμός πτυχίου ήταν «Λίαν Καλώς» (μ.ό.=6.71, τ.α.=0.579) (Γράφημα 39), ενώ σαν κύρια προτεραιότητα ορίστηκε η επαγγελματική εξέλιξη (38,7%) και με μικρή διαφορά η επιστημονική εξέλιξη (32,3%) (Γράφημα 40), καθώς οι απόφοιτοι του τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας ενδιαφέρονταν να εξελιχθούν τόσο στον επαγγελματικό όσο και στον ακαδημαϊκό χώρο.

Συνολικά, οι 8 στους 10 απόφοιτους δήλωσαν ευχαριστημένοι από τις προπτυχιακές σπουδές (Γράφημα 41), από το πρόγραμμα σπουδών, τους διδάσκοντες, τις λειτουργικές υποδομές και τη διοικητική στήριξη (83,9%) (Γράφημα 42), από το αντικείμενο των σπουδών (93,5%) (Γράφημα 44), ενώ μειωμένο φάνηκε το ποσοστό στην περίπτωση της παροχής θεωρητικών γνώσεων για την αγορά εργασίας (71%) (Γράφημα 43). Οι μισοί απόφοιτοι εκτίμησαν ότι το προπτυχιακό πρόγραμμα ανταποκρίνεται λίγο έως καθόλου στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας (51,6%) (Γράφημα 45) και έκριναν απαραίτητο τον επανασχεδιασμό του προγράμματος σπουδών με βάση τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας (93,5%), ώστε να είναι επαρκώς προετοιμασμένοι, εισερχόμενοι σε αυτήν (Γράφημα 46). Εντοπίστηκε υψηλός βαθμός συμφωνίας των αποφοίτων με την παροχή καθοδήγησης για τις δυνατότητες της μετέπειτα επαγγελματικής σταδιοδρομίας μέσω του προγράμματος σπουδών (51,6%) (Γράφημα 47) συγκριτικά με τα υπόλοιπα τμήματα, ενώ ένα σημαντικό υψηλό ποσοστό αποφοίτων (71%) αναγνώρισε ότι η ποιότητα του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών τους ενθάρρυνε να συνεχίσουν την ακαδημαϊκή πορεία (Γράφημα 48). Εργαζόμενοι κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών δήλωσαν οι 4 στους 10 απόφοιτους, κυρίως περιστασιακά (81,8%) (Γράφημα 49).

Το τμήμα της Ιστορίας και Αρχαιολογίας ήταν ένα από τα τμήματα που εμφάνισαν χαμηλά ποσοστά συμμετοχής σε μεταπτυχιακές σπουδές (45,2%) στην παρούσα έρευνα, ωστόσο σε αντικείμενα συναφή με αυτό του προπτυχιακού προγράμματος (85,7%). Επίσης, ήταν ένα από τα τρία τμήματα, στα οποία δεν καταγράφηκαν απόφοιτοι που συνέχισαν σε διδακτορικές σπουδές ή σε δεύτερο κύκλο προπτυχιακών σπουδών (Γράφημα 50). Τον κυριότερο λόγο πραγματοποίησης των μεταπτυχιακών σπουδών αποτέλεσε η επαγγελματική αποκατάσταση και εξειδίκευση (42,9%) (Γράφημα 51). Οι μισοί απόφοιτοι είχαν εργασία παράλληλα με τις μεταπτυχιακές σπουδές (Γράφημα 52) και το 85,7% των αποφοίτων δήλωσε ευχαριστημένο από τις μεταπτυχιακές σπουδές (Γράφημα 53).

Το ποσοστό απασχόλησης των αποφοίτων του τμήματος ήταν ικανοποιητικό μεθοσταθμικά (74,2%) (Γράφημα 54), με το 87% αυτών να διαθέτει εμπειρία σημαντικής απασχόλησης (Γράφημα 55). Οι άνεργοι και οι άεργοι εμφάνισαν τα ίδια ποσοστά (12,9%). Η πλειοψηφία των αποφοίτων εργάζονταν ως μισθωτοί στον

ιδιωτικό τομέα (65,2%) (Πίνακας 37). Η εύρεση της σημερινής εργασίας καθυστέρησε πάνω 1 χρόνο μετά την αποφοίτηση (56,5%) (Γράφημα 56) και η ευχαρίστηση από τη σημερινή απασχόληση άγγιξε το 87% (Γράφημα 57). Η απασχόληση ήταν κυρίως πλήρης (88,9%) (Γράφημα 58), οι μηνιαίες απολαβές ανέρχονταν στα 700€ (76,5%) (Γράφημα 59) και η ετεροαπασχόληση των απασχολούμενων αποφοίτων κινούνταν στο 72,2% (Γράφημα 60).

Η πλειοψηφία των μισθωτών, συμβασιούχων έργου και βοηθών οικογενειακής επιχείρησης (55,6%) δεν εντόπισε θετικές προοπτικές επαγγελματικής εξέλιξης (Γράφημα 61), ενώ για τους αυτοαπασχολούμενους με ή χωρίς προσωπικό, η επιχείρηση είχε θετικές προοπτικές εξέλιξης στο άμεσο μέλλον (80%) (Γράφημα 62). Η εργασία στο δημόσιο τομέα (58,1%) ορίστηκε ως η επιθυμητή εργασία για τους απόφοιτους του τμήματος της Ιστορίας και Αρχαιολογίας (Γράφημα 63).

Τμήμα Μαθηματικών

Το τμήμα των Μαθηματικών αποτελούνταν στην πλειοψηφία του από γυναίκες (61,8%) (Γράφημα 35), το μορφωτικό επίπεδο των γονέων ήταν μέτριο, ενώ καταγράφηκε το μεγαλύτερο ποσοστό αποφοίτων με ετήσιο οικογενειακό εισόδημα άνω των 20.000€ (29%) (Γράφημα 36). Για την πλειοψηφία των αποφοίτων (94,1%), το τμήμα βρισκόταν μέσα στις πέντε πρώτες επιλογές στο μηχανογραφικό δελτίο για τις πανελλήνιες εξετάσεις (Γράφημα 37) και εκδηλώθηκε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το αντικείμενο των σπουδών στην αρχή (97,1%) (Γράφημα 38). Το τμήμα των Μαθηματικών κατέγραψε το υψηλότερο ποσοστό αποφοίτων (79,4%) με βαθμό πτυχίου «Καλώς» (μ.ό.=6.25, τ.α.=0.611) (Γράφημα 39), ενώ κύρια προτεραιότητα ορίστηκε η επαγγελματική εξέλιξη πάνω στο αντικείμενο των σπουδών (55,9%) (Γράφημα 40).

Συνολικά, οι 7 στους 10 απόφοιτους δήλωσαν ευχαριστημένοι από τις προπτυχιακές σπουδές (Γράφημα 41), από το πρόγραμμα σπουδών, τους διδάσκοντες, τις λειτουργικές υποδομές και τη διοικητική στήριξη (76,5%) (Γράφημα 42), από το αντικείμενο των σπουδών (97,1%) (Γράφημα 44), ενώ μειωμένο ήταν το ποσοστό στην περίπτωση της παροχής θεωρητικών γνώσεων για την αγορά εργασίας (55,9%) (Γράφημα 43). Οι μισοί εκτίμησαν ότι το προπτυχιακό πρόγραμμα ανταποκρίνεται λίγο έως καθόλου στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας

(52,9%) (Γράφημα 45), ενώ οι 8 στους 10 απόφοιτους έκριναν απαραίτητο τον επανασχεδιασμό του προγράμματος σπουδών με βάση τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, ώστε οι απόφοιτοι να μην αντιμετωπίζουν δυσκολίες όταν εισέρχονται σε αυτήν (Γράφημα 46). Το τμήμα των Μαθηματικών ήταν το δεύτερο τμήμα που οι απόφοιτοί του διαφώνησαν σε μεγάλο βαθμό με την παροχή καθοδήγησης για τις δυνατότητες της μετέπειτα επαγγελματικής σταδιοδρομίας μέσω του προγράμματος σπουδών (32,4%) (Γράφημα 47), ενώ λίγοι περισσότεροι από τους μισούς απόφοιτους αναγνώρισαν ότι η ποιότητα του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών τους ενθάρρυνε να συνεχίσουν την ακαδημαϊκή πορεία (58,8%) (Γράφημα 48). Εργαζόμενοι κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών δήλωσαν οι 4 στους 10 απόφοιτους, κυρίως περιστασιακά (53,3%) (Γράφημα 49).

Το 23,5% των αποφοίτων συνέχισε σε μεταπτυχιακές σπουδές (23,5%) και το 2,9% σε διδακτορικές σπουδές (Γράφημα 50) σε αντικείμενα συναφή με αυτό του προπτυχιακού προγράμματος. Τον κυριότερο λόγο πραγματοποίησης των σπουδών αποτέλεσε η επαγγελματική αποκατάσταση και εξειδίκευση (50%) (Γράφημα 51). Το 87,5% των αποφοίτων είχε εργασία παράλληλα με τις σπουδές του (Γράφημα 52), ενώ κανείς δεν εξέφρασε δυσαρέσκεια από τις μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές (Γράφημα 53). Μόλις το 2,9% προχώρησε σε δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών (Γράφημα 50).

Το ποσοστό απασχόλησης των αποφοίτων του τμήματος ήταν ικανοποιητικό μεσοσταθμικά (88,2%) (Γράφημα 54), με τους 9 στους 10 απόφοιτους διαθέτουν εμπειρία σημαντικής απασχόλησης (Γράφημα 55). Καταγράφηκαν χαμηλά ποσοστά άνεργων και άεργων απόφοιτων (8,8% και 2,9% αντίστοιχα). Η πλειοψηφία εργαζόταν ως μισθωτοί στον ιδιωτικό τομέα (60%) (Πίνακας 37). Η εύρεση της σημερινής εργασίας δε καθυστέρησε πάνω από 6 μήνες μετά την αποφοίτηση (60%) (Γράφημα 56) και η ευχαρίστηση από τη σημερινή εργασία άγγιξε το 83,3% (Γράφημα 57). Η απασχόληση ήταν πλήρης (73,7%) (Γράφημα 58), οι μηνιαίες απολαβές για το 36,8% των αποφοίτων ανέρχονταν στα 500 € (Γράφημα 59) και η ετεροαπασχόληση των απασχολούμενων αποφοίτων κινούνταν στο 52,6% (Γράφημα 60).

Λίγοι παραπάνω από τους μισούς μισθωτούς, συμβασιούχους έργου και βοηθούς οικογενειακής επιχείρησης ανέφεραν την ύπαρξη θετικών προοπτικών

επαγγελματικής εξέλιξης (Γράφημα 61), ενώ για τους αυτοαπασχολούμενους με ή χωρίς προσωπικό, η επιχείρηση είχε θετικές προοπτικές στο άμεσο μέλλον (90,9%) (Γράφημα 62). Η εργασία στον ιδιωτικό τομέα (58,1%) ορίστηκε ως η επιθυμητή εργασία για τους απόφοιτους του τμήματος των Μαθηματικών (Γράφημα 63).

Τμήμα Φυσικής

Το τμήμα της Φυσικής ήταν ένα από τα τρία τμήματα που, στην πλειοψηφία του, αποτελούνταν από άνδρες (56,3%) (Γράφημα 35), το μορφωτικό επίπεδο των γονέων ήταν υψηλό και το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα κυμαίνονταν από 10.001€ έως 20.000€ (53,1%) (Γράφημα 36). Για την πλειοψηφία των αποφοίτων, το τμήμα βρισκόταν στις πέντε πρώτες επιλογές στο μηχανογραφικό δελτίο για τις πανελλήνιες εξετάσεις (87,5%) (Γράφημα 37) και εκδηλώθηκε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το αντικείμενο των σπουδών στην αρχή (84,4%) (Γράφημα 38). Για 6 στους 10 απόφοιτους, ο βαθμός πτυχίου ήταν «Καλώς» (μ.ό.=6.64, τ.α.=0.828) (Γράφημα 39). Ακόμη, εντοπίστηκε το μεγαλύτερο ποσοστό αποφοίτων που ορίζει την επιστημονική εξέλιξη (38,7%) σαν κύρια προτεραιότητα και με μικρή διαφορά την επιστημονική εξέλιξη (32,3%), καθώς οι απόφοιτοι ενδιαφέρονταν να εξελιχθούν τόσο στον επαγγελματικό όσο και στον ακαδημαϊκό χώρο (Γράφημα 40).

Συνολικά, οι 8 στους 10 απόφοιτους δήλωσαν ευχαριστημένοι από τις προπτυχιακές σπουδές (Γράφημα 41), από το πρόγραμμα σπουδών, τους διδάσκοντες, τις λειτουργικές υποδομές και τη διοικητική στήριξη (78,1%) (Γράφημα 42), από το αντικείμενο των σπουδών (96,9%) (Γράφημα 44), ενώ μειωμένο ήταν το ποσοστό στην περίπτωση της παροχής θεωρητικών γνώσεων για την αγορά εργασίας (46,9%) (Γράφημα 43). Οι απόφοιτοι εκτίμησαν ότι το προπτυχιακό πρόγραμμα ανταποκρίνεται λίγο έως καθόλου στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας (62,5%) (Γράφημα 45) και οι 8 στους 10 απόφοιτους έκριναν απαραίτητο τον επανασχεδιασμό του προγράμματος σπουδών με βάση τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, ώστε οι απόφοιτοι να μην αντιμετωπίζουν δυσκολίες, όταν εισέρχονται σε αυτήν (Γράφημα 46). Οι μισοί απόφοιτοι συμφώνησαν με την παροχή καθοδήγησης για τις δυνατότητες της μετέπειτα επαγγελματικής σταδιοδρομίας μέσω του προγράμματος σπουδών (53,1%) (Γράφημα 47) και αναγνώρισαν ότι η ποιότητα του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών τους ενθάρρυνε να συνεχίσουν την

ακαδημαϊκή πορεία (56,3%) (Γράφημα 48). Εργαζόμενοι κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών δήλωσαν σχεδόν οι 3 στους 10 απόφοιτους, κυρίως περιστασιακά (70%) (Γράφημα 49).

Στο τμήμα της Φυσικής σημειώθηκε ένα από τα υψηλότερα ποσοστά αποφοίτων που συνέχισαν τόσο σε μεταπτυχιακές (68,8%) όσο και σε διδακτορικές σπουδές (6,3%) (Γράφημα 50), σε αντικείμενα συναφή με το αντίστοιχο του προπτυχιακού προγράμματος. Τον κυριότερο λόγο πραγματοποίησης των σπουδών αποτέλεσε η επαγγελματική αποκατάσταση και εξειδίκευση (40,9%), ενώ το ενδιαφέρον και η συχνή επιλογή ακολούθησαν με μικρή διαφορά (36,4%) (Γράφημα 51). Το 45,5% των αποφοίτων είχε εργασία παράλληλα με τις σπουδές (Γράφημα 52) και οι 9 στους 10 απόφοιτους δήλωσαν ευχαριστημένοι από τις σπουδές (Γράφημα 53). Μόλις το 3,1% των αποφοίτων προχώρησε σε δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών (Γράφημα 50).

Το τμήμα εμφάνισε το χαμηλότερο ποσοστό απασχόλησης των αποφοίτων της έρευνας (53,1%) (Γράφημα 54), με το 82,4% αυτών να διαθέτει εμπειρία σημαντικής απασχόλησης (Γράφημα 55). Άνεργοι δήλωσαν το 15,6% των αποφοίτων, ενώ εντυπωσίασε το υψηλό ποσοστό των άεργων απόφοιτων (31,3%). Στην πλειοψηφία τους, οι απόφοιτοι εργάζονταν ως μισθωτοί στον ιδιωτικό τομέα (52,9%), ενώ ακολούθησαν με διαφορά οι αυτοαπασχολούμενοι χωρίς προσωπικό (35,3%) (Πίνακας 37). Η εύρεση της σημερινής εργασίας δε καθυστέρησε πάνω από 1 χρόνο μετά την αποφοίτηση (29,4%) (Γράφημα 56), ενώ η ευχαρίστηση από τη σημερινή δουλειά άγγιξε το 82,4% (Γράφημα 57). Η απασχόληση ήταν πλήρης (90,9%) (Γράφημα 58), οι μηνιαίες απολαβές ανέρχονταν στα 700€ (40%) (Γράφημα 59), ενώ η ετεροαπασχόληση των απασχολούμενων αποφοίτων άγγιξε το μεγαλύτερο ποσοστά της έρευνας (75,5%) (Γράφημα 60).

Οι 7 στους 10 που εργάζονταν ως μισθωτοί, συμβασιούχοι έργου και βοηθοί οικογενειακής επιχείρησης ανέφεραν την ύπαρξη θετικών προοπτικών επαγγελματικής εξέλιξης (Γράφημα 61), ενώ για τους αυτοαπασχολούμενους με ή χωρίς προσωπικό, η επιχείρηση δεν είχε θετικές προοπτικές στο άμεσο μέλλον (60%) (Γράφημα 62). Η εργασία στον ιδιωτικό τομέα (37,5%) ορίστηκε ως η επιθυμητή εργασία για τους απόφοιτους του τμήματος της Φυσικής (Γράφημα 63).

Τμήμα Χημείας

Λίγοι παραπάνω από τους μισούς απόφοιτους του τμήματος της Χημείας ήταν γυναίκες (58,1%) (Γράφημα 35), το μορφωτικό επίπεδο των γονέων ήταν μέτριο και το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα των γονέων κυμαίνονταν από 10.001€ έως 20.000€ (65%) (Γράφημα 36). Για την πλειοψηφία των αποφοίτων, το τμήμα βρισκόταν στις πέντε πρώτες επιλογές στο μηχανογραφικό δελτίο για τις πανελλήνιες εξετάσεις (83,7%) (Γράφημα 37) και οι απόφοιτοι εκδήλωσαν ενδιαφέρον για το αντικείμενο των σπουδών στην αρχή (88,4%) (Γράφημα 38). (51,2%). Ο βαθμός πτυχίου, για την πλειοψηφία των αποφοίτων, ήταν «Λίαν Καλώς» (μ.ό.=6.59, τ.α.=0.562) (Γράφημα 39), ενώ δεν εντοπίστηκε κανένας αριστούχος απόφοιτος. Ως κύρια προτεραιότητα μετά την αποφοίτηση ορίστηκε η επαγγελματική εξέλιξη (44,2%) και με μικρή διαφορά η επιστημονική εξέλιξη (39,5%) (Γράφημα 40).

Συνολικά, οι 8 στους 10 απόφοιτους δήλωσαν ευχαριστημένοι από τις προπτυχιακές σπουδές (Γράφημα 41), από το πρόγραμμα σπουδών, τους διδάσκοντες, τις λειτουργικές υποδομές και τη διοικητική στήριξη (83,7%) (Γράφημα 42), από το αντικείμενο των σπουδών (95,3%) (Γράφημα 44), ενώ μειωμένο καταγράφηκε το ποσοστό στην περίπτωση της παροχής θεωρητικών γνώσεων για την αγορά εργασίας (65,1%) (Γράφημα 43). Οι απόφοιτοι εκτίμησαν ότι το προπτυχιακό πρόγραμμα ανταποκρίνεται λίγο έως καθόλου στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας (58,2%) (Γράφημα 45), ενώ το 83,7% των αποφοίτων έκρινε απαραίτητο τον επανασχεδιασμό του προγράμματος σπουδών με βάση τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, ώστε οι απόφοιτοι να μην αντιμετωπίζουν δυσκολίες εισερχόμενοι σε αυτήν (Γράφημα 46). Εντοπίστηκε χαμηλός βαθμός συμφωνίας των αποφοίτων με την παροχή καθοδήγησης για τις δυνατότητες της μετέπειτα επαγγελματικής σταδιοδρομίας μέσω του προγράμματος σπουδών (44,2%) (Γράφημα 47), ενώ οι 6 στους 10 απόφοιτους αναγνώρισαν ότι η ποιότητα του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών τους ενθάρρυνε να συνεχίσουν την ακαδημαϊκή πορεία (Γράφημα 48). Εργαζόμενοι κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών δήλωσαν σχεδόν οι 4 στους 10 απόφοιτους, κυρίως περιστασιακά (61,1%) (Γράφημα 49).

Υψηλό ποσοστό αποφοίτων συνέχισε σε μεταπτυχιακές σπουδές (72,1%), ενώ το ποσοστό των αποφοίτων που προχώρησαν σε διδακτορικές σπουδές ήταν το τρίτο υψηλότερο της παρούσας έρευνας (11,6%) (Γράφημα 50), σε αντικείμενα συναφή με

το αντίστοιχο του προπτυχιακού προγράμματος. Τον κυριότερο λόγο πραγματοποίησης αποτέλεσε η επαγγελματική αποκατάσταση και εξειδίκευση (54,8%) (Γράφημα 51). Το 58,1% των αποφοίτων είχε εργασία παράλληλα με τις σπουδές (Γράφημα 52), το 87,1% δήλωσε ευχαριστημένο από τις σπουδές (Γράφημα 53) και μόλις το 2,3% προχώρησε σε δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών (Γράφημα 50).

Το ποσοστό απασχόλησης των αποφοίτων του τμήματος ήταν ικανοποιητικό μεσοσταθμικά (86%) (Γράφημα 54), ενώ το 91,9% αυτών διέθεταν εμπειρία σημαντικής απασχόλησης (Γράφημα 55). Καταγράφηκε χαμηλό ποσοστό άνεργων και άεργων αποφοίτων (7% και στις 2 περιπτώσεις). Η πλειοψηφία των αποφοίτων απασχολούνταν ως μισθωτοί στον ιδιωτικό τομέα (59,5%) και ακολούθησαν με πολύ μεγάλη διαφορά οι αυτοαπασχολούμενοι χωρίς προσωπικό (18,9%) (Πίνακας 37). Η εύρεση της σημερινής εργασίας για τους απόφοιτους καθυστέρησε πάνω από 2 χρόνια μετά την αποφοίτηση (54,1%) (Γράφημα 56), ενώ η ευχαρίστηση από τη σημερινή απασχόληση άγγιξε το 94,6% (Γράφημα 57). Η απασχόληση ήταν πλήρης (92,6%) (Γράφημα 58), οι μηνιαίες απολαβές για το 51,8% κυμαίνονταν από 701€ έως 1100€ (Γράφημα 59) και η ετεροαπασχόληση των απασχολούμενων αποφοίτων άγγιξε το 51,9% (Γράφημα 60).

Στην περίπτωση των μισθωτών, συμβασιούχων έργου και βοηθών οικογενειακής επιχείρησης, οι 8 στους 10 απόφοιτους ανέφεραν θετικές προοπτικές επαγγελματικής εξέλιξης στην σημερινή απασχόληση (Γράφημα 61) και για τους αυτοαπασχολούμενους με ή χωρίς προσωπικό, η επιχείρηση είχε θετικές προοπτικές στο άμεσο μέλλον (90%) (Γράφημα 62). Η εργασία στο δημόσιο τομέα (37,2%) ορίστηκε ως η επιθυμητή εργασία για τους απόφοιτους της Χημείας (Γράφημα 63).

Τμήμα Πληροφορικής

Η πλειοψηφία των αποφοίτων του τμήματος της Πληροφορικής ήταν άνδρες (67,9%) (Γράφημα 35), το μορφωτικό επίπεδο των γονέων ήταν μέτριο και το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα κυμαίνονταν από 10.001€ έως 20.000€ (70,4%) (Γράφημα 36). Για την πλειοψηφία των αποφοίτων, το τμήμα βρισκόταν στις 5 πρώτες επιλογές στο μηχανογραφικό δελτίο για τις πανελλήνιες εξετάσεις (82,1%) (Γράφημα 37) και καταγράφηκε υψηλό ενδιαφέρον για το αντικείμενο των σπουδών στην αρχή (89,3%)

(Γράφημα 38). Ο βαθμός πτυχίου, για την πλειοψηφία των αποφοίτων (53,6%), ήταν «Καλώς» (μ.ό.=6.73, τ.α.=0.712) (Γράφημα 39), ενώ δε καταγράφηκε κανένας αριστούχος απόφοιτος. Κύρια προτεραιότητα μετά την αποφοίτηση ορίστηκε η επαγγελματική εξέλιξη (42,9%) και με μικρή διαφορά η επιστημονική εξέλιξη (39,3%) (Γράφημα 40), που σημαίνει ότι οι απόφοιτοι επιθύμησαν να εξελιχθούν επαγγελματικά και επιστημονικά πάνω στο αντικείμενο σπουδών.

Συνολικά, οι 8 στους 10 απόφοιτους δήλωσαν ευχαριστημένοι από τις προπτυχιακές σπουδές (Γράφημα 41), από το πρόγραμμα σπουδών, τους διδάσκοντες, τις λειτουργικές υποδομές και τη διοικητική στήριξη (85,7%) (Γράφημα 42), από το αντικείμενο των σπουδών (89,3%) (Γράφημα 44), ενώ σε μικρότερο ποσοστό από την παροχή θεωρητικών γνώσεων για την αγορά εργασίας (57,1%) (Γράφημα 43). Στο τμήμα της Πληροφορικής καταγράφηκε το υψηλότερο ποσοστό αποφοίτων που εκτίμησαν ότι το προπτυχιακό πρόγραμμα ανταποκρίνεται λίγο έως καθόλου στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας (75,1%) (Γράφημα 45), ενώ το 89,3% των αποφοίτων έκρινε απαραίτητο τον επανασχεδιασμό του προγράμματος σπουδών με βάση τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας (Γράφημα 46), ώστε οι απόφοιτοι να μην αντιμετωπίζουν δυσκολίες εισερχόμενοι σε αυτήν. Χαμηλός βαθμός συμφωνίας εντοπίστηκε με την παροχή καθοδήγησης για τις δυνατότητες της μετέπειτα επαγγελματικής σταδιοδρομίας μέσω του προγράμματος σπουδών (42,9%) (Γράφημα 47), ενώ σημαντικά υψηλό ποσοστό αποφοίτων (75%) αναγνώρισε ότι η ποιότητα του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών τους ενθάρρυνε να συνεχίσουν την ακαδημαϊκή πορεία (Γράφημα 48). Εργαζόμενοι κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών δήλωσαν σχεδόν οι 4 στους 10 απόφοιτους, κυρίως περιστασιακά (60%) (Γράφημα 49).

Υψηλό ποσοστό αποφοίτων συνέχισε ακαδημαϊκά σε μεταπτυχιακές σπουδές (53,6%) και χαμηλό σε διδακτορικές σπουδές (3,6%) (Γράφημα 50), σε αντικείμενα συναφή με το αντίστοιχο του προπτυχιακού προγράμματος. Τον κυριότερο λόγο πραγματοποίησης αποτέλεσε η επιστημονική εξειδίκευση και η ακαδημαϊκή καριέρα (66,7%) και ακολούθησε με διαφορά η επαγγελματική αποκατάσταση και εξειδίκευση (33,3%) (Γράφημα 51). Το 66,7% των αποφοίτων είχε εργασία παράλληλα με τις σπουδές (Γράφημα 52) και το 80% δήλωσε ευχαριστημένο από τις

σπουδές (Γράφημα 53). Μόλις το 3,6% των αποφοίτων προχώρησε σε δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών (Γράφημα 50).

Το ποσοστό απασχόλησης των αποφοίτων του τμήματος ήταν ικανοποιητικό μεσοσταθμικά (85,7%) (Γράφημα 54), με το 87,5% αυτών να διαθέτει εμπειρία σημαντικής απασχόλησης (Γράφημα 55). Το ποσοστό των άνεργων και των άεργων ήταν 3,6% και 10,7% αντίστοιχα. Οι απόφοιτοι, στην πλειοψηφία τους, απασχολούνταν ως μισθωτοί στον ιδιωτικό τομέα (75%) (Πίνακας 37). Η εύρεση της σημερινής εργασίας κράτησε από 6 έως 24 μήνες μετά την αποφοίτηση (62,5%) (Γράφημα 56) και η ευχαρίστηση από τη σημερινή απασχόληση άγγιξε το 83,3% (Γράφημα 57). Η απασχόληση ήταν πλήρης (83,3%) (Γράφημα 58), οι μηνιαίες απολαβές κυμαίνονταν από 501€ έως 700€ (26,1%) και ακολούθησαν απόφοιτοι με μηνιαίες απολαβές από 901€ έως 1100€ (21,7%) (Γράφημα 59). Η ετεροαπασχόληση των απασχολούμενων αποφοίτων άγγιξε το 58,3% (Γράφημα 60).

Στην περίπτωση των μισθωτών, συμβασιούχων έργου και βοηθών οικογενειακής επιχείρησης, οι 8 στους 10 απόφοιτους ανέφεραν την ύπαρξη θετικών προοπτικών επαγγελματικής εξέλιξης (Γράφημα 61), ενώ δεν καταγράφηκαν αυτοαπασχολούμενοι απόφοιτοι (Γράφημα 62). Η επιθυμητή εργασία για τους απόφοιτους της Πληροφορικής ήταν μικτή (39,3%: ιδιωτικός τομέας, 39,3%: δημιουργία προσωπικής επιχείρησης, 21,4%: δημόσιος τομέας) (Γράφημα 63).

Τμήμα Μηχανικών Επιστήμης Υλικών

Το τμήμα των Μηχανικών Επιστήμης Υλικών αποτελούνταν, κυρίως, από άνδρες (64,3%) (Γράφημα 35), το μορφωτικό επίπεδο των γονέων ήταν μέτριο προς υψηλό και το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα κυμαίνονταν από 10.001€ έως 20.000€ (60,7%) (Γράφημα 36). Για την πλειοψηφία των αποφοίτων, το τμήμα βρισκόταν στις πέντε πρώτες επιλογές στο μηχανογραφικό δελτίο για τις πανελλήνιες εξετάσεις (78,6%) (Γράφημα 37) και οι απόφοιτοι εμφάνισαν το χαμηλότερο ποσοστό ενδιαφέροντος για το αντικείμενο των σπουδών στην αρχή (75%) (Γράφημα 38) συγκριτικά με τα υπόλοιπα τμήματα. Για την πλειοψηφία των αποφοίτων (75%), ο βαθμός πτυχίου ήταν «Λίαν Καλώς» (μ.ό.=6.88, τ.α.=0.544) (Γράφημα 39), ενώ κύρια προτεραιότητα ορίστηκε η επιστημονική εξέλιξη (46,4%) (Γράφημα 40), καθώς οι απόφοιτοι

ενδιαφέρονταν να εξελιχθούν επιστημονικά πάνω στο αντικείμενο των σπουδών τους.

Συνολικά, οι 8 στους 10 απόφοιτους δήλωσαν ευχαριστημένοι από τις προπτυχιακές σπουδές (Γράφημα 41), από το πρόγραμμα σπουδών, τους διδάσκοντες, τις λειτουργικές υποδομές και τη διοικητική στήριξη (82,1%) (Γράφημα 42), από το αντικείμενο των σπουδών (92,9%) (Γράφημα 44), ενώ ελάχιστα μειωμένο καταγράφηκε το ποσοστό στην περίπτωση της παροχής θεωρητικών γνώσεων για την αγορά εργασίας (71,4%) (Γράφημα 43). Οι απόφοιτοι εκτίμησαν ότι το προπτυχιακό πρόγραμμα ανταποκρίνεται αρκετά έως πολύ στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας (60,7%) (Γράφημα 55), καταγράφοντας ένα από τα υψηλότερα ποσοστά, ενώ το 75% των αποφοίτων του τμήματος έκρινε απαραίτητο τον επανασχεδιασμό του προγράμματος σπουδών με βάση τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας (Γράφημα 46). Σημειώθηκε ο υψηλότερος βαθμός συμφωνίας αποφοίτων με την παροχή καθοδήγησης για τις δυνατότητες της μετέπειτα επαγγελματικής σταδιοδρομίας μέσω του προγράμματος σπουδών (64,3%) (Γράφημα 47), ενώ λίγο χαμηλότερο ποσοστό αποφοίτων αναγνώρισε ότι η ποιότητα του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών τους ενθάρρυνε να συνεχίσουν την ακαδημαϊκή πορεία (60,7%) (Γράφημα 48). Εργαζόμενοι κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών δήλωσαν σχεδόν οι 3 στους 10 απόφοιτους, κυρίως περιστασιακά (77,8%) (Γράφημα 49).

Υψηλό ποσοστό αποφοίτων (46,6%) συνέχισε σε μεταπτυχιακές σπουδές και το 28,6% των αποφοίτων σε διδακτορικές σπουδές (Γράφημα 50), καταγράφοντας ένα από τα υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής σε διδακτορικές σπουδές, σε αντικείμενα συναφή με το αντίστοιχο του προπτυχιακού προγράμματος. Τον κυριότερο λόγο πραγματοποίησης αποτέλεσε η επιστημονική εξειδίκευση και η ακαδημαϊκή καριέρα (62,5%) (Γράφημα 51). Το 31,3% των αποφοίτων είχε εργασία παράλληλα με τις σπουδές του (Γράφημα 52) και το 87,7% των αποφοίτων δήλωσε ευχαριστημένο από τις σπουδές (Γράφημα 53). Κανείς απόφοιτος δε προχώρησε σε δεύτερο κύκλο προπτυχιακών σπουδών.

Το ποσοστό απασχόλησης των αποφοίτων του τμήματος ήταν από τα χαμηλότερα της έρευνας (57,1%) (Γράφημα 54), με το 93,8% να διαθέτει εμπειρία σημαντικής απασχόλησης (Γράφημα 55). Εντυπωσίασαν τα ποσοστά των άνεργων (14,3%) και

των έργων (28,6%). Η πλειοψηφία των αποφοίτων απασχολούνταν ως μισθωτοί στον ιδιωτικό τομέα (43,8%) (Πίνακας 37). Η εύρεση της σημερινής εργασίας ολοκληρώθηκε στα 2 πρώτα χρόνια μετά την αποφοίτηση (62,5%) (Γράφημα 56) και η ευχαρίστηση από τη σημερινή απασχόληση άγγιξε το 93,8% (Γράφημα 57). Η απασχόληση ήταν πλήρης (84,6%) (Γράφημα 58), οι μηνιαίες απολαβές ανέρχονταν στα 900€ (45,5%) (Γράφημα 59) και η ετεροαπασχόληση των απασχολούμενων αποφοίτων κινούνταν στο 30,7% (Γράφημα 60).

Στην περίπτωση των μισθωτών, συμβασιούχων έργου και βοηθών οικογενειακής επιχείρησης, οι 8 στους 10 απόφοιτους ανέφεραν την ύπαρξη θετικών προοπτικών επαγγελματικής εξέλιξης (Γράφημα 61), ενώ για όλους τους αυτοαπασχολούμενους με ή χωρίς προσωπικό, η επιχείρηση είχε θετικές προοπτικές στο άμεσο μέλλον (Γράφημα 62). Η δημιουργία προσωπικής επιχείρησης (42,9%) ορίστηκε ως η επιθυμητή εργασία για τους απόφοιτους του τμήματος των Μηχανικών Επιστήμης Υλικών (Γράφημα 63).

Τμήμα Βιολογικών Εφαρμογών και Τεχνολογιών

Το τμήμα των Βιολογικών Εφαρμογών και Τεχνολογιών αποτελούνταν κυρίως από γυναίκες (85,7%) (Γράφημα 35), το μορφωτικό επίπεδο των γονέων ήταν υψηλό και το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα κυμαίνονταν από 10.001€ έως 20.000€ (61,5%) (Γράφημα 36). Για την πλειοψηφία των αποφοίτων, το τμήμα βρισκόταν στις πέντε πρώτες επιλογές στο μηχανογραφικό δελτίο για τις πανελλήνιες εξετάσεις (85,7%) (Γράφημα 37) και οι απόφοιτοι είχαν ενδιαφέρον για το αντικείμενο των σπουδών στην αρχή (100%) (Γράφημα 38). Οι απόφοιτοι, στην πλειοψηφία τους (64,3%), αποφοίτησαν με βαθμό πτυχίου «Λίαν Καλώς» ($\mu.ό=6.94$, $\tau.α.=0.520$) (Γράφημα 39), ενώ ως κύρια προτεραιότητα ορίστηκε η επαγγελματική εξέλιξη (35,7%) πάνω στο αντικείμενο των σπουδών (Γράφημα 40).

Συνολικά, οι 8 στους 10 απόφοιτους δήλωσαν ευχαριστημένοι από τις προπτυχιακές σπουδές (Γράφημα 41), από το πρόγραμμα σπουδών, τους διδάσκοντες, τις λειτουργικές υποδομές και τη διοικητική στήριξη (78,6%) (Γράφημα 42), από το αντικείμενο των σπουδών (100%) (Γράφημα 44), ενώ μειωμένο φάνηκε το ποσοστό στην περίπτωση της παροχής θεωρητικών γνώσεων για την αγορά εργασίας (64,3%) (Γράφημα 43). Οι απόφοιτοι εκτίμησαν ότι το

προπτυχιακό πρόγραμμα ανταποκρίνεται αρκετά έως πολύ στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας σε ποσοστό 57,1% (Γράφημα 45), ενώ καταγράφηκε το μικρότερο ποσοστό ανάγκης επανασχεδιασμού του προγράμματος σπουδών με βάση τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας (Γράφημα 46). Σημειώθηκε σχετικά χαμηλός βαθμός συμφωνίας με την παροχή καθοδήγησης για τις δυνατότητες της μετέπειτα επαγγελματικής σταδιοδρομίας μέσω του προγράμματος σπουδών (42,9%) (Γράφημα 47), ενώ οι μισοί απόφοιτοι αναγνώρισαν ότι η ποιότητα του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών τους ενθάρρυνε να συνεχίσουν την ακαδημαϊκή πορεία (50%) (Γράφημα 48). Εργαζόμενοι κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών δήλωσαν σχεδόν οι 3 στους 10 απόφοιτους, κυρίως περιστασιακά (75%) (Γράφημα 49).

Στο τμήμα των Βιολογικών Εφαρμογών και Τεχνολογιών εντοπίστηκαν τα υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής των αποφοίτων σε μεταπτυχιακές (78,6%) και σε διδακτορικές σπουδές (28,6%) (Γράφημα 50) σε αντικείμενα συναφή με το αντίστοιχο του προπτυχιακού προγράμματος. Τον κυριότερο λόγο πραγματοποίησης των σπουδών αποτέλεσε η επαγγελματική αποκατάσταση και εξειδίκευση (45,5%) (Γράφημα 51). Το 63,6% των αποφοίτων είχε εργασία παράλληλα με τις σπουδές (Γράφημα 52), ενώ κανείς απόφοιτος δεν εξέφρασε δυσαρέσκεια από τις σπουδές (Γράφημα 53), ούτε προχώρησε σε δεύτερο κύκλο προπτυχιακών σπουδών.

Το ποσοστό απασχόλησης των αποφοίτων του τμήματος ήταν ικανοποιητικό μεσοσταθμικά (71,4%) (Γράφημα 54), ενώ όλοι απασχολούμενοι απόφοιτοι διέθεταν εμπειρία σημαντικής απασχόλησης (Γράφημα 55). Άνεργοι δήλωσαν το 7,1% των αποφοίτων, ενώ εντυπωσίασε το ποσοστό των άεργων (21,4%). Η πλειοψηφία εργαζόνταν ως μισθωτοί στον ιδιωτικό τομέα (70%) (Πίνακας 37). Η εύρεση της σημερινής απασχόλησης για τους απόφοιτους καθυστέρησε πάνω 2 χρόνια μετά την αποφοίτηση (70%) (Γράφημα 56), η ευχαρίστηση από αυτήν άγγιξε το 90% (Γράφημα 57), ενώ η απασχόληση ήταν πλήρης (89,9%) (Γράφημα 58), οι μηνιαίες απολαβές για το 66,6% των αποφοίτων κυμαίνονταν από 901€ έως 1300€ (Γράφημα 59) και η ετεροαπασχόληση των απασχολούμενων αποφοίτων ανήλθε στο 44,4% (Γράφημα 60).

Στην περίπτωση των μισθωτών, συμβασιούχων έργου και βοηθών οικογενειακής επιχείρησης, οι 9 στους 10 απόφοιτους ανέφεραν την ύπαρξη θετικών προοπτικών

επαγγελματικής εξέλιξης (Γράφημα 61), ενώ για όλους τους αυτοαπασχολούμενους με ή χωρίς προσωπικό, η επιχείρηση είχε θετικές προοπτικές στο άμεσο μέλλον (Γράφημα 62). Η δημιουργία προσωπικής επιχείρησης (64,3%) ορίστηκε ως η επιθυμητή εργασία για τους απόφοιτους των Βιολογικών Εφαρμογών και Τεχνολογιών (Γράφημα 63).

Τμήμα Οικονομικών

Το τμήμα των Οικονομικών αποτελούνταν κατά βάση από γυναίκες (70%) (Γράφημα 35), το μορφωτικό επίπεδο των γονέων ήταν μέτριο και το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα κυμαίνονταν από 10.001€ έως 20.000€ (70%) (Γράφημα 36). Για την πλειοψηφία των αποφοίτων, το τμήμα βρισκόταν στις πέντε πρώτες επιλογές στο μηχανογραφικό δελτίο για τις πανελλήνιες εξετάσεις (70%) (Γράφημα 37) και οι απόφοιτοι είχαν ενδιαφέρον για το αντικείμενο των σπουδών στην αρχή (100%) (Γράφημα 38). Η πλειοψηφία των αποφοίτων (70%) αποφοίτησε με βαθμός πτυχίου «Λίαν Καλώς» (μ.ό.=7.18, τ.α.=0.775) (Γράφημα 39), ενώ την κύρια προτεραιότητα αποτέλεσε η επαγγελματική εξέλιξη (45%) και με μικρή διαφορά η επιστημονική εξέλιξη (40%), γεγονός που συνεπάγεται ότι οι απόφοιτοι ήθελαν να εξελιχθούν επαγγελματικά και επιστημονικά πάνω στο αντικείμενο των σπουδών (Γράφημα 40).

Συνολικά, οι 9 στους 10 απόφοιτους δήλωσαν ευχαριστημένοι από τις προπτυχιακές σπουδές (Γράφημα 41), από το πρόγραμμα σπουδών, τους διδάσκοντες, τις λειτουργικές υποδομές και τη διοικητική στήριξη (90%) (Γράφημα 42), από το αντικείμενο των σπουδών (90%) (Γράφημα 44), ενώ μειωμένο φάνηκε το ποσοστό στην περίπτωση της παροχής θεωρητικών γνώσεων για την αγορά εργασίας (60%) (Γράφημα 43). Λίγοι πάνω από τους μισούς απόφοιτους εκτίμησαν ότι το προπτυχιακό πρόγραμμα ανταποκρίνεται λίγο έως καθόλου στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας (55%) (Γράφημα 45), ενώ το 85% των αποφοίτων έκρινε απαραίτητο τον επανασχεδιασμό του προγράμματος σπουδών με βάση τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας (Γράφημα 46), ώστε οι απόφοιτοι να μην αντιμετωπίζουν δυσκολίες όταν εισέρχονται σε αυτήν. Σημειώθηκε υψηλός βαθμός συμφωνίας των αποφοίτων με την παροχή καθοδήγησης για τις δυνατότητες της μετέπειτα επαγγελματικής σταδιοδρομίας μέσω του προγράμματος σπουδών (60%) (Γράφημα 47), ο υψηλότερος της έρευνας, ενώ μεγάλο ποσοστό αποφοίτων (70%) αναγνώρισε ότι η ποιότητα του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών τους ενθάρρυνε να

συνεχίσουν την ακαδημαϊκή πορεία (Γράφημα 48). Εργαζόμενοι κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών δήλωσαν σχεδόν οι 3 στους 10 απόφοιτους, κυρίως περιστασιακά (83,3%) (Γράφημα 49).

Το τμήμα των Οικονομικών σημείωσε από τα υψηλότερα ποσοστά αποφοίτων που συνέχισα σε μεταπτυχιακές σπουδές (70%) (Γράφημα 50), σε αντικείμενο συναφές με το αντίστοιχο του προπτυχιακού προγράμματος, ενώ δεν καταγράφηκαν απόφοιτοι που προχώρησαν σε διδακτορικές σπουδές ή σε δεύτερο κύκλο προπτυχιακών σπουδών. Τον κυριότερο λόγο πραγματοποίησης αποτέλεσε η επαγγελματική αποκατάσταση και επαγγελματική εξειδίκευση (64,3%) (Γράφημα 51). Το 42,9% των αποφοίτων είχε εργασία παράλληλα με τις σπουδές τους (Γράφημα 52) και το 92,9% δήλωσε ευχαριστημένο από τις μεταπτυχιακές σπουδές (Γράφημα 53).

Το ποσοστό απασχόλησης των αποφοίτων του τμήματος ήταν ικανοποιητικό μεσοσταθμικά (75%) (Γράφημα 54), με την πλειοψηφία αυτών να διαθέτει εμπειρία σημαντικής απασχόλησης (86,7%) (Γράφημα 55). Καταγράφηκε υψηλό ποσοστό ανεργίας (15%) και ελαφρώς χαμηλότερο ποσοστό αεργίας (10%). Η πλειοψηφία των αποφοίτων απασχολούνταν ως μισθωτοί στον ιδιωτικό τομέα (66,7%) (Πίνακας 37). Η εύρεση της σημερινής εργασίας ολοκληρώθηκε μέσα στον πρώτο χρόνο μετά την αποφοίτηση (46,7%) (Γράφημα 56), η οποία ήταν κυρίως πλήρης (75%) (Γράφημα 58), οι μηνιαίες απολαβές ανέρχονταν έως τα 500€ (41,7%) (Γράφημα 59), η ευχαρίστηση από αυτήν άγγιξε το 80% (Γράφημα 57) και η ετεροαπασχόληση των απασχολούμενων αποφοίτων ανήλθε στο 33,3% (Γράφημα 60).

Στην περίπτωση των μισθωτών, συμβασιούχων έργου και βοηθών οικογενειακής επιχείρησης, η πλειοψηφία των αποφοίτων ανέφερε θετικές προοπτικές επαγγελματικής εξέλιξης (75%) (Γράφημα 61), ενώ για 7 στους 10 αυτοαπασχολούμενους απόφοιτους (με ή χωρίς προσωπικό), η επιχείρηση είχε θετικές προοπτικές στο άμεσο μέλλον (Γράφημα 62). Η εργασία στον ιδιωτικό τομέα (50%) ορίστηκε ως η επιθυμητή εργασία για τους απόφοιτους του τμήματος των Οικονομικών (Γράφημα 63).

Τμήμα Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών της Τέχνης

Το τμήμα των Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών της Τέχνης αποτελούνταν κατά βάση από γυναίκες (86,7%) (Γράφημα 35), το μορφωτικό επίπεδο των γονέων ήταν υψηλό και το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα κυμαίνονταν από 10.001€ έως 20.000€ (66,7%) (Γράφημα 36). Για την πλειοψηφία των απόφοιτων, το τμήμα βρισκόταν μέσα στις πέντε πρώτες επιλογές (86,7%) στη δήλωση του μηχανογραφικού για τις πανελλήνιες εξετάσεις (Γράφημα 37) και καταγράφηκε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το αντικείμενο των σπουδών στην αρχή (86,7%) (Γράφημα 38). Η πλειοψηφία των αποφοίτων (93,3%) αποφοίτησε με βαθμό πτυχίου «Λίαν Καλώς» (μ.ό.=7.24, τ.α.=0.547) (Γράφημα 39), ενώ δεν σημειώθηκαν αριστούχοι. Ως κύρια προτεραιότητα των αποφοίτων ορίστηκε η επαγγελματική εξέλιξη (46,7%) πάνω στο αντικείμενο των σπουδών (Γράφημα 40).

Το τμήμα των Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών της Τέχνης ήταν το μόνο τμήμα που οι μισοί απόφοιτοι δήλωσαν ευχαριστημένοι από τις προπτυχιακές σπουδές (53,3%), ενώ μεγάλο ποσοστό (40%) δήλωσε ότι ήταν ούτε ευχαριστημένο ούτε δυσαρεστημένο από τις προπτυχιακές σπουδές (Γράφημα 41). Ωστόσο, σε υψηλό βαθμό δήλωσαν ευχαριστημένοι από το πρόγραμμα σπουδών, τους διδάσκοντες, τις λειτουργικές υποδομές και τη διοικητική στήριξη (80%) (Γράφημα 42), από το αντικείμενο των σπουδών (93,3%) (Γράφημα 44), ενώ μειωμένο ήταν το ποσοστό ευχαρίστησης από την παροχή θεωρητικών γνώσεων για την αγορά εργασίας (53,3%) (Γράφημα 43). Οι απόφοιτοι εκτίμησαν σε μεγάλο βαθμό ότι το προπτυχιακό πρόγραμμα ανταποκρίνεται λίγο έως καθόλου στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας (66%) (Γράφημα 45) και έκριναν απαραίτητο τον επανασχεδιασμό του προγράμματος σπουδών με βάση τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας (80%) (Γράφημα 46), ώστε οι απόφοιτοι να είναι επαρκώς προετοιμασμένοι, όταν εισέρχονται σε αυτήν. Σημειώθηκε υψηλός βαθμός διαφωνίας των αποφοίτων σχετικά με την παροχή καθοδήγησης για τις δυνατότητες της μετέπειτα επαγγελματικής σταδιοδρομίας μέσω του προγράμματος σπουδών (40%), ενώ το 46,7% των αποφοίτων κράτησε ουδέτερη στάση (Γράφημα 47). Μικτός ήταν ο βαθμός συμφωνίας των αποφοίτων για το αν η ποιότητα του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών τους ενθάρρυνε να συνεχίσουν την ακαδημαϊκή πορεία, καθώς το 33,3% των αποφοίτων συμφώνησε, το 33,3% των αποφοίτων διαφώνησε

και το 33,3% των αποφοίτων κράτησε ουδέτερη στάση (Γράφημα 48). Εργαζόμενοι κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών δήλωσαν οι 2 στους 10 απόφοιτους, μόνο περιστασιακά, κατακτώντας το χαμηλότερο ποσοστό (Γράφημα 49).

Στο τμήμα εντοπίστηκε το χαμηλότερο ποσοστό αποφοίτων που συνέχισαν σε μεταπτυχιακές σπουδές (6,7%) (Γράφημα 50), ωστόσο σε αντικείμενο συναφή με αυτό του προπτυχιακού προγράμματος, ενώ καταγράφηκαν (υποψήφιοι) διδάκτορες. Το μοναδικό λόγο πραγματοποίησης μεταπτυχιακών σπουδών αποτέλεσε η επαγγελματική αποκατάσταση και εξειδίκευση (100%) (Γράφημα 51). Η εργασία αποτέλεσε κομμάτι των σπουδών όλων των αποφοίτων (Γράφημα 52) και δήλωσαν απόλυτα ευχαριστημένοι από τις μεταπτυχιακές σπουδές (Γράφημα 53). Οι απόφοιτοι σημείωσαν το τρίτο, κατά σειρά, μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής σε δεύτερο κύκλο προπτυχιακών σπουδών (6,7%).

Το ποσοστό απασχόλησης των αποφοίτων του τμήματος ήταν ικανοποιητικό μεσοσταθμικά (93,3%) (Γράφημα 54), με την πλειοψηφία αυτών να διαθέτει εμπειρία σημαντικής απασχόλησης και το ποσοστό των άνεργων απόφοιτων να κινείται στο 6,7% (Γράφημα 55). Η πλειοψηφία εργάζονταν ως μισθωτοί στον ιδιωτικό τομέα (50%) και ακολούθησαν με μικρή διαφορά οι συμβασιούχοι έργου δημοσίου τομέα (42,9%) (Πίνακας 37). Η εύρεση της σημερινής απασχόλησης καθυστέρησε πάνω από 2 χρόνια μετά την αποφοίτηση (50%) (Γράφημα 56) και η ευχαρίστηση από αυτήν άγγιξε το 85,7% (Γράφημα 57), η απασχόληση ήταν πλήρης (76,9%) (Γράφημα 58), οι μηνιαίες απολαβές κυμαίνονταν από 701€ έως 900€ (53,8%) (Γράφημα 59) και η ετεροαπασχόληση των απασχολούμενων αποφοίτων ανήλθε στο 53,8% (Γράφημα 60).

Στην περίπτωση των μισθωτών, συμβασιούχων έργου και βοηθών οικογενειακής επιχείρησης, η πλειοψηφία των αποφοίτων (76,9%) δεν ανέφερε την ύπαρξη θετικών προοπτικών επαγγελματικής εξέλιξης (Γράφημα 61), ενώ για όλους τους αυτοαπασχολούμενους με ή χωρίς προσωπικό, η επιχείρηση είχε θετικές προοπτικές στο άμεσο μέλλον (Γράφημα 62). Η δημιουργία προσωπικής επιχείρησης (60%) ορίστηκε ως η επιθυμητή εργασία για τους απόφοιτους των Πλαστικών Τεχνών και Επιστημών της Τέχνης (Γράφημα 63).

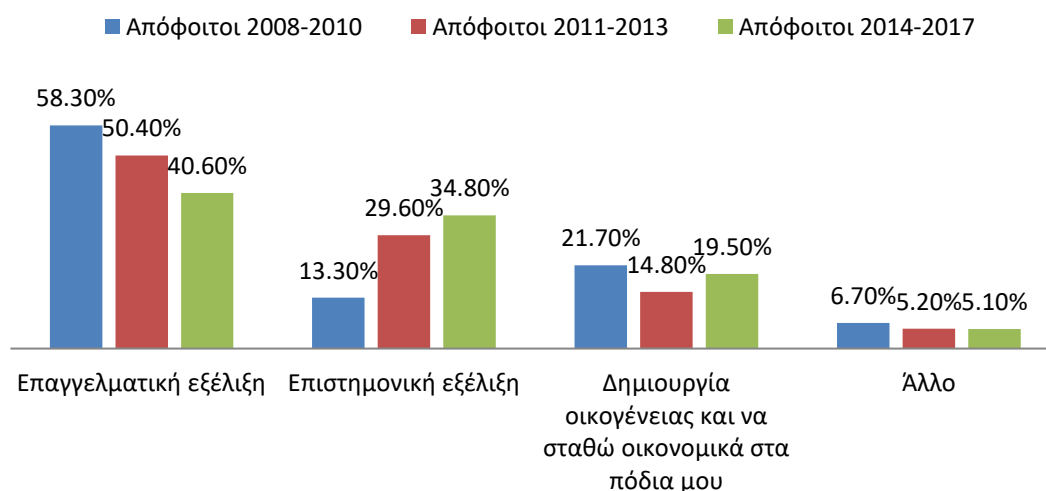
3.3 Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην σταδιοδρομία των αποφοίτων

Στην συγκεκριμένη ενότητα γίνεται προσπάθεια να εξετασθούν οι επιπτώσεις της ελληνικής οικονομικής κρίσης στις ακαδημαϊκές και εργασιακές διαδρομές των αποφοίτων του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Η ανάλυση βασίζεται στο διαχωρισμό του δείγματος της έρευνας σε απόφοιτους που ολοκλήρωσαν τις προπτυχιακές σπουδές πριν την έναρξη και στα πρώτα στάδια της οικονομικής κρίσης (απόφοιτοι των ετών 2008-2010) και σε απόφοιτους που πήραν το πτυχίο εν μέσω οικονομικής κρίσης (απόφοιτοι των ετών 2011-2013 και 2014-2017).

Εφαρμόστηκε η ανάλυση χ^2 για να εξετασθεί η σχέση μεταξύ επιλεγμένων κατηγορικών μεταβλητών και της μεταβλητής που περιγράφει την οικονομική κρίση, χωρίζοντας τους απόφοιτους σε τρεις κοόρτες. Το επίπεδο σημαντικότητας τέθηκε στο .05 (Κατσής, κ.συν.,2010).

Προτεραιότητες μετά την αποφοίτηση

Η εξέταση της σχέσης μεταξύ των προτεραιοτήτων των αποφοίτων και της οικονομικής κρίσης φανέρωσε μια στατιστικά σημαντική σχέση, $\chi^2(3)=9.700$, $p=.021$. Μεγάλο ποσοστό αποφοίτων που ολοκλήρωσαν τις σπουδές μεταξύ των ετών 2008-2010 εστιάζει στην επαγγελματική εξέλιξη (58,3%), ενώ οι απόφοιτοι των ετών 2011-2013 και 2014-2017 στρέφουν το ενδιαφέρον στην ακαδημαϊκή και επιστημονική εξέλιξη (29,6% και 34,8% αντίστοιχα). (Γράφημα 64).

Γράφημα 64: Προτεραιότητες αποφοίτων προ και μετά την έναρξη της κρίσης

1) Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ακαδημαϊκή διαδρομή των αποφοίτων

Μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές

Ο Πίνακας 38 φανέρωσε ότι η οικονομική κρίση δεν σχετίστηκε σημαντικά με τη συμμετοχή των αποφοίτων σε μεταπτυχιακές, $\chi^2(2)=1.021$, $p=.600$ και διδακτορικές σπουδές, $\chi^2(2)=2.091$, $p=.352$. Ωστόσο, το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής σε μεταπτυχιακές σπουδές σημειώθηκε στους απόφοιτους των ετών 2011-2013 (52,2%) και το χαμηλότερο στους απόφοιτους των ετών 2008-2010 (45%). Η μεγαλύτερη συμμετοχή σε διδακτορικές σπουδές καταγράφηκε στους απόφοιτους των ετών 2008-2010 (11,7%) και η μικρότερη στους νεότερους απόφοιτους (2014-2017) (4,7%).

Η οικονομική κρίση σχετίστηκε σημαντικά με την ύπαρξη διδάκτρων στις μεταπτυχιακές σπουδές, $\chi^2(2)=6.593$, $p=.037$. Οι απόφοιτοι των ετών 2008-2010 προτίμησαν μεταπτυχιακά προγράμματα που απαιτούσαν την καταβολή διδάκτρων (74,1%), ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των αποφοίτων των ετών 2014-2017 ανήλθε στο 48,9%. Στην περίπτωση των διδακτορικών προγραμμάτων, κανείς απόφοιτος δεν ανέφερε την ύπαρξη διδάκτρων. Η αύξηση της συμμετοχής των αποφοίτων σε μεταπτυχιακά προγράμματα άνευ διδάκτρων συνοδεύεται και από την αύξηση της συμμετοχής σε δια ζώσης μεταπτυχιακά προγράμματα, $\chi^2(4)=20.892$, $p=.000$, από το 51,9% (2008-2010) στο 79,7% (2014-2017). Η συγκεκριμένη αύξηση δικαιολογείται από το γεγονός ότι τα περισσότερα μεταπτυχιακά προγράμματα άνευ διδάκτρων απαιτούν παρακολούθηση μαθημάτων σε πανεπιστημιακό ή τεχνολογικό ίδρυμα. Η πλειοψηφία των αποφοίτων και στις τρεις κοόρτες προτίμησε μεταπτυχιακά προγράμματα πλήρους φοίτησης.

Πίνακας 38

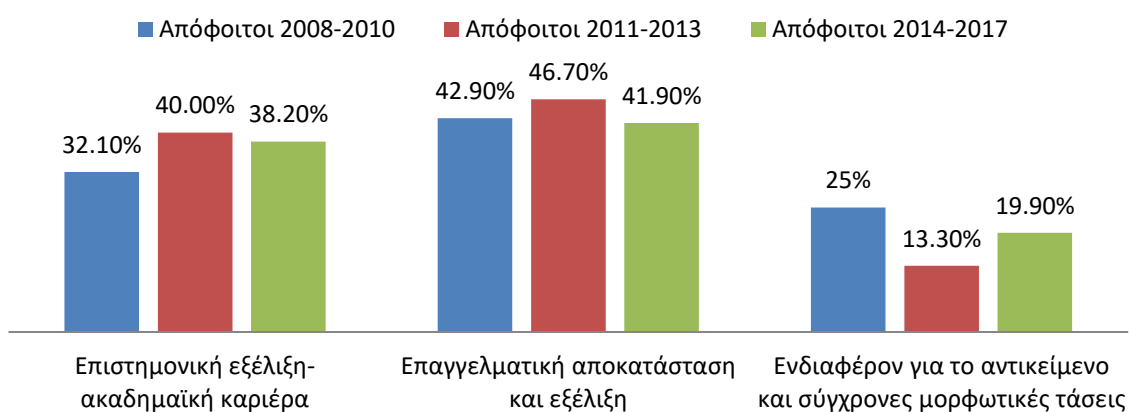
Ποσοστό (%) πραγματοποίησης μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών προ και μετά κρίσης

	Απόφοιτοι 2008-2010	Απόφοιτοι 2011-2013	Απόφοιτοι 2014-2017
Μεταπτυχιακές σπουδές			
Συμμετοχή	45	52,2	52
Ύπαρξη διδάκτρων	74,1	60	48,9
Πλήρους φοίτησης	88,9	98,3	97
Δια ζώσης	51,9	75	79,7
Εξ αποστάσεως	33,3	23,3	19,5
Συνδυασμός	14,8	1,7	0,8
Διδακτορικές σπουδές			

Συμμετοχή	11,7	6,1	4,7
Χωρίς δίδακτρα	100	100	100

Λόγοι πραγματοποίησης μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών

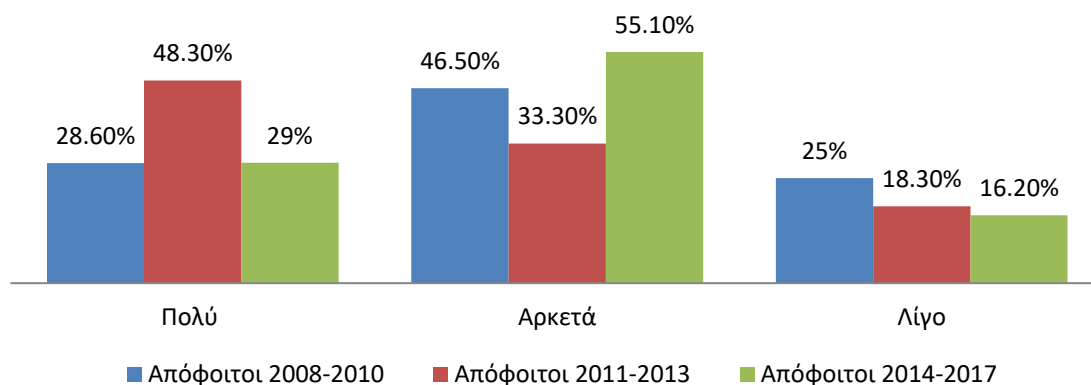
Το κριτήριο χ^2 φανέρωσε ότι οι λόγοι πραγματοποίησης των μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών δεν σχετίστηκαν σημαντικά με την οικονομική κρίση, $\chi^2(4)=2.147$, $p=.709$. Η πλειοψηφία των αποφοίτων και των τριών κοόρτεων πραγματοποίησαν τις σπουδές με κύριο κίνητρο την επαγγελματική αποκατάσταση και εξέλιξη και δευτερευόντως την επιστημονική εξειδίκευση και ακαδημαϊκή καριέρα (Γράφημα 65).

Γράφημα 65: Λόγοι πραγματοποίησης μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών προ και μετά κρίσης

Ανταπόκριση των μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών στις εργασιακές υποχρεώσεις

Το κριτήριο χ^2 φανέρωσε ότι η οικονομική κρίση σχετίστηκε σημαντικά με την επιλογή προγραμμάτων που θα ανταποκρίνονται στις μετέπειτα εργασιακές υποχρεώσεις, $\chi^2(4)=10.165$, $p=.038$, με τους απόφοιτους των ετών 2014-2017 να σημειώνουν υψηλότερο ποσοστό (84,1%) συγκριτικά με τους απόφοιτους των ετών 2008-2010 (75,1%).

Γράφημα 66: Ανταπόκριση των μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών στις μετέπειτα εργασιακές υποχρεώσεις προ και μετά κρίσης

Εργασία κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών και των διδακτορικών σπουδών

Πτώση καταγράφηκε στην απασχόληση των αποφοίτων κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών μετά την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης, $\chi^2(2)=8.999$, $p=.011$. Οι απόφοιτοι που ολοκλήρωσαν τις σπουδές τους μεταξύ των ετών 2008-2010 δήλωσαν απασχολούμενοι σε μεγαλύτερο βαθμό (89,3%) σε σχέση με τους απόφοιτους των ετών 2014-2017 (59,6%). Επίσης, καταγράφηκε μείωση 23 ποσοστιαίων μονάδων στο ποσοστό της πλήρης απασχόλησης, $\chi^2(2)=8.240$, $p=.016$. Σημαντική διαφορά δε σημειώθηκε στην αντιστοιχία μεταξύ αντικειμένου απασχόλησης και αντικειμένου σπουδών $\chi^2(2)=4.744$, $p=.093$ (Πίνακας 39).

Πίνακας 39

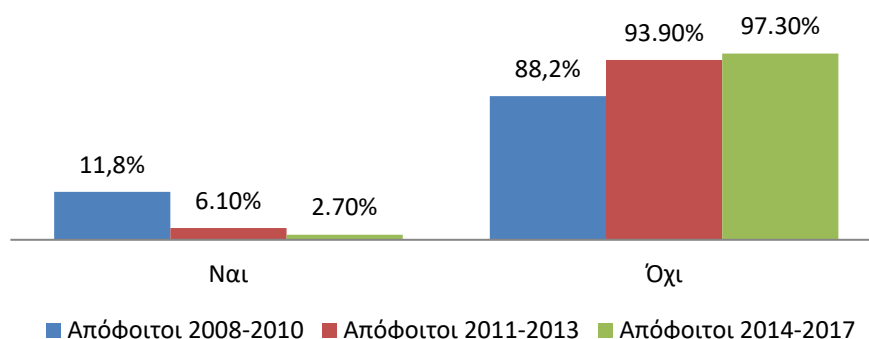
Ποσοστό (%) απασχολούμενων αποφοίτων κατά τη διάρκεια μεταπτυχιακών-διδακτορικών σπουδών προ και μετά κρίσης

	Απόφοιτοι 2008-2010	Απόφοιτοι 2011-2013	Απόφοιτοι 2014-2017
Εργασία κατά τη διάρκεια μεταπτυχιακών/διδακτορικών σπουδών	89,3	65	59,6
Πλήρης απασχόληση	88	66,7	64,8
Συνάφεια εργασίας με σπουδές	80	53,8	59,3

Δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών

Μελέτη της σχέσης μεταξύ της συμμετοχής των αποφοίτων σε δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών και της οικονομικής κρίσης φανέρωσε

στατιστικά σημαντική σχέση, $\chi^2(2)=38.501$, $p=.000$, με τη συμμετοχή να μειώνεται δραματικά από το 11,8% (2008-2010) στο 2,7% (2014-2017) (Γράφημα 67).

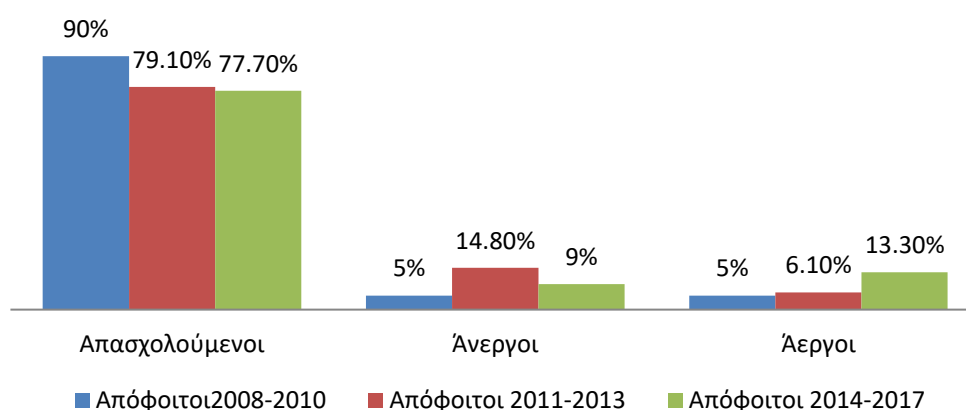

Γράφημα 67: Παρακολούθηση δεύτερου προγράμματος προπτυχιακών σπουδών προ και μετά κρίσης

2) Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην εργασιακή διαδρομή

Σημερινή εργασιακή κατάσταση αποφοίτων

Στην παρούσα έρευνα σημειώθηκε σημαντική πτώση στο ποσοστό απασχόλησης ανά κόορτη αποφοίτων από το 90% (2008-2010) στο 77,7% (2014-2017), με ταυτόχρονη αύξηση του ποσοστού των άνεργων και των άεργων αποφοίτων (Γράφημα 68). Συνεπώς, η εργασιακή κατάσταση των αποφοίτων σχετίζεται σημαντική με την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης, $\chi^2(4)=11.206$, $p=.024$.

Γράφημα 68: Κατάσταση απασχόλησης αποφοίτων προ και μετά κρίσης

Απασχολούμενοι

Θέση στη σημερινή απασχόληση

Η εμφάνιση της οικονομικής κρίσης επηρέασε τη θέση των αποφοίτων στη σημερινή απασχόληση, $\chi^2(4)=45.397$, $p=.000$. Στους αποφοίτους των ετών 2008-2010, η πλειοψηφία εντοπίστηκε στους συμβασιούχους έργου δημοσίου τομέα (48,1%), ενώ στους αποφοίτους μετά το 2010 καταγράφηκε σημαντική μείωση με ταυτόχρονη αύξηση των μισθωτών ιδιωτικού τομέα και των αυτοαπασχολούμενων χωρίς προσωπικό. Και στις τρεις κοόρτες αποφοίτων, τα ποσοστά των απασχολούμενων με προσωπικό έδειξαν ότι οι απόφοιτοι δεν προτιμούν τη θέση εργοδότη (Πίνακας 40). Η μεγαλύτερη διαφορά εντοπίστηκε στον τομέα της εκπαίδευσης, καθώς οι απόφοιτοι που εργάζονταν στην εκπαίδευση μειώθηκαν από το 70,4% (2008-2010) στο 44,7% (2014-2017), ενώ παράλληλα σημειώθηκε αύξηση 17 ποσοστιαίων μονάδων στον τομέα της παροχής υπηρεσιών, της εστίασης και των πωλήσεων.

Πίνακας 40

Κατανομή (%) αποφοίτων με βάση τη θέση στη σημερινή απασχόληση προ και μετά κρίσης

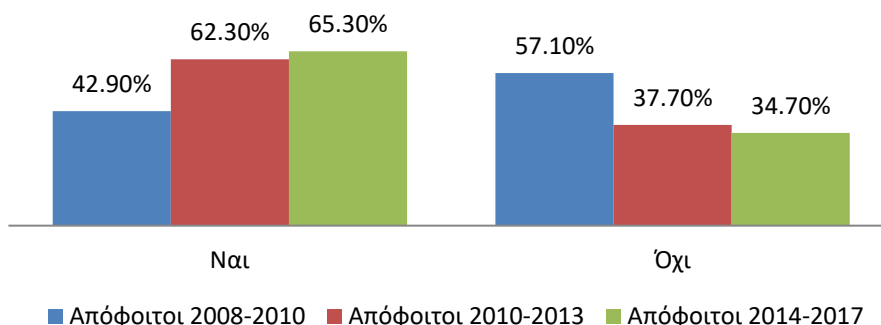
	Απόφοιτοι 2008-2010	Απόφοιτοι 2011-2013	Απόφοιτοι 2014-2017
Μισθωτός στον ιδιωτικό τομέα	27,8	56	54,3
Μισθωτός στο δημόσιο τομέα	7,4	5,5	4
Συμβασιούχος έργου στον ιδιωτικό τομέα	7,4	2,2	2
Συμβασιούχος έργου στο δημόσιο τομέα	48,1	11	10,6
Αυτοαπασχολούμενος χωρίς προσωπικό	5,6	18,7	23,6
Αυτοαπασχολούμενος με προσωπικό	3,7	5,5	2,5
Βοηθός οικογενειακής επιχείρησης		1,1	3

Χρόνος εύρεσης εργασίας

Το κριτήριο χ^2 έδειξε ότι ο χρόνος εύρεσης της σημερινής απασχόλησης των αποφοίτων δεν ήταν ανεξάρτητος από την οικονομική κρίση, $\chi^2(10)=50.673$, $p=.000$. Η οικονομική κρίση συνέβαλε στην καθυστέρηση της εύρεσης σημερινής απασχόλησης για τους νεότερους αποφοίτους, καθώς η πλειοψηφία των αποφοίτων που ολοκλήρωσαν τις σπουδές μεταξύ των ετών 2008-2010 βρήκαν τη σημερινή απασχόληση μέσα στο πρώτο έτος μετά την αποφοίτηση (66,7%), ενώ το αντίστοιχο ποσοστό ήταν μικρότερο στους αποφοίτους των ετών 2010-2013 (26,4%) και 2014-2017 (46,2%).

Θετικές προοπτικές επαγγελματικής εξέλιξης

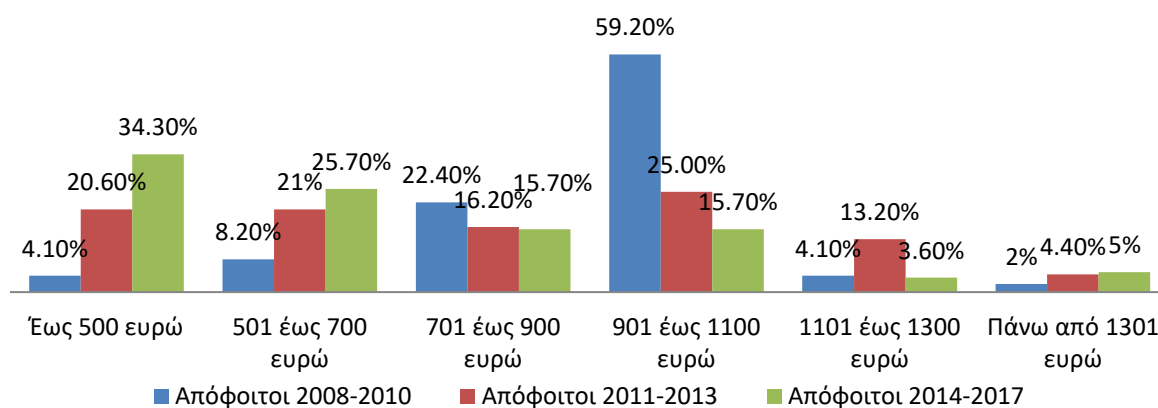
Η σχέση μεταξύ των προοπτικών επαγγελματικής εξέλιξης και της οικονομικής κρίσης φανέρωσε μία στατιστικά σημαντική σχέση, $\chi^2(2)=7.889$, $p=.019$. Λιγότεροι από τους μισούς αποφοίτους των ετών 2008-2010 δήλωσαν αισιόδοξοι σχετικά με την επαγγελματική τους εξέλιξη, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό των αποφοίτων 2014-2017 άγγιξε το 65,3% (Γράφημα 69).

Γράφημα 69: Θετικές προοπτικές επαγγελματικής εξέλιξης αποφοίτων προ και μετά κρίσης

Καθαρές μηνιαίες απολαβές

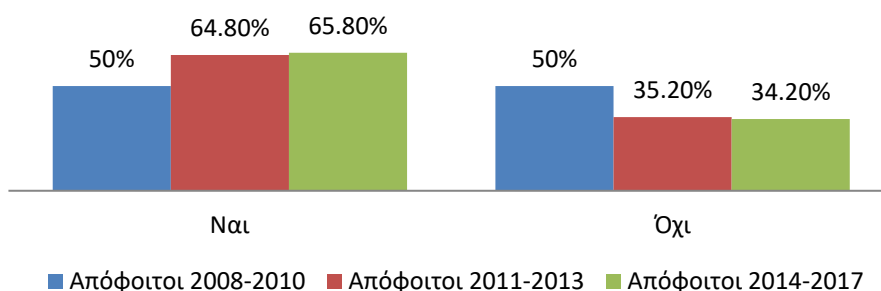
Στις οικονομικές απολαβές των απασχολούμενων αποφοίτων επέδρασε σημαντικά η οικονομική κρίση, $\chi^2(10)=54.381$, $p=.000$. Οι απασχολούμενοι απόφοιτοι των ετών 2008-2010 στην πλειοψηφία τους απολάμβαναν καθαρές μηνιαίες αποδοχές από 901€ έως 1100€ (59,2%), ενώ τα μεγαλύτερα ποσοστά αποφοίτων των ετών 2011-2013 (57,8%) και 2014-2017 (75,7%) αμείβονταν με μισθό έως 900€ μηνιαίως (Γράφημα 70). Συνεπώς, η νέα γενιά αποφοίτων χαρακτηρίζεται χαμηλόμισθη με εμφανή την επίδραση της οικονομικής κρίσης.

Γράφημα 70: Καθαρές μηνιαίες απολαβές αποφοίτων προ και μετά κρίσης

Γεωγραφική κινητικότητα για απασχόληση

Η γεωγραφική κινητικότητα των αποφοίτων με σκοπό την εύρεση εργασίας δε σχετίζεται σημαντικά με την οικονομική κρίση, $\chi^2(2)=4.733, p=.094$. Ωστόσο, στην παρούσα έρευνα, οι νεότεροι απόφοιτοι (2011-2013 και 2014-2017) μετακινήθηκαν γεωγραφικά σε άλλο μέρος από αυτόν της κατοικίας των γονέων σε μεγαλύτερο βαθμό σε σχέση με τους απόφοιτους των ετών 2008-2010 (Γράφημα 71).

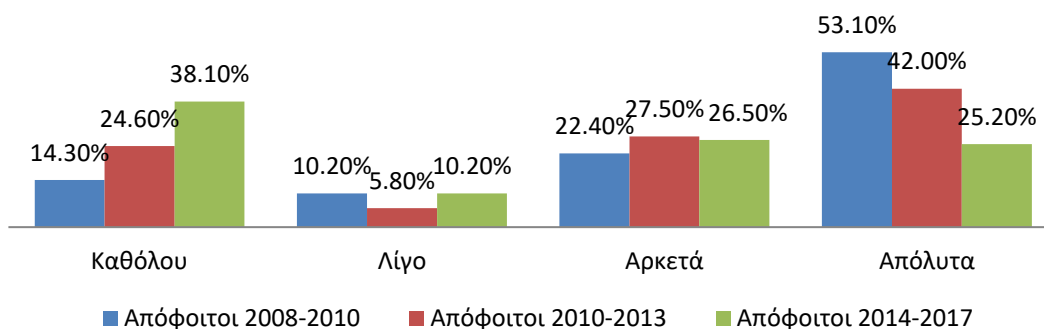
Γράφημα 71: Γεωγραφική μετακίνηση αποφοίτων για απασχόληση προ και μετά κρίσης

Αίσθηση απώλειας απασχόλησης

Μελέτη της σχέσης μεταξύ της αίσθησης απώλειας της απασχόλησης και της οικονομικής κρίσης δεν αποκάλυψε στατιστικά σημαντική σχέση, $\chi^2(2)=5.114, p=.078$, αν και το αίσθημα της απώλειας εργασίας εντοπίστηκε αυξημένο στους απόφοιτους των ετών 2008-2010, όπου η πλειοψηφία τους είναι δημόσιοι υπάλληλοι, εν αντιθέσει των αποφοίτων μετά το 2010, όπου οι περισσότεροι από τους μισούς απασχολούνται στον ιδιωτικό τομέα.

Αντιστοιχία αντικειμένου βασικών σπουδών – αντικειμένου απασχόλησης

Το κριτήριο χ^2 έδειξε ότι η αντιστοιχία του αντικειμένου των βασικών σπουδών με το αντικείμενο της απασχόλησης δεν είναι ανεξάρτητη από την οικονομική κρίση, $\chi^2(6)=18.935, p=.004$. Η ετεροαπασχόληση φάνηκε αυξημένη στους απόφοιτους των ετών 2014-2017 (48,3%) σε σχέση με τους απόφοιτους των ετών 2008-2010 (24,5%), όπου εντοπίστηκε μεγαλύτερο ποσοστό συνάφειας μεταξύ σπουδών και απασχόλησης.

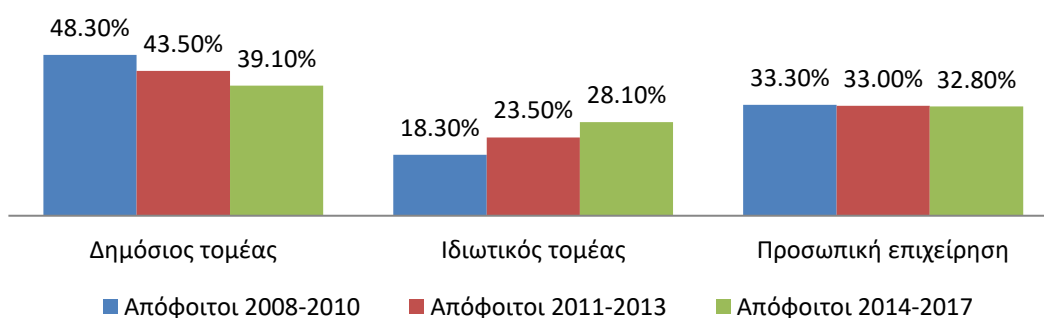
Γράφημα 72: Αντιστοιχία σπουδών με την απασχόληση προ και μετά κρίσης

Θετικές προοπτικές της επιχείρησης των αυτοαπασχολούμενων (με ή χωρίς προσωπικό)

Οι αυτοαπασχολούμενοι απόφοιτοι με ή χωρίς προσωπικό κλήθηκαν να απαντήσουν στην ερώτηση «Αισθάνεστε ότι η επιχείρησή σας έχει θετικές προοπτικές στο άμεσο μέλλον;». Θετικά απάντησαν όλοι οι απόφοιτοι των ετών 2008-2010, ενώ ένας στους τέσσερις απόφοιτους των ετών 2011-2013 και 2014-2017 έδωσε αρνητική απάντηση (Δε μπορεί να παρουσιαστεί το κριτήριο χ^2 λόγω μη τήρησης των προϋποθέσεων).

Επιθυμητή απασχόληση

Η πλειοψηφία των αποφοίτων και των τριών κοόρτεων ανέφερε ως επιθυμητή απασχόληση την εργασία στο δημόσιο τομέα χωρίς να αποδεικνύεται σημαντική η σχέση μεταξύ της επιθυμητής απασχόλησης και της οικονομικής κρίσης, $\chi^2(4)=3.236, p=.519$. Ακολούθησε η δημιουργία προσωπικής επιχείρησης, ενώ η σκέψη για δημιουργία προσωπικής επιχείρησης αποτέλεσε μεγαλύτερη πρόκληση για τους απόφοιτους των ετών 2014-2017. Ασθενέστερη επιλογή επιθυμητής απασχόλησης αποδείχθηκε ο ιδιωτικός τομέας (Γράφημα 73).

Γράφημα 73: Επιθυμητή απασχόληση αποφοίτων προ και μετά κρίσης

3.4 Προσδιοριστικοί παράγοντες βασικών χαρακτηριστικών της διαδρομής αποφοίτων

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο επιχειρείται ο εντοπισμός των βασικών χαρακτηριστικών που προσδιορίζουν το ακαδημαϊκό και εργασιακό προφίλ των αποφοίτων. Διενεργήθηκε το μοντέλο της λογιστικής παλινδρόμησης για εξαρτημένες δίτιμες κατηγορικές μεταβλητές (Κατσης, κ.συν.,2010). Τα αποτελέσματα παρατίθενται για κάθε υπόθεση εργασίας χωριστά.

1. Βαθμός πτυχίου αποφοίτων

Αρχικά, εξετάστηκε ο βαθμός πτυχίου σε σχέση με το φύλο, την εργασία κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών και την ευχαρίστηση από το αντικείμενο των σπουδών. Προέκυψε ότι ο βαθμός πτυχίου επηρεάζεται σημαντικά από το φύλο ($p=.000$, $b=.822$) και την εργασία κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών ($p=.045$, $b=-.455$). Ειδικότερα, η πιθανότητα να έχει κάποιος απόφοιτος πτυχίο με βαθμό «Λίαν Καλώς» και πάνω είναι 2,274 φορές μεγαλύτερη στις γυναίκες σε σχέση με τους άνδρες και 0,641 φορές μικρότερη σε φοιτητές που εργάζονται κατά τη διάρκεια των σπουδών σε σχέση με τους απόφοιτους που δεν εργάζονται.

Πίνακας 41

Σύνοψη λογιστικής παλινδρόμησης για την πρόβλεψη του βαθμού πτυχίου

Μεταβλητή	<i>B</i>	<i>SE</i>	Wald Statistic	<i>p</i>	Exp(<i>B</i>)
Φύλο	.822	.226	13.182	.000	2.274
Εργασία κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών	-.455		4.020	.045	.641
Ευχαρίστηση από το αντικείμενο των προπτυχιακών σπουδών	-.065	.222	.019	.891	.937
Σταθερά	1.063	.478	2.035	.154	1.812

α. Μεταβλητές που εισήχθησαν στο Βήμα 1

Ο βαθμός πτυχίου εξετάστηκε, επίσης, σε σχέση με τον επιστημονικό κλάδο, την ηλικία, την ικανοποίηση από τις προπτυχιακές σπουδές, την ευχαρίστηση από το αντικείμενο σπουδών, το φύλο, τον τόπο διαμονής των γονέων, το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα, το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας, τη σειρά επιλογής του τμήματος και τα έτη σπουδών. Προέκυψε ότι ο βαθμός πτυχίου επηρεάζεται

σημαντικά από τον επιστημονικό κλάδο ($p=.000$, $b=-1.402$), τον τόπο διαμονής των γονέων ($p=.042$, $b=-.616$) και τα έτη σπουδών ($p=.000$, $b=1.488$). Ειδικότερα, η πιθανότητα να αποφοιτήσει κάποιος με βαθμό πτυχίου «Λίαν Καλώς» και πάνω είναι 0,246 φορές μικρότερη σε απόφοιτους Θετικών και Τεχνολογικών Επιστημών σε σχέση με τους απόφοιτους Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών, 0,540 φορές μικρότερη σε απόφοιτους που οι γονείς τους διαμένουν σε επαρχιακή πόλη από ότι σε αστικό κέντρο και 4,427 φορές μεγαλύτερη σε απόφοιτους που ολοκλήρωσαν τις σπουδές τους στα 5 ακαδημαϊκά έτη.

Πίνακας 42

Σύνοψη λογιστικής παλινδρόμησης για την πρόβλεψη του βαθμού πτυχίου

Μεταβλητή	<i>B</i>	<i>SE</i>	Wald Statistic	<i>p</i>	Exp(<i>B</i>)
Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες			20.138	.000	
Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες	-1.402	.313	20.050	.000	.246
Επιστήμες Υγείας	-.756	.665	1.292	.256	.470
Ηλικία (άνω των 30 ετών)	-.181	.317	.326	.568	.843
Ευχαρίστηση από τις προπτυχιακές σπουδές	.323	.307	1.110	.292	1.381
Ευχαρίστηση από το αντικείμενο των προπτυχιακών σπουδών	-.108	.578	.035	.852	.898
Φύλο	-.124	.288	.185	.667	.884
Τόπος διαμονής οικογένειας	-.616	.303	4.133	.042	.540
Μορφωτικό επίπεδο πατέρα	-.028	.314	.008	.928	.972
Μορφωτικό επίπεδο μητέρας	.166	.318	.273	.602	1.181
Σειρά επιλογής τμήματος	.098	.373	.069	.793	1.103
Έτη σπουδών	1.488	.303	24.083	.000	4.427
Σταθερά	1.063	.745	2.035	.154	2.896

α. Μεταβλητές που εισήχθησαν στο Βήμα 1

2. Επανασχεδιασμός του προγράμματος σπουδών με βάση τις ανάγκες της αγοράς εργασίας

Εξετάστηκε η ανάγκη επανασχεδιασμού των προγραμμάτων σπουδών των τμημάτων του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων σε σχέση με τον επιστημονικό κλάδο, την ευχαρίστηση από τις προπτυχιακές σπουδές, την παροχή απαραίτητων εφοδίων για την αγορά εργασίας, την παροχή θεωρητικών γνώσεων για την αγορά εργασίας και την ανταπόκριση του προγράμματος σπουδών στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Προέκυψε ότι η ανάγκη επανασχεδιασμού επηρεάζεται σημαντικά από τον επιστημονικό κλάδο ($p=.017$, $b=-1.548$) και την ανταπόκριση του προπτυχιακού

προγράμματος σπουδών στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας ($p=.002$, $b=-1.357$). Συγκεκριμένα, η πιθανότητα να χρήζει επανασχεδιασμού το προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών είναι μικρότερη κατά 0,213 φορές στα τμήματα Επιστημών Υγείας σε σχέση με τα τμήματα Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών και 0,258 φορές μικρότερη στους αποφοίτους που δηλώνουν ότι το προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών ανταποκρίνεται πολύ στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας σε σχέση με τους απόφοιτους που δηλώνουν ότι ανταποκρίνεται λίγο.

Πίνακας 43

Σύνοψη λογιστικής παλινδρόμησης για την πρόβλεψη της ανάγκης επανασχεδιασμού του προγράμματος σπουδών

Μεταβλητή	B	SE	Wald Statistic	p	Exp(B)
Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες			7.107	.029	
Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες	-.459	.285	2.599	.107	.632
Επιστήμες Υγείας	-1.548	.647	5.729	.017	.213
Ευχαρίστηση από τις προπτυχιακές σπουδές	-.506	.452	1.538	.215	.571
Παροχή εφοδίων για την αγορά εργασίας	-.375	.390	.924	.336	.688
Παροχή θεωρητικής γνώσης για την αγορά εργασίας	-.520	.434	1.434	.231	.594
Ανταπόκριση του προπτυχιακού προγράμματος στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας	-1.357	.431	9.900	.002	.258
Σταθερά	3.742	.505	54.854	.000	42.173

α. Μεταβλητές που εισήχθησαν στο Βήμα 1

3. Συμμετοχή σε μεταπτυχιακές σπουδές

Εξετάσθηκε η συμμετοχή των αποφοίτων σε πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών σε σχέση με το φύλο, τον επιστημονικό κλάδο, το βαθμό πτυχίου, τα έτη σπουδών, το ενδιαφέρον για το αντικείμενο των σπουδών στην αρχή, τον τόπο μόνιμης κατοικίας των γονέων, την ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα και το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας. Προέκυψε ότι η συμμετοχή σε μεταπτυχιακές σπουδές επηρεάζεται σημαντικά από τον επιστημονικό κλάδο, τα έτη σπουδών ($p=.013$, $b=.779$), την ηλικία ($p=.041$, $b=-.584$), το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα ($p=.041$, $b=.527$) και το βαθμό πτυχίου ($p=.003$, $b=1.432$). Συγκεκριμένα, η πιθανότητα να συμμετέχει κάποιος απόφοιτος σε μεταπτυχιακές είναι 2,802 φορές μεγαλύτερη σε απόφοιτους Θετικών και Τεχνολογικών Επιστημών σε σχέση με τους απόφοιτους Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών, 9,560 φορές μεγαλύτερη σε

απόφοιτους Επιστημών Υγείας σε σχέση με τους απόφοιτους Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών. Επιπλέον, είναι 2,180 φορές μεγαλύτερη σε απόφοιτους που ολοκληρώνουν τις σπουδές στα 5 ακαδημαϊκά έτη, 0,557 φορές μικρότερη σε απόφοιτους ηλικίας άνω των 30 ετών, 1,694 φορές μεγαλύτερη σε απόφοιτους με πατέρα υψηλού μορφωτικού επιπέδου από ότι μεσαίου μορφωτικού επιπέδου και 4,189 φορές μεγαλύτερη σε αριστούχους απόφοιτους σε σχέση με αποφοίτους με βαθμό πτυχίου «Καλώς».

Πίνακας 44

Σύνοψη λογιστικής παλινδρόμησης για την πρόβλεψη της συμμετοχής σε μεταπτυχιακές σπουδές

Μεταβλητή	B	SE	Wald		
			Statistic	p	Exp(B)
Φύλο	-.296	.245	1.455	.228	.744
Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες			16.151	.000	
Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες	1.031	.304	11.506	.001	2.802
Επιστήμες Υγείας	2.258	.745	9.187	.002	9.560
Έτη σπουδών	.779	.315	6.112	.013	2.180
Ενδιαφέρον για το αντικείμενο στην αρχή	.330	.354	.868	.352	1.391
Σειρά επιλογής τμήματος	.381	.324	1.381	.240	1.463
Τόπος διαμονής οικογένειας	.181	.245	.544	.461	1.198
Ηλικία (άνω των 30 ετών)	-.584	.286	4.166	.041	.557
Μορφωτικό επίπεδο πατέρα	.527	.257	4.189	.041	1.694
Μορφωτικό επίπεδο μητέρας	.105	.263	.158	.691	1.110
Βαθμός πτυχίου Καλώς			9.243	.010	
Βαθμός πτυχίου Λίαν Καλώς	.506	.265	3.634	.057	1.658
Βαθμός πτυχίου Άριστα	1.432	.479	8.943	.003	4.189
Σταθερά	-2.063	.586	12.400	.000	.127

α. Μεταβλητές που εισήχθησαν στο Βήμα 1

4. Σημερινή επαγγελματική κατάσταση αποφοίτων

Αρχικά, εξετάστηκε η απασχόληση των αποφοίτων τη στιγμή της έρευνας σε σχέση με το φύλο, την ύπαρξη παιδιών, την ηλικία, την πραγματοποίηση μεταπτυχιακών σπουδών, την πραγματοποίηση διδακτορικών σπουδών, τον επιστημονικό κλάδο, την εργασία κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών και το βαθμό πτυχίου. Πρόεκυψε ότι η απασχόληση των αποφοίτων επηρεάζεται σημαντικά από το φύλο ($p=.044$, $b=.569$), την ηλικία ($p=.006$, $b=1.403$), την πραγματοποίηση μεταπτυχιακών σπουδών ($p=.004$, $b=-.805$) και την πραγματοποίηση διδακτορικών σπουδών ($p=.002$, $b=-1.569$). Συγκεκριμένα, η πιθανότητα να είναι κάποιος απασχολούμενος κατά τη διάρκεια της έρευνας είναι 1,815 φορές

μεγαλύτερη στις γυναίκες σε σχέση με τους άνδρες, 4,066 φορές μεγαλύτερη στους απόφοιτους άνω των 30 ετών, 0,447 φορές μικρότερη σε απόφοιτους που έχουν συμμετάσχει σε πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών και 0,208 φορές μικρότερη σε απόφοιτους που έχουν συμμετάσχει σε πρόγραμμα διδακτορικών σπουδών.

Πίνακας 45

Σύνοψη λογιστικής παλινδρόμησης για την πρόβλεψη της απασχόλησης

Μεταβλητή	<i>B</i>	<i>SE</i>	Wald Statistic	<i>p</i>	Exp(<i>B</i>)
Φύλο	.596	.297	4.038	.044	1.815
Απόκτηση τέκνων	.154	.575	.072	.788	1.167
Ηλικία (άνω των 30 ετών)	1.403	.514	7.451	.006	4.066
Μεταπτυχιακές σπουδές	-.805	.277	8.474	.004	.447
Διδακτορικές σπουδές	-1.569	.511	9.432	.002	.208
Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες			.495	.781	
Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες	-.177	.307	.334	.563	.837
Επιστήμες Υγείας	-.365	.704	.268	.605	.694
Εργασία κατά τη διάρκεια των σπουδών	.568	.299	3.616	.057	1.764
Βαθμός πτυχίου Καλώς			2.675	.263	
Βαθμός πτυχίου Λίαν Καλώς	-.167	.319	.273	.601	.846
Βαθμός πτυχίου Άριστα	.867	.714	1.477	.224	2.381
Σταθερά	1.367	.439	9.673	.002	3.923

α. Μεταβλητές που εισήχθησαν στο Βήμα 1

Στη συνέχεια εξετάστηκε η απασχόληση των αποφοίτων σε σχέση με την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης, το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα, το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας, το ύψος του ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος, τα έτη σπουδών και την εργασία κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών. Πρόεκυψε ότι η απασχόληση των αποφοίτων επηρεάζεται σημαντικά από την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης ($p=.029$, $b=-1.076$) και την εργασία κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών ($p=.003$, $b=.857$). Ειδικότερα, η πιθανότητα να δηλώνει κάποιος απόφοιτος απασχολούμενος είναι 0,341 φορές μικρότερη σε απόφοιτους που ολοκλήρωσαν τις σπουδές μεταξύ των ετών 2011-2017 και 2,356 φορές μεγαλύτερη σε απόφοιτους με εργασιακή εμπειρία κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών.

Πίνακας 46*Σύνοψη λογιστικής παλινδρόμησης για την πρόβλεψη της απασχόλησης*

Μεταβλητή	B	SE	Wald		
			Statistic	p	Exp(B)
Οικονομική κρίση	-1.076	.492	4.779	.029	.341
Μορφωτικό επίπεδο πατέρα	-.524	.324	2.615	.106	.592
Μορφωτικό επίπεδο μητέρας	-.173	.318	.297	.586	.841
Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα	.106	.293	.130	.719	1.111
Έτη σπουδών	.288	.268	1.161	.281	1.334
Εργασία κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών	.857	.293	8.572	.003	2.356
Σταθερά	2.150	.542	15.756	.000	8.589

α. Μεταβλητές που εισήχθησαν στο Βήμα 1

5. Εργασιακή ικανοποίηση των αποφοίτων

Εξετάσθηκε η εργασιακή ικανοποίηση των απασχολούμενων αποφοίτων σε σχέση με το φύλο, τον επιστημονικό κλάδο, την ηλικία, την ανταπόκριση του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, την ικανοποίηση από τις προπτυχιακές σπουδές, τον τόπο διαμονής των γονέων και την ευχαρίστηση από το αντικείμενο των σπουδών. Προέκυψε ότι η εργασιακή ικανοποίηση των αποφοίτων επηρεάζεται σημαντικά από το φύλο ($p=.019$, $b=.824$) και τον επιστημονικό κλάδο ($p=.031$, $b=.790$). Ειδικότερα, η πιθανότητα να είναι κάποιος απόφοιτος ικανοποιημένος από την απασχόλησή του είναι 2,279 φορές μεγαλύτερη στις γυναίκες σε σχέση με τους άνδρες και 2,202 φορές μεγαλύτερη στους απόφοιτους Θετικών και Τεχνολογικών Επιστημών σε σχέση με τους απόφοιτους Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών.

Πίνακας 47*Σύνοψη λογιστικής παλινδρόμησης για την πρόβλεψη της εργασιακής ικανοποίησης*

Μεταβλητή	B	SE	Wald		
			Statistic	p	Exp(B)
Φύλο	.824	.350	5.542	.019	2.279
Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες			4.797	.091	
Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες	.790	.366	4.651	.031	2.202
Επιστήμες Υγείας	.705	1.120	.396	.529	2.023
Ηλικία (άνω των 30 ετών)	.314	.410	.586	.444	1.369
Ανταπόκριση του προπτυχιακού προγράμματος στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας	.260	.323	.649	.420	1.297

Ευχαρίστηση από τις προπτυχιακές σπουδές	.619	.361	2.932	.087	1.857
Τόπος διαμονής οικογένειας	-.030	.364	.007	.934	.970
Ευχαρίστηση από το αντικείμενο των σπουδών	-1.834	1.078	2.895	.089	.160
Σταθερά	1.984	1.115	3.168	.075	7.274

α. Μεταβλητές που εισήχθησαν στο Βήμα 1

6. Ύψος αποδοχών από την απασχόληση

Εξετάστηκε το ύψος των αποδοχών των αποφοίτων που απασχολούνται ως μισθωτοί ή συμβασιούχοι έργου σε σχέση με το φύλο, τον επιστημονικό κλάδο, την ηλικία, τον βαθμό πτυχίου, τη μορφή της εργασίας, την πραγματοποίηση μεταπτυχιακών σπουδών και την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης. Πρόεκυψε ότι το ύψος των αποδοχών επηρεάζεται από τον επιστημονικό κλάδο ($p=.010$, $b=.963$), την ηλικία ($p=.003$, $b= 1.889$), τη μορφή της εργασίας ($p=.000$, $b=4.990$) και την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης ($p=.000$, $b=-2.551$). Ειδικότερα, η πιθανότητα το ύψος των αποδοχών να είναι από 901€ και πάνω είναι 2,634 φορές μεγαλύτερη στους απόφοιτους Θετικών και Τεχνολογικών Επιστημών σε σχέση με τους απόφοιτους Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών, 6,610 φορές σε απόφοιτους ηλικίας άνω των 30 ετών, 146,907 φορές μεγαλύτερη σε απόφοιτους που απασχολούνται με πλήρης απασχόληση και 0,078 φορές μικρότερη σε απόφοιτους που ολοκλήρωσαν τις σπουδές μετά την έναρξη της οικονομικής κρίσης.

Πίνακας 48

Σύνοψη λογιστικής παλινδρόμησης για την πρόβλεψη του ύψους των αποδοχών των αποφοίτων

Μεταβλητή	B	SE	Wald Statistic	p	Exp(B)
Φύλο	-.578	.364	2.525	.112	.561
Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες			7.369	.025	
Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες	.963	.375	6.600	.010	2.621
Επιστήμες Υγείας	1.453	1.153	1.588	.208	4.278
Ηλικία (άνω των 30 ετών)	1.889	.644	8.602	.003	6.610
Βαθμός πτυχίου Καλώς			3.823	.148	
Βαθμός πτυχίου Λίαν Καλώς	.549	.390	1.980	.159	1.732
Βαθμός πτυχίου Άριστα	1.230	.654	3.534	.060	3.422
Μορφή απασχόλησης	4.990	1.048	22.661	.000	146.907
Πραγματοποίηση μεταπτυχιακών σπουδών	-.028	.321	.008	.930	.972
Οικονομική κρίση	-2.551	.665	14.723	.000	.078
Σταθερά	-2.893	1.123	6.634	.010	.055

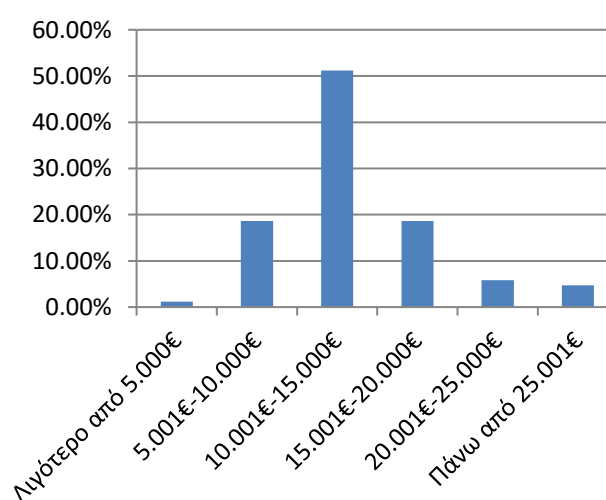
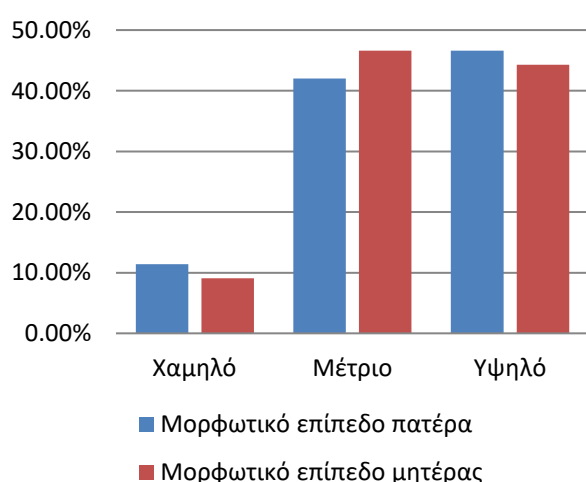
α. Μεταβλητές που εισήχθησαν στο Βήμα 1

3.5 Αποτελέσματα της έρευνας για το ΠΤΔΕ Ιωαννίνων

Οι απόφοιτοι των Παιδαγωγικών Τμημάτων Δημοτικής Εκπαίδευσης θεωρούνται από παλιά πολύτιμοι στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση, δημόσια ή ιδιωτική, και καταλαμβάνουν σημαντική θέση στην αγορά εργασίας (Κωνσταντίνου & Μίχος, 2010). Για το λόγο αυτό, η ενότητα αυτή είναι αφιερωμένη στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και γίνεται προσπάθεια διεξοδικής χαρτογράφησης της ακαδημαϊκής και εργασιακής διαδρομής των αποφοίτων του τμήματος.

3.5.1 Χαρακτηριστικά αποφοίτων ΠΤΔΕ

Το δείγμα του ΠΤΔΕ αποτέλεσαν 88 απόφοιτοι (80,7%: γυναίκα, 19,3%: άνδρας) ηλικίας 24 έως 47 ετών (μ.ό=27,77, τ.α=3.635), κυρίως άγαμοι (73,9%) και χωρίς τέκνα (88,6%). Προέρχονταν από επαρχιακή πόλη της Ελλάδος (εκτός Θεσσαλονίκης και Αθήνας) (83,9%) και οι 2 στους 10 απόφοιτους από τα Ιωάννινα. Συνεπώς, η γεωγραφική μετακίνηση στην πόλη των Ιωαννίνων αφορούσε στο 76,1% των αποφοίτων ΠΤΔΕ. Ανομοιομορφία καταγράφηκε στο μορφωτικό επίπεδο των γονέων (Γράφημα 74), οι 7 στους 10 απόφοιτους ανέφεραν ετήσιο οικογενειακό εισόδημα από 10.001€ έως 20.000€ (Γράφημα 75), ενώ η πλειοψηφία των γονέων (64%) αντιμετώπιζε τις οικονομικές υποχρεώσεις ούτε με δυσκολία ούτε με ευκολία.

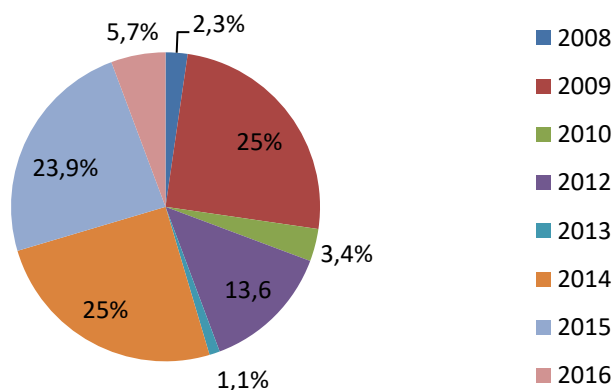

Γράφημα 74: Μορφωτικό επίπεδο γονέων αποφοίτων ΠΤΔΕ

Γράφημα 75: Ετήσιο εισόδημα γονέων αποφοίτων ΠΤΔΕ

3.5.2 Στοιχεία σπουδών αποφοίτων ΠΤΔΕ

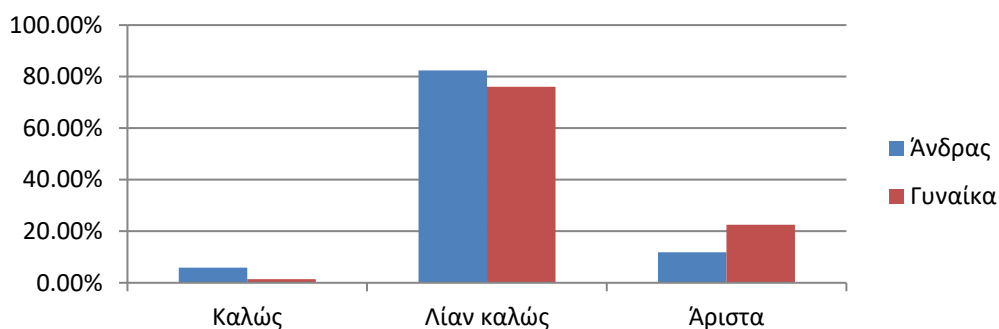
Οι μισοί απόφοιτοι ΠΤΔΕ εισήχθησαν στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων μεταξύ των ετών 2010-2011, ενώ η πλειοψηφία των αποφοίτων ολοκλήρωσε τις σπουδές μεταξύ των ετών 2013-2014 (Γράφημα 76). Αν και η έρευνα αφορά σε απόφοιτους των ετών 2008-2017, στο δείγμα των αποφοίτων ΠΤΔΕ της παρούσας έρευνας δε συμμετείχαν απόφοιτοι με έτος κτήσης πτυχίου το 2017.

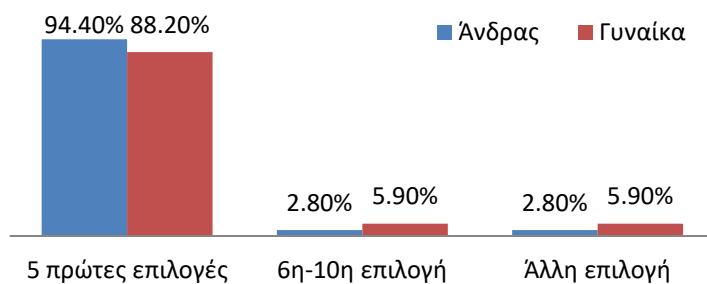
Γράφημα 76: Κατανομή αποφοίτων ΠΤΔΕ με βάση το έτος ολοκλήρωσης των σπουδών

Βαθμός πτυχίου και σειρά επιλογής του τμήματος φοίτησης

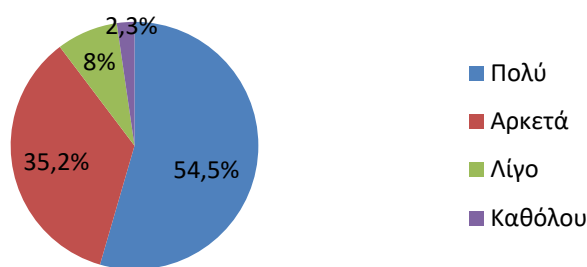
Ο μέσος βαθμός πτυχίου των αποφοίτων ΠΤΔΕ διαμορφώθηκε στο 7,93, με την πλειοψηφία να αποφοιτά με βαθμό πτυχίου «Λίαν Καλώς» (77,3%), ενώ ένα μεγάλο ποσοστό γυναικών άριστευσε (Γράφημα 77). Το 93,2% των αποφοίτων ΠΤΔΕ φοίτησε σε τμήμα των πέντε πρώτων επιλογών στο μηχανογραφικό δελτίο (93,2%) (Γράφημα 78) με αρκετό έως πολύ ενδιαφέρον για το αντικείμενο των σπουδών στην αρχή (Γράφημα 79), κυρίως οι γυναίκες (91,5% έναντι 82,4%).

Γράφημα 77: Βαθμός πτυχίου αποφοίτων ΠΤΔΕ ανά φύλο

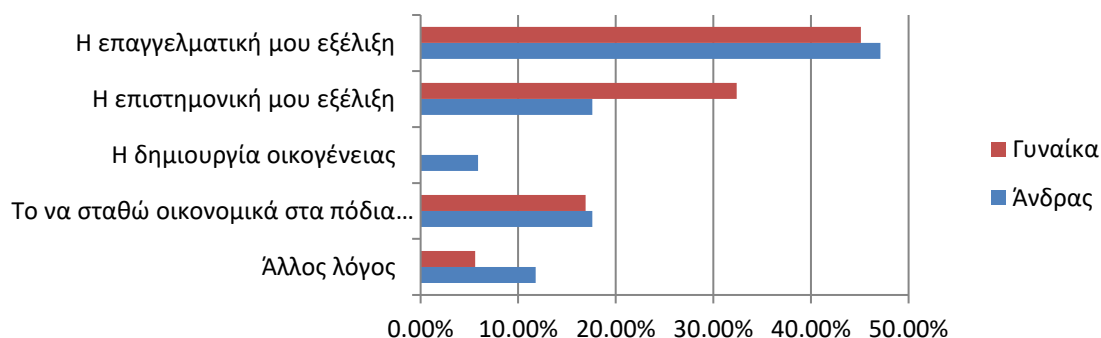
Γράφημα 78: Σειρά επιλογής τμήματος αποφοίτων ΠΤΔΕ ανά φύλο

Γράφημα 79: Ευχαρίστηση αποφοίτων ΠΤΔΕ από το αντικείμενο κατά την έναρξη των σπουδών

Προτεραιότητες των αποφοίτων ΠΤΔΕ μετά την ολοκλήρωση των σπουδών

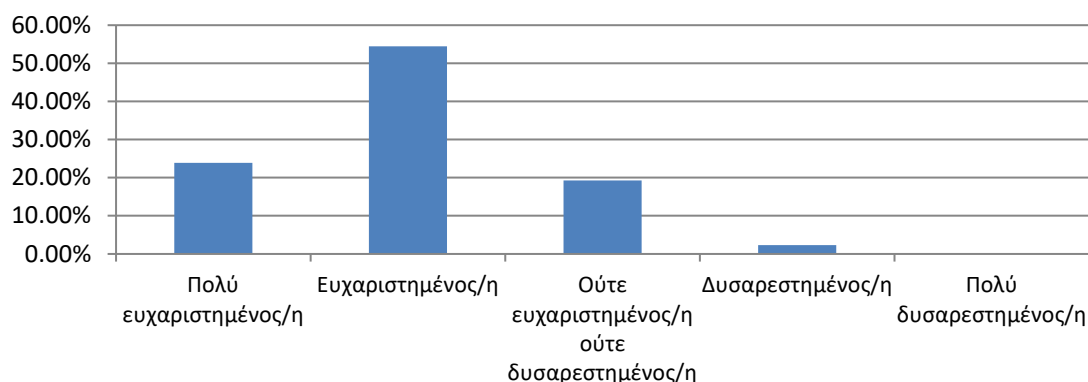
Η επαγγελματική εξέλιξη (45,5%) απασχόλησε τους απόφοιτους ΠΤΔΕ μετά την ολοκλήρωση των σπουδών, κυρίως τους άνδρες, ενώ η επιστημονική εξέλιξη κατέλαβε τη δεύτερη θέση (29,5%), κυρίως για τις γυναίκες, κατατάσσοντας τη δημιουργία οικογένειας και την οικονομική ανεξαρτησία στις τελευταίες θέσεις (Γράφημα 80).

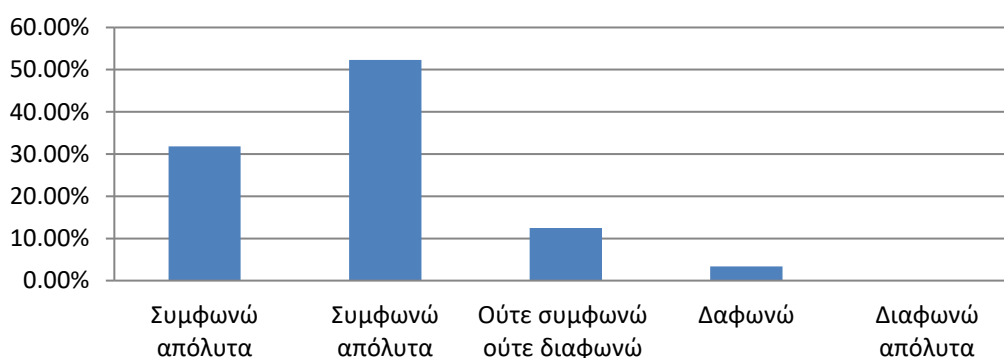
Γράφημα 80: Προτεραιότητες αποφοίτων ΠΤΔΕ μετά την ολοκλήρωση των βασικών σπουδών ανά φύλο

Συνολική ικανοποίηση αποφοίτων από τις προπτυχιακές σπουδές και σύσταση του τμήματος

Σε γενικές γραμμές, οι 3 στους 4 απόφοιτους ΠΤΔΕ δήλωσαν ικανοποίηση από τις προπτυχιακές σπουδές, με προβάδισμα των γυναικών (81,7% έναντι 64,7%) (Γράφημα 81). Ακόμη, σε υψηλά ποσοστά κινούνταν η ικανοποίηση από το αντικείμενο των σπουδών (86,3%) και το πρόγραμμα σπουδών, τους διδάσκοντες, τις λειτουργικές υποδομές και τη διοικητική στήριξη του τμήματος (93,2%). Συνεπώς, η πλειοψηφία των αποφοίτων θα πρότεινε το ΠΤΔΕ Ιωαννίνων σε κάποιον που θα εκδήλωνε ενδιαφέρον για το αντικείμενο σπουδών που διδάσκεται σε αυτό (84,1%) (Γράφημα 82).

Γράφημα 81: Βαθμός ευχαρίστησης αποφοίτων ΠΤΔΕ από τις προπτυχιακές σπουδές

Γράφημα 82: Προθυμία αποφοίτων για σύσταση του ΠΤΔΕ Ιωαννίνων

Αξιολόγηση της σύνδεσης του προγράμματος προπτυχιακών σπουδών ΠΤΔΕ με τον ακαδημαϊκό χώρο

Υψηλό ποσοστό αποφοίτων ΠΤΔΕ (64,8%) εξέφρασε τη συμφωνία του ότι η ποιότητα του προπτυχιακού προγράμματος τους ενθάρρυνε να συνεχίσουν την

ακαδημαϊκή πορεία (άνδρας: 58,8%, γυναίκα: 66,2%), οι μισοί σχεδόν απόφοιτοι δήλωσαν ότι το προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών τους βοήθησε να εξοικειωθούν με την ερευνητική μεθοδολογία (47,1%: άνδρας, 53,5%: γυναίκα) και να εμπλακούν στην έρευνα με αυτοπεποίθηση (52,9%: άνδρας, 52,1%: γυναίκα) (Πίνακας 49). Φάνηκε ότι περισσότεροι από τους μισούς απόφοιτους ΠΤΔΕ πήραν εφόδια για να συνεχίσουν τις ακαδημαϊκές σπουδές.

Πίνακας 49

Ποσοστό (%) συμφωνίας για σύνδεση του προπτυχιακού προγράμματος ΠΤΔΕ με τον ακαδημαϊκό χώρο ανά φύλο

	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ
Εξοικείωση με την ερευνητική μεθοδολογία			
Άνδρας	47,1	23,5	29,4
Γυναίκα	53,3	32,4	14,1
Παροχή εμπιστοσύνης για εμπλοκή στην έρευνα με αυτοπεποίθηση			
Άνδρας	52,9	11,8	35,3
Γυναίκα	52,1	32,4	15,5
Ενθάρρυνση για συνέχιση ακαδημαϊκής πορείας			
Άνδρας	58,8	23,5	17,6
Γυναίκα	66,2	18,3	15,5

Αξιολόγηση της σύνδεσης του προγράμματος προπτυχιακών σπουδών ΠΤΔΕ με την αγορά εργασίας

Εντυπωσίασε το ποσοστό ικανοποίησης των αποφοίτων από την παροχή θεωρητικών γνώσεων (71,6%) και απαραίτητων εφοδίων (50%) για την ομαλή μετάβαση από το Πανεπιστήμιο στην αγορά εργασίας, κυρίως των γυναικών. Το 61,4% των αποφοίτων θεώρησε τον εαυτό του αρκετά έως πολύ ικανό να ανταπεξέλθει στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας μετά το πέρας των σπουδών, κυρίως οι άνδρες, ενώ ένα σχετικά υψηλό ποσοστό αποφοίτων εκτίμησε ότι το προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών ανταποκρίνεται λίγο έως καθόλου στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Προέκυψε ανάγκη επανασχεδιασμού του προγράμματος σπουδών με βάση τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας, κυρίως για τον ανδρικό πληθυσμό (94,1% έναντι 81,7%) (Πίνακας 50). Ο βαθμός συμφωνίας των αποφοίτων ΠΤΔΕ με την πρόταση «Το ΠΠΣ, σάς παρείχε καθοδήγηση για τις δυνατότητες της

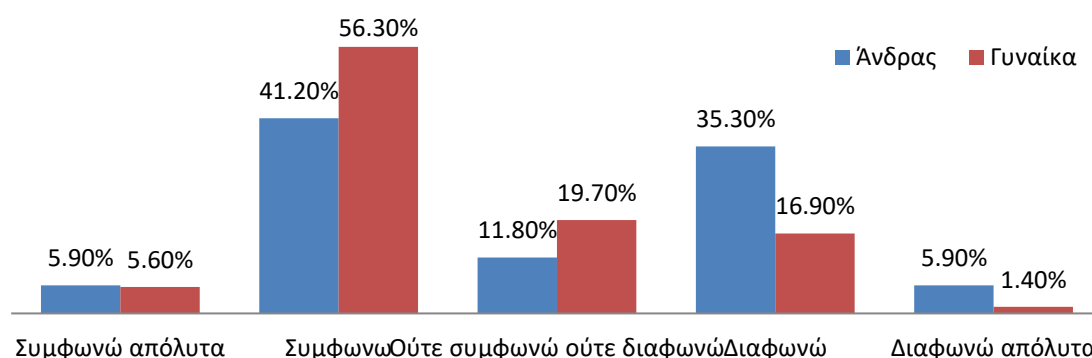

μετέπειτα επαγγελματικής σταδιοδρομίας» ανήλθε το 59,1%, με προβάδισμα των γυναικών 15 ποσοστιαίων μονάδων (Γράφημα 83).

Πίνακας 50

Ποσοστό (%) ευχαρίστησης αποφοίτων ΠΤΔΕ από τη σύνδεση του ΠΠΣ με την αγορά εργασίας (N=88)

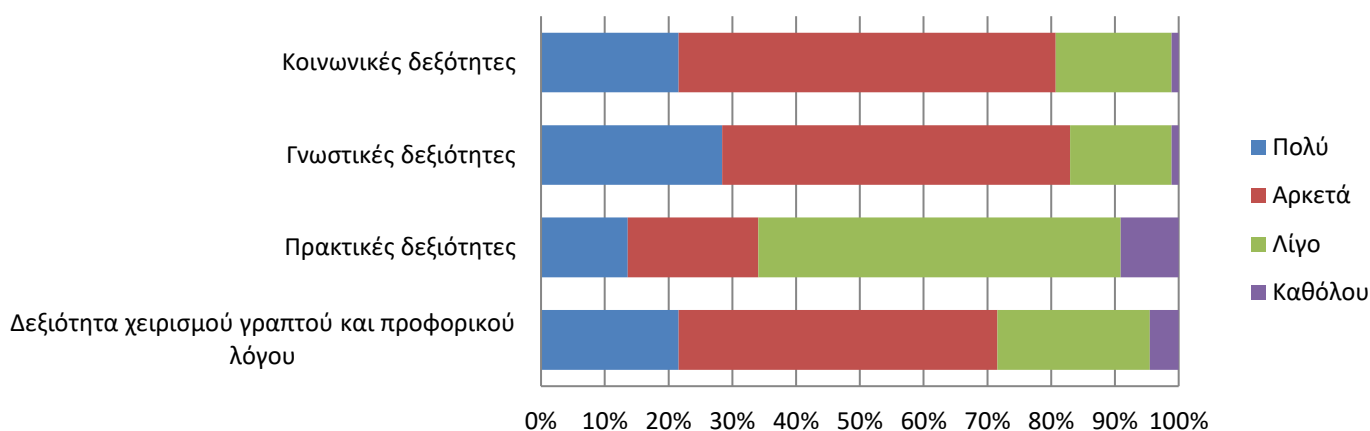
Μεταβλητές	Πολύ	Αρκετά	Λίγο	Καθόλου
Ευχαριστημένος/η από το επίπεδο της θεωρητικής προετοιμασίας που σου προσέφερε το Πανεπιστήμιο για την αγορά εργασίας	17	54,5	23,9	4,5
Βαθμός παροχής απαραίτητων εφοδίων για την ομαλή μετάβαση από το Πανεπιστήμιο στην αγορά εργασίας	12,5	37,5	47,7	2,3
Ικανός/η να ανταποκριθείτε στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας μετά το πέρας των σπουδών	15,9	45,5	36,4	2,3
Βαθμός ανταπόκρισης του ΠΠΣ στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας	13,6	40,9	43,2	2,3
Βαθμός απαραίτητου επανασχεδιασμού του ΠΠΣ με βάση τις ανάγκες της αγοράς εργασίας	40,9	43,2	14,8	1,1

Γράφημα 83: Συμφωνία αποφοίτων ΠΤΔΕ για παροχή ενημέρωσης για την μετέπειτα επαγγελματική σταδιοδρομία

Η παρούσα έρευνα έδειξε ότι σε ποσοστό πάνω από 70% το προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών βοήθησε τους απόφοιτους ΠΤΔΕ να αποκτήσουν απαραίτητες για την εύρεση εργασίας κοινωνικές δεξιότητες, γνωστικές δεξιότητες, αλλά και δεξιότητες χειρισμού γραπτού και προφορικού λόγου. Ωστόσο, δεν αποδείχθηκε ενθαρρυντικό το ποσοστό για την απόκτηση πρακτικών δεξιοτήτων (34,1%), καθώς οι περισσότεροι απόφοιτοι συνδύασαν τις πρακτικές δεξιότητες με την ελλιπή, και όχι καλά οργανωμένη, πρακτική άσκηση του τμήματος (Γράφημα 84). Οι γυναίκες κατείχαν υψηλότερα ποσοστά στις γνωστικές δεξιότητες και τη δεξιότητα χειρισμού

γραφτού και προφορικού λόγου, εν αντιθέσει των ανδρών που κατείχαν υψηλότερα ποσοστά στις κοινωνικές και πρακτικές δεξιότητες.

Γράφημα 84: Απόκτηση απαραίτητων δεξιοτήτων για την αγορά εργασίας από τους απόφοιτους ΠΤΔΕ

Ο ρόλος της κοινωνικής προέλευσης και της προσωπικότητας στον επαγγελματικό χώρο

Οι απόφοιτοι ΠΤΔΕ συμφώνησαν σε υψηλό βαθμό με την πρόταση «Μερικές φορές η προσωπικότητα μετράει περισσότερο από ένα πτυχίο στην εύρεση εργασίας» (75%) και οι μισοί απόφοιτοι ΠΤΔΕ με την πρόταση «Η κοινωνική προέλευση παίζει σημαντικό ρόλο στην επαγγελματική αποκατάσταση» (46,6%).

3.5.3 Ακαδημαϊκές διαδρομές αποφοίτων ΠΤΔΕ

3.5.3.1 Συμμετοχή σε μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές

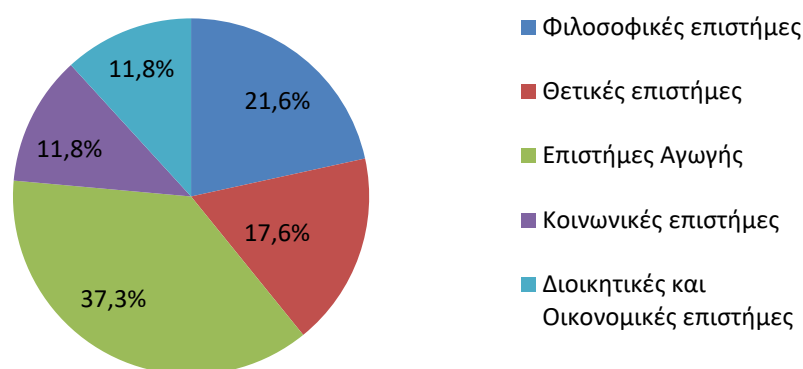
Σχεδόν, οι 6 στους 10 απόφοιτους ΠΤΔΕ συνέχισαν σε μεταπτυχιακές σπουδές (για 29,5% ολοκληρώθηκαν, για το 28,4% βρίσκονταν σε εξέλιξη) και μόλις το 3,4% σε διδακτορικές σπουδές (σε εξέλιξη κατά τη διάρκεια της έρευνας). Διαφορά μεταξύ των δύο φύλων παρατηρήθηκε μόνο στις μεταπτυχιακές σπουδές, με προβάδισμα των γυναικών (60,6% έναντι 47,1%), ενώ κατά κύριο λόγο οι πτυχιούχοι ΠΤΔΕ θέλησαν να ειδικευτούν σε αντικείμενο αντίστοιχο των σπουδών προπτυχιακών. Η συντριπτική πλειοψηφία των αποφοίτων προτίμησε πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών πλήρους φοίτησης (94,1%), δια ζώσης (62,7%), και με δίδακτρα (62,7%), ενώ κανείς υποψήφιος διδάκτορας δεν φοίτησε σε πρόγραμμα με δίδακτρα (Πίνακας 51). Να σημειωθεί οι υποψήφιοι διδάκτορες του ΠΤΔΕ έχουν ήδη ολοκληρώσει ένα πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών.

Πίνακας 51

Ποσοστά (%) ακαδημαϊκής διαδρομής αποφοίτων ΠΤΔΕ (N=51)

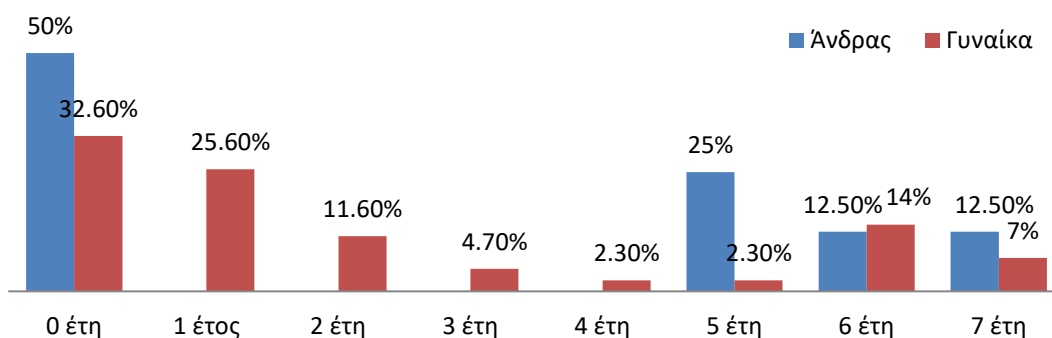
Μεταβλητή	%
Συμμετοχή σε μεταπτυχιακές σπουδές	58
Στο Εξωτερικό	21,6
Στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων	42,5
Συνάφεια με προπτυχιακές σπουδές	92,2
Χωρίς δίδακτρα	37,3
Συμμετοχή σε διδακτορικές σπουδές	3,4
Στο Εξωτερικό	100
Συνάφεια με προπτυχιακές σπουδές	100
Χωρίς δίδακτρα	100

Σύμφωνα με το Γράφημα 85, το αντικείμενο των μεταπτυχιακών σπουδών για την πλειοψηφία των αποφοίτων ΠΤΔΕ αφορούσε στις Επιστήμες Αγωγής, στις Φιλοσοφικές Επιστήμες και στις Θετικές Επιστήμες. Να σημειωθεί ότι ο 1 στους 3 απόφοιτους ΠΤΔΕ με μεταπτυχιακό στις Επιστήμες Αγωγής, εξειδικεύτηκε στην Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση (31,4%).

Γράφημα 85: Επιστημονικός κλάδος αντικειμένου μεταπτυχιακών σπουδών αποφοίτων ΠΤΔΕ

Λίγοι παραπάνω από τους μισούς απόφοιτους (56,9%) προχώρησαν σε μεταπτυχιακές σπουδές έως ένα χρόνο μετά την ολοκλήρωση των βασικών σπουδών και το 27,4% από 5 χρόνια και πάνω. Οι πλειοψηφία των ανδρών προχώρησε αμέσως μετά την αποφοίτηση ή μετά τον τέταρτο χρόνο, ενώ το εύρος των γυναικών φαίνεται μεγαλύτερο, με την πλειοψηφία να εντοπίζεται μέσα στον πρώτο χρόνο (Γράφημα 86).

Γράφημα 86: Χρονική απόσταση μεταξύ αποφοίτησης και εισαγωγής σε πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών ανά φύλο

Το υψηλότερο ποσοστό των αποφοίτων ΠΤΔΕ επέλεξε ελληνικό πανεπιστήμιο για μεταπτυχιακές σπουδές (78,4%), με το 42,5% αυτών να επιλέγει το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων ύστερα από ενημέρωση από προκηρύξεις (68,8%) και από καθηγητές του τμήματος (31,3%). Κανείς απόφοιτος ΠΤΔΕ δεν ανέφερε τη Γραμματεία και το Γραφείο Διασύνδεσης του τμήματος ως πηγή ενημέρωσης και ούτε επέλεξε ελληνικό πανεπιστήμιο για διδακτορικές σπουδές. Οι κυριότεροι λόγοι επιλογής πανεπιστημίου εξωτερικού κωδικοποιήθηκαν και παρουσιάζονται στον Πίνακα 52 και τον Πίνακα 53. Επίσης, ο 1 στους 2 αποφοίτους συνέχισε σε μεταπτυχιακές σπουδές και 1 στους 3 σε διδακτορικές σπουδές σε πρόγραμμα που δεν διεξήχθη στον τόπο διαμονής τους.

Πίνακας 52

Κατανομή (%) λόγων επιλογής πανεπιστημίου εξωτερικού

	Μεταπτυχιακές σπουδές (N=11)	Διδακτορικές σπουδές (N=3)
Καλύτερο εκπαιδευτικό σύστημα	9,1	
Δεν υπήρχε αντίστοιχο αντικείμενο στην Ελλάδα	9,1	
Επιθυμία καριέρας στο Εξωτερικό		33,3
Γνωριμία άλλων χωρών-άλλης ακαδημαϊκής κουλτούρας		
Άλλος λόγος	81,8	66,7

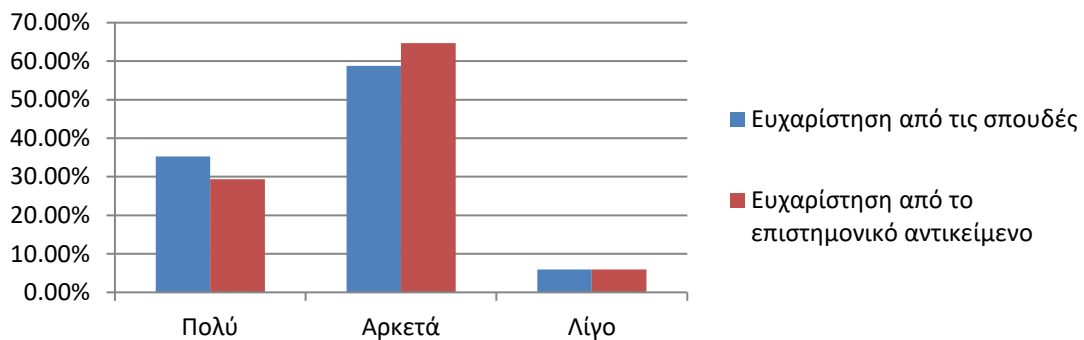
Πίνακας 53

Κατανομή (%) άλλων λόγων επιλογής πανεπιστημίου εξωτερικού

	Ποσοστό (%)
Μεταπτυχιακές σπουδές	
Αποτυχία εισαγωγής σε Ελληνικό Πανεπιστήμιο	11,1
Ευκολία εισαγωγής	
Ευκολία λόγω εξ αποστάσεως	55,6

Χαρακτηριστικά Πανεπιστημίων Εξωτερικού	
Καλύτερη ενασχόληση και εμπάθунση στο αντικείμενο	22,2
Οικονομικοί λόγοι - υποτροφία	11,1
Διδακτορικές σπουδές	
Καλύτερη ενασχόληση και εμπάθунση με το αντικείμενο	100

Υψηλά ποσοστά καταγράφηκαν στην ευχαρίστηση από τις μεταπτυχιακές σπουδές στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και το επιστημονικό αντικείμενο των σπουδών (94,1% και στις δύο περιπτώσεις) (Γράφημα 87), ενώ η σύσταση του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων για τα μεταπτυχιακά προγράμματα άγγιξε το 94,1%. Υψηλό ποσοστό αποφοίτων δήλωσαν εργαζόμενοι (82,4%) παράλληλα με τις μεταπτυχιακές σπουδές στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων (75%: άνδρας, 84,6%: γυναίκα), κυρίως με πλήρη (50%) και συνεχόμενη (57,1%) απασχόληση, ενώ οι 7 στους 10 απόφοιτους ΠΤΔΕ εντόπισαν συνάφεια μεταξύ αντικειμένου απασχόλησης και μεταπτυχιακών προγραμμάτων σπουδών.

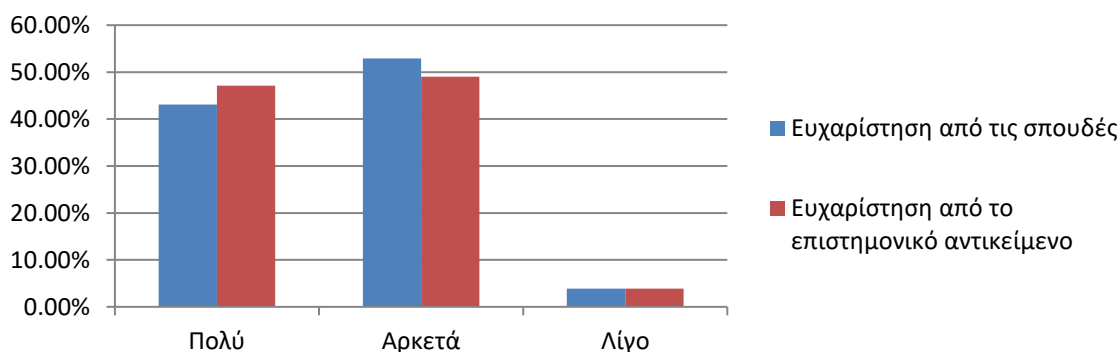
Γράφημα 87: Ευχαρίστηση αποφοίτων ΠΤΔΕ από τις μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές στο ΠΙ και το επιστημονικό τους αντικείμενο

3.5.3.2 Αποτίμηση των μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών στο σύνολο όλων των αποφοίτων ΠΤΔΕ που προχώρησαν ακαδημαϊκά

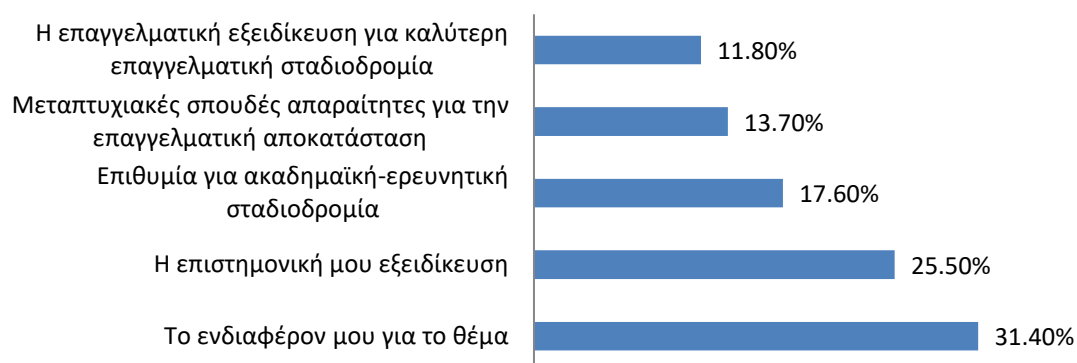
Ικανοποίηση από τις μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές

Από το σύνολο των 51 αποφοίτων ΠΤΔΕ που συνέχισαν ακαδημαϊκά, το 96,1% εξέφρασε ικανοποίηση τόσο για τις σπουδές όσο και για το επιστημονικό αντικείμενο των σπουδών (Γράφημα 88), με τους άνδρες να δείχνουν περισσότερο ικανοποιημένοι. Σύμφωνα με το Γράφημα 89, το ισχυρότερο κίνητρο αποτέλεσε το ενδιαφέρον για τη θεματική περιοχή των σπουδών (31,4%) ανεξαρτήτως φύλου, και σε μικρότερο βαθμό η επιστημονική εξειδίκευση (25,5%). Ο επιστημονικός χώρος άσκησε περισσότερη έλξη στους απόφοιτους σε σχέση με τον επαγγελματικό χώρο

(43,1% έναντι 25,5%) και για αυτό αποφάσισαν να επενδύσουν σε αυτόν. Κανείς άνδρας απόφοιτος δε ανέφερε την επαγγελματική αποκατάσταση ή εξειδίκευση σαν κίνητρο για περαιτέρω ακαδημαϊκές σπουδές.

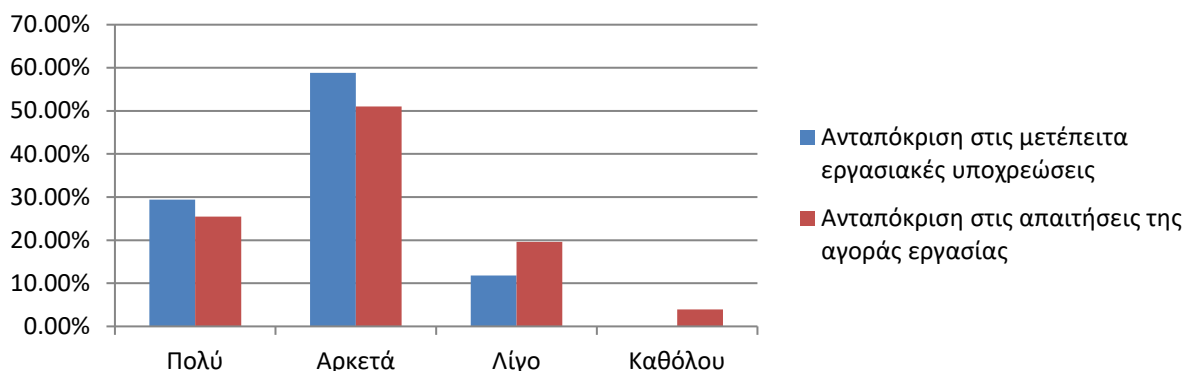
Γράφημα 88: Ευχαρίστηση αποφοίτων ΠΤΔΕ από τις μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές και το επιστημονικό τους αντικείμενο

Γράφημα 89: Κίνητρα αποφοίτων ΠΤΔΕ για πραγματοποίηση μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών

Σύνδεση μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών με την αγορά εργασίας

Οι απόφοιτοι επέλεξαν συνειδητά το επιστημονικό αντικείμενο των μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών, καθώς θεώρησαν ότι οι σπουδές θα ανταποκρίνονται σε μεγάλο βαθμό στις μετέπειτα εργασιακές υποχρεώσεις (82,2%) και στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας (76,5%) (Γράφημα 90), αν και το αρχικό κίνητρο πραγματοποίησης των μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών τοποθετείται στον επιστημονικό χώρο.

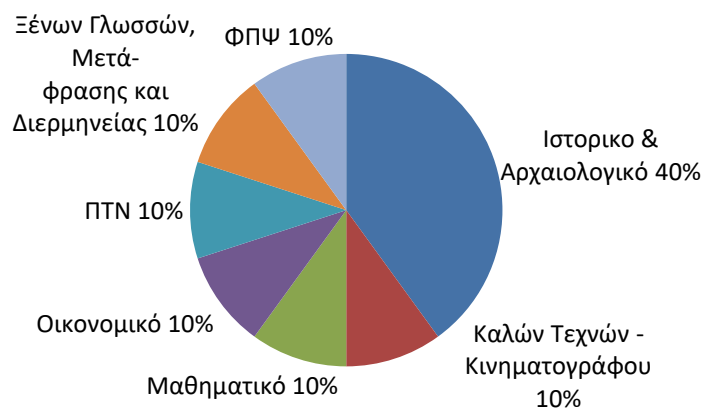

Γράφημα 90: Ανταπόκριση των μεταπτυχιακών και διδακτικών σπουδών αποφοίτων ΠΤΔΕ α) στις μετέπειτα εργασιακές υποχρεώσεις β) στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας

Ένα ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό αποφοίτων εργάζονταν κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών (84,3%), κυρίως οι άνδρες, συνεχόμενα (76,7%) και με πλήρες ωράρια (69,8%), σε αντικείμενο συναφές με το αντικείμενο των σπουδών (83,7%), χωρίς σημαντικές διαφορές μεταξύ των δύο φύλων.

Συμμετοχή σε δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών

Αν και η συμμετοχή σε δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών θεωρήθηκε εναλλακτική επιλογή συνέχισης της ακαδημαϊκής πορείας για τους πτυχιούχους ΠΤΔΕ (88,6%), ένα μικρό ποσοστό αποφοίτων (12%) παρακολούθησε δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών, χωρίς διαφορές στην κατανομή του φύλου. Τα δημοφιλέστερα τμήματα διεξαγωγής του δεύτερου προγράμματος προπτυχιακών σπουδών παρουσιάζονται στο Γράφημα 91. Εντυπωσίασε το 70% των αποφοίτων ΠΤΔΕ που φοίτησε σε τμήμα που βρισκόταν στις πέντε πρώτες προτιμήσεις στο μηχανογραφικό δελτίο για το πρώτο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών. Ομολογουμένως, εξακολουθούσε να προσελκύει το ενδιαφέρον, κυρίως των ανδρών (100%, έναντι 62,5% των γυναικών). Επίσης, οι 7 στους 10 απόφοιτους ΠΤΔΕ επέλεξαν τόσο το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων όσο και τμήμα που βρισκόταν στον τόπο διαμονής, κυρίως για οικονομικούς λόγους (50%).

Γράφημα 91: Τμήμα δεύτερου προγράμματος προπτυχιακών σπουδών αποφοίτων ΠΤΔΕ

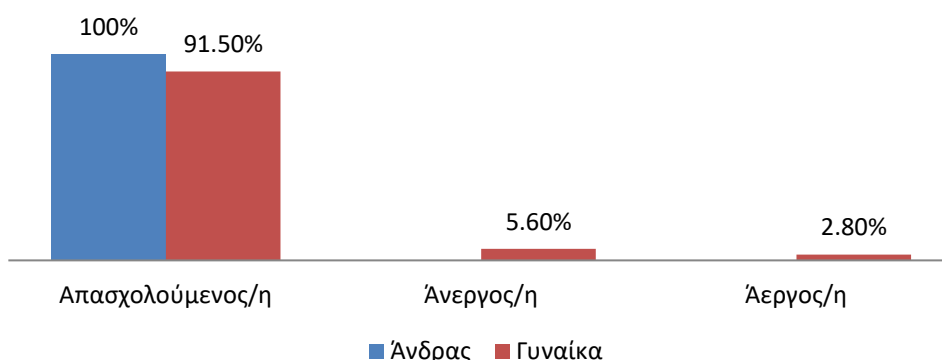
Ισχυρότερο κίνητρο για εισαγωγή σε δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών αποτέλεσε το ενδιαφέρον για το αντικείμενο της σχολής (70%) από το οποίο οι απόφοιτοι ΠΤΔΕ έμειναν ευχαριστημένοι σε ποσοστό 60%. Οι 6 στους 10 απόφοιτους στράφηκαν σε εντελώς διαφορετικό αντικείμενο, κυρίως οι γυναίκες (62,5% έναντι 50%), καθώς δεν εντόπισαν συνάφεια μεταξύ των δύο προπτυχιακών προγραμμάτων. Εργαζόμενοι φοιτητές δήλωσαν το 80% των αποφοίτων, με συνεχόμενη (87,5%) και πλήρης απασχόληση (75%). Ωστόσο, το 62,5% αυτών ετεροαπασχολούνταν.

Σημαντικό είναι να σημειωθεί ότι οι 5 από τους 88 απόφοιτους ΠΤΔΕ έχουν ήδη πραγματοποιήσει άλλο ένα πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών και αυτό για το οποίο μίλησαν στην συνέντευξη αφορούσε στο δεύτερο πρόγραμμα. Για το λόγο αυτό, αποκλείστηκαν σε αυτήν την υποενότητα. Επιπροσθέτως, 4 από τους απόφοιτους που προχώρησαν σε δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών, έχουν πραγματοποιήσει μεταπτυχιακές σπουδές.

3.5.4 Εργασιακές διαδρομές αποφοίτων ΠΤΔΕ

Οι πλειοψηφία των αποφοίτων ΠΤΔΕ δήλωσαν απασχολούμενοι κατά τη διεξαγωγή της έρευνας (93,2%), με τα ποσοστά των άνεργων και των άεργων αποφοίτων ΠΤΔΕ να είναι εξαιρετικά χαμηλά (4,5% και 2,3% αντίστοιχα) και να εντοπίζονται μόνο στις γυναίκες (Γράφημα 92). Στην ηλικιακή ομάδα έως 26 ετών καταγράφηκε η πλειοψηφία των απασχολούμενων αποφοίτων ΠΤΔΕ, οι άνεργοι μοιράστηκαν εξίσου στις ηλικιακές ομάδες έως 26 ετών και 26 έως 30 ετών, ενώ άεργοι καταγράφηκαν μόνο στους απόφοιτους έως 26 ετών.

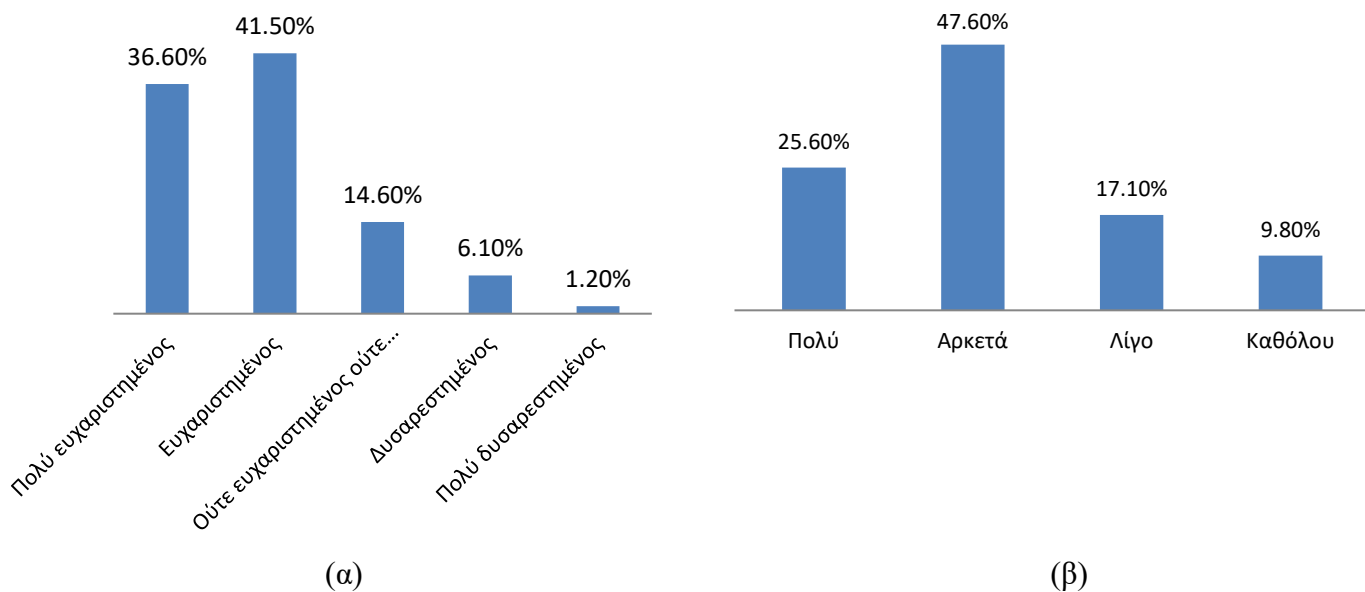

Γράφημα 92: Εργασιακή κατάσταση αποφοίτων ΠΤΔΕ ανά φύλο

Στο σύνολο των άνεργων απόφοιτων ΠΤΔΕ, το 50% διαθέτει τόσο εμπειρία απασχόλησης όσο και εμπειρία σημαντικής απασχόλησης. Το ποσοστό των άεργων απόφοιτων ΠΤΔΕ με εμπειρία απασχόλησης ήταν 50%, χωρίς εμπειρία σημαντικής απασχόλησης. Στο σύνολο των απασχολούμενων αποφοίτων ΠΤΔΕ, το 98,8% είχε ήδη εμπειρία σημαντικής απασχόλησης, ενώ για το 97,5%, η σημερινή απασχόληση ήταν σημαντική, και μάλιστα η πρώτη σημαντική για το 92,4% αυτών.

Ικανοποίηση από την απασχόληση

Σύμφωνα με το Γράφημα 93, υψηλό ποσοστό αποφοίτων ΠΤΔΕ δήλωσαν ευχαριστημένοι από την σημερινή απασχόληση (58,8%: άνδρας, 83,1%: γυναίκα) και από τις συνθήκες στον εργασιακό χώρο (64,7%: άνδρας, 75,4%: γυναίκα). Οι αυτοαπασχολούμενοι απόφοιτοι ΠΤΔΕ δήλωσαν περισσότερο ευχαριστημένοι και στις δύο περιπτώσεις (94,1% και 94,1% αντίστοιχα), στο δημόσιο τομέα η ευχαρίστηση αφορούσε περισσότερο στην απασχόληση (76,9% έναντι 64,1%) και στον ιδιωτικό τομέα αφορούσε σε μεγαλύτερο ποσοστό στις συνθήκες του εργασιακού χώρου (73,1% έναντι 69,2%).

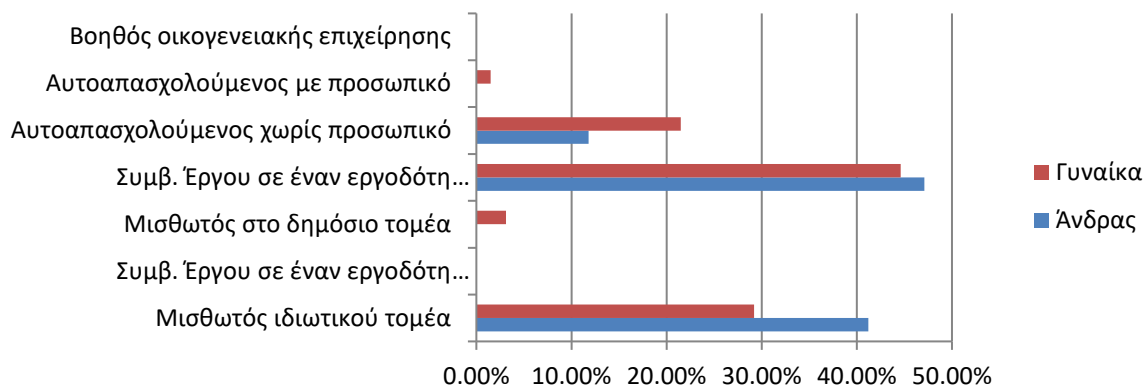
Γράφημα 93: Ευχαρίστηση αποφοίτων ΠΤΔΕ α) από τη σημερινή απασχόληση β) από τις συνθήκες εργασίας

Οι 3 στους 4 άνεργους απόφοιτους ΠΤΔΕ έμειναν εκτός εργασίας για περισσότερο από 2 χρόνια και ο 1 στους 4 απόφοιτους ΠΤΔΕ από 6 έως 12 μήνες, με κύριες αιτίες την έλλειψη θέσεων για την ειδικότητα (50%) και τον «άλλο λόγο», όπως η οικονομική κρίση και η αναμονή πρόσληψης. Ο λόγος της ανεργίας των αποφοίτων ΠΤΔΕ μοιράστηκε μεταξύ των μεταπτυχιακών-διδασκτορικών σπουδών και της έλλειψης χρόνου.

Χαρακτηριστικά απασχόλησης αποφοίτων ΠΤΔΕ

Σύνολο των αποφοίτων

Το 45,1% των απασχολούμενων αποφοίτων ΠΤΔΕ απασχολούνται με σύμβαση έργου δημοσίου τομέα (και για τα δύο φύλα), το 31,7% ως μισθωτοί ιδιωτικού τομέα, κυρίως οι άνδρες, και το 19,5% ως αυτοαπασχολούμενοι χωρίς προσωπικό, κυρίως οι γυναίκες. Τα χαμηλότερα ποσοστά απασχόλησης εντοπίστηκαν στους μισθωτούς δημοσίου τομέα και τους εργοδότες, που αφορούν αποκλειστικά το γυναικείο πληθυσμό (Γράφημα 94).

Γράφημα 94: Θέση σημερινής απασχόλησης αποφοίτων ΠΤΔΕ

Ο Πίνακας 54 φανέρωσε ότι η πλειοψηφία των αποφοίτων ΠΤΔΕ (79,3%) των ετών 2008-2017 απασχολούνταν κατά βάση στην εκπαίδευση, χωρίς σημαντική διαφορά ανάμεσα στα δύο φύλα. Το υπόλοιπο 20,7% των αποφοίτων ΠΤΔΕ απασχολούνταν σε διάφορους τομείς, όπως την παροχή υπηρεσιών, την εστίαση, τις πωλήσεις, ως γραμματειακή υποστήριξη, ως σύμβουλοι ψυχικής υγείας, ως ιδιοκτήτες επιχειρήσεων και ως ερευνητές σε πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα (Πίνακας 52).

Πίνακας 54

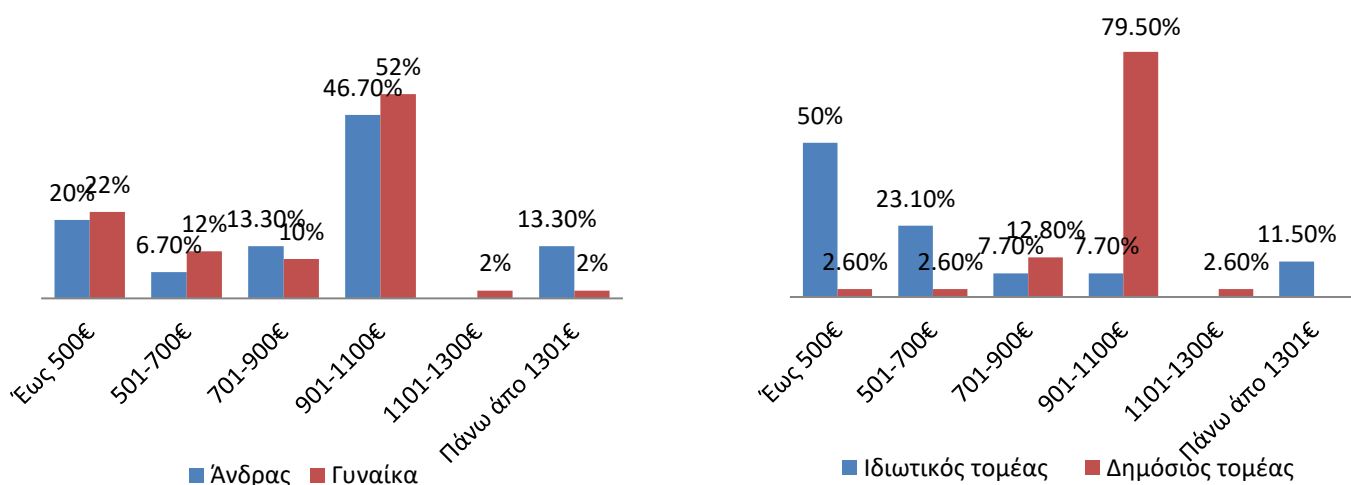
Κατανομή (%) αποφοίτων ΠΤΔΕ με βάση το επάγγελμα σημερινής απασχόλησης (N=82)

	Άνδρας	Γυναίκα	Σύνολο
Εκπαιδευτικοί Α΄ Βάθμιας	47,1	44,6	45,1
Εκπαιδευτικοί Β΄ Βάθμιας			
Εκπ/κο προσωπικό ιδιωτικών εκπ/ριων και φροντ/ριων	17,6	18,5	18,3
Εκπαιδευτικοί αυτοαπασχολούμενοι με παράδοση ιδιαιτέρων μαθημάτων	11,8	16,9	15,9
Απασχολούμενοι στο χώρο των θετικών επιστημών			
Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών, την εστίαση και τις πωλήσεις	17,6	4,6	7,3
Ένοπλες δυνάμεις-σώματα ασφαλείας			
Ασκούντες οικονομικά-διοικητικά επαγγέλματα			
Προσωπικό γραμματειακής-διοικητικής υποστήριξης		1,5	1,2
Απασχολούμενοι στο χώρο των επιστημών υγείας			
Ερευνητές σε πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα	5,9	3,1	3,7
Σύμβουλοι ψυχικής υγείας		1,5	1,2
Τεχνικό προσωπικό			
Αυτοαπασχολούμενοι-ιδιοκτήτες επιχειρήσεων		6,2	4,9
Άλλο		3,1	2,4

Απόφοιτοι ΠΤΔΕ ως μισθωτοί και συμβασιούχοι έργου σε έναν εργοδότη

Οι μισθωτοί και οι συμβασιούχοι σε έναν εργοδότη απασχολούνταν με πλήρης απασχόληση (89,2%) και οι 6 στους 10 απασχολούμενους μισθωτούς και συμβασιούχους έργου ιδιωτικού τομέα (65,4%) απασχολήθηκαν σε μικρές επιχειρήσεις με μέγιστο αριθμό προσωπικού τα 9 άτομα. Ο γυναικείος πληθυσμός απασχολήθηκε κατά βάση σε μικρότερες επιχειρήσεις συγκριτικά με τους άνδρες.

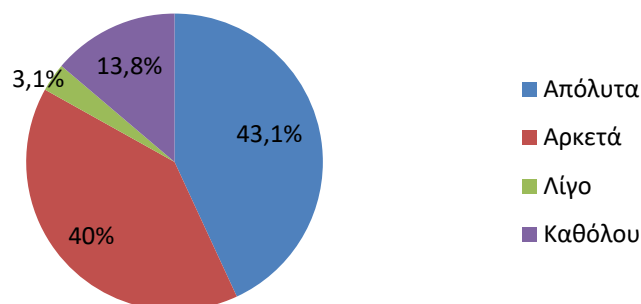
Για το μεγαλύτερο ποσοστό αποφοίτων ΠΤΔΕ, οι μηνιαίες απολαβές κυμάνθηκαν από 901€ έως 1100€ (50,8%), για το 43,1% ανήλθαν στα 900€, ενώ τα χαμηλότερα ποσοστά καταγράφηκαν στις καθαρές μηνιαίες αποδοχές άνω των 1101€. Χαμηλόμισθες χαρακτηρίστηκαν οι γυναίκες, με το 34% αυτών να λαμβάνει μισθό που δεν ξεπερνά τα 700€, σε αντίθεση με τους άνδρες, όπου που το 13,3% είχε απολαβές άνω των 1301€ (υψηλόμισθοι). Ο δημόσιος τομέας παρείχε υψηλότερες αμοιβές στους απασχολούμενους απόφοιτους ΠΤΔΕ συγκριτικά με τον ιδιωτικό τομέα (Γράφημα 95).

Γράφημα 95: Καθαρές μηνιαίες απολαβές αποφοίτων ΠΤΔΕ ανά φύλο και θέση απασχόλησης

Ο κίνδυνος απώλειας εργασίας στους απασχολούμενους απόφοιτους ΠΤΔΕ (συμβασιούχοι έργου και μισθωτοί) σημείωσε χαμηλό ποσοστό (36,9%), ενώ οι 4 στους 10 απόφοιτοι ΠΤΔΕ εντόπισαν θετικές προοπτικές επαγγελματικής εξέλιξης στην παρούσα εργασία τους, με προβάδισμα των ανδρών (60% έναντι 38%). Μόλις το 16,9% των αποφοίτων ΠΤΔΕ (μισθωτοί, συμβασιούχοι έργου, βοηθοί οικογενειακής επιχείρησης) ετεροαπασχολούνταν (Γράφημα 96), κυρίως άνδρες

(44,8% έναντι 37%), ενώ δεν καταγράφηκε έντονος διαχωρισμός των επαγγελματιών και των θέσεων εργασίας σε ανδρικές και γυναικείες.

Γράφημα 96: Αντιστοιχία σπουδών αποφοίτων ΠΤΔΕ με τη σημερινή απασχόληση

Αυτοαπασχολούμενοι απόφοιτοι ΠΤΔΕ (με ή χωρίς προσωπικό)

Από το 20,7% των αυτοαπασχολούμενων αποφοίτων ΠΤΔΕ (11,8%: άνδρας, 88,2%: γυναίκα), η πλειοψηφία (94,1%) εργάζονταν χωρίς προσωπικό, ενώ το 76,5% ανέφερε ότι η επιχείρηση είχε θετικές προοπτικές στο άμεσο μέλλον, με τις γυναίκες να είναι πιο αισιόδοξες σε σχέση με τους άνδρες (80% έναντι 50%).

Διαδικασία μετάβασης

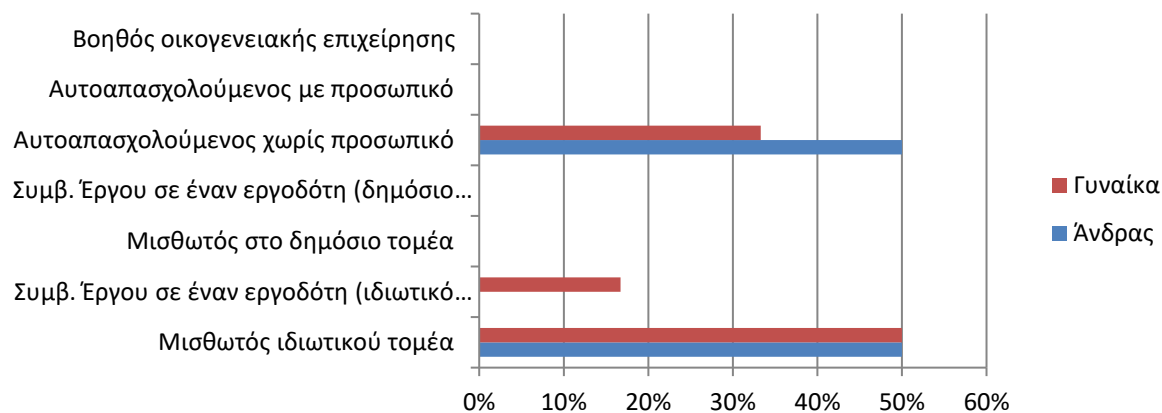
Εργαζόμενοι κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών δήλωσαν το 34,1% των αποφοίτων ΠΤΔΕ (άνδρας: 47,1%, γυναίκα: 31%) κατά βάση περιστασιακά (70%). Η πλειοψηφία των απασχολούμενων αποφοίτων ΠΤΔΕ είχαν αποκτήσει μία εμπειρία απασχόλησης (43,9%), αυτή της σημερινής απασχόλησης, των άνεργων αποφοίτων ΠΤΔΕ τρεις εμπειρίες απασχόλησης (50%) και των άεργων αποφοίτων ΠΤΔΕ συνολικά μία εμπειρία απασχόλησης (100%). Τα χαμηλά ποσοστά κινητικότητας στους απασχολούμενους απόφοιτους ΠΤΔΕ συνδέονται και με τα χαμηλά ποσοστά εμπειρίας ανεργίας, καθώς το 41,5% των απασχολούμενων δεν είχε βιώσει κανένα επεισόδιο ανεργίας, ενώ το 19,5% μόνο ένα.

Καταγράφηκε σημαντική γεωγραφική κινητικότητα των αποφοίτων ΠΤΔΕ με σκοπό την απασχόληση, καθώς το 50% των απασχολούμενων αποφοίτων ΠΤΔΕ απασχολούνταν σε διαφορετικό τόπο από αυτόν της οικογενειακής κατοικίας, με προβάδισμα των γυναικών (55,4% έναντι 29,4%), ενώ η χιλιομετρική απόσταση

άγγιξε τα 101 έως 500 χιλιόμετρα (64,4%). Οι 8 στους 10 απόφοιτους ΠΤΔΕ δεν εργαζόνταν στον τόπο διεξαγωγής των προπτυχιακών σπουδών (Ιωάννινα). Στο σύνολο των άνεργων αποφοίτων ΠΤΔΕ, ένα σημαντικό ποσοστό (75%) είχε συμμετάσχει σε πρόγραμμα κατάρτισης ή σε επιδοτούμενη θέση εργασίας (π.χ. ΟΑΕΔ), κυρίως οι γυναίκες (75% έναντι 25%), ενώ δεν εντοπίστηκε άεργος απόφοιτος ΠΤΔΕ που δήλωσε συμμετοχή σε αντίστοιχα προγράμματα.

Η πρώτη σημαντική απασχόληση των αποφοίτων ΠΤΔΕ

Στη συγκεκριμένη υποενότητα περιγράφεται συνοπτικά η πρώτη σημαντική απασχόληση των 8 αποφοίτων ΠΤΔΕ (6 γυναίκες, 2 άνδρες) που είχαν σημαντική απασχόληση, αλλά διαφορετική από τη σημερινή. Στην πρώτη σημαντική απασχόληση, οι μισοί απόφοιτοι ΠΤΔΕ απασχολήθηκαν ως μισθωτοί στον ιδιωτικό τομέα (ίδιο ποσοστό και για τα δύο φύλα), χωρίς δυσκολίες στην εύρεση της απασχόλησης λόγω φύλου, ενώ το 37,5% ως αυτοαπασχολούμενοι χωρίς προσωπικό, κυρίως άνδρες. Μόνο στις γυναίκες εντοπίστηκε ένα μικρό ποσοστό απασχόλησης με σύμβαση έργου ιδιωτικού τομέα (Γράφημα 97).

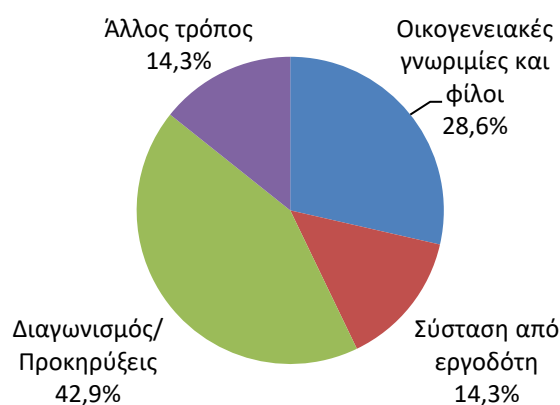
Γράφημα 97: Πρώτη σημαντική απασχόληση αποφοίτων ΠΤΔΕ

Η αναζήτηση της πρώτης σημαντικής απασχόλησης για την πλειοψηφία των αποφοίτων ΠΤΔΕ κράτησε από 1 έως 6 μήνες (75%) μετά την αποφοίτηση, ενώ το υπόλοιπο 25% απασχολούνταν ήδη σε αυτήν πριν την ολοκλήρωση των σπουδών. Η πλειοψηφία των μισθωτών ή συμβασιούχων έργου ετεροαπασχολούνταν (60%), κυρίως σε μικρές επιχειρήσεις με προσωπικό έως 19 άτομα (60%) και με πλήρες ωράριο (80%). Για τους αυτοαπασχολούμενους απόφοιτους ΠΤΔΕ, κύρια και απόλυτη πηγή οικονομικής στήριξης στην πρώτη σημαντική απασχόληση στάθηκε η

προσωπική αποταμίευση, ενώ δέχτηκαν πληροφορίες και τεχνικές συμβουλές (66,7%) από οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον (50%).

Τρόποι και χρονικό διάστημα αναζήτησης/εύρεσης εργασίας άνεργων αποφοίτων ΠΤΔΕ

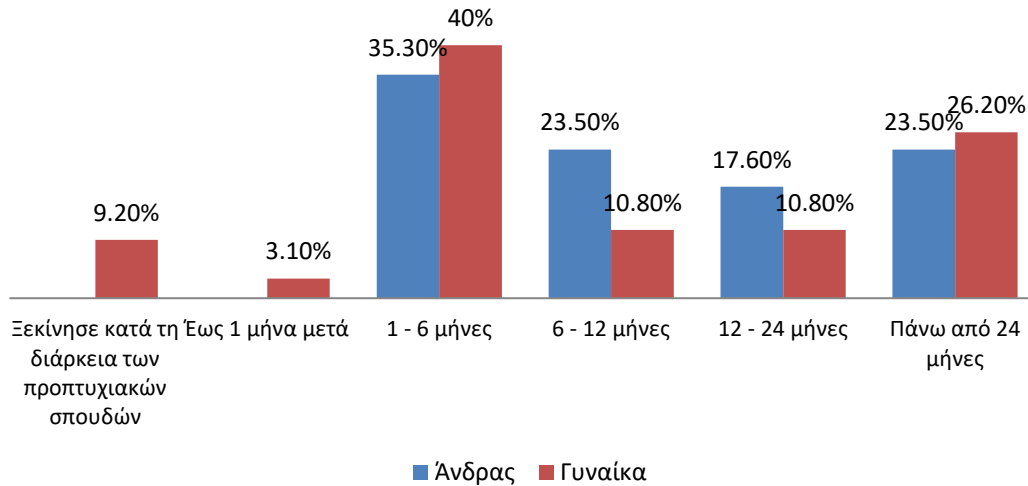
Η συμμετοχή σε διαγωνισμούς και προκηρύξεις αποδείχθηκε ο πιο δημοφιλής τρόπος αναζήτησης εργασίας, ενώ ακολούθησαν οι οικογενειακές γνωριμίες και οι φίλοι (Γράφημα 98). Αντιλαμβάνεται κανείς ότι οι απόφοιτοι ΠΤΔΕ αρχίζουν να απομακρύνονται από τον απρχαιωμένο τρόπο αναζήτησης εργασίας που περιλαμβάνει κατά βάση την οικογένεια και τους φίλους.

Γράφημα 98: Τρόπος αναζήτησης εργασίας άνεργων αποφοίτων ΠΤΔΕ

Χρονικό διάστημα αναζήτησης/εύρεσης εργασίας απασχολούμενων και στήριξη για δημιουργία προσωπικής επιχείρησης

Το 54,9% των αποφοίτων ΠΤΔΕ βρήκε την τρέχουσα απασχόληση μέσα στον πρώτο χρόνο μετά την αποφοίτηση, ενώ για το 25,6% η αναζήτηση εργασίας κράτησε πάνω από 2 χρόνια. Σε παρόμοιο επίπεδο και τα δύο φύλα βρήκαν την απασχόληση μέσα στον πρώτο χρόνο αναζήτησης (Γράφημα 99).

Γράφημα 99: Χρονικό διάστημα εύρεσης εργασίας αποφοίτων ΠΤΔΕ μετά την αποφοίτηση ανά φύλο

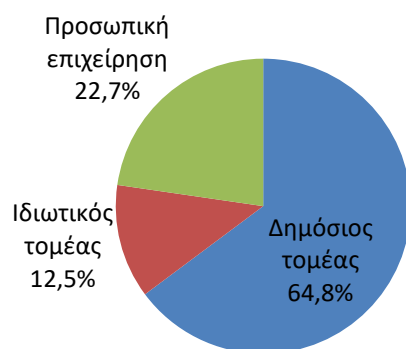
Αναφορικά με τις πηγές οικονομικής στήριξης των αυτοαπασχολούμενων αποφοίτων ΠΤΔΕ, το 76,5% στηρίχθηκε σε προσωπικές αποταμιεύσεις και το 23,5% στην οικογένεια ή φίλους στην τρέχουσα απασχόληση. Πληροφορίες ή τεχνικές συμβουλές άντλησαν οι αυτοαπασχολούμενοι με ποσοστό 64,7%, κυρίως από οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον (81,8%).

Επιθυμητή εργασία για τους απόφοιτους ΠΤΔΕ

Η εργασία στο δημόσιο τομέα αποτέλεσε την επιθυμητή απασχόληση για το μεγαλύτερο ποσοστό αποφοίτων ΠΤΔΕ, κυρίως των γυναικών (66,2%, έναντι 58,8%), η δημιουργία προσωπικής επιχείρησης κατέκτησε τη δεύτερη θέση, κυρίως για τους άνδρες (35,3%, έναντι 19,7%), ενώ ασθενέστερη επιλογή αποτέλεσε η εργασία στον ιδιωτικό τομέα, που προτιμήθηκε από το γυναικείο φύλο (19,7% έναντι 5,9%) (Γράφημα 100).

Κυριότερος λόγος επιλογής της επιθυμητής εργασίας ήταν ο «άλλος λόγος», ενώ ακολούθησαν η αυτονομία και η ασφάλεια. Οι καλές αμοιβές και η συμβατότητα με τις πιθανές οικογενειακές υποχρεώσεις κατέκτησαν τα χαμηλότερα ποσοστά (Πίνακας 55). Ο «άλλος λόγος» κωδικοποιήθηκε και παρουσιάζεται στον Πίνακα 56. Οι άνδρες εστίασαν στην αυτονομία και οι γυναίκες στην ασφάλεια. Ο δημόσιος τομέας προτιμήθηκε λόγω ασφάλειας, ο ιδιωτικός τομέας λόγω «άλλου λόγου» (εξέλιξη, δημιουργικότητα, ποιοτικές συνθήκες εργασίας), ενώ η προσωπική επιχείρηση λόγω αυτονομίας.

Γράφημα 100: Επιθυμητή απασχόληση αποφοίτων ΠΤΔΕ

Πίνακας 55

Κατανομή (%) λόγων επιθυμητής απασχόλησης αποφοίτων ΠΤΔΕ συνολικά και ανά επιθυμητή απασχόληση

	Δημόσιος τομέας (N=57)	Ιδιωτικός τομέας (N=11)	Προσωπική επιχείρηση (N=20)	Σύνολο
Προσφέρει ασφάλεια	34,6	7,7	12,9	26,2
Προσφέρει καλές αμοιβές	12,8		9,7	10,7
Συμβατότητα με οικογενειακές υποχρεώσεις	10,3			6,6
Προσφέρει αυτονομία	19,2	15,4	54,8	27,9
Άλλος λόγος	23,1	76,9	22,6	28,7

Πίνακας 56

Κατανομή (%) άλλων λόγων επιθυμητής απασχόλησης αποφοίτων ΠΤΔΕ

	Ποσοστό (%)
Προοπτικές εξέλιξης	22,9
Δημιουργικότητα	8,6
Ποιοτικές συνθήκες εργασίας	37,1
Πιο εύκολη πρόσβαση	11,4
Ενδιαφέρον	8,6
Επιθυμία για ακαδημαϊκή και ερευνητική καριέρα	5,7
Καλύτερο εργασιακό ωράριο	2,9
Αντικειμενικά κριτήρια	2,9

Σκέψεις αποφοίτων για δημιουργία προσωπικής επιχείρησης στο μέλλον

Μόνο το 36,9% των αποφοίτων ΠΤΔΕ που δεν αυτοαπασχολούνται, συλλογίζονται τη δημιουργία προσωπικής επιχείρησης στο μέλλον, σε διπλάσιο ποσοστό οι άνδρες, με κύριο εμπόδιο αποφυγής της δημιουργίας την έλλειψη αρχικού κεφαλαίου (50%: άνδρας, 64,7%: γυναίκα). Ακολούθησε με μεγάλη

διαφορά, αλλά ίδιο ποσοστό, η έλλειψη επαγγελματικής εμπειρίας και ο «άλλος λόγος», με την πλειοψηφία να διευκρινίζει ότι η υφιστάμενη εργασία τον εμπόδισε να κάνει το βήμα (75%) (Πίνακας 57).

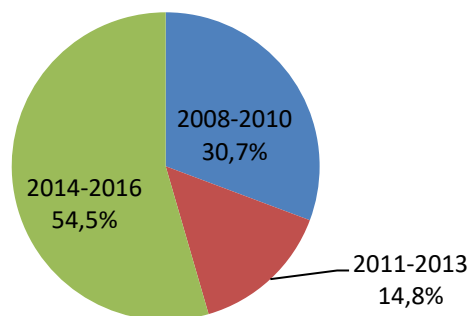
Πίνακας 57

Κατανομή (%) λόγων μη δημιουργίας προσωπικής επιχείρησης μέχρι τώρα από αποφοίτους ΠΤΔΕ ανά φύλο (ερώτηση πολλαπλών επιλογών) (N=24)

	Άνδρας	Γυναίκα	Σύνολο
Δεν αισθάνομαι ώριμος/η	8,3		3,4
Πρέπει πρώτα να αποκτήσω καλύτερη επαγγελματική εμπειρία	16,7	11,8	13,8
Δεν έχω το κεφάλαιο που χρειάζεται για να ξεκινήσω	50	64,7	58,6
Δεν έχω δίκτυο πιθανών πελατών			
Δεν έχω απαραίτητες γνώσεις και πληροφορίες	16,7	5,9	10,3
Άλλος λόγος	8,3	17,6	13,8

3.5.5 Διαφορές αποφοίτων ΠΤΔΕ Ιωαννίνων μεταξύ των κοόρτεων – οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης

Αναμφισβήτητα, την τελευταία δεκαετία ο κλάδος των δασκάλων δέχτηκε ριζικές αλλαγές. Οι απόφοιτοι ΠΤΔΕ προσλαμβάνονται ως αναπληρωτές/τριες με σύμβαση έργου και απολύονται μετά το πέρας της σχολικής χρονιάς, γεγονός που γεννά το αίσθημα της εργασιακής ανασφάλειας. Ωστόσο, η πρόσληψη αποτελεί «όνειρο ζωής» για πολλούς απόφοιτους ΠΤΔΕ που δεν προσλήφθηκαν ποτέ ως αναπληρωτές δάσκαλοι μέχρι τη στιγμή της έρευνας και κατέφυγαν στην ετεροαπασχόληση. Συνεπώς, στην παρούσα έρευνα, αξίζει να μελετηθεί η πορεία τους συγκριτικά με αυτήν των εν ενεργεία αναπληρωτών δασκάλων. Επιπροσθέτως, ενδιαφέρον προκαλεί η επίδραση της οικονομικής κρίσης στην ακαδημαϊκή και εργασιακή διαδρομή όλων των αποφοίτων ΠΤΔΕ της έρευνας. Έγινε διαχωρισμός των αποφοίτων ΠΤΔΕ σε αποφοίτους που ολοκλήρωσαν τις σπουδές πριν (2008-2010) και μετά (2011-2013 και 2014-2016) την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης (Γράφημα 101), με το μεγαλύτερο ποσοστό και στα δύο φύλα να εντοπίζεται στα έτη 2014-2016.

Γράφημα 101: Κατανομή αποφοίτων ΠΤΔΕ με βάση τα έτη αποφοίτησης

Βαθμός πτυχίου

Αν και ο μέσος βαθμός πτυχίου των αποφοίτων ΠΤΔΕ ήταν το 7,93 («Λίαν Καλώς»), αποκλίσεις παρατηρήθηκαν στο βαθμό πτυχίου μεταξύ των κοόρτεων αποφοίτων ΠΤΔΕ. Πραγματοποιήσαμε ανάλυση διακύμανσης μονής κατεύθυνσης για να διαπιστώσουμε τυχόν διαφορές (Πίνακας 56). Αρχικά, διενεργήθηκε έλεγχος κανονικότητας στη μεταβλητή που περιγράφει τις κοόρτες αποφοίτων ΠΤΔΕ και διαπιστώθηκε ότι τα δεδομένα τους ακολουθούν κανονική κατανομή $p = .200$ (2008-2010), $p = .159$ (2011-2013), $p = .200$ (2014-2016). Ο βαθμός πτυχίου διαφέρει σημαντικά μεταξύ των κοόρτεων $F(2, 85) = 6,505, p = .002$. Οι απόφοιτοι των ετών 2011-2013 είχαν μεγαλύτερο βαθμό πτυχίου ($M = 8.31, SE = .176$) από τους υπόλοιπους και οι απόφοιτοι των ετών 2014-2016 είχαν μεγαλύτερο βαθμό πτυχίου ($M = 8.04, SE = .096$) από τους απόφοιτους των ετών 2008-2010 ($M = 7.57, SE = .134$).

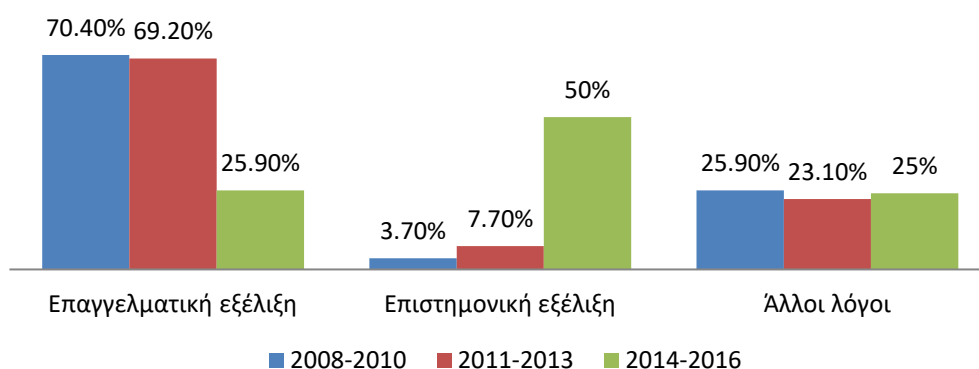
Πίνακας 58

<i>Διαφορές στον μέσο όρο του βαθμού πτυχίου ανά κοόρτη αποφοίτων ΠΤΔΕ (N=87)</i>					
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>p</i>
Μεταξύ των ομάδων (Between)	2	5.825	2.912	6.505	.002
Εντός των ομάδων (Within)	85	38.056	.448		
Σύνολο	87	43.881			

Προτεραιότητες των αποφοίτων ΠΤΔΕ

Μελέτη μεταξύ των προτεραιοτήτων και των κοόρτεων αποφοίτων ΠΤΔΕ φανέρωσε στατιστικά σημαντική σχέση, $\chi^2(4)=24.752, p=.000$. Οι απόφοιτοι των ετών 2008-2013 εστίασαν το ενδιαφέρον περισσότερο στην επαγγελματική εξέλιξη,

εν αντιθέσει των αποφοίτων των ετών 2014-2016 που στράφηκαν προς την επιστημονική εξέλιξη (Γράφημα 102). Ως αιτία πιθανολογείται η δυσκολία πρόσληψής τους σε δημόσια δημοτικά σχολεία λόγω της έλλειψης απαραίτητων κονδυλίων και η επιθυμία απόκτησης περισσότερων επιστημονικών γνώσεων και εξειδίκευσης.

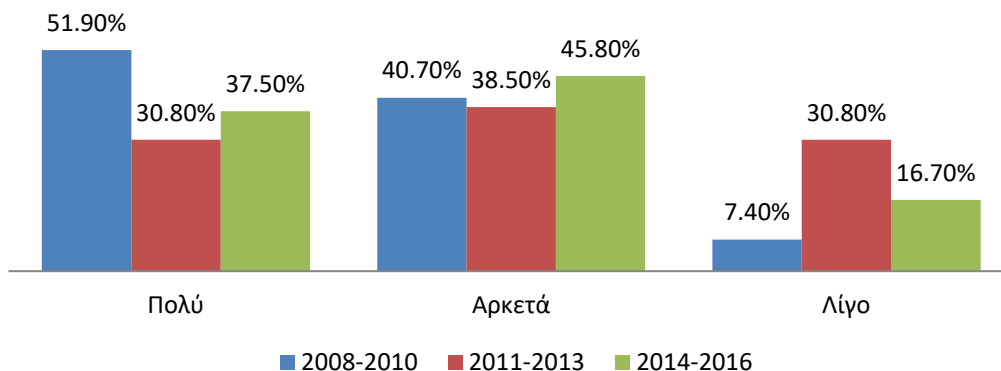
Γράφημα 102: Προτεραιότητες αποφοίτων ΠΤΔΕ ανά κοόρτη αποφοίτων

Καθοδήγηση για τις δυνατότητες της μετέπειτα επαγγελματικής σταδιοδρομίας

Μεταξύ των τριών κοόρτεων αποφοίτων ΠΤΔΕ δεν εντοπίστηκαν σημαντικές διαφορές ως προς τις εκτιμήσεις για την παροχή καθοδήγησης για τις δυνατότητες της μετέπειτα επαγγελματικής σταδιοδρομίας από το προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών. Σε ποσοστό πάνω από 50% οι απόφοιτοι και των τριών κοόρτεων συμφώνησαν ότι έλαβαν την απαραίτητη καθοδήγηση.

Επανασχεδιασμός του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών ΠΤΔΕ με βάση τις ανάγκες της αγοράς εργασίας

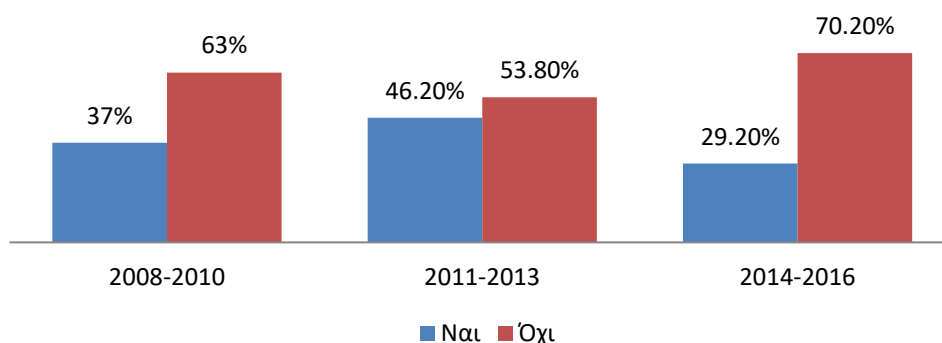
Το κριτήριο χ^2 έδειξε ότι η ανάγκη επανασχεδιασμού του προπτυχιακού προγράμματος σπουδών του ΠΤΔΕ με βάση τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας δεν επηρεάστηκε από την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης, $\chi^2(4)=4.484$, $p=.344$, αποδεικνύοντας ότι το προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών χρήζει βελτίωσης στο σημείο που αυτό συνδέεται με την αγορά εργασίας. Ωστόσο, μεγαλύτερη ανάγκη επανασχεδιασμού εντοπίστηκε στους απόφοιτους των ετών 2008-2010 και 2014-2016 (92,6% και 83,3% αντίστοιχα) και μικρότερη στους απόφοιτους των ετών 2011-2013 (69,3%) (Γράφημα 103).

Γράφημα 103: Ανάγκη επανασχεδιασμού προγράμματος σπουδών ΠΤΔΕ ανά κοόρτη αποφοίτων

Εργασία κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών

Οι απόφοιτοι ΠΤΔΕ δήλωσαν εργαζόμενοι κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών με το μεγαλύτερο ποσοστό να καταγράφεται στους απόφοιτους των ετών 2011-2013. Ωστόσο, δεν εντοπίστηκαν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στις τρεις κοόρτες αποφοίτων ΠΤΔΕ, $\chi^2(2)=1.464$, $p=.481$, αποδεικνύοντας ότι η εργασία ήταν ανεξάρτητη από την οικονομική κρίση (Γράφημα 104).

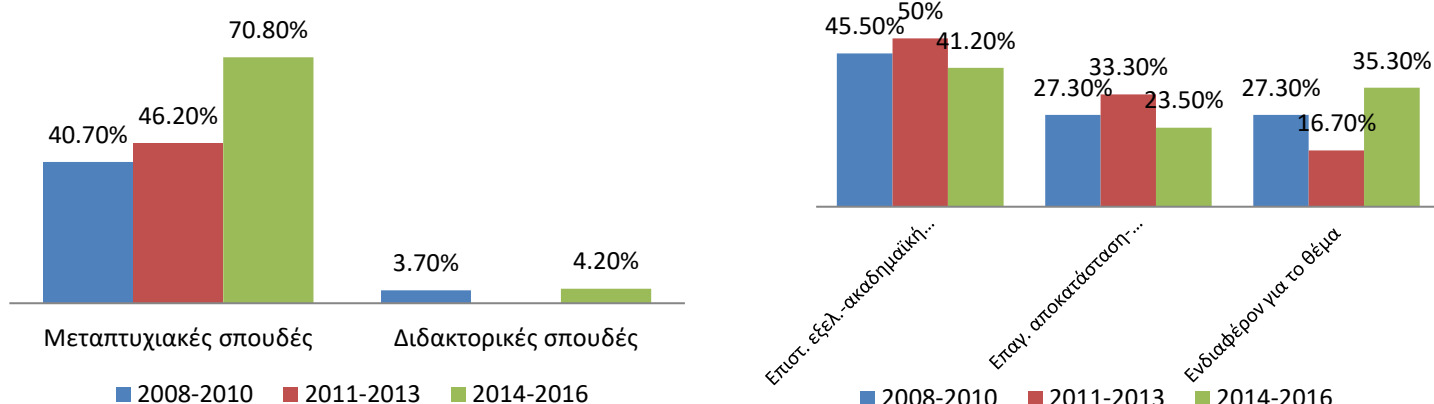

Γράφημα 104: Εργασία αποφοίτων ΠΤΔΕ κατά τη διάρκεια προπτυχιακών σπουδών ανά κοόρτη αποφοίτων

Μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές

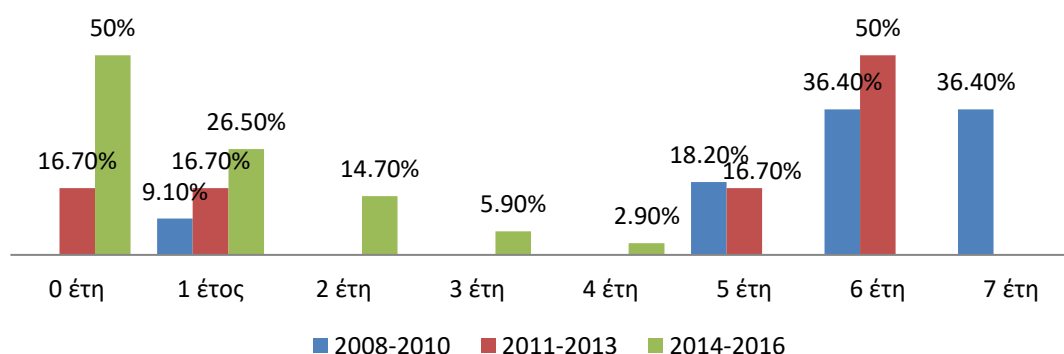
Η ανάλυση χ^2 έδειξε σημαντική σχέση μεταξύ της συμμετοχής των αποφοίτων ΠΤΔΕ σε μεταπτυχιακές σπουδές και της οικονομικής κρίσης, $\chi^2(2)=7.294$, $p=.026$. Καταγράφηκε αύξηση 30 ποσοστιαίων μονάδων στην συμμετοχή μεταξύ των πτυχιούχων των ετών 2008-2010 και των ετών 2014-2016. Η αύξηση της συμμετοχής ενδέχεται να οφείλεται στην εργασιακή αβεβαιότητα των νεότερων αποφοίτων ΠΤΔΕ (2014-2016) που εστιάζουν στην επιστημονική εξέλιξη, με σκοπό να αποκτήσουν ανταγωνιστικό προφίλ και αξιέπαινα εκπαιδευτικά προσόντα (Γράφημα

105). Σημαντικές διαφορές δεν παρατηρήθηκαν στην πραγματοποίηση διδακτορικών σπουδών, καθώς τα ποσοστά ήταν πολύ χαμηλά.

Γράφημα 105: Πραγματοποίηση και κίνητρα πραγματοποίησης μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών αποφοίτων ΠΤΔΕ ανά κοόρτη αποφοίτων

Ωστόσο, διαφοροποιήσεις παρατηρήθηκαν στη χρονική απόσταση μεταξύ της αποφοίτησης από το προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών και της εισαγωγής σε μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών. Το μεγαλύτερο ποσοστό αποφοίτων ΠΤΔΕ των ετών 2008-2010 (72,8%) πραγματοποίησε μεταπτυχιακές σπουδές 6 έως 7 χρόνια μετά την αποφοίτηση, οι αποφοίτων των ετών 2011-2013 (66,7%) 5 έως 6 χρόνια μετά, ενώ στους απόφοιτους των ετών 2014-2016, το μεγαλύτερο ποσοστό εντοπίστηκε έως ένα χρόνο μετά (Γράφημα 106). Οι νεότεροι απόφοιτοι ΠΤΔΕ προχωρούν αμέσως σε μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές, πράγμα που δείχνει τόσο την όρεξη για ακαδημαϊκή πορεία όσο και την προσπάθεια εξειδίκευσης με σκοπό την εύρεση εργασίας.

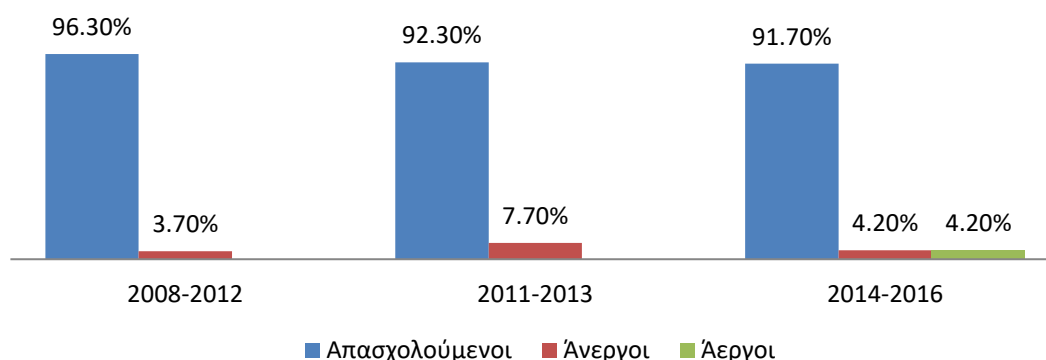
Γράφημα 106: Χρονική απόσταση μεταξύ αποφοίτησης και πραγματοποίησης μεταπτυχιακών σπουδών αποφοίτων ΠΤΔΕ

Δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών

Στους απόφοιτους ΠΤΔΕ δεν παρατηρήθηκε διαφορά μεταξύ των κοόρτεων αναφορικά με την πραγματοποίηση δεύτερου προγράμματος προπτυχιακών σπουδών, καθώς οι αρνητικές απαντήσεις άγγιξαν ποσοστό πάνω από 80% και στις τρεις κοόρτεις αποφοίτων. Οι απόφοιτοι προτίμησαν να εξειδικευτούν σε ένα επιστημονικό αντικείμενο μέσω μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών, αντί να προβούν σε αλλαγή επιστημονικού αντικειμένου.

Σημερινή εργασιακή κατάσταση αποφοίτων ΠΤΔΕ

Ο εργασιακός τομέας των αποφοίτων ΠΤΔΕ δεν επηρεάστηκε σημαντικά από την οικονομική κρίση, καθώς οι απόφοιτοι απασχολούνταν σε ποσοστό πάνω από 90% και στις τρεις κοόρτεις αποφοίτων. Ωστόσο, στους απόφοιτους των ετών 2014-2016 εντοπίστηκε μεγάλο ποσοστό ετεροαπασχόλησης (32,1%). Αυτό οδήγησε στην αύξηση της αυτοαπασχόλησης και της εργασίας στον ιδιωτικό τομέα ως μισθωτοί στους συγκεκριμένους απόφοιτους, $\chi^2(4)=50.336$, $p=.000$. Να σημειώσουμε ότι οι αναπληρωτές δάσκαλοι κατατάχθηκαν στους συμβασιούχους έργου δημοσίου τομέα, όπου σημειώθηκε τεράστια πτώση από το 96,2% των αποφοίτων των ετών 2008-2010 στο 11,4% των αποφοίτων των ετών 2014-2016 (Γράφημα 107). Επομένως, οι νεότεροι απόφοιτοι ΠΤΔΕ αναγκάστηκαν να βρουν εργασιακή διέξοδο στην ετεροαπασχόληση (αυτοαπασχόληση και απασχόληση στον ιδιωτικό τομέα ως μισθωτοί), ώστε να εξασφαλίσουν τα προς το ζην μέχρι την ενδεχόμενη πρόσληψή τους σε δημόσια σχολεία.

Γράφημα 107: Σημερινή επαγγελματική κατάσταση αποφοίτων ΠΤΔΕ ανά κοόρτη αποφοίτων

Πίνακας 59

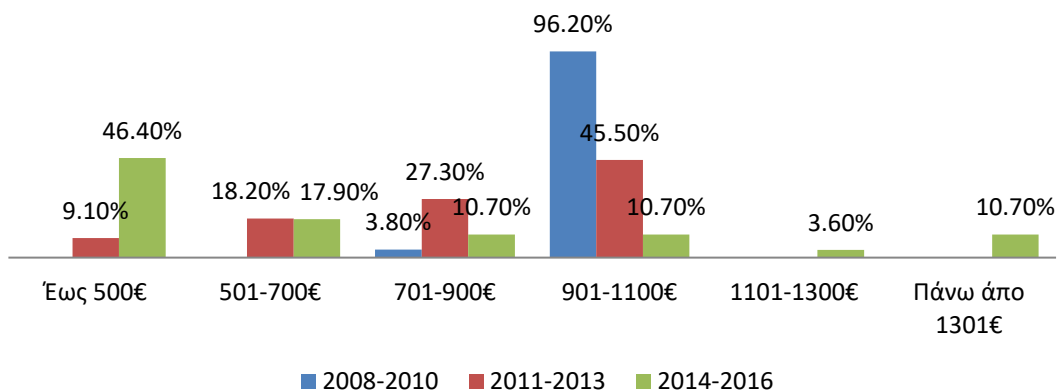
Κατανομή (%) αποφοίτων ΠΤΔΕ στη σημερινή θέση απασχόλησης ανά κοόρτη (N=82)

	2008-2010	2011-2013	2014-2016
Μισθωτός στον ιδιωτικό τομέα		33,3	50
Μισθωτός στο δημόσιο τομέα	3,8		2,3
Συμβασιούχος έργου στον ιδιωτικό τομέα			
Συμβασιούχος έργου στο δημόσιο τομέα	96,2	58,3	11,4
Αυτοαπασχολούμενος χωρίς προσωπικό		8,3	34,1
Αυτοαπασχολούμενος με προσωπικό			2,3
Βοηθός οικογενειακής επιχείρησης			

Ιδιαίτερη εντύπωση προκάλεσε το 100% των αποφοίτων ΠΤΔΕ των ετών 2008-2010 που εργάζονταν σε δημόσια σχολεία. Το αντίστοιχο ποσοστό στους απόφοιτους των ετών 2011-2013 έφτασε στο 58%, ενώ το υπόλοιπο μοιράστηκε σε εκπαιδευτικούς σε φροντιστήρια (33,3%) και σε αυτοαπασχολούμενους εκπαιδευτικούς που παρέδιδαν ιδιαίτερα μαθήματα (8,3%). Στην περίπτωση των αποφοίτων των ετών 2014-2016, μόλις το 9,1% δήλωσε αναπληρωτής/τρια, το 25% εκπαιδευτικοί φροντιστηρίων, το 27,5% αυτοαπασχολούμενοι εκπαιδευτικοί με παράδοση ιδιαίτερων μαθημάτων και το 13,6% απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών, την εστίαση και τις πωλήσεις, γεγονός που εξηγεί το υψηλό ποσοστό ετεροαπασχόλησης.

Δραματικές διαφορές παρατηρήθηκαν και στις απολαβές των αποφοίτων ΠΤΔΕ μεταξύ των τριών κοόρτεων, $\chi^2(4)=50.984$, $p=.000$. Η συντριπτική πλειοψηφία των αποφοίτων των ετών 2008-2010 αμειβόταν με μισθό 901€ έως 1100€, οι μισοί σχεδόν απόφοιτοι των ετών 2011-2013 με το αντίστοιχο ποσό, ενώ η πλειοψηφία των αποφοίτων των ετών 2014-2016 είχε απολαβές έως 700€ (Γράφημα 108).

Γράφημα 108: Καθαρές μηνιαίες απολαβές αποφοίτων ΠΤΔΕ ανά κοόρτη αποφοίτων

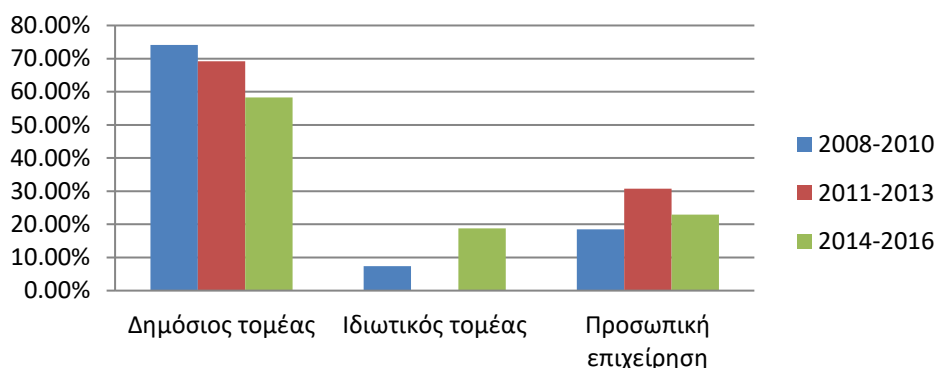
Αποκλίσεις εντοπίστηκαν και στον χρόνο εύρεσης της σημερινής απασχόλησης των αποφοίτων ΠΤΔΕ, με τους απόφοιτους των ετών 2008-2010 να βρίσκουν τη σημερινή τους απασχόληση στον πρώτο χρόνο μετά την αποφοίτηση, η πλειοψηφία των αποφοίτων των ετών 2011-2013 σε περισσότερο από 2 χρόνια (58,3%), ενώ το 25% μέσα στους 6 πρώτους μήνες. Για τους απόφοιτους των ετών 2014-2016, η αναζήτηση της εργασίας κράτησε 1 έως 2 χρόνια (50%), ενώ οι 2 στους 10 βρήκαν την απασχόληση μέσα στο πρώτο εξάμηνο.

Ωστόσο, εντύπωση προκάλεσαν οι εκτιμήσεις των αποφοίτων ΠΤΔΕ για τον κίνδυνο απώλειας εργασίας που μειώθηκε με την πάροδο του χρόνου από το 50% (2008-2010) στο 21,4% (2014-2016). Αντίστροφη πορεία ακολούθησαν οι εκτιμήσεις για τις προοπτικές εξέλιξης στη σημερινή απασχόληση από το 26,9% στο 57,1% αντίστοιχα. Συνεπάγονται περισσότερες ευκαιρίες επαγγελματικής εξέλιξης και λιγότερες πιθανότητες απώλειας εργασίας για τους νεότερους απόφοιτους (2014-2016). Αυτό θα μπορούσε να συνδεθεί με τη στασιμότητα που νιώθουν οι απόφοιτοι που εργάζονται στα δημόσια σχολεία ως αναπληρωτές και απολύονται με το τέλος της σχολικής χρονιάς, χάνοντας έτσι την ευκαιρία της επαγγελματικής ανέλιξης.

Επιθυμητή απασχόληση

Η επιθυμητή απασχόληση για τους αποφοίτους ΠΤΔΕ και των τριών κοόρτεων συνδέθηκε με το δημόσιο τομέα, κυρίως λόγω της ασφάλειας και της αυτονομίας. Η δημιουργία προσωπικής επιχείρησης επικράτησε ως ιδανική εργασία, κυρίως για τους απόφοιτους ΠΤΔΕ των ετών 2011-2013, που σε ποσοστό 45,5% έχουν ήδη σκεφτεί να δημιουργήσουν τη δική τους επιχείρηση. Ασθενέστερη επιλογή

αποτελέσει ο ιδιωτικός τομέας, λόγω προοπτικών εξέλιξης και ποιοτικών συνθηκών εργασίας (Γράφημα 109).

Γράφημα 109: Επιθυμητή απασχόληση αποφοίτων ΠΤΔΕ ανά κούρτη αποφοίτων

4. Συζήτηση αποτελεσμάτων

Η πλειοψηφία των συμμετεχόντων, κυρίως ο γυναικείος πληθυσμός, φοίτησε σε τμήμα των πέντε πρώτων επιλογών στη δήλωση του μηχανογραφικού δελτίου για τις πανελλήνιες εξετάσεις, πετυχαίνοντας τον προσωπικό στόχο (Γιαννακόπουλος & Ντεμούσης, 2015· Katsika & Dergiades, 2009), χωρίς να παρατηρείται διαφορά ανάμεσα στους επιστημονικούς κλάδους. Λίγοι περισσότεροι από τους μισούς συμμετέχοντες αποφοίτησαν με βαθμό πτυχίου «Λίαν Καλώς», εύρημα που συμβαδίζει με τα ευρήματα αντίστοιχων ερευνών και μελετών και αποδεικνύει τις επιδόσεις των αποφοίτων των ελληνικών πανεπιστημίων (Γραφείο Διασύνδεσης Πανεπιστημίου Αθηνών, 2007· Καραμεσίνη, 2008).

Εργαζόμενοι φοιτητές κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών δήλωσαν ο ένας στους τρεις απόφοιτους, εύρημα που έρχεται σε συμφωνία με ευρήματα αντίστοιχων ελληνικών ερευνών και μελετών αποφοίτων (Γραφείο Διασύνδεσης ΑΠΘ, 2012· Καραμεσίνη, 2008), αποδεικνύοντας ότι οι φοιτητές ελληνικών πανεπιστημίων καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια να συνδυάσουν τις ακαδημαϊκές και τις εργασιακές υποχρεώσεις ταυτόχρονα. Εντοπίστηκαν, κυρίως, στον ανδρικό πληθυσμό και στους πτυχιούχους Θετικών και Τεχνολογικών Επιστημών. Ωστόσο, δεν επιβεβαιώθηκε η άποψη των Katsikas & Panagiotidis (2011) για ανεξαρτησία μεταξύ της επίδοσης και της εργασίας στις βασικές σπουδές,

καθώς ο βαθμός επίδοσης των εργαζόμενων φοιτητών στην έρευνά μας αποδείχθηκε μικρότερος, παρόλο που η εργασία αποτελεί μία διέξοδο για την οικονομική ελάφρυνση των γονέων (Schomburg, 2007). Στην παρούσα έρευνα βρέθηκε ότι την επίδοση των αποφοίτων μπορούν να προβλέψουν ο επιστημονικός κλάδος, ο τόπος διαμονής των γονέων, τα έτη σπουδών, το φύλο και η εργασία κατά τη διάρκεια των σπουδών.

Η επαγγελματική εξέλιξη αποτέλεσε προτεραιότητα των πτυχιούχων, κυρίως των γυναικών, μετά την ολοκλήρωση των σπουδών, ενώ η επιστημονική εξέλιξη κατέκτησε τη δεύτερη θέση. Σύμφωνα με την Καραμεσίνη (2008), η συνέχιση των ακαδημαϊκών σπουδών δύναται να λάβει χώρα και μετά την απόκτηση κάποιου είδους εργασιακής εμπειρίας. Οι άνδρες και οι απόφοιτοι Θετικών και Τεχνολογικών Επιστημών εστίασαν τόσο στην επαγγελματική και όσο και στην επιστημονική εξέλιξη. Σχεδόν όσοι απόφοιτοι εστίασαν στην επιστημονική εξέλιξη, συνέχισαν ακαδημαϊκά σε μεταπτυχιακές ή διδακτορικές σπουδές, για αυτό και οι Έλληνες απόφοιτοι των πανεπιστημίων της χώρας μας αναγνωρίζονται παγκοσμίως στον επιστημονικό χώρο (OECD, 2018a).

Οι απόφοιτοι της έρευνας δήλωσαν ικανοποιημένοι από τις προπτυχιακές σπουδές στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων (77,7%) συγκριτικά με τις μελέτες του Πανεπιστημίου Αθηνών (52,4%) και του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (56,4%) που κατέγραψαν χαμηλότερα ποσοστά ευχαρίστησης των αποφοίτων τους (Γραφείο Διασύνδεσης ΑΠΘ, 2012· Γραφείο Διασύνδεσης Πανεπιστημίου Αθηνών, 2007). Μεγαλύτερη ευχαρίστηση ανιχνεύθηκε στον γυναικείο πληθυσμό και στους πτυχιούχους των τμημάτων της Φιλολογίας, του ΠΤΝ, της Ιστορίας & Αρχαιολογίας και των Οικονομικών. Η ικανοποίηση προήλθε, κυρίως, από το πρόγραμμα σπουδών, τους διδάσκοντες, τις λειτουργικές υποδομές και τη διοικητική στήριξη (συνολικά), από το αντικείμενο των σπουδών και την απόκτηση γνωστικών δεξιοτήτων για την εύρεση εργασίας, χωρίς να παρατηρούνται διαφορές ανάμεσα στους επιστημονικούς κλάδους.

Αντιθέτως, λιγότερη ευχαρίστηση εξέφρασαν οι απόφοιτοι για την απόκτηση των κοινωνικών και πρακτικών δεξιοτήτων και της δεξιότητας χειρισμού γραπτού και προφορικού λόγου, που είναι απαραίτητες για την εύρεση εργασίας και την απόκτηση εφοδίων για την ομαλή μετάβαση στην αγορά εργασίας. Η δυσαρέσκεια

επιβεβαίωσε την επικρατέστερη άποψή τους για μη ανταπόκριση των προγραμμάτων σπουδών στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Δήλωσαν την άμεση ανάγκη επανασχεδιασμού των προγραμμάτων με βάση αυτές, εστιάζοντας στην απασχολησιμότητα των αποφοίτων που αποτελεί το στοιχείο που συνδέει το πανεπιστήμιο με την αγορά εργασίας (Τζαφέα, 2017).

Η μεγαλύτερη ανάγκη επανασχεδιασμού εντοπίστηκε στους πτυχιούχους Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών. Οι μισοί σχεδόν απόφοιτοι Επιστημών Υγείας δε συνέστησαν τροποποίηση του προγράμματος, κυρίως απόφοιτοι του ΒΕΤ, καθώς το τμήμα είναι νεοσύστατο και είναι πιθανό να έχει προσαρμοσθεί σε μεγαλύτερο βαθμό στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Στην έρευνά μας βρέθηκε ότι ο επιστημονικός κλάδος και η ανταπόκριση του προγράμματος σπουδών στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας μπορούν να προβλέψουν την ανάγκη επανασχεδιασμού του προγράμματος σπουδών βάσει των απαιτήσεων της αγοράς εργασίας. Σε μεγάλο βαθμό εντοπίστηκε έλλειψη παροχής επαγγελματικής καθοδήγησης στους απόφοιτους του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων σχετικά με τις δυνατότητες της μετέπειτα επαγγελματικής σταδιοδρομίας, κυρίως στις Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες.

Στην έρευνά μας, οι απόφοιτοι συμφώνησαν ότι η προσωπικότητα και η κοινωνική προέλευση επηρεάζουν την επαγγελματική αποκατάσταση του ατόμου, εύρημα που έρχεται σε συμφωνία με τα ευρήματα της έρευνας του Schomburg (2007) που εξετάζει την επαγγελματική επιτυχία των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Συνεπώς, η κατοχή του βασικού πτυχίο δεν αρκεί για την επαγγελματική αποκατάσταση του ατόμου. Εν αντιθέσει, υπάρχει ένας συνδυασμός παραγόντων που είναι αρωγός στην επιτυχημένη επαγγελματική αποκατάσταση του ατόμου, όπως το κοινωνικό κεφάλαιο, η φύση της αγοράς εργασίας και η κατοχύρωση επαγγελματικών δικαιωμάτων (Παγουλάτος & Μπουρίκος, 2006).

Η σύνδεση των προπτυχιακών προγραμμάτων με τον ακαδημαϊκό χώρο εμφάνισε κωλύματα. Σε γενικές γραμμές, η ποιότητα των προγραμμάτων προώθησε τη συνέχιση της ακαδημαϊκής πορείας των αποφοίτων, κυρίως για το γυναικείο πληθυσμό και τους απόφοιτους Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών. Συνεπώς, επιβεβαιώνεται η έκθεση της ΑΔΙΠ (2015) που αναφέρει ότι το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων έχει ενεργό ρόλο στον τομέα της έρευνας. Παρά ταύτα, τα

προπτυχιακά προγράμματα δε συνέβαλαν σε μεγάλο βαθμό στην εξοικείωση των αποφοίτων με την ερευνητική μεθοδολογία και την απόκτηση αυτοπεποίθησης για εμπλοκή στην έρευνα. Τα δύο συγκεκριμένα στοιχεία κατέχουν κρίσιμο ρόλο στην ακαδημαϊκή διαδρομή του ατόμου, η οποία απαιτεί αφοσίωση στο επιστημονικό έργο και την έρευνα (Brennan & Teichler, 2008). Ωστόσο, στο σύνολο των αποφοίτων που συμφώνησαν ότι η ποιότητα του προπτυχιακού προγράμματος τους ενθάρρυνε να συνεχίσουν ακαδημαϊκά, η πλειοψηφία τους συνέχισε, ανεξάρτητα αν είχαν τα απαραίτητα εφόδια, αποδεικνύοντας την επιθυμία για απόκτηση περαιτέρω γνώσεων και εξειδίκευσης.

Λίγοι περισσότεροι από τους μισούς απόφοιτους προχώρησαν σε μεταπτυχιακές σπουδές, ενώ το ποσοστό (υποψήφιων) διδασκτόρων ήταν πολύ χαμηλό. Το εύρημα αυτό έρχεται σε αντίθεση με τα ευρήματα άλλων μελετών, όπου το ποσοστό των αποφοίτων που συνέχισαν ακαδημαϊκά ήταν πολύ μικρότερο, όπως του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (37,1%), του Πανεπιστημίου Αθηνών (41,7%) και του Πανεπιστημίου Αιγαίου (45%) (Γραφείο Διασύνδεσης ΑΠΘ, 2012· Γραφείο Διασύνδεσης Πανεπιστημίου Αθηνών, 2007· Γραφείο Διασύνδεσης Πανεπιστημίου Αιγαίου, 2012). Η συγκεκριμένη απόκλιση ενδέχεται να οφείλεται στη μεγάλη χρονικά απόσταση διεξαγωγής μεταξύ των ερευνών. Οι προτεραιότητες και τα ενδιαφέροντα των αποφοίτων ενδέχεται να αλλάζουν, ειδικότερα μετά την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης. Η πλειοψηφία των αποφοίτων της έρευνας ειδικεύτηκε σε αντικείμενο που εντάσσεται στη γνωστική περιοχή των προπτυχιακών σπουδών, κυρίως οι πτυχιούχοι Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών, χωρίς σημαντική διαφορά ανάμεσα στα δύο φύλα. Βρέθηκε ότι ο επιστημονικός κλάδος, τα έτη σπουδών, η ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα και ο βαθμός πτυχίου είναι μεταξύ των βασικότερων παραγόντων που μπορούν να προβλέψουν την πραγματοποίηση μεταπτυχιακών σπουδών.

Οι απόφοιτοι επέλεξαν, κατά βάση, ελληνικά πανεπιστήμια για τις μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές και οι μισοί εξ αυτών επέλεξαν το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, ύστερα από ενημέρωση από καθηγητές (Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες) και από προκηρύξεις του τμήματος (Κοινωνικές και Ανθρωπιστικές Επιστήμες). Αυτό το εύρημα έρχεται σε αντίθεση με την έκθεση της ΑΔΠ που σημειώνει ότι οι σπουδαστές των εκπαιδευτικών προγραμμάτων του Πανεπιστημίου

Ιωαννίνων υποστηρίζονται για συνέχιση της εκπαίδευσής τους στην Ευρώπη (ΑΔΙΠ, 2015). Πανεπιστήμια εξωτερικού επιλέχθηκαν λόγω έλλειψης αντίστοιχου αντικειμένου στην Ελλάδα, λόγω ευκολίας που προσφέρει η εξ αποστάσεως εκπαίδευση (για μεταπτυχιακές σπουδές) και λόγω επιθυμίας για καριέρα στο εξωτερικό (για διδακτορικές σπουδές), ενώ κανείς πτυχιούχος των τμημάτων του ΦΠΨ, της Ιστορίας & Αρχαιολογίας και των Οικονομικών δε δήλωσε (υποψήφιος) διδάκτορας.

Σε ακαδημαϊκές σπουδές συνέχισαν σε σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό οι απόφοιτοι Επιστημών Υγείας, οι απόφοιτοι με μεγαλύτερο βαθμό πτυχίου και οι άνδρες, παρόλο που οι γυναίκες δήλωσαν σε μεγαλύτερο ποσοστό ότι η ποιότητα του προπτυχιακού τις ενθάρρυνε να συνεχίσουν ακαδημαϊκά. Στην περίπτωση του φύλου, το εύρημα μας συμφωνεί με το εύρημα της έρευνας του IOBE (2018), όπου ο ανδρικός πληθυσμός επιλέγει σε υψηλότερο βαθμό τις μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές, εν αντιθέσει των γυναικών που επιλέγουν να ολοκληρώσουν μόνο τις βασικές σπουδές. Ωστόσο, στο δείγμα της έρευνάς μας καταγράφεται διπλάσια συμμετοχή του γυναικείου φύλου. Σύμφωνα με την έκθεση της ΑΔΙΠ (2018), η Ελλάδα κατατάσσεται ανάμεσα στις χώρες με τα χαμηλότερα ποσοστά μεταπτυχιακών φοιτητών και τα υψηλότερα ποσοστά διδακτορικών φοιτητών.

Στο σύνολο των αποφοίτων που δε συνέχισαν ακαδημαϊκά, εντοπίστηκε μεγαλύτερο ποσοστό αποφοίτων ηλικίας 27-30 ετών, με έγγαμο βίο και παιδιά. Υποθέτουμε ότι οι οικογενειακές υποχρεώσεις λειτούργησαν αποτρεπτικά στη συνέχιση των σπουδών, αν και η εξ αποστάσεως εκπαίδευση θα μπορούσε να σταθεί αρωγός λόγω της έλλειψης χωροχρονικών περιορισμών και της ευελιξίας μάθησης (Λιοναράκης, 2006).

Για τους νεότερους πτυχιούχους (2014-2017), η έναρξη των μεταπτυχιακών σπουδών δεν καθυστέρησε πάνω από ένα χρόνο μετά την αποφοίτηση, καθώς σε μεγαλύτερο ποσοστό έθεσαν σαν προτεραιότητα την επιστημονική εξέλιξη. Τα κίνητρα της ακαδημαϊκής σταδιοδρομίας συνδέθηκαν πρωτίστως με την εργασία, όπως την επαγγελματική αποκατάσταση και εξειδίκευση και συμφωνούν με τα ευρήματα αντίστοιχων μελετών άλλων ελληνικών πανεπιστημίων (Γραφείο Διασύνδεσης ΑΠΘ, 2012· Γραφείο Διασύνδεσης Πανεπιστημίου Αθηνών, 2007). Εξάλλου, σύμφωνα με την Τζαφέα (2017), σε αρκετές περιπτώσεις τα ακαδημαϊκά

προσόντα γίνονται θυσία στο βωμό της εργασίας. Δευτερευόντως, συνδέθηκαν με την επιστημονική εξέλιξη, την ακαδημαϊκή καριέρα και το ενδιαφέρον για το θέμα, που αποτέλεσαν τα κυριότερα κίνητρα συνέχισης της ακαδημαϊκής πορείας και για τους αποφοίτους του Πανεπιστημίου Αιγαίου (Γραφείο Διασύνδεσης Πανεπιστημίου Αιγαίου, 2012). Στην παρούσα έρευνα, μέσω των ακαδημαϊκών σπουδών, οι γυναίκες και οι απόφοιτοι Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών και Επιστημών Υγείας εστίασαν στην αγορά εργασίας, ενώ οι άνδρες στην επιστημονική εξέλιξη. Μόνο στις Θετικές και Τεχνολογικές Επιστήμες, οι πτυχιούχοι έδωσαν την ίδια βαρύτητα στον επαγγελματικό και επιστημονικό τομέα.

Η εστίαση της πλειοψηφίας των αποφοίτων στην αγορά εργασίας δικαιολογεί τα υψηλά ποσοστά συμμετοχής σε προγράμματα μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών που συνάδουν με τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας και τις εργασιακές υποχρεώσεις. Προκύπτει συνειδητή επιλογή προγραμμάτων από τους απόφοιτους και των δύο φύλων και των τριών επιστημονικών κλάδων και επιθυμία για απόκτηση περισσότερων γνώσεων και δεξιοτήτων, οι οποίες θα ανταποκρίνονται περισσότερο στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Αναμφισβήτητα, οι ακαδημαϊκές σπουδές οδηγούν στην απόκτηση ενός ανταγωνιστικού και ανώτερου εκπαιδευτικά προφίλ (Καραμεσίνη, 2008).

Η πλειοψηφία των αποφοίτων της έρευνας προτίμησε άνευ διδάκτρων και διαζώσης μεταπτυχιακά προγράμματα, καθότι δωρεάν παρέχονται τα διαζώσης προγράμματα, όπως ισχύει και με τα προγράμματα του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων (ΑΔΠΠ, 2015). Στην περίπτωση των διδακτορικών προγραμμάτων, δεν έγινε αναφορά σε ύπαρξη διδάκτρων, καθώς τα περισσότερα συνοδεύονταν από υποτροφίες και εργασία για το πανεπιστήμιο. Ο ρόλος του υποψήφιου διδάκτορα αποδεικνύεται δύσκολος, καθώς πρέπει να εμβαθύνει στην έρευνα, συμβάλλοντας στην ενδυνάμωσή της (Ταρατόρη κ.συν., 2008). Απαιτείται, λοιπόν, η οικονομική ενίσχυση των υποψηφίων διδακτόρων, κάτι που δεν ισχύει πάντα με βεβαιότητα στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Αποτέλεσμα αυτού είναι η διέξοδος στην απασχόληση, παρεμποδίζοντας την πρόοδο των σπουδών (ΑΔΠΠ, 2015).

Εργασία παράλληλα με τις μεταπτυχιακές και διδακτορικές είχε μεγάλο ποσοστό πτυχιούχων, όπως και απόφοιτοι αντίστοιχων ελληνικών ερευνών και μελετών (Γραφείο Διασύνδεσης ΑΠΘ, 2012· Γραφείο Διασύνδεσης Πανεπιστημίου Αθηνών,

2007· Καραμεσίνη, 2008), με την εργασία να αντιστοιχεί στο αντικείμενο των μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών. Ο γυναικείος πληθυσμός και οι πτυχιούχοι Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών κατέγραψαν τα μεγαλύτερα ποσοστά απασχολούμενων, καθώς είναι αυτοί που επέλεξαν τα εξ αποστάσεως προγράμματα. Συνεπάγεται ότι οι απόφοιτοι είναι ικανοί να δραστηριοποιούνται ενεργά στον ακαδημαϊκό και εργασιακό χώρο ταυτόχρονα. Στην περίπτωση των υποψήφιων διδασκάλων, εντοπίστηκαν ερευνητές σε πανεπιστήμια ή ερευνητικά κέντρα, γεγονός που αιτιολογεί την ύπαρξη υποτροφίας που προαναφέρθηκε.

Η συμμετοχή σε δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών, αν και θεωρήθηκε εναλλακτική επιλογή από τους απόφοιτους για συνέχιση της ακαδημαϊκής πορείας, δεν προτιμήθηκε σε μεγάλο βαθμό, ειδικότερα στους απόφοιτους μετά την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης, με πιθανή αιτία την επιθυμία για εξειδίκευση σε μία συγκεκριμένη γνωστική περιοχή μέσω μεταπτυχιακών ή διδακτορικών σπουδών.

Αναφορικά με την κατάσταση απασχόλησης των αποφοίτων του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, στην παρούσα έρευνα αποδείχθηκε ότι πολύ υψηλό ποσοστό πτυχιούχων απασχολούνται κατά την περίοδο διεξαγωγής της έρευνας, κυρίως σε σημαντική για τους ίδιους απασχόληση. Το συγκεκριμένο εύρημα συμφωνεί με τα ποσοστά απασχόλησης αποφοίτων αντίστοιχων ελληνικών ερευνών και μελετών (Γραφείο Διασύνδεσης ΔΠΘ, 2016· Γραφείο Διασύνδεσης Πανεπιστημίου Αθηνών, 2007· Καραμεσίνη, 2008). Το μεγαλύτερο ποσοστό απασχόλησης εντοπίστηκε στο γυναικείο πληθυσμό και στους απόφοιτους Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών, με τους νεότερους απόφοιτους να καταγράφουν (2011-2017) χαμηλότερα ποσοστά απασχόλησης. Συνεπώς, η μετάβαση από την τριτοβάθμια εκπαίδευση στην αγορά εργασίας είναι δυσκολότερη για τους πιο πρόσφατα αποφοιτήσαντες (IOBE, 2017). Βρέθηκε ότι το φύλο, η ηλικία, η πραγματοποίηση μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών, η οικονομική κρίση και η εργασία κατά τη διάρκεια των σπουδών μπορούν να προβλέψουν την απασχόληση των αποφοίτων, ενώ φάνηκε ότι η απασχόληση δεν είναι ανεξάρτητη από την επιστημονικό κλάδο.

Ο κυριότερος λόγος ανεργίας ήταν η έλλειψη θέσεων για την ειδικότητα των αποφοίτων, με τις γυναίκες να χαρακτηρίζονται μακροχρόνια άνεργες. Η αιτία της ανεργίας επιβεβαιώθηκε και από τους απόφοιτους του Πανεπιστημίου Αθηνών, του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης και της πανελλαδικής έρευνας

αποφοίτων που διεξήγαγε η Οριζόντια Δράση των Γραφείων Διασύνδεσης (Γραφείο Διασύνδεσης ΑΠΘ, 2012· Γραφείο Διασύνδεσης Πανεπιστημίου Αθηνών, 2007· Καραμεσίνη, 2008). Η κύρια αιτία που ώθησε τους απόφοιτους να μείνουν εκτός αγοράς εργασίας ήταν η πραγματοποίηση μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών, όπως επιβεβαιώνεται και από ευρήματα αντίστοιχων ελληνικών ερευνών και μελετών (Γραφείο Διασύνδεσης Πανεπιστημίου Αθηνών, 2007· Καραμεσίνη, 2008), καθώς για την πλειοψηφία των μη οικονομικά ενεργών αποφοίτων, οι μεταπτυχιακές σπουδές βρισκόταν σε εξέλιξη κατά την διεξαγωγή της έρευνας.

Αναφορικά με το καθεστώς εργασίας, η πλειοψηφία των αποφοίτων εργάζονταν ως μισθωτοί στον ιδιωτικό τομέα, χωρίς σημαντική διαφορά ανάμεσα στα δύο φύλα και τους τρεις επιστημονικούς κλάδους. Ακολούθησαν με μεγάλη διαφορά οι αυτοαπασχολούμενοι χωρίς προσωπικό (κυρίως γυναίκες και απόφοιτοι Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών) και οι συμβασιούχοι έργου δημοσίου τομέα (κυρίως άνδρες και πτυχιούχοι Θετικών και Τεχνολογικών Επιστημών). Οι μισοί απόφοιτοι απασχολούνται στον κλάδο της εκπαίδευσης και την παραπαιδεία, σε διπλάσιο ποσοστό οι γυναίκες, ενώ ένα μεγάλο ποσοστό ανδρών απασχολούνταν στην παροχή υπηρεσιών, την εστίαση και τις πωλήσεις, που συμφωνεί με την έρευνα του IOBE (2017), όπου μεγάλο ποσοστό αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εργάζεται στον τομέα των υπηρεσιών.

Αποκλίσεις στον τομέα απασχόλησης παρατηρήθηκαν ανάμεσα στους επιστημονικούς κλάδους. Η πλειοψηφία των αποφοίτων Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών απασχολούνταν στην εκπαίδευση σε διπλάσιο ποσοστό από το αντίστοιχο των άλλων δύο επιστημονικών κλάδων. Οι απόφοιτοι Θετικών και Τεχνολογικών Επιστημών απασχολούνταν σε υψηλό ποσοστό στον ευρύτερο χώρο των θετικών επιστημών, ενώ οι απόφοιτοι Επιστημών Υγείας στον χώρο της υγείας και σε ερευνητικά κέντρα και πανεπιστήμια, καθώς είναι και αυτοί που σε μεγαλύτερο βαθμό εκπονούσαν διδακτορική διατριβή κατά τη διάρκεια της έρευνας.

Στην έρευνά μας καταρρίπτεται η άποψη των Mora, Vila & Garcia-Aracil (2005) ότι η εργασία στον κλάδο της εκπαίδευσης αποτελεί αιτία για μεγαλύτερη ικανοποίηση, καθώς σε μεγαλύτερο βαθμό οι απόφοιτοι που απασχολούνται ως εκπαιδευτικοί δήλωσαν δυσαρεστημένοι παρά ευχαριστημένοι από την δουλειά τους, αν και μεγάλο μέρος αποφοίτων πολλών ελληνικών πανεπιστημίων εργάζεται στην

εκπαίδευση (Γραφείο Διασύνδεσης ΑΠΘ, 2012· Γραφείο Διασύνδεσης Πανεπιστημίου Αθηνών, 2007· Γραφείο Διασύνδεσης Πανεπιστημίου Αιγαίου, 2012).

Η εργασιακή επισφάλεια των μισθωτών και συμβασιούχων έργου κατέκτησε χαμηλό ποσοστό (ηλικίες άνω των 27 ετών) και εντοπίστηκε στους συμβασιούχους έργου δημοσίου τομέα, όπου εντάσσονται οι αναπληρωτές όλων των βαθμίδων που απολύονται μετά τη λήξη του σχολικού έτους, γεγονός που αιτιολογεί το επικείμενο φόβο της απώλειας εργασίας.

Στους αυτοαπασχολούμενους απόφοιτους, η εργασιακή επισφάλεια συνδέθηκε με την ύπαρξη θετικών προοπτικών στην επιχειρηματική δραστηριότητα και αναδείχτηκε αρκετά μειωμένη (ηλικιακή ομάδα 27-30 ετών), με τους άνδρες να είναι πιο αισιόδοξοι. Ωστόσο, η πλειοψηφία των αυτοαπασχολούμενων απόφοιτων που δεν εξέφρασαν αισιοδοξία, ασχολούνταν με την παράδοση ιδιαίτερων μαθημάτων, που εντάσσεται στην ανεπίσημη εργασία, η οποία δεν χαρακτηρίζεται από σταθερότητα και υψηλές απολαβές (ΙΣΤΑΜΕ, όπ. αναφ. στο Μητράκος κ.συν., 2010).

Οι μισοί σχεδόν απόφοιτοι αμείβονταν με μισθό έως 700€, ποσοστό διπλάσιο των αποφοίτων άλλων ελληνικών πανεπιστημίων (Γραφείο Διασύνδεσης ΑΠΘ, 2012· Γραφείο Διασύνδεσης Πανεπιστημίου Αθηνών, 2007· Γραφείο Διασύνδεσης Πανεπιστημίου Αιγαίου, 2012· Καραμεσίνη, 2008). Η σημαντική απόκλιση ενδέχεται να αποδίδεται στην ένταξη των συγκεκριμένων αποφοίτων στην αγορά εργασίας πριν την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης, όπου οι μισθολογικές απολαβές ήταν υψηλότερες. Στην έρευνά μας, χαμηλόμισθοι αποδείχθηκαν, κυρίως, οι απόφοιτοι που απασχολούνταν στον ιδιωτικό τομέα και ολοκλήρωσαν τις σπουδές μετά την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης, οι απόφοιτοι Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών και οι γυναίκες, ενώ σχετικά υψηλόμισθοι (μισθός πάνω από 901€) οι τέσσερις στους δέκα απόφοιτους που ολοκλήρωσαν τις σπουδές πριν την έναρξη της οικονομικής κρίσης και απασχολούνταν με σύμβαση έργου δημοσίου τομέα.

Η στατιστική ανάλυση έδειξε πολύ χαμηλές απολαβές στη μερική απασχόληση, ενώ οι μεταπτυχιακές σπουδές δεν φάνηκε να επηρεάζουν τις απολαβές των αποφοίτων. Επιβεβαιώνεται ότι οι εργοδότες προτιμούν απόφοιτους που θεωρούν ότι

θα είναι παραγωγικοί ανεξαρτήτως εκπαιδευτικών προσόντων, με μόνο κριτήριο το χαμηλό κόστος (Müller, 2005). Βρέθηκε ότι ο επιστημονικός κλάδος, η ηλικία, η μορφή της εργασίας και η οικονομική κρίση μπορούν να προβλέψουν τις μισθολογικές απολαβές.

Ένα μεγάλο ποσοστό πτυχιούχων της έρευνας ετεροαπασχολούνταν, κυρίως οι άνδρες και οι απόφοιτοι Επιστημών Υγείας, ενώ η ετεροαπασχόληση φάνηκε ότι πλήττει τους απόφοιτους την τελευταία εικοσαετία, όπως αποδεικνύεται και σε αντίστοιχες έρευνες και μελέτες (Γραφείο Διασύνδεσης ΑΠΘ, 2012· Γραφείο Διασύνδεσης Πανεπιστημίου Αθηνών, 2007· Γραφείο Διασύνδεσης Πανεπιστημίου Αιγαίου, 2012· Καραμεσίνη, 2008), καθώς έχει αποδειχθεί ότι οι απόφοιτοι ελληνικών πανεπιστημίων απασχολούνται σε τομείς που δεν αντιστοιχούν στο εκπαιδευτικό τους υπόβαθρο (Kostoglou, Garmpis, Koiliias, & van der Heijden, 2011). Η ετεροαπασχόληση ενδέχεται να είναι απόρροια της αναντιστοιχίας μεταξύ σπουδών και πραγματικών αναγκών της αγοράς εργασίας και του φόβου της ανεργίας, ενώ ένα πλήθος γνώσεων και δεξιοτήτων των αποφοίτων μένει αναξιοποίητο λόγω της απασχόλησης σε θέσεις που απαιτούν λιγότερα εκπαιδευτικά προσόντα (Lianos et al., 2004), ενισχύοντας έτσι το φαινόμενο της υπερεκπαίδευσης στην Ελλάδα.

Ωστόσο, η ετεροαπασχόληση δεν επηρέασε την ικανοποίηση από την εργασία. Συγκεκριμένα, η εργασιακή ικανοποίηση από την τρέχουσα απασχόληση αποδείχθηκε υψηλή, κυρίως στις γυναίκες. Το εύρημα αυτό έρχεται σε αντίθεση με την έρευνα των Mora et al., (2005) που αποδεικνύει ίδιο επίπεδο εργασιακής ικανοποίησης και για τα δύο φύλα. Βρέθηκε ότι το φύλο και ο επιστημονικός κλάδος μπορούν να προβλέψουν την εργασιακή ικανοποίηση των αποφοίτων.

Αναφορικά με την κινητικότητα στην εργασία, η πλειοψηφία είχε αποκτήσει έως μία εμπειρία εργασίας μέχρι την διεξαγωγή της έρευνας, ενώ τρεις στους δέκα απόφοιτους απέκτησαν δύο έως τρεις εργασιακές εμπειρίες. Αυτό συνάδει με την έρευνα της Νικολίτσα (2007) που αναφέρει ότι οι νέοι έχουν αυξημένες πιθανότητες να θελήσουν να αλλάξουν εργασία, συγκριτικά με τους ηλικιακά μεγαλύτερους. Ταυτόχρονα, γεωγραφική κινητικότητα για την απασχόληση εμφάνισε η πλειοψηφία των απασχολούμενων πτυχιούχων με μισθό άνω των 700€, καθώς η εγκατάλειψη της

γονικής στέγης δημιουργεί αισθήματα ανασφάλειας σε περίπτωση απολαβής μη ικανοποιητικού μισθού για κάλυψη των οικονομικών υποχρεώσεων.

Σχεδόν οι μισοί απασχολούμενοι απόφοιτοι καθυστέρησαν ένα χρόνο να βρουν τη σημερινή απασχόληση, κυρίως οι γυναίκες, ενώ η αναζήτηση για τους άνδρες ήταν μεγαλύτερη. Η μεγαλύτερη μερίδα των απασχολούμενων αποφοίτων στο δημόσιο τομέα βρήκε την απασχόληση σε σύντομο χρονικό διάστημα, δηλαδή εντός 6 μηνών (αναπληρωτές). Πάντως, η μετακίνηση από μία εργασία σε μία άλλη δε συνοδεύεται εξ ανάγκης με πέρασμα από την ανεργία, ενώ λίγοι παραπάνω από τους μισούς δεν αντιμετώπισαν κανένα επεισόδιο ανεργίας.

Η απασχόληση στο δημόσιο τομέα αποδείχθηκε η επιθυμητή και ιδανική εργασία για τους απόφοιτους λόγω της ασφάλειας που προσφέρει, εύρημα που συμφωνεί με το αντίστοιχο εύρημα των Mora et al. (2005). Στην έρευνά μας, τον δημόσιο τομέα επέλεξαν οι γυναίκες, οι απόφοιτοι Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών, οι απασχολούμενοι και οι άεργοι. Εξάλλου, για μεγάλο αριθμό ατόμων, το πτυχίο πανεπιστημίου θεωρείται διαβατήριο για την είσοδο στο δημόσιο τομέα, ο οποίος ελκύει όλο και μεγαλύτερο ποσοστό νέων αποφοίτων (Παγουλάτος & Μπουρίκος, 2006· Livanos, 2010).

Η σύσταση του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων για τα προγράμματα που παρέχει (προπτυχιακά, μεταπτυχιακά, διδακτορικά) άγγιξε υψηλό ποσοστό, χωρίς σημαντική διαφορά ανάμεσα στα δύο φύλα. Περισσότερο πρόθυμοι στη σύσταση φάνηκαν οι απόφοιτοι Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών.

Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην διαδρομή των αποφοίτων

Σημαντικές αποδείχθηκαν οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης σε αρκετούς τομείς της διαδρομής των αποφοίτων της παρούσας έρευνας. Οι νεότεροι απόφοιτοι εστίασαν περισσότερο στην επιστημονική εξέλιξη και στράφηκαν σε μεταπτυχιακά προγράμματα άνευ διδάκτρων, που δικαιολογούν την οικονομική στενότητα που προκάλεσε η κρίση και απώθησε τους απόφοιτους από τη συμμετοχή σε μεταπτυχιακά προγράμματα με δίδακτρα.

Εμφανής ήταν η μείωση στο ένα τρίτο των (υποψήφιων) διδασκόντων για τους απόφοιτους των ετών 2014-2017. Ίσως οφείλεται και στο γεγονός ότι για να προβεί

κάποιος σε διδακτορικές σπουδές απαιτείται συνήθως η εκπλήρωση μεταπτυχιακών σπουδών. Στην συγκεκριμένη έρευνα, για μεγάλο ποσοστό αποφοίτων, οι μεταπτυχιακές σπουδές βρισκόταν σε εξέλιξη. Σημαντική μείωση παρατηρήθηκε και στην εργασιακή κατάσταση των αποφοίτων κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών, ειδικά στην πλήρη απασχόληση, ενώ αυξήθηκε σημαντικά η ετεροαπασχόληση, καθώς αποτέλεσε προσωρινή οικονομική λύση για την διεκπεραίωση των σπουδών.

Οι νεότεροι απόφοιτοι δεν εμφάνισαν την ίδια προθυμία για συμμετοχή σε δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών. Θα μπορούσε κανείς να υποθέσει ότι σε μεγαλύτερο βαθμό επιθυμούσαν την εξειδίκευση σε ένα επιστημονικό αντικείμενο που θα τους έφερνε ένα βήμα πιο κοντά στην επαγγελματική αποκατάσταση.

Στον εργασιακό τομέα, οι απόφοιτοι των ετών 2011-2013 και 2014-2017 παρουσίασαν μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας και αεργίας, εύρημα που συμφωνεί με την έρευνα του IOBE (2018), όπου το ποσοστό ανεργίας των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης υπερδιπλασιάστηκε από το 2009 στο 2017. Ωστόσο, στην παρούσα έρευνα πιθανές αιτίες θα μπορούσαν να αποτελέσουν όχι μόνο η οικονομική κρίση, αλλά και το νεαρό της ηλικίας και η έντονη επιθυμία των νέων αποφοίτων για ακαδημαϊκή καριέρα..

Στην περίπτωση των απασχολούμενων αποφοίτων σημειώθηκε αύξηση των μισθωτών ιδιωτικού τομέα και των αυτοαπασχολούμενων χωρίς προσωπικό, με ταυτόχρονη μείωση των συμβασιούχων έργου δημοσίου τομέα εξαιτίας της σημαντικής μείωσης στις προσλήψεις αναπληρωτών και τη στροφή των εκπαιδευτικών στα φροντιστήρια και την παράδοση ιδιαίτερων μαθημάτων. Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην κατάσταση απασχόλησης των αποφοίτων θα μπορούσαν να εξηγήσουν και την αύξηση της ετεροαπασχόλησης των νεότερων αποφοίτων ως λύση ανάγκης για βιοποριστικούς λόγους .

Η εύρεση εργασίας καθυστέρησε μεγαλύτερο χρονικό διάστημα για τους νεότερους απόφοιτους, ενώ πτώση σημειώθηκε στις απολαβές των αποφοίτων. Για την πλειοψηφία των νεότερων αποφοίτων, οι καθαρές μηνιαίες απολαβές αγγίζουν τα 900€ συγκριτικά με το μισθό των αποφοίτων προ κρίσης που κυμαίνεται από 901€ έως 1100€. Ωστόσο, η αισιοδοξία της επαγγελματικής εξέλιξης κυριαρχεί στους

νεότερους απόφοιτους. Θα μπορούσε κανείς να υποθέσει ότι η εργασία στο δημόσιο τομέα, που κυριαρχεί κατά βάση στους παλιότερους απόφοιτους, χαρακτηρίζεται από στασιμότητα, εν αντιθέσει της εργασίας στον ιδιωτικό τομέα που επιδέχεται επαγγελματικής ανέλιξης.

Σύγκριση ευρημάτων της παρούσας έρευνας με τα ευρήματα αντίστοιχων προηγούμενων ερευνών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Στην παρούσα υποενότητα επιχειρείται μία συνοπτική σύγκριση των αποτελεσμάτων του παρόντος ερευνητικού εγχειριδίου με παρόμοιες μελέτες που διεξήχθησαν στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων για τους απόφοιτους των ετών 1997-2000 (Εμβλωτής, 2004) και των 2000-2008 (Εμβλωτής, 2010), με κύριο σκοπό τον εντοπισμό αποκλίσεων και ομοιοτήτων. Να σημειωθεί ότι η παρούσα έρευνα εμπλουτίστηκε με επιπλέον ερωτήσεις, κυρίως στη μελέτη της ακαδημαϊκής πορείας, που δε στάθηκε ικανή η οποιαδήποτε σύγκρισή τους.

Ειδικότερα, σημειώθηκε σημαντική αύξηση στους αποφοίτους του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων που φοίτησαν σε τμήμα των πέντε πρώτων επιλογών (1998-2000: 69,4%, 2008-2017: 87,7%). Η αύξηση ενδέχεται να είναι απόρροια της σωστής ενημέρωσης των μαθητών από συμβούλους σταδιοδρομίας, καθώς με το πέρασ του χρόνου, η συμβουλευτική πάνω σε θέματα σταδιοδρομίας γίνεται πιο διαδεδομένη. Επίσης, καταγράφηκε αύξηση στον βαθμό επίδοσης των αποφοίτων με την εμφάνιση περισσότερων αριστούχων (αριστούχοι 1998-2000: 1,2%, αριστούχοι 2008-2017: 7,7%). Η ικανοποίηση από το διδαχθέν αντικείμενο παρέμεινε υψηλό και στις τρεις ροές αποφοίτων (1998-2000, 2000-2008, 2008-2017), ενώ το τμήμα της Φιλολογίας ήταν το μόνο που συγκέντρωσε από τα υψηλότερα ποσοστά ευχαρίστησης για τις προπτυχιακές σπουδές και στις τρεις ροές αποφοίτων.

Σταδιακή αύξηση παρατηρήθηκε στην εργασία των φοιτητών κατά τη διάρκεια των σπουδών (1998-2000: 25,7%, 2000-2008: 29,2%, 2008-2017: 36%), κυρίως της συνεχόμενης, ενδεχομένως ως απόρροια της οικονομικής κρίσης και της ανάγκης για οικονομική ελάφρυνση των γονέων. Δραματική αύξηση σημειώθηκε στη συμμετοχή των αποφοίτων σε μεταπτυχιακές σπουδές (1998-2000: 27%, 2000-2008: 34,9%, 2008-2017: 51%), κυρίως για επαγγελματικούς λόγους, ενώ μικρή αύξηση παρατηρήθηκε στην επιθυμία για επιστημονική εξειδίκευση και στο ενδιαφέρον για το θέμα.

Μειωμένο αποδείχθηκε το ποσοστό απασχόλησης των αποφοίτων της έρευνάς μας (79,8%) σε σχέση με τους απόφοιτους 1997-2000 (83,9%), με εμφανή αύξηση της αεργίας, χωρίς ωστόσο να επηρεάζεται η σημαντικότητα της σημερινής απασχόλησης. Σημαντική αύξηση παρατηρήθηκε στην εμπειρία σημαντικής απασχόλησης των αποφοίτων της παρούσας έρευνας, ενώ οι νεότεροι απόφοιτοι καθυστέρησαν περισσότερο να βρουν τη σημερινή τους απασχόληση.

Μείωση παρατηρήθηκε στους μισθωτούς δημοσίου τομέα (2000-2008: 36,9%, 2008-2017: 4,9%), με ταυτόχρονη αύξηση των μισθωτών ιδιωτικού τομέα (2000-2008: 34%, 2008-2017: 50,6%) και των αυτοαπασχολούμενων χωρίς προσωπικό (2000-2008: 11,9%, 2008-2017: 19,5%). Αυτές οι αλλαγές λειτούργησαν θετικά στην ευχαρίστηση των αποφοίτων από την απασχόληση. Η εργασιακή επισφάλεια φάνηκε σημαντικά μειωμένη, συγκριτικά με τον αυξημένο φόβο της απώλειας εργασίας των αποφοίτων 1997-2000 (Εμβαλωτής, 2004), χωρίς αποκλίσεις στην ύπαρξη θετικών προοπτικών επαγγελματικής εξέλιξης.

Στις μηνιαίες απολαβές σημειώθηκε σημαντική μείωση, με τους νεότερους απόφοιτους να θεωρούνται στην πλειοψηφία τους χαμηλόμισθοι και ετεροαπασχολούμενοι. Δήλωσαν, επίσης, σε μεγαλύτερο βαθμό μακροχρόνια άνεργοι, ενώ ως επιθυμητή απασχόληση παρέμεινε η εργασία στο δημόσιο τομέα, αλλά με τετραπλάσια αύξηση του ιδιωτικού τομέα και διπλάσια αύξηση της επιθυμίας για δημιουργία προσωπικής επιχείρησης.

Σύγκριση αποτελεσμάτων της έρευνας με αντίστοιχες έρευνες από το διεθνή χώρο

Η παρακολούθηση των διαδρομών δεν αποτελεί πρόσφατο φαινόμενο για το διεθνή χώρο, καθώς εντοπίζονται ευρωπαϊκά προγράμματα που εστιάζουν στους απόφοιτους πανεπιστημίων και μελετούν την πορεία τους. Ένα από αυτά είναι το CHEERS, που στοχεύει στην ανάλυση των σημερινών εξελίξεων που σχετίζονται με τη σχέση της ανώτατης εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας και την επαγγελματική ανάπτυξη των αποφοίτων (Schomburg & Teichler, 2006). Το δεύτερο πρόγραμμα, που είναι στην ουσία η νεότερη έκδοση του CHEERS, έχει την ονομασία REFLEX και αποσκοπεί στην εκτίμηση των απαιτήσεων που θέτει η σύγχρονη κοινωνία της γνώσης στους απόφοιτους της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και του βαθμού στον οποίο τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη εξοπλίζουν τους απόφοιτους με τις απαιτούμενες ικανότητες σε σχέση με τους διαφορετικούς τύπους απασχόλησης

(Allen & van der Velden, 2005). Επίσης, το πρόγραμμα Eurostudent χρησιμοποιεί έρευνες που συλλέγουν συγκρίσιμα δεδομένα σχετικά με την κοινωνική διάσταση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ευρώπη. Τα στοιχεία που μελετά αφορούν τα μελλοντικά σχέδια των φοιτητών, που συμπεριλαμβάνουν την αξιολόγηση των ευκαιριών τους στην αγορά εργασίας και τα σχέδιά τους για περαιτέρω εκπαίδευση (European Commission, 2017).

Ακόμη, εντοπίζεται το πρόγραμμα TRACKIT που διεξήχθη από την Ευρωπαϊκή Ένωση Πανεπιστημίων και αρκετά ευρωπαϊκά πανεπιστήμια με σκοπό την παρακολούθηση της πορείας των μαθητών και των πτυχιούχων, την είσοδο και εξέλιξη των πτυχιούχων στην αγορά εργασίας και την είσοδο και τη πρόοδο σε επόμενα εκπαιδευτικά προγράμματα (Gaebel et al., 2012). Περιλαμβάνει έρευνες που διεξάγονται είτε σε εθνικό επίπεδο είτε σε επίπεδο πανεπιστημίου και οι λόγοι πραγματοποίησής τους ποικίλουν (διασφάλιση ποιότητας πανεπιστημίων, στατιστικοί και διοικητικοί λόγοι, συμβουλευτική σε φοιτητές και υποψήφιους φοιτητές, σχεδιασμός πολιτικής τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, κατανομή πόρων σε ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης). Στο συγκεκριμένο πρόγραμμα συμπεριλήφθηκε και η έρευνα εθνικού επιπέδου της Οριζόντιας Δράσης των Γραφείων Διασύνδεσης (Καραμεσίνη, 2008) σχετικά με την απορρόφηση των πτυχιούχων στην αγορά εργασίας της χώρας μας, όπως έχει ήδη αναφερθεί.

Αν και υπάρχει πληθώρα ερευνών στο διεθνή χώρο που μελετούν την πορεία των αποφοίτων, κυρίως την επαγγελματική, εντοπίζεται εξαιρετικά μεγάλη δυσκολία πρόσβασης σε αυτού του είδους τις έρευνες, πράγμα που δεν καθιστά εύκολη τη σύγκριση των δεδομένων της έρευνάς μας με αντίστοιχες έρευνες ευρωπαϊκού επιπέδου. Επιπροσθέτως, στην έρευνά τους οι Gaebel et al. (2012) τονίζουν ότι η παρακολούθηση της πορείας των αποφοίτων μιας χώρας δεν ενδείκνυται να γίνεται αντικείμενο σύγκρισης με αντίστοιχες έρευνες αποφοίτων διεθνούς επιπέδου, καθώς η απασχόληση των αποφοίτων μιας χώρας είναι πολύ πιθανό να επηρεάζεται από την εθνική αγορά εργασίας. Αναφέρουν ότι οι απαντήσεις των αποφοίτων στις διάφορες διεθνείς έρευνες δεν είναι αυτονόητο ότι προέρχονται από το ίδιο εργαλείο, ότι αναλύονται με τις ίδιες μεθόδους και αφορούν στο ίδιο χρονικό διάστημα μεταξύ αποφοίτησης και εισόδου στην αγορά εργασίας, πράγμα που μπορεί να οδηγήσει σε λανθασμένες συγκρίσεις και συμπεράσματα. Για τους προαναφερθέντες λόγους,

κρίθηκε απαραίτητο να περιοριστεί η σύγκριση των αποτελεσμάτων της παρούσας έρευνας μόνο με αντίστοιχες εθνικές μελέτες και έρευνες.

5. Συμπεράσματα

Η παρούσα έρευνα αποτελεί προσπάθεια μελέτης και καταγραφής της ακαδημαϊκής και εργασιακής διαδρομής των αποφοίτων του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Η σημασία της έγκειται στο γεγονός ότι μελετά διεξοδικά τη σύνδεση του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων με τον εργασιακό και ακαδημαϊκό χώρο, καθώς και την ακαδημαϊκή διαδρομή των αποφοίτων που έχει μελετηθεί ελάχιστα ή καθόλου, εν αντιθέσει της εργασιακής διαδρομής που αποτέλεσε αντικείμενο έρευνας προηγούμενων ερευνών του Γραφείου Διασύνδεσης του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Τα ευρήματα δείχνουν ικανοποίηση των αποφοίτων από τη σύνδεση του πανεπιστημίου με την αγορά εργασίας και τον επιστημονικό χώρο, τονίζοντας ότι στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων προωθείτε κατά βάση η ακαδημαϊκή σταδιοδρομία, ενώ εντοπίζονται ελλείμματα στη σύνδεση του προπτυχιακού προγράμματος με την αγορά εργασίας. Για το λόγο αυτό, θεωρούν αναγκαίο τον επανασχεδιασμό των προγραμμάτων σπουδών με εστίαση στην απασχολησιμότητα των νέων αποφοίτων.

Η ακαδημαϊκή διαδρομή των αποφοίτων αποδεικνύεται πλούσια, καθώς προτιμούν τη συνέχιση των σπουδών σε μεταπτυχιακά ή διδακτορικά προγράμματα, κυρίως για επαγγελματικούς σκοπούς, και όχι τόσο την συμμετοχή σε δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών. Κύριος λόγος αποδεικνύεται η ανάγκη για εξειδίκευση σε γνωστική περιοχή αντίστοιχη των βασικών σπουδών. Η εργασιακή πορεία των αποφοίτων σημειώνει υψηλά ποσοστά απασχόλησης, με σημαντικές μεταβολές στην θέση εργασίας των αποφοίτων με το πέρασμα των χρόνων, ως απόρροια της οικονομικής κρίσης και με κύρια έκβαση την αύξηση της ετεροαπασχόλησης, των μισθωτών ιδιωτικού τομέα και των αυτοαπασχολούμενων.

Κατά την ερευνητική διαδικασία της παρούσας μελέτης αναδείχθηκαν κάποιοι περιορισμοί. Ο σημαντικότερος αφορά στο δείγμα. Η έρευνα έγινε σε ικανοποιητικό αριθμό αποφοίτων, αλλά όχι σε απόλυτα αντιπροσωπευτικό, ενώ ορισμένα τμήματα είχαν τριπλάσιο αριθμό αποφοίτων σε σχέση με τα υπόλοιπα. Ένας άλλος

περιορισμός είναι η γνησιότητα των απαντήσεων, καθώς δεν είναι εφικτό να γνωρίζουμε αν τα άτομα που απάντησαν έδωσαν αληθείς και ακριβείς πληροφορίες. Επιπροσθέτως, δε θα μπορούσαμε να παραλείψουμε την αναφορά στην ισχνή θεωρητική πλαισίωση της παρούσας έρευνας και την επιθυμία για εμπλουτισμό αυτής σε μελλοντικές αντίστοιχες έρευνες.

Μελλοντικές έρευνες, όπου το δείγμα θα περιλαμβάνει ισότιμο αριθμό αποφοίτων σε κάθε τμήμα, θα προσδώσουν μεγαλύτερη αξιοπιστία στα ερευνητικά δεδομένα. Επίσης, θα ήταν προτιμότερο να μεσολαβήσει μεγαλύτερο χρονικό διάστημα μεταξύ αποφοίτησης και παρακολούθησης της ακαδημαϊκής και επαγγελματικής πορείας των αποφοίτων. Στην έρευνα μας για τους απόφοιτους του 2008, η χρονική απόσταση ήταν μεγαλύτερη συγκριτικά με τους απόφοιτους του 2016 ή ακόμη και του 2017. Στο μέλλον, οι περιορισμοί αυτοί είναι πρόπον να αρθούν, ώστε να καταγραφούν έγκυρα και αξιόπιστα ερευνητικά αποτελέσματα.

6. Βιβλιογραφικές αναφορές

ΑΔΙΠ. (2018). *Έκθεση ποιότητας της ανώτατης εκπαίδευσης 2017*. Ανακτήθηκε από <https://www.adip.gr/>

ΑΔΙΠ. (2015). *External evaluation report, University of Ioannina*. Ανακτήθηκε από <https://www.adip.gr/>

Allen, J., & van der Velden, R. (2005). *The flexible professional in the knowledge society: Conceptual framework of the REFLEX project. REFLEX working paper 1*. Maastricht: ROA.

Allen, J., & van der Velden, R. (2007). Transitions from higher education to work. In U. Teichler (Ed.), *Careers of university graduates. Views and experiences in comparative perspectives* (pp. 55–78). Dordrecht: Springer.

Antoninis, M., & Tsakloglou, P. (2001). Who benefits from public education in Greece? Evidence and policy implications. *Education Economics*, 9(2), 197-222. doi: 10.1080/09645290110057001

Baruch, Y., & Hall, D. T. (2004). The academic career: A model for future careers in other sectors? *Journal of Vocational Behavior*, 64(2), 241-262. doi: 10.1016/j.jvb.2002.11.002

Βαρχαλαμά, Ε., & Σταμάτη, Α. (2012). *Ατομικές και συλλογικές εργασιακές σχέσεις: Βασικά στοιχεία και έννοιες*. Αθήνα: ΙΝΕ-ΓΣΕΕ.

Becker, G. S. (1994). Human capital revisited. In G. S. Becker (Ed.), *Human capital: A theoretical and empirical analysis with special reference to education* (3rd ed., pp. 15-28). Chicago: The University of Chicago Press.

Βελέντζας, Κ. (2008). *Συμβατικό σύστημα εκπαίδευσης και εξ αποστάσεως εκπαίδευση: η συμβολή του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου στη σύγχρονη εκπαιδευτική πραγματικότητα*. Θεσσαλονίκη. Ανακτήθηκε από https://www.eap.gr/images/stories/pdf/imerida_4_velentzas_F19421.pdf

Βλάχος, Δ. (2008). Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και οι σύγχρονες απαιτήσεις από την εκπαίδευση. *Εκπαίδευση και ποιότητα στο Ελληνικό σχολείο*. Εισηγήσεις διημερίδων, Αθήνα.

Brennan, J., & Teichler, U. (2008). The future of higher education and of higher education research. *Higher Education*, 56(3), 259–264. doi:10.1007/s10734-008-9124-6

Cedefop. (2014). *Terminology of European education and training policy. A selection of 130 key terms* (2nd ed.) Luxembourg: Publications Office of the European Union. doi: 10.2801/15877.

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2008). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας* (μτφ. Σ. Κυρανάκης, Μ. Μαυράκη, Χ. Μητσοπούλου, Π. Μπιθάρα & Μ.Φιλοπούλου). Αθήνα: Μεταίχμιο. (έτος έκδοσης πρωτότυπου 2000)

Γεώργα, Ε. (2009). *Ετεροαπασχόληση και επαγγελματικός διαχωρισμός πτυχιούχων ανδρών και γυναικών στην Ελλάδα ανά επιστημονικό κλάδο σπουδών* (Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή εργασία). Πάντειο Πανεπιστήμιο/Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής, Αθήνα.

Γιαννακόπουλος, Ν., & Ντεμούσης, Μ. (2015). *Οικονομική της εκπαίδευσης*. Αθήνα: ΣΕΑΒ. Ανακτήθηκε από <http://hdl.handle.net/11419/3522>

Γκιάστας, Ι., Δημητρόπουλος, Ε., Ρέππα, Ε., & Τσέργας, Ν. (2011). *Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός γ' γυμνασίου: Σχεδιάζοντας το επαγγελματικό μου μέλλον*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.

Γκιόσος, Ι., Μαυροειδής, Η., & Κουτσούμπα, Μ. Ι. (2008). Η έρευνα στην από απόσταση εκπαίδευση: ανασκόπηση και προοπτικές. *Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την ανοικτή και εξ' αποστάσεως εκπαίδευση και την εκπαιδευτική τεχνολογία*, 4(1), 49-60. doi: 10.12681/jode.9724

Γλυκοφρύδη-Λεοντσίνη, Α., Σακελλίου, Χ., & Λεοντσίνη, Ε. (2015). *Ανθολόγιο φιλοσοφικών κειμένων γ' γυμνασίου*. Αθήνα: Οργανισμός Εκδόσεων Διδακτικών Βιβλίων.

Γουβιάς, Δ. (2010). Διαχρονική εξέλιξη των ανισοτήτων πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (1993-2004): Ενδείξεις για αντιστροφή των τάσεων μετά την εφαρμογή της «μεταρρύθμισης Αρσένη». *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών*, 132-133(B'-Γ'), 99-146. doi: 10.12681/grsr.16

Γώγου, Λ., & Καλεράντε, Ε. (2015). Κοινωνιολογική προσέγγιση των απόψεων μαθητών για το σύστημα εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με βάση την έρευνα που πραγματοποιήθηκε στην Ελλάδα (2012-2013). Στο Γ. Παπαδάτος, Σ. Πολυχρονοπούλου, & Α. Μπαστέα (Επιμ.), *5^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Επιστημών Εκπαίδευσης – Λειτουργίες νόησης και λόγου στη συμπεριφορά, στην εκπαίδευση και στην ειδική αγωγή, 19-21 Ιουνίου 2015* (σσ. 396-406). Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τομέας Ειδικής Αγωγής και Ψυχολογίας ΠΤΔΕ, Κέντρο Μελέτης Ψυχοφυσιολογίας και Εκπαίδευσης. doi: 10.12681/edusc.203

Γραφείο Διασύνδεσης ΑΠΘ. (2012). *Μελέτη απορρόφησης στην αγορά εργασίας των αποφοίτων του ΑΠΘ των ετών 2005-2006*. Θεσσαλονίκη: Γραφείο Διασύνδεσης ΑΠΘ. Ανακτήθηκε από <https://dasta.auth.gr/>

Γραφείο Διασύνδεσης Πανεπιστημίου Αθηνών. (2007). *Μελέτη απορρόφησης αποφοίτων ΕΚΠΑ*. Αθήνα: Γραφείο Διασύνδεσης Πανεπιστημίου Αθηνών. Ανακτήθηκε από <https://www.uoa.gr/>

Γραφείο Διασύνδεσης Πανεπιστημίου Αιγαίου. (2012). *Έρευνα καταγραφής επαγγελματικής αποκατάστασης και εξέλιξης φοιτητών Πανεπιστημίου Αιγαίου*. Μυτιλήνη: Γραφείο Διασύνδεσης Πανεπιστημίου Αιγαίου. Ανακτήθηκε από <https://career.aegean.gr/>

Γραφείο Διασύνδεσης ΔΠΘ. (2016). *Μελέτη απορρόφησης αποφοίτων Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης τα έτη 2006 έως 2008*. Ξάνθη: Γραφείο Διασύνδεσης ΔΠΘ. Ανακτήθηκε από <https://career.duth.gr>

Γραφείο Διασύνδεσης Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. (χ.η). *Μεταπτυχιακές σπουδές*. Ανακτήθηκε 04 Ιουλίου, 2019, από <http://career.uop.gr/metartychiakes-spoydes>

Dacre Pool, L., & Sewell, P. (2007). The key to employability: Developing a practical model of graduate employability. *Education + Training*, 49(4), 277-289. doi: 10.1108/00400910710754435

de Grip, A. (2004, December 8). *Evaluating human capital obsolescence*. Paper prepared for the joint EC-OECD seminar on human capital and labour market performance, Brussels.

Dendrinos, I. (2014). Youth employment before and during the crisis. Rethinking labour market institutions and work attitudes in Greece, *Social Cohesion and Development*, 9(2), 117-132.

De Witte, H., Vander Elst, T., & De Cuyper, N. (2015). Job insecurity, health and well-being. In J. Vuori, R. Blonk, & R. H. Price (Eds.), *Sustainable working lives: Managing work transitions and health throughout the life course* (pp. 109–128). New York: Springer. doi: 10.1007/978-94-017-9798-6_7

Δριτσάκη, Χ. Ν., & Κηπουρός, Α. (2007). Ανθρώπινο κεφάλαιο και οικονομική ανάπτυξη: Μία εμπειρική έρευνα για την Ελλάδα με την ανάλυση της αιτιότητας. *ΣΠΟΥΔΑΙ*, 57(2), 106-118.

ΕΛΣΤΑΤ. (2017). *Ειδική έρευνα για τη θέση των νέων στην αγορά εργασίας – ad hoc module 2016*. Διαθέσιμο από <http://www.statistics.gr/>

ΕΛΣΤΑΤ. (2018). *Ελλάς με αριθμούς: Απρίλιος-Ιούνιος 2018*. Διαθέσιμο από <http://www.statistics.gr/>

ΕΛΣΤΑΤ. (2019α). *Ελλάς με αριθμούς: Απρίλιος-Ιούνιος 2019*. Διαθέσιμο από <http://www.statistics.gr/>

ΕΛΣΤΑΤ. (2019β). *Έρευνα Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού: Α' Τρίμηνο 2019*. Διαθέσιμο από <http://www.statistics.gr/>

Εμβλωτής, Α. (2004). *Μελέτη σταδιοδρομίας αποφοίτων του πανεπιστημίου Ιωαννίνων [Κόμα Ι 1997-2000]*. Γραφείο Διασύνδεσης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. [<http://dasta.uoi.gr/>]

Εμβαλωτής, Α. (2010). *Μελέτη σταδιοδρομίας αποφοίτων του πανεπιστημίου Ιωαννίνων [Κύμα II 2000-2004 και Κύμα III 2004-2008]*. Γραφείο Διασύνδεσης Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. [<http://dasta.uoi.gr/>]

European Commission. (2017). *Mapping of VET graduate tracking in EU Member States: Final Report*.

Ευστράτογλου, Α. (2006). *Τοπικές αγορές εργασίας στην Ελλάδα. Θεωρητικά ζητήματα και εμπειρικές διευκρινήσεις*. Αθήνα: Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ-ΑΔΕΔΥ. Ανακτήθηκε από <https://www.inegsee.gr/ekdosi/Topikes-agores-ergasias-sthn-Ellada/>

Gaebel, M., Hauschildt, K., Mühleck, K., & Smidt, H. (2012). *Tracking learners' and graduates' progression paths: Trackit*. Belgium: European University Association.

Galata, P-V., & Chrysakis, M. (2016). Active labour market policies in Greece: Challenges and responses during the economic crisis. *Social Policy*, 6, 45-66. doi: 10.12681/sp.10880

Harvey, L. (2000). New realities: The relationship between higher education and employment. *Tertiary Education and Management*, 6(1), 3-17. doi: 10.1080/13583883.2000.9967007

IOBE. (2017). *Τριτοβάθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα. Επιπτώσεις της κρίσης και προκλήσεις*.

Ανακτήθηκε από http://iobe.gr/docs/research/RES_05_F_05072017_REP_GR.pdf

IOBE. (2018). *Εκπαίδευση και αγορά εργασίας στην Ελλάδα: Επιπτώσεις της κρίσης και προκλήσεις*.

Ανακτήθηκε από http://iobe.gr/docs/research/RES_05_F_09072018_REP.pdf

Ιωαννίδου, Ο. (2011). *Οι εξ αποστάσεως μεταπτυχιακές σπουδές στη χώρα μας: Διαπιστώσεις, προβλήματα, προοπτικές* (Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή εργασία). Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης/Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής, Θεσσαλονίκη.

Ιωάννου, Χ. Α. (1993). Ανώτατη εκπαίδευση και αγορά εργασίας: Πέρα από την ετεροαπασχόληση. *ΤΟΠΟΣ: Επιθεώρηση αστικών και περιφερειακών μελετών*, 6, 85-110.

ILO. (1982, October). *Statistics of labour force, employment, unemployment and underemployment*. Report prepared for the thirteenth international conference of labour statisticians, Geneva.

Καλούδη, Ε. (χ.η). Κείμενο συμβουλευτικής: Η σημασία της εργασίας για τον άνθρωπο. Γραφείο Διασύνδεσης Ιονίου Πανεπιστημίου. Ανακτήθηκε από http://dasta.ionio.gr/liaison/pages/symb_text_work

Karakaya, G., Plasman, R., & Rycx, F. (2005). The incidence and determinants of overeducation in Belgium. *Brussels Economic Review*, 48(1/2), 113-135.

Καραμεσίνη, Μ. (2006α). Από την εκπαίδευση στην αμειβόμενη εργασία: Εμπειρική διερεύνηση της εργασιακής ένταξης των νέων στην Ελλάδα. *Κοινωνική Συνοχή και Ανάπτυξη*, 1(1), 67-84.

Καραμεσίνη, Μ. (2006β). *Σημειώσεις για το μάθημα «Οικονομικά της απασχόλησης»*. Αθήνα: Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών. Ανακτήθηκε από <http://pandemos.panteion.gr/index.php?lang=el&op=record&pid=iid:101>

Καραμεσίνη, Μ. (2008). *Η απορρόφηση των πτυχιούχων πανεπιστημίου στην αγορά εργασίας*. Αθήνα: Διόνικος.

Karantinos, D. (2014). *An evaluation of the social and employment aspects and challenges in Greece*. Brussels: European Parliament.

Καρολίδης, Γ. (2011). *Η απορρόφηση των πτυχιούχων του τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων του πανεπιστημίου Πατρών* (Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή εργασία). Πανεπιστήμιο Πατρών/Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων, Πάτρα.

Κατσίης, Α., Σιδερίδης, Γ., & Εμβαλωτής, Α. (2010). *Στατιστικές μέθοδοι στις Κοινωνικές Επιστήμες*. Αθήνα: Τόπος.

Katsikas, E., & Dergiades, T. (2009). Using degree grades as indicator of performance in a Greek university of social studies. *Evaluation & Research in Education*, 22(1), 33-49. doi: 10.1080/09500790903071944

Katsikas, E., & Panagiotidis, T. (2011). Student status and academic performance: Accounting for the symptom of long duration of studies in Greece. *Studies in Educational Evaluation*, 37(2-3), 152-161.

Κλάδης, Δ. (2000). *Η Διακήρυξη της Μπολόνια και η πορεία από την Μπολόνια στην Πράγα: Κείμενα-σχόλια-ανάλυση*. Αθήνα: ΥΠΕΠΘ.

Κεσίσογλου, Γ. (2014). Η ανάδυση των θεωριών περί επισφαλούς εργασίας στον ακαδημαϊκό λόγο των κοινωνικών επιστημών: Προκλήσεις για την πολιτική ψυχολογία. *Επιστημονική Επετηρίδα Τμήματος Ψυχολογίας Α.Π.Θ, Γ'*, 392-418.

Kostoglou, V., Garmpis, A., Koilias, C., & van der Heijden, B. (2011). Predictors of higher technological education graduates' labour market entrance success. *European journal of higher education*, 1(2-3), 158-178.

doi:10.1080/21568235.2011.616768

Κωνσταντίνου, Χ., & Μίχος, Ν. (2010). Τα Παιδαγωγικά Τμήματα Δημοτικής Εκπαίδευσης ως πόλος έλξης των υποψήφιων για εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Οι απόψεις των εισαχθέντων για τα κίνητρα επιλογής τους στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δ.Ε. του πανεπιστημίου Ιωαννίνων. *Επιστημονική Επετηρίδα Παιδαγωγικού Τμήματος Δ.Ε Πανεπιστημίου Ιωαννίνων*, 22, 69-96.

Lianos, T. P., Asteriou, D., & Agiomirgianakis, G. M. (2004). Foreign university graduates in the Greek labour market: Employment, salaries and overeducation. *International Journal of Finance and Economics*, 9(2), 151-164. doi: 10.1002/ijfe.238

Li, M., & Frieze, I. H. (2016). Developing civic engagement in university education: Predicting current and future engagement in community services. *Social Psychology of Education*, 19(4), 775-792. doi: 10.1007/s11218-016-9356-8

Λιοναράκης, Α. (2006). Η θεωρία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η πολυπλοκότητα της πολυμορφικής της διάστασης. Στο Α. Λιοναράκης (Επιμ.) *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση – Στοιχεία θεωρίας και Πράξης* (σελ.7-41). Αθήνα: Προπομπός.

Livanos, I. (2010). The relationship between higher education and labour market in Greece: The weakest link?. *Higher Education*, 60(5), 473-489. doi: 10.1007/s10734-010-9310-1

Livanos, I., & Pouliakas, K. (2008). Returns to education by academic discipline in the Greek labour market. *MPRA Paper No. 14159*.

Λογάρας, Δ. (2013). *Εργασία – απασχόληση και αναπηρία*. Αθήνα: Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (Ε.Σ.Α.με.Α).

Mehta, A., Felipe, J., Quising, P., & Camingue, S. (2011). Overeducation in developing economies: How can we test for it, and what does it mean?. *Economics of Education Review*, 30(6), 1334-1347.

Μητράκος, Θ., Τσακλόγλου, Π., & Χολέζας, Ι. (2010). Προσδιοριστικοί παράγοντες της πιθανότητας ανεργίας των νέων στην Ελλάδα, με έμφαση στους αποφοίτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. *Τράπεζα της Ελλάδος, Οικονομικό Δελτίο*, τ. 33, 23-68.

Mihail, D. M., & Karaliopoulou, K. (2005). Greek university students: a discouraged workforce. *Education + Training*, 47(1), 31-39. doi: 10.1108/00400910510580610

Mora, J-G., Vila, L. E., García-Aracil, A. (2005). European higher education graduates and job satisfaction. *European Journal of Education*, 40(1), 35- 44.

Morley, L. (2001). Producing new workers: Quality, equality and employability in higher education. *Quality in Higher Education*, 7(2), 131-138. doi: 10.1080/13538320120060024

Μπαμπινιώτης, Γ. (2012α). *Λεξικό για το σχολείο και το γραφείο* (3^η εκδ., Τομ. 1). Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

Μπαμπινιώτης, Γ. (2012β). Λεξικό για το σχολείο και το γραφείο (3^η εκδ., Τομ. 2). Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

Müller, W. (2005). Education and youth integration into European labour markets. *International Journal of Comparative Sociology*, 46(5–6), 461–485. doi: 10.1177/0020715205060048

Νικολίτσα, Δ. (2007). Η συμμετοχή των νέων στην ελληνική αγορά εργασίας: Εξελίξεις και προσκόμματα. Τράπεζα της Ελλάδος, *Οικονομικό Δελτίο*, τ.29, 41-102.

Ν. 4009/2011. Δομή, λειτουργία, διασφάλιση της ποιότητας των σπουδών και διεθνοποίηση των ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ Α 195/06-09-2011).

Ν. 4521/2018. Ίδρυση Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής και άλλες διατάξεις. Εφημερίδα της Κυβέρνησης (ΦΕΚ Α 38/02-03-2018).

OECD. (1996). Growing into work: Youth and the labour market over the 1980s and 1990s. *Employment Outlook*, Paris.

OECD. (2001). *The well-being of nations: The role of human and social capital*. Paris: OECD Publishing.

OECD. (2011). *Strong performers and successful reformers in education: Education policy advice for Greece*. Paris: OECD Publishing.

OECD. (2015). *OECD360: ΕΛΛΑΔΑ 2015: Πώς συμμετέχει η Ελλάδα*. Paris: OECD Publishing.

OECD. (2017a). *How are we doing? A broad assessment of labour market performance, OECD Employment Outlook 2017*. Paris: OECD Publishing.

OECD. (2017b). *Skills and global value chains, OECD Skills Outlook 2017*. Paris: OECD Publishing.

OECD. (2017c). *Education at a glance 2017: OECD Indicators*. Paris: OECD Publishing.

OECD. (2018a). *Education for a bright future in Greece: Reviews of National Policies for Education*. Paris: OECD Publishing.

OECD. (2018b). *Education at a glance 2018: OECD Indicators*. Paris: OECD Publishing.

OECD. (2018c). *OECD Economic Surveys: Greece 2018*. Paris: OECD Publishing.

Ουζούνη, Χ., & Νακάκης, Κ. (2011). Η αξιοπιστία και η εγκυρότητα των εργαλείων μέτρησης σε ποσοτικές μελέτες. *Νοσηλευτική*, 50(2), 231-239.

Παγουλάτος, Γ., & Μπουρίκος, Δ. (2006). *Μετάβαση των πτυχιούχων των ελληνικών ΑΕΙ στην αγορά εργασίας*. Αθήνα: ΕΛΙΑΜΕΠ. Ανακτήθηκε από https://www.eliamer.gr/wp-content/uploads/2008/07/aei_kai_agora_ergasias_june06.pdf

Panagiotakopoulos, A. (2012). Employability skills development in Greek higher education institutions (HEIs): Implications for policy makers. *Higher Education, Skills and Work-Based Learning*, 2(2), 141-150. doi: 10.1108/20423891211224621

Παπαηλίας, Θ. (2006). *Προσφορά και ζήτηση ειδικοτήτων στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα*. Αθήνα: Διόνικος.

Παπαϊωάννου, Α., & Ζουρμπάνος, Ν. (2014). *Εφαρμογές της στατιστικής στις επιστήμες του αθλητισμού και της φυσικής αγωγής με τη χρήση του SPSS 18*. Θεσσαλονίκη: Δίσιγμα.

Παπαπέτρου, Ε. (2014). Η ελληνική αγορά εργασίας στα χρόνια της κρίσης. Πρόσφατες εξελίξεις και προοπτικές. Στο Μ. Μασουράκης & Χ. Γκόρτσος (Επιμ.), *Ανταγωνιστικότητα για ανάπτυξη: Προτάσεις πολιτικής* (σελ. 353-380). Αθήνα: Ελληνική Ένωση Τραπεζών. Ανακτήθηκε από <https://www.hba.gr/Publications/FinancialDetails/76>

Παφίλη, Ε. (2013). *Το μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού, σαν παράγοντας οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης του νομού Κυκλάδων* (Διδακτορική διατριβή,

Πανεπιστήμιο Πειραιώς). Διαθέσιμο από τη βάση δεδομένων του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης (Κωδ. 29862).

Pereira, P. T. & Martins, P. S. (2000). Does education reduce wage inequality? Quantile regressions evidence from fifteen European Countries. *IZA Discussion Paper No. 120*.

Prokou, E. (2011). The aims of employability and social inclusion / active citizenship in lifelong learning policies in Greece. *The Greek Review of Social Research*, 136(136), 203-223. doi: 10.12681/grsr.50

Psacharopoulos, G., & Papakonstantinou, G. (2005). The real university cost in a “free” higher education country. *Economics of Education Review*, 24(1), 103-108. doi: 10.1016/j.econedurev.2004.01.003

Πυργιωτάκης, Ι. (2010). Πανεπιστήμιο και ιδεολογία της αγοράς: Η μετεξέλιξη του πανεπιστημίου στη σύγχρονη κοινωνία. *Το Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών*, 1E(59), 41-58.

Πυρώτη, Α. (2007). *Εξ αποστάσεως εκπαίδευση: e-learning μέσω διαδικτύου* (Αδημοσίευτη Μεταπτυχιακή εργασία). Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων/Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Ιωάννινα.

Ράσης, Σ. (2010). Το ακαδημαϊκό επάγγελμα: Από τη λογισσύνη στην εμπορευματοποίηση της γνώσης. *Το Βήμα των Κοινωνικών Επιστημών*, 1E(59), 7-39.

Robst, J. (1995). College quality and overeducation. *Economics of Education Review*, 14(3), 221-228.

Robotham, D. (2012). Student part-time employment: Characteristics and consequences. *Education + Training*, 54(1), 65-75. doi: 10.1108/00400911211198904

Salas-Velasco, M. (2007). The transition from higher education to employment in Europe: The analysis of the time to obtain the first job. *Higher Education*, 54(3), 333-360. doi: 10.1007/s10734-006-9000-1

Santiago, P., Tremblay, K., Basri, E., & Arnal, E. (2008). *Tertiary education for the knowledge society. Special features: equity, innovation, labour market, internationalization* (Vol. 2). Paris: OECD Publishing.

Sanyal, B. C. (1987). *Higher education and employment: An international comparative analysis*. London: The Falmer Press.

Σαρβανάκη, Β. (2012). *Η σχέση των μεταπτυχιακών σπουδών με την αγορά εργασίας: Η μελέτη των αποφοίτων μεταπτυχιακών προγραμμάτων εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης* (Διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Αιγαίου). Διαθέσιμο από τη βάση δεδομένων του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης (Κωδ.30431).

Schomburg, H., & Teichler, U. (2006). *Higher education and graduate employment in Europe – Results from graduate surveys from twelve countries*. Dordrecht: Springer.

Schomburg, H. (2007). The professional success of higher education graduates. *European Journal of Education*, 42(1), 35-57. doi: 10.1111/j.1465-3435.2007.00286.x

Σιάνου-Κύργιου, Ε. (2010). *Από το πανεπιστήμιο στην αγορά εργασίας: Όψεις κοινωνικών ανισοτήτων*. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Σιδηροπούλου-Δημακάκου, Δ. (2016). *Το μέλλον της αγοράς εργασίας: Επαγγέλματα και δεξιότητες*. Λευκωσία: Ευρωπαϊκό Πανεπιστήμιο Κύπρου.

Συργιάννης, Χ. (2018). Η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου (Human Capital Theory) και η σχέση με την αρχική επαγγελματική κατάρτιση. Στο Φ. Γούσιας (Επιμ.), *Πρακτικά 5^ο Συνέδριο «Νέος Παιδαγωγός», 28-29 Απριλίου 2018* (σσ. 3401-3406). Αθήνα: Επιστημονική Ένωση Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας για τη διάδοση των ΤΠΕ στην Εκπαίδευση.

Ταρατόρη, Ε., Τσαλκατίδου, Μ., & Τσαλκατίδης, Θ. (2008). *Επιστημονική τεχνολογία* (2^η έκδ.). Αθήνα: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη.

Τζαφέα, Ο. (2017). *Κοινωνικές ανισότητες στην ανώτατη εκπαίδευση: Οι εμπειρίες των φοιτητών από τις σπουδές στο Πανεπιστήμιο* (Διδακτορική διατριβή, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων). Διαθέσιμο από τη βάση δεδομένων του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης (Κωδ. 40732).

Tsakloglou, P., & Antoninis. M. (1999). On the distributional impact of public education: evidence from Greece. *Economics of Education Review*, 18(4), 439-452.

Tsakloglou, P., & Cholezas, I. (2005). Education and inequality in Greece. *IZA Discussion Paper No. 1582*.

Τσαμαδιάς, Κ. (2001). Η αποδοτικότητα των ιδιωτικών επενδύσεων στην τριτοβάθμια τεχνολογική εκπαίδευση κατά κατεύθυνση σπουδών. *ΣΠΟΥΔΑΙ*, 51(3-4), 90-113.

Tsang, M. C., Rumberger, R. W., & Levin, H. M. (1991). The impact of surplus schooling on worker productivity. *Industrial Relations*, 30(2), 209-228. doi: 10.1111/j.1468-232X.1991.tb00786.x

Yorke, M. (2004). *Employability in higher education: What it is - what it is not*. York: The Higher Education Academy.

ΥΠΕΠΘ. (2008). *Έρευνα απασχόλησης αποφοίτων ανώτερου κύκλου δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (ΤΕΕ-Ενιαίο Λύκειο)*. Αθήνα: ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ.

ΥΠΕΠΘ. (2016). *Η στρατηγική της ανώτατης εκπαίδευσης στην Ελλάδα, 2016-2020*. Ανακτήθηκε από <https://minedu.gov.gr>

UNESCO (2011). *International standard classification of education (ISCED)*. Paris. Retrieved from <http://uis.unesco.org/en/topic/international-standard-classification-education-isced>

Watts. C., & Pickering, A. (2000). Pay as you learn: student employment and academic progress. *Education + Training*, 42(3), 129-135. doi: 10.1108/00400910010372670

Wolbers, M. H. J. (2003). Job mismatches and their labour-market effects among school-leavers in Europe. *European Sociological Review*, 19(3), 249–266. doi: 10.1093/esr/19.3.249

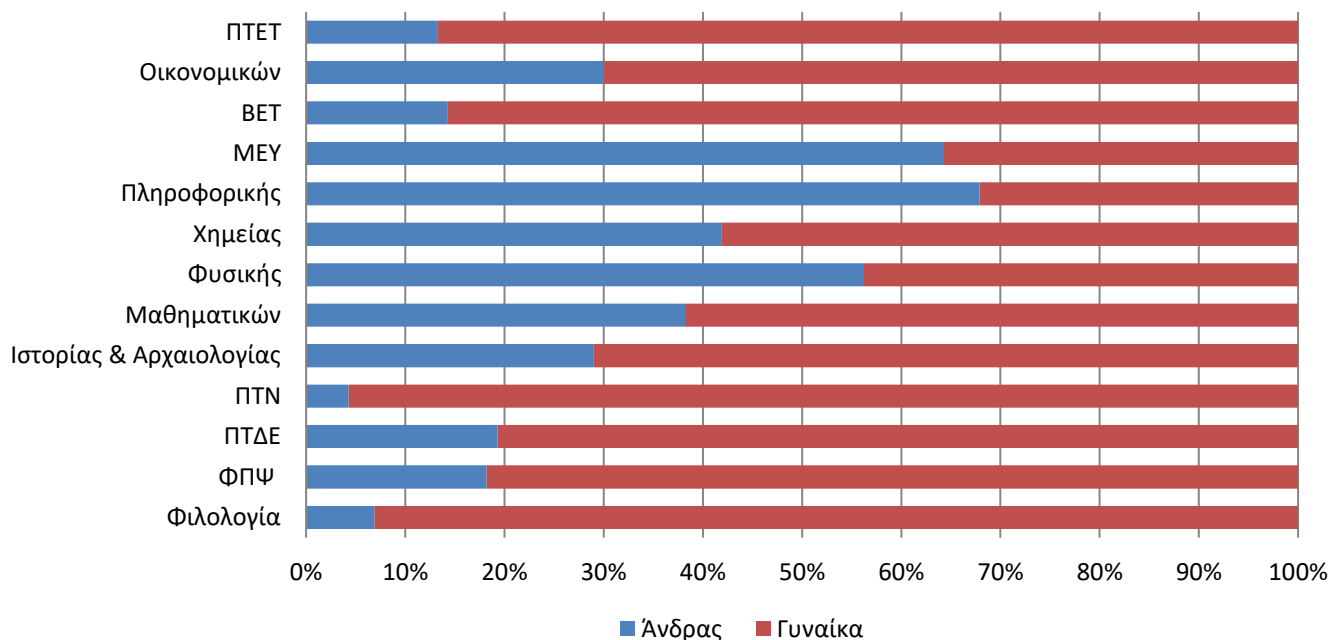
Χατζηδήμου, Δ. Χ. (2009). *Εισαγωγή στην παιδαγωγική: Συμβολή στη διάχυση της παιδαγωγικής σκέψης* (8^η έκδ.). Αθήνα: Εκδόσεις Αδελφών Κυριακίδη.

Χωματά, Χ. (2011). *Η αποδοτικότητα των επενδύσεων στην εκπαίδευση και ο ανθρώπινος παράγοντας: Το φαινόμενο της υπερεκπαίδευσης στην Ελλάδα* (Διδακτορική διατριβή, Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών). Διαθέσιμο από τη βάση δεδομένων του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης (Κωδ. 25935).

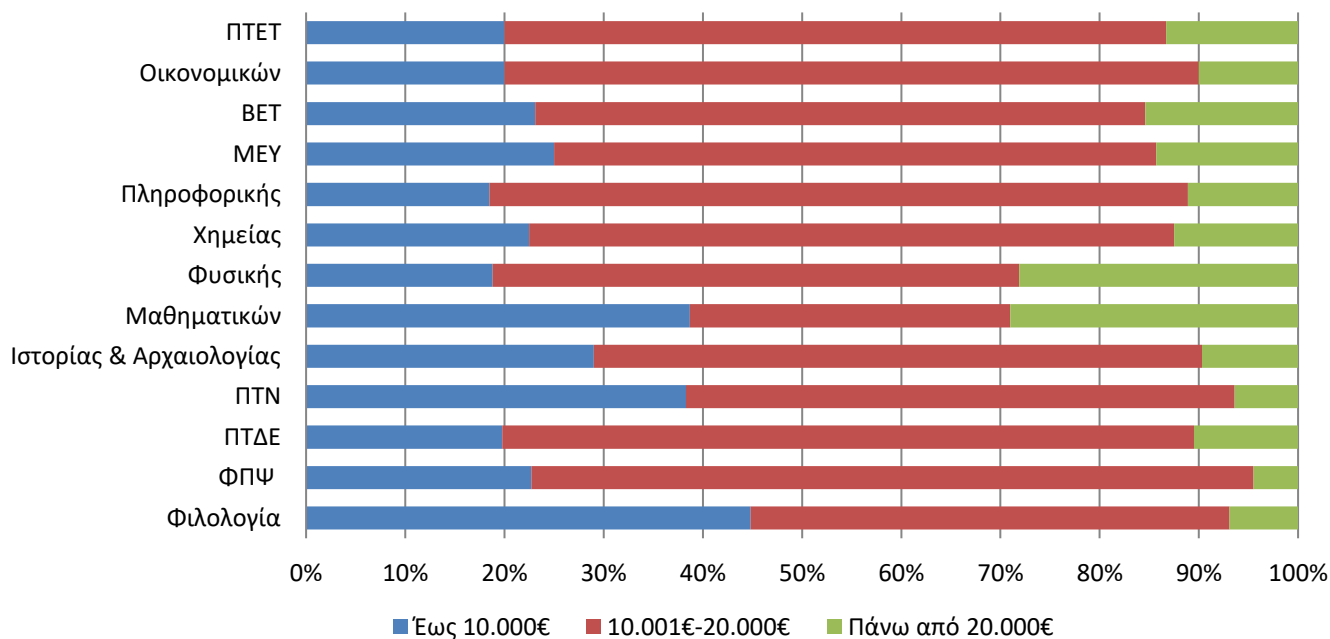

7. Παράρτημα

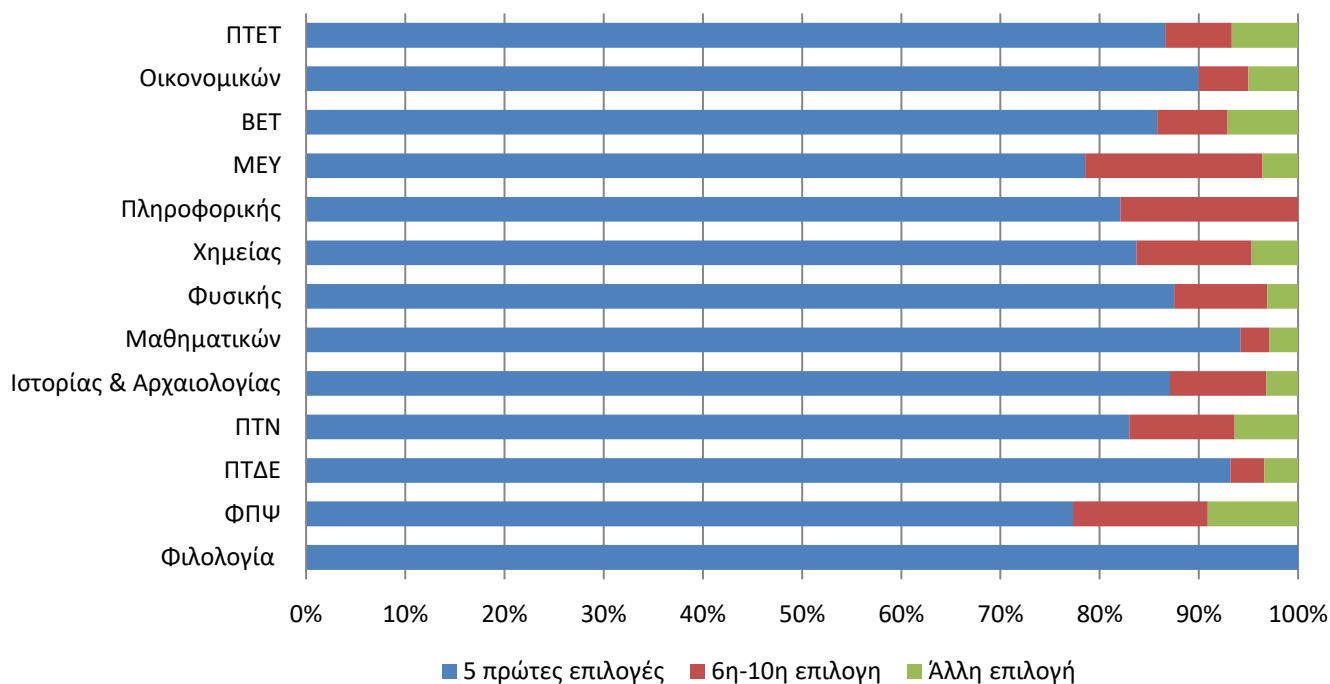
Παράρτημα 1.

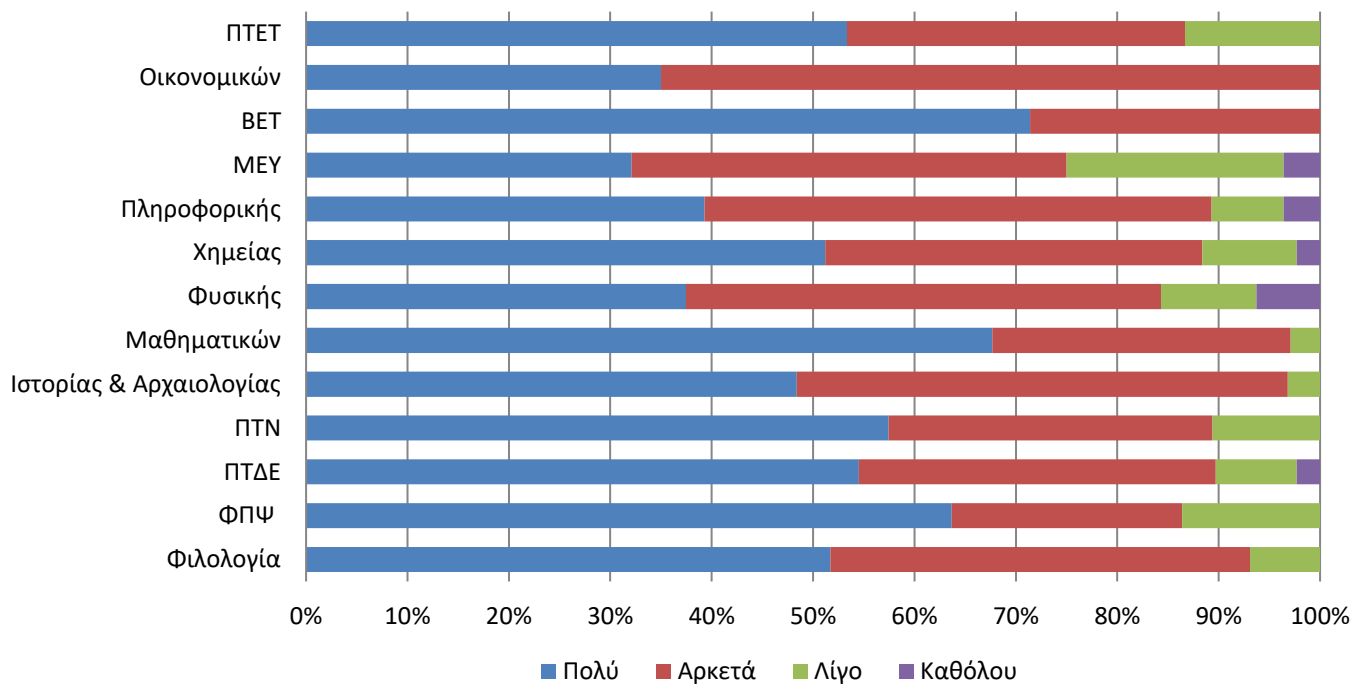
Γράφημα 35: Κατανομή του φύλου ανά τμήμα

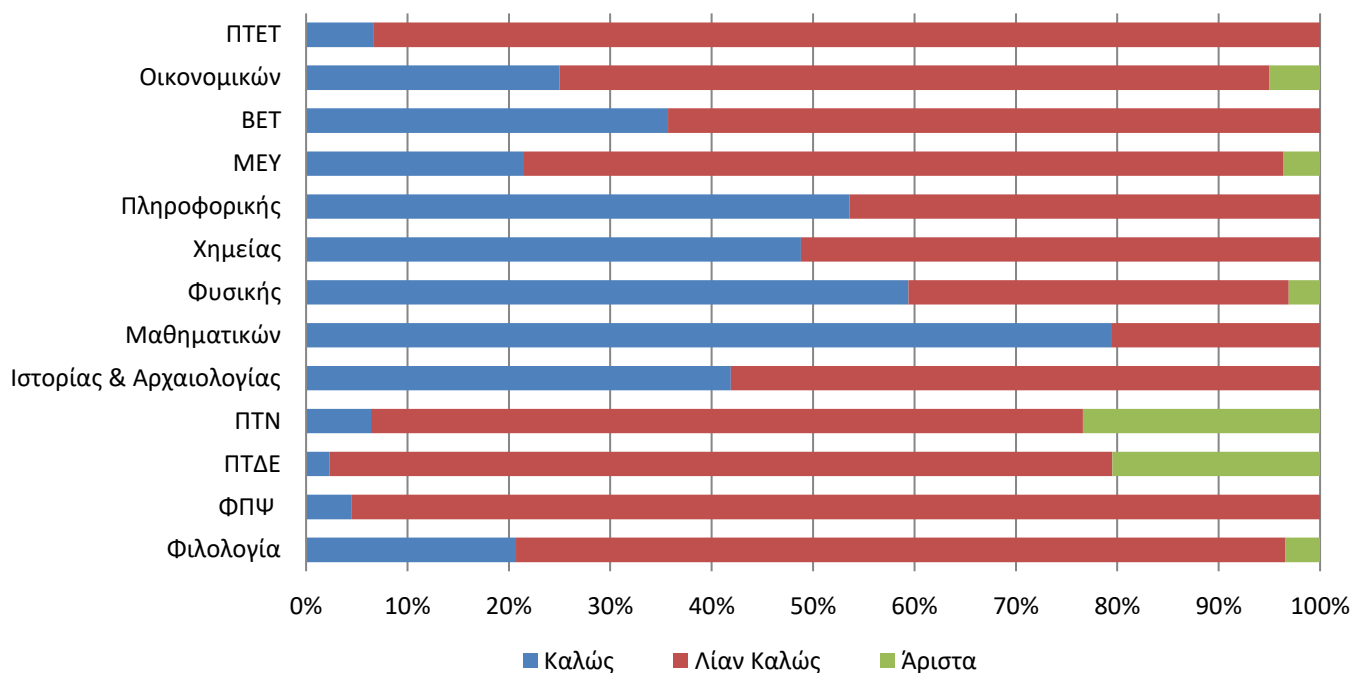
Γράφημα 36: Κατανομή ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος γονέων ανά τμήμα

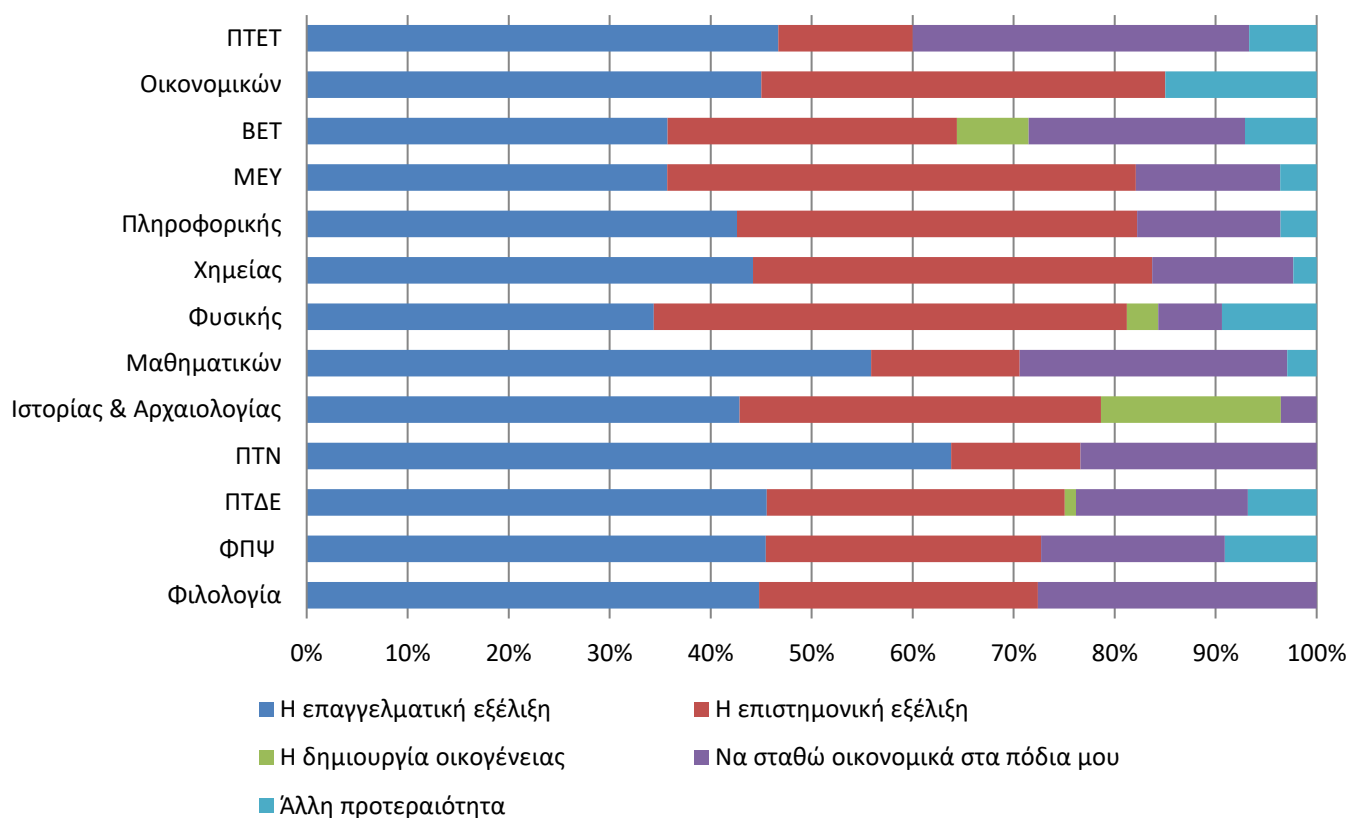
Γράφημα 37: Κατανομή αποφοίτων με βάση την προτίμηση τμήματος, ανά τμήμα

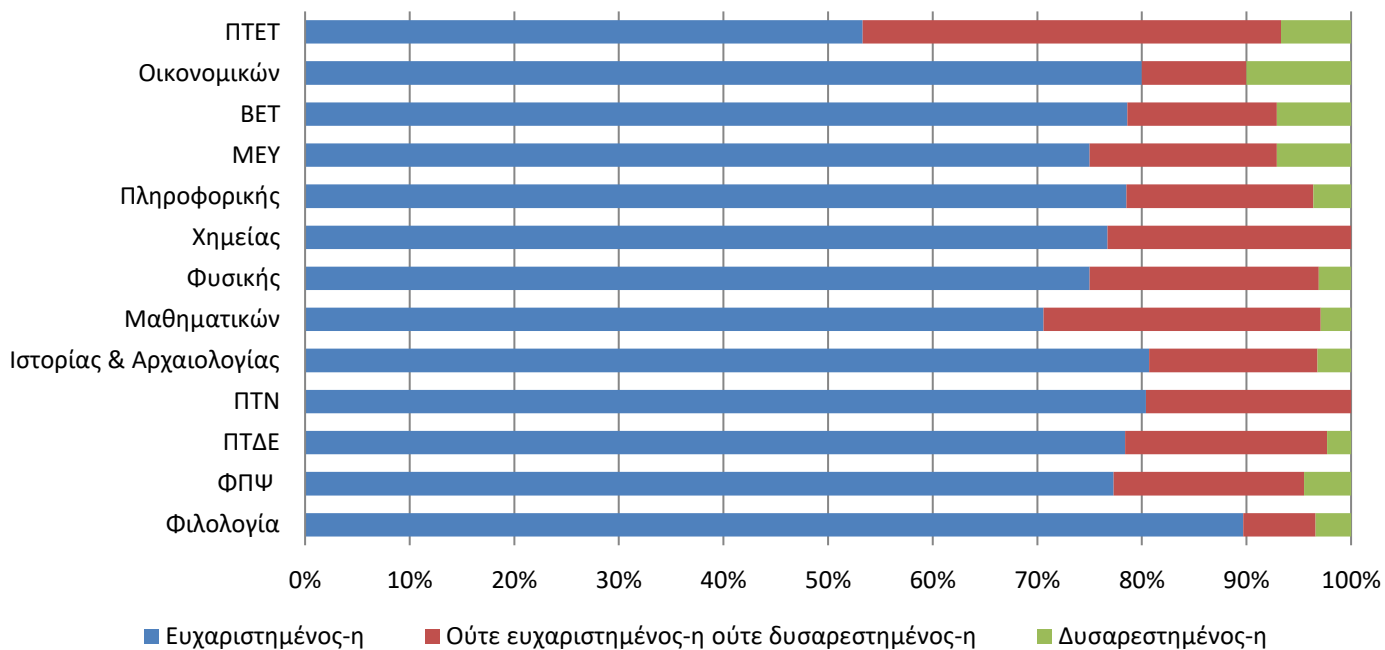
Γράφημα 38: Ευχαρίστηση αποφοίτων για το αντικείμενο στην αρχή των σπουδών, ανά τμήμα

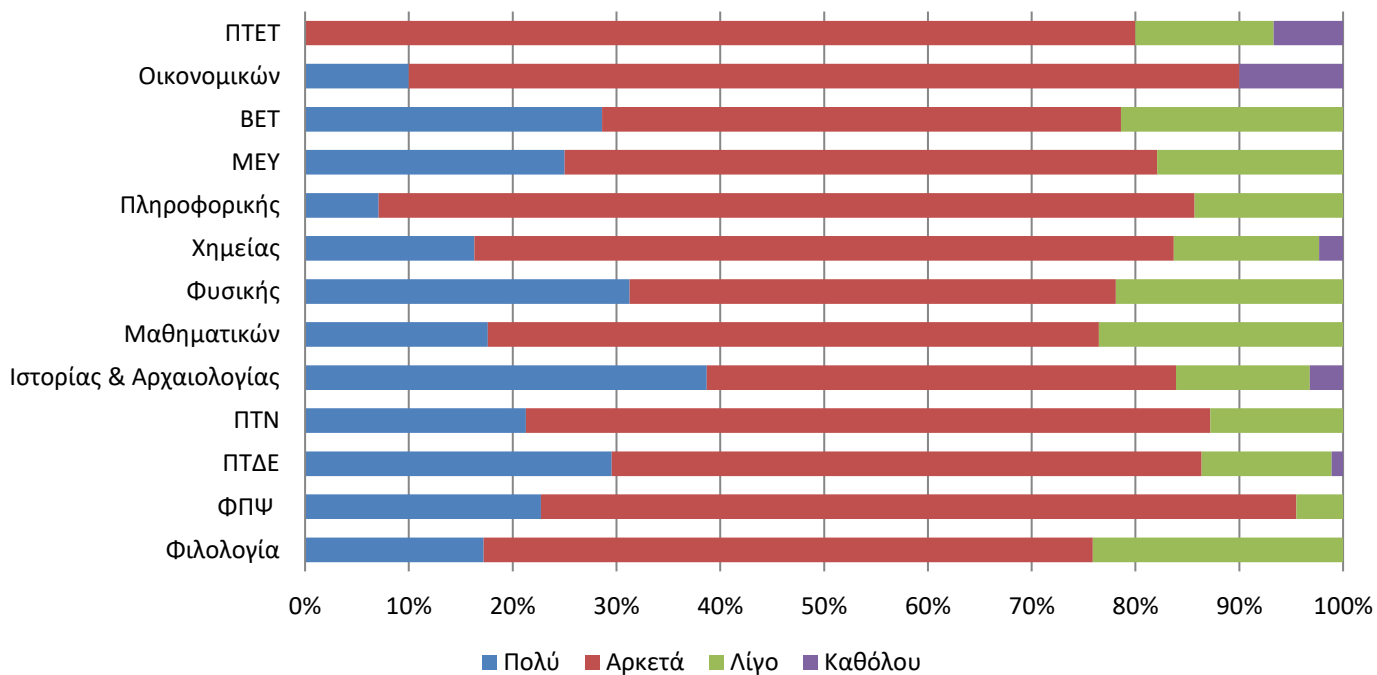
Γράφημα 39: Βαθμός πτυχίου αποφοίτων, ανά τμήμα

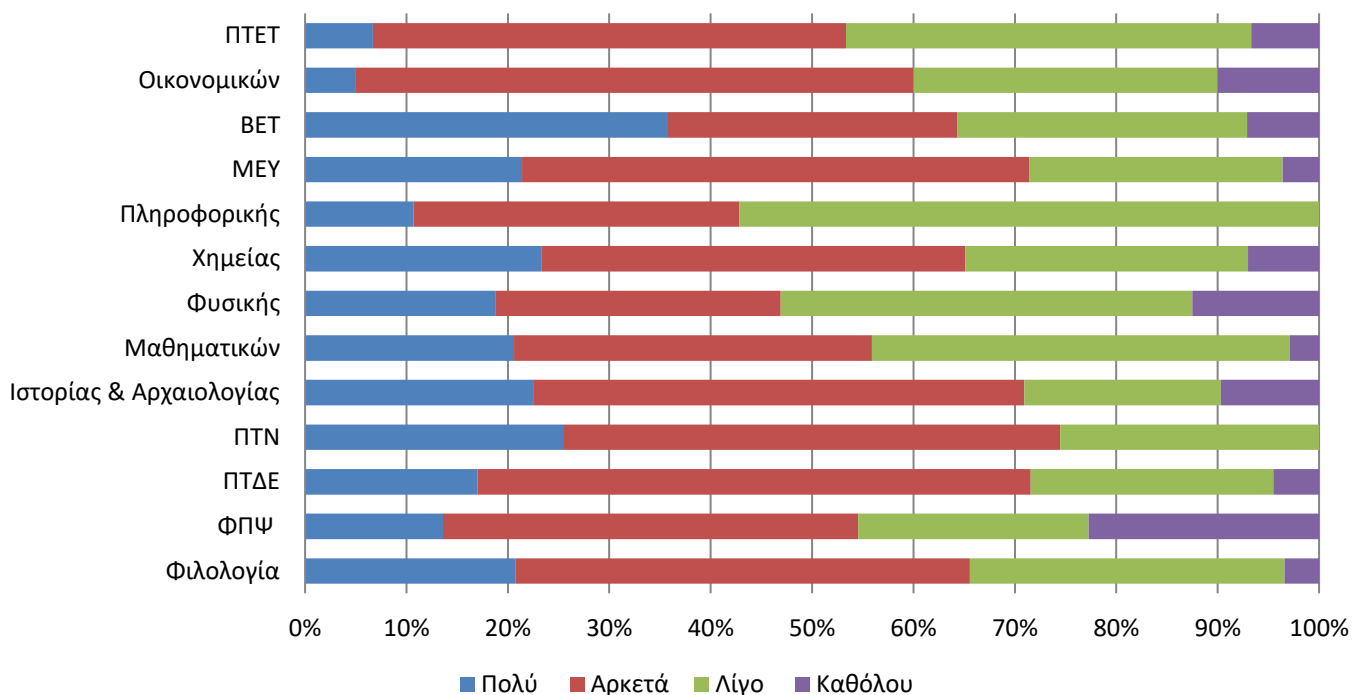
Γράφημα 40: Κύρια προτεραιότητα αποφοίτων μετά την αποφοίτηση, ανά τμήμα

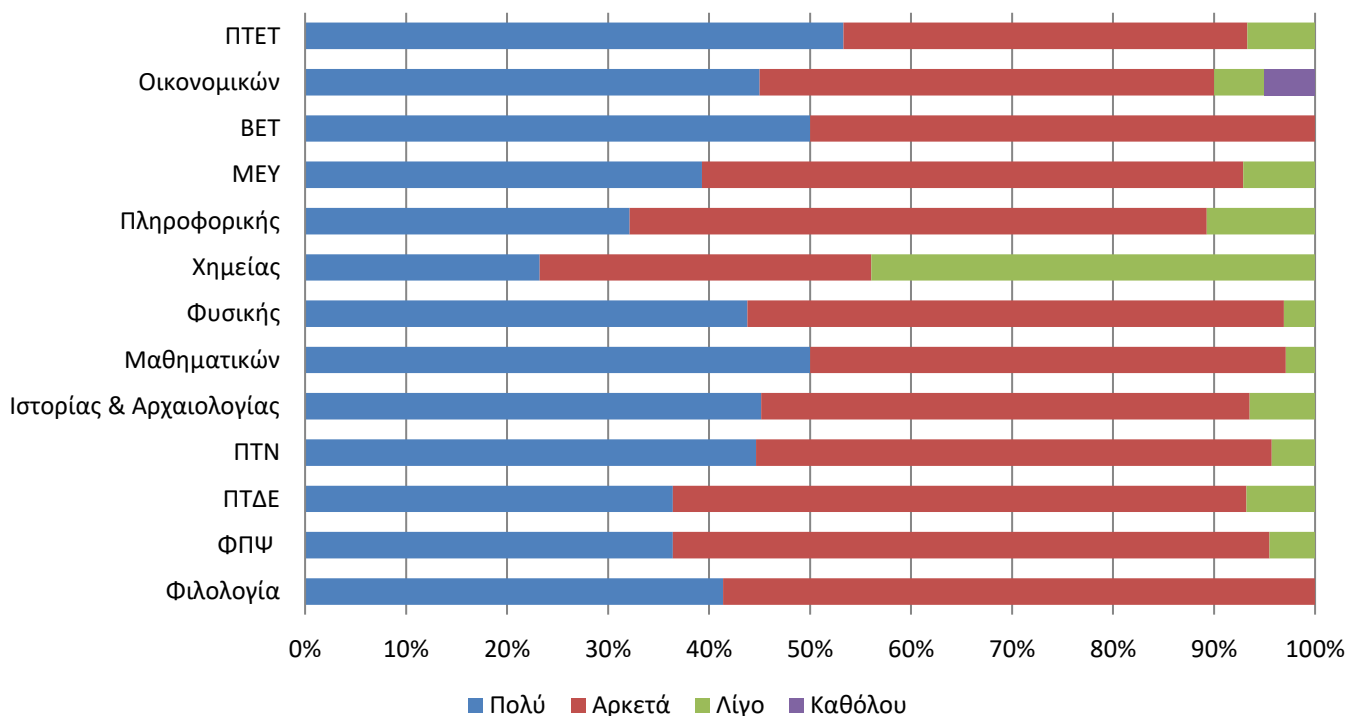
Γράφημα 41: Ευχαρίστηση αποφοίτων από τις προπτυχιακές σπουδές ανά τμήμα

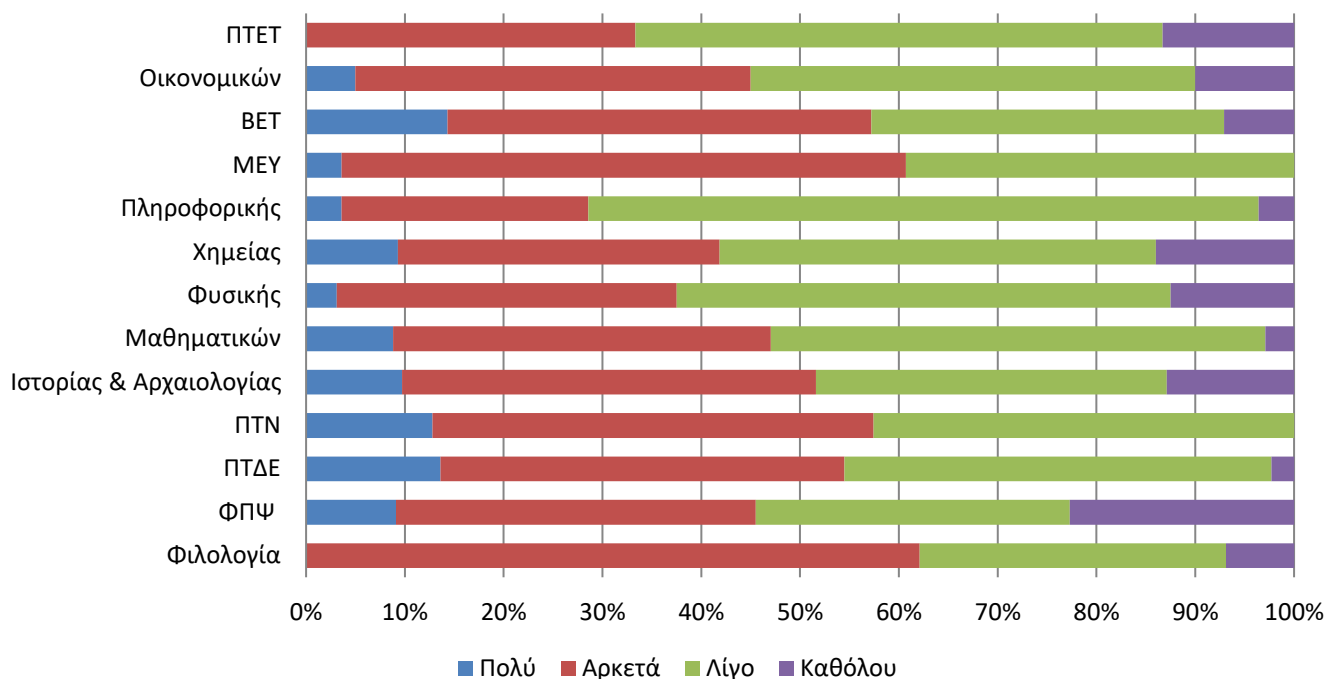
Γράφημα 42: Ευχαρίστηση αποφοίτων από πρόγραμμα σπουδών, διδάσκοντες, λειτουργικές υποδομές και διοικητική στήριξη ανά τμήμα

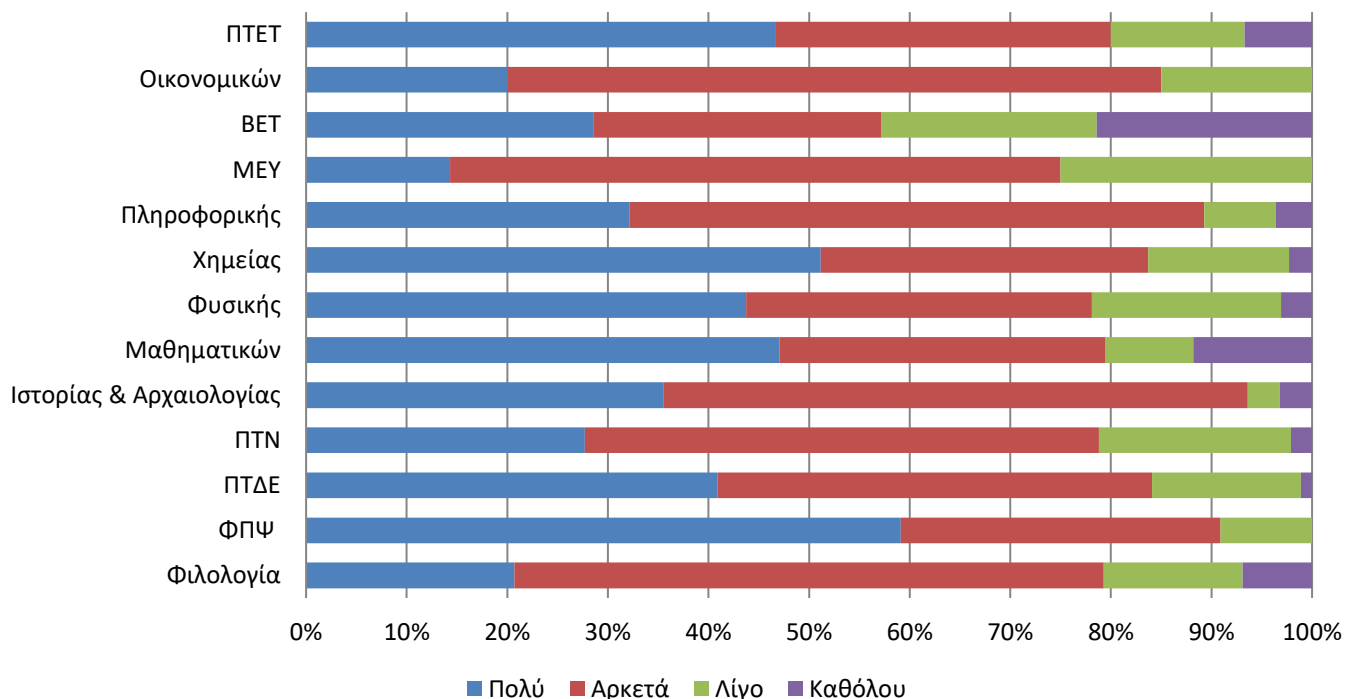
Γράφημα 43: Ευχαρίστηση αποφοίτων από την παροχή θεωρητικών γνώσεων για την αγορά εργασίας ανά τμήμα

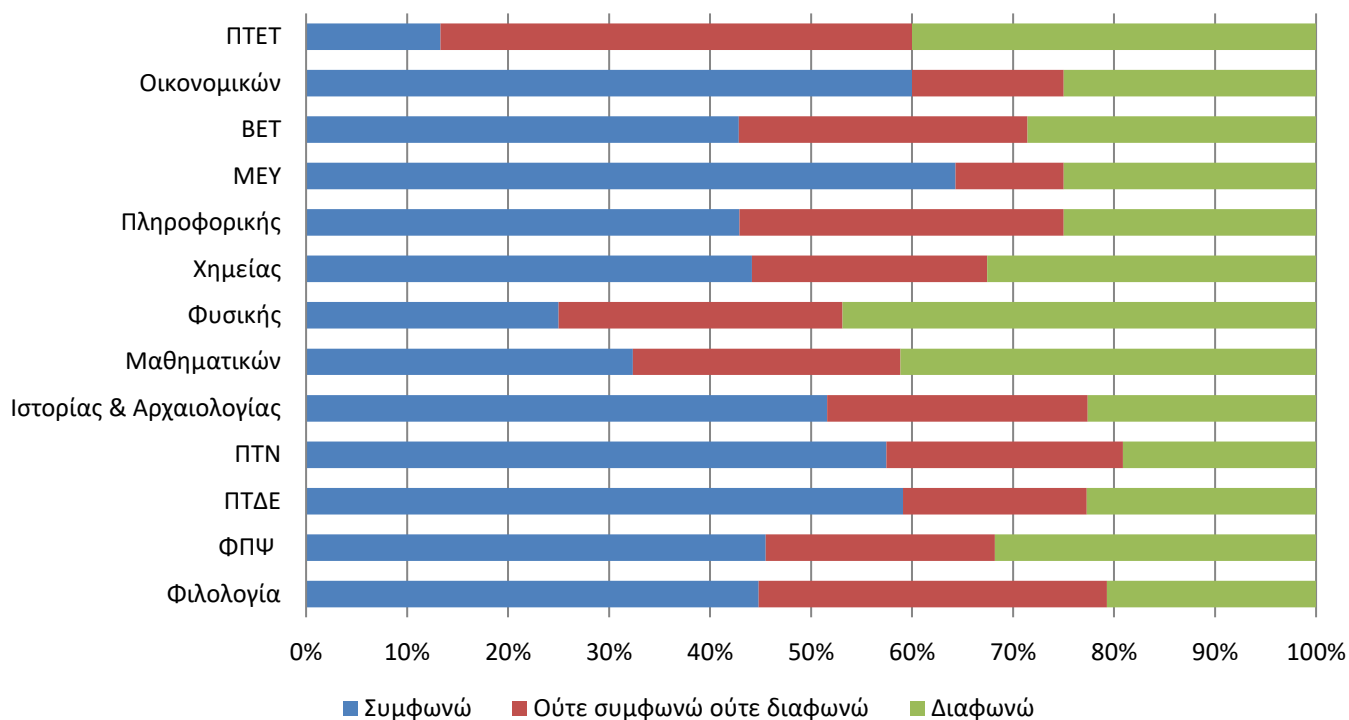
Γράφημα 44: Ευχαρίστηση αποφοίτων από το αντικείμενο των προπτυχιακών σπουδών ανά τμήμα

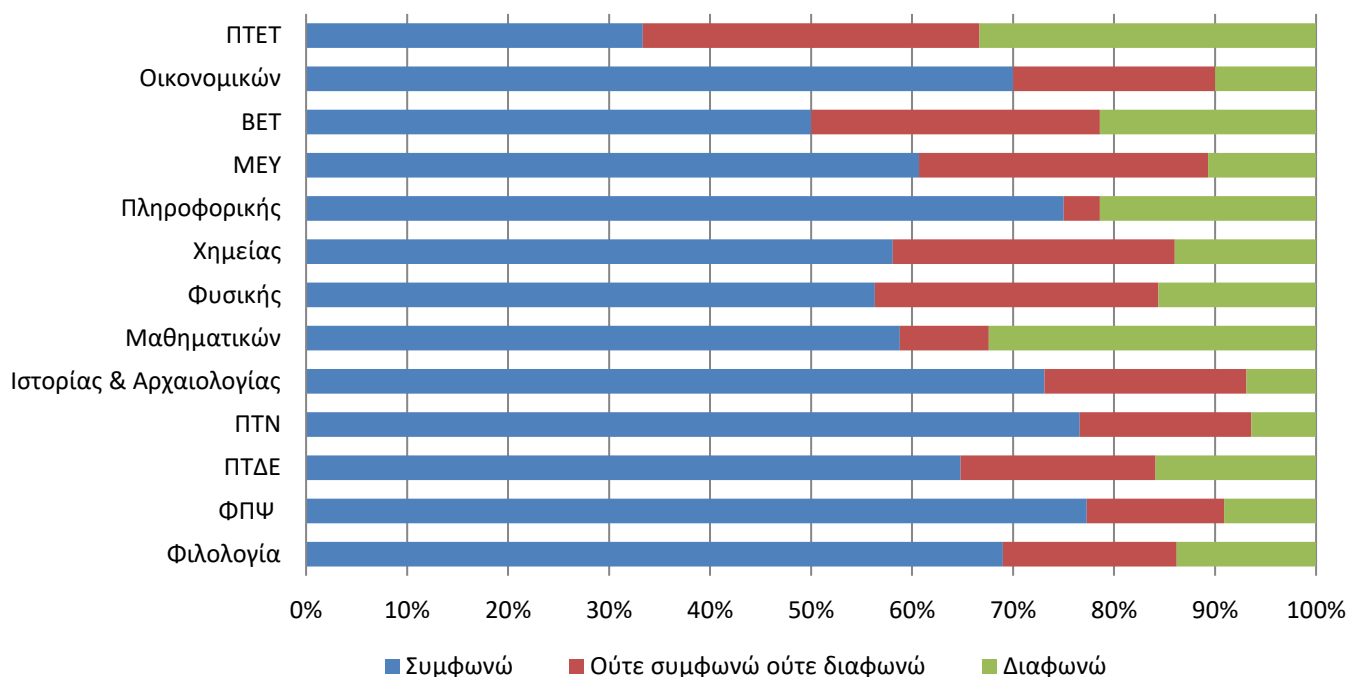
Γράφημα 45: Ανταπόκριση του προπτυχιακού προγράμματος στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας ανά τμήμα

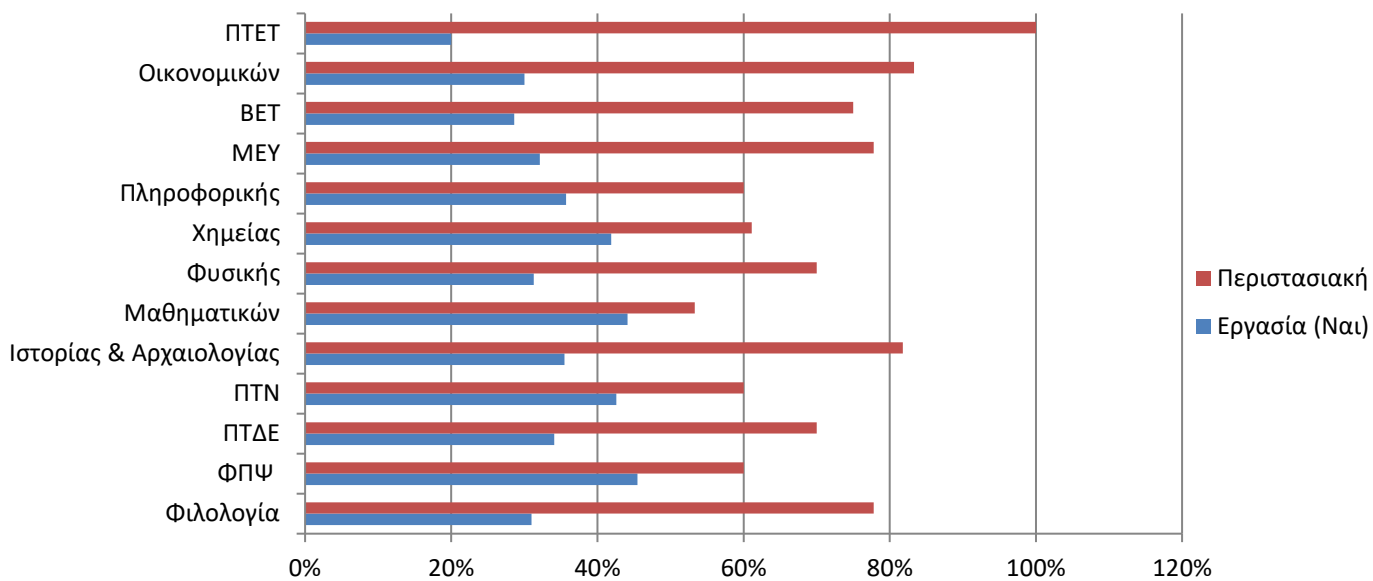
Γράφημα 46: Ανάγκη επανασχεδιασμού προγράμματος σπουδών ανά τμήμα

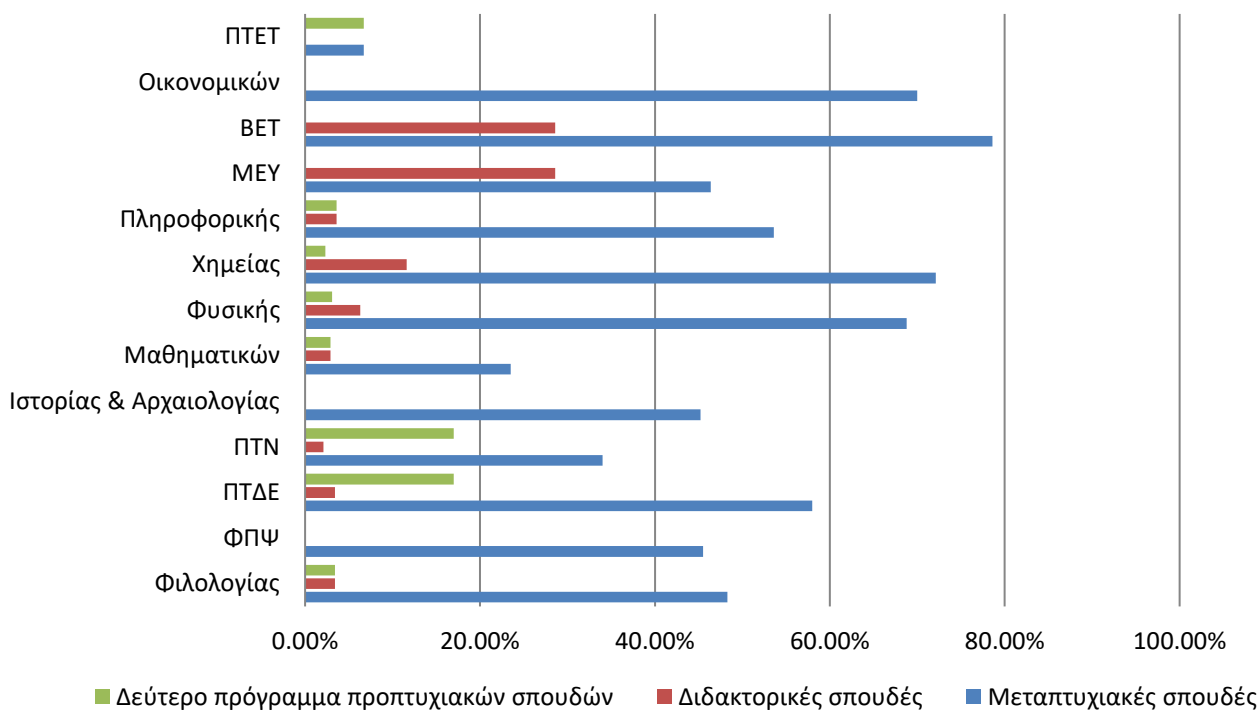
Γράφημα 47: Συμφωνία αποφοίτων για παροχή ενημέρωσης για την μετέπειτα επαγγελματική σταδιοδρομία ανά τμήμα

Γράφημα 48: Συμφωνία αποφοίτων για ενθάρρυνση συνέχισης της ακαδημαϊκής πορείας ανά τμήμα

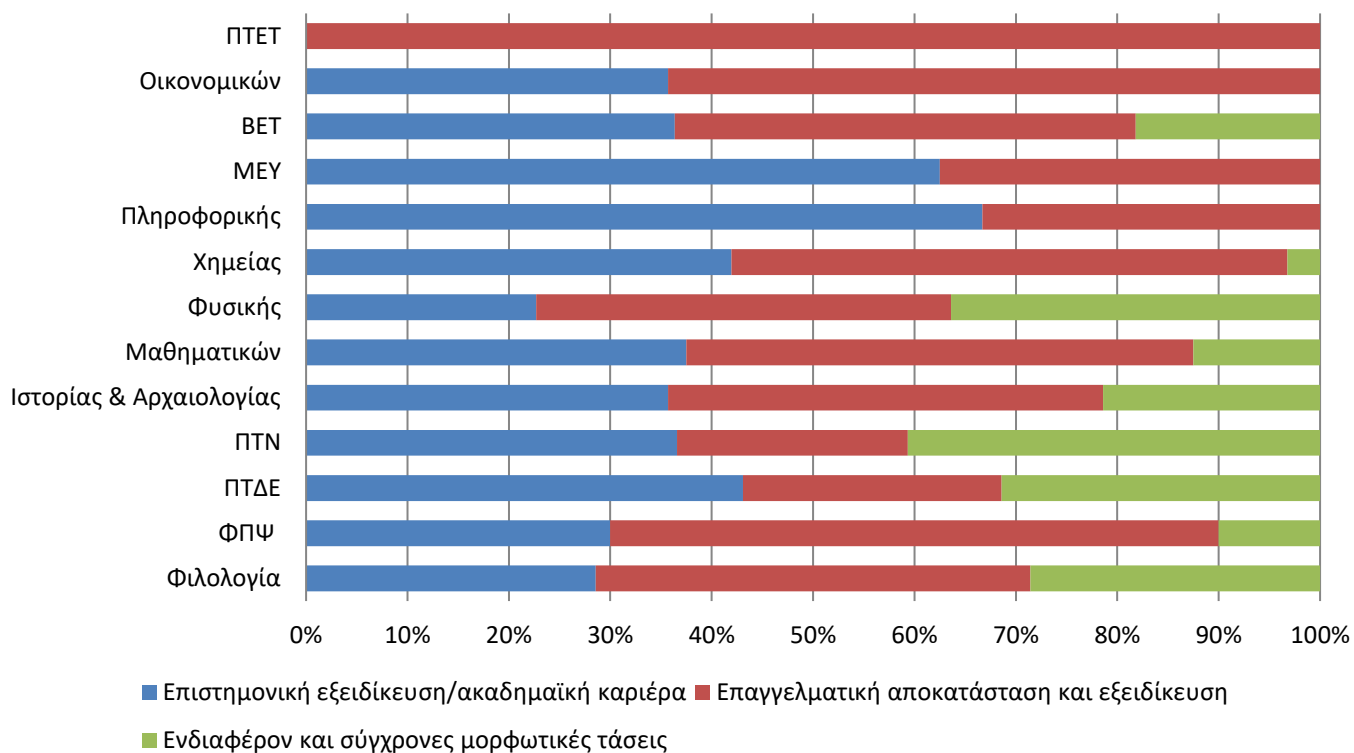

Γράφημα 49: Εργασία αποφοίτων στις προπτυχιακές σπουδές ανά τμήμα

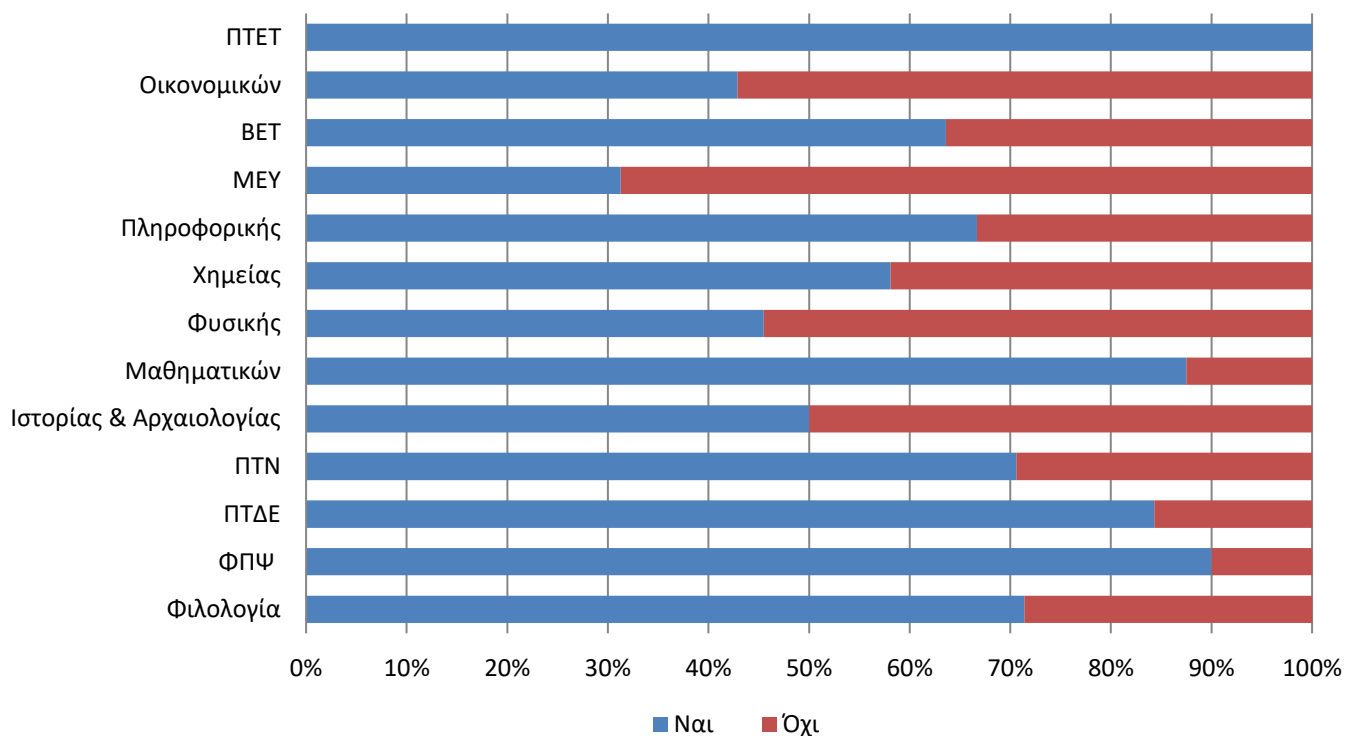

Γράφημα 50: Ακαδημαϊκή σταδιοδρομία αποφοίτων ανά τμήμα

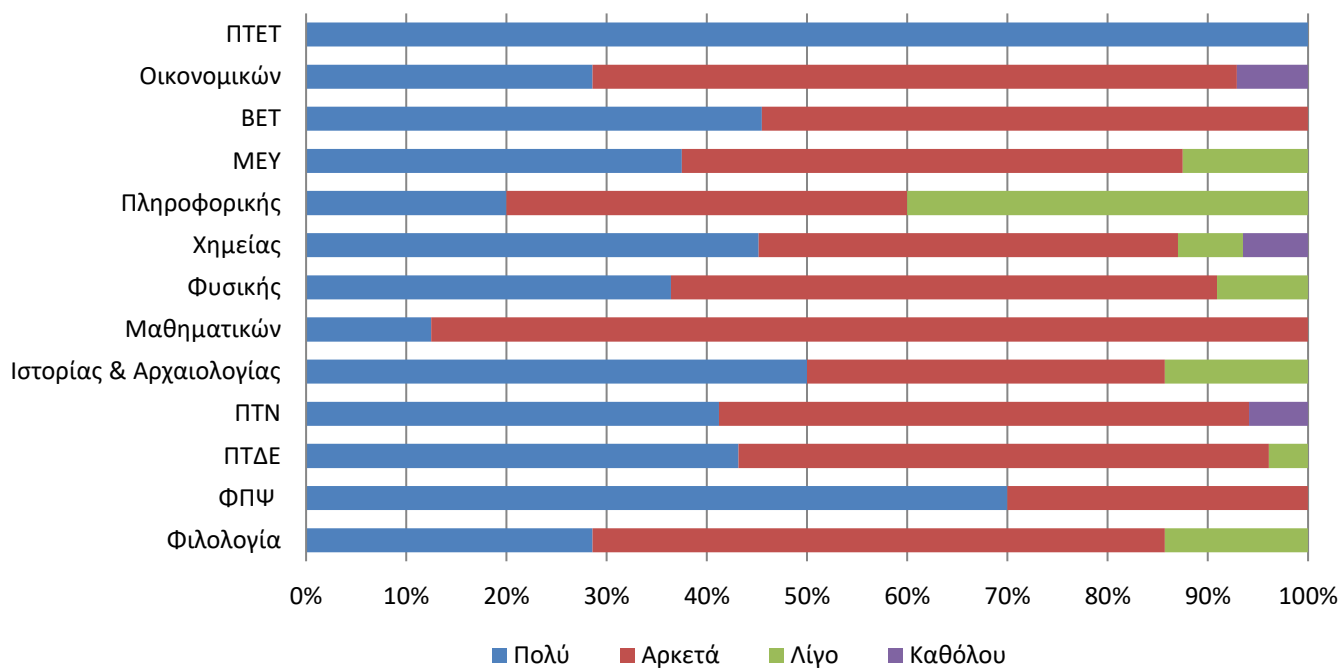

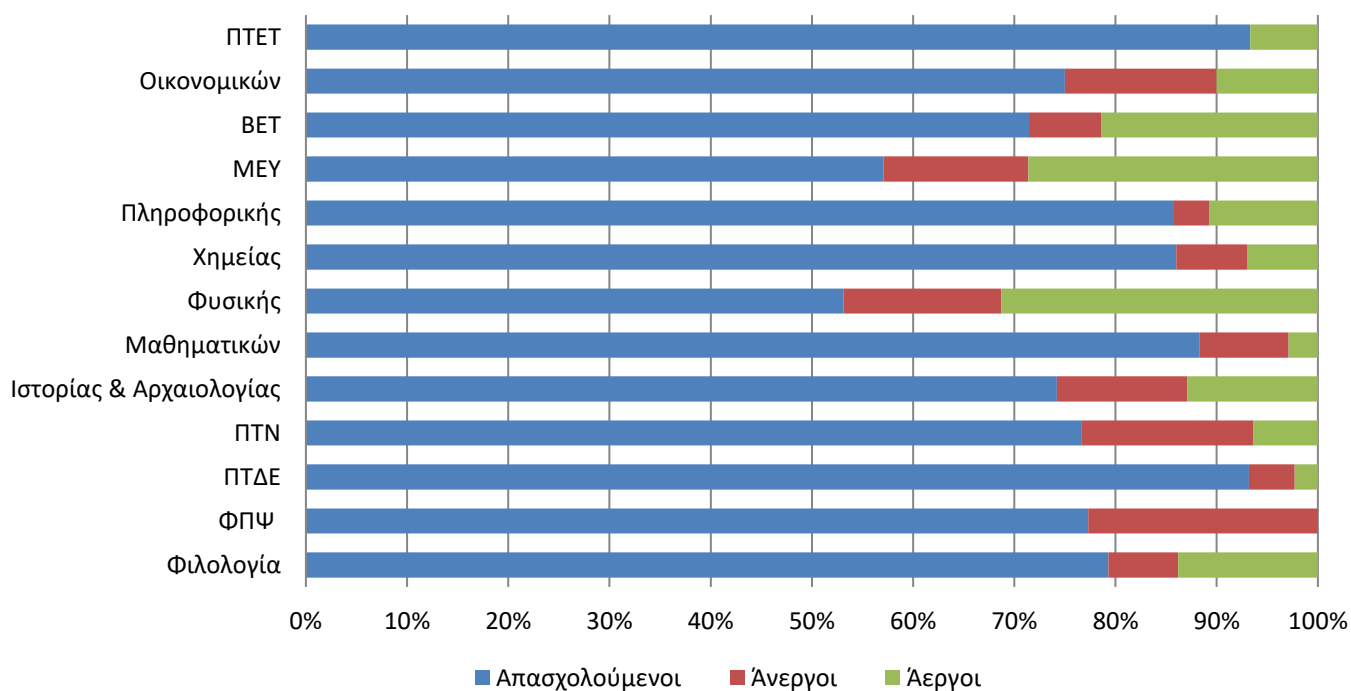
Γράφημα 51: Λόγοι πραγματοποίησης μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών ανά τμήμα

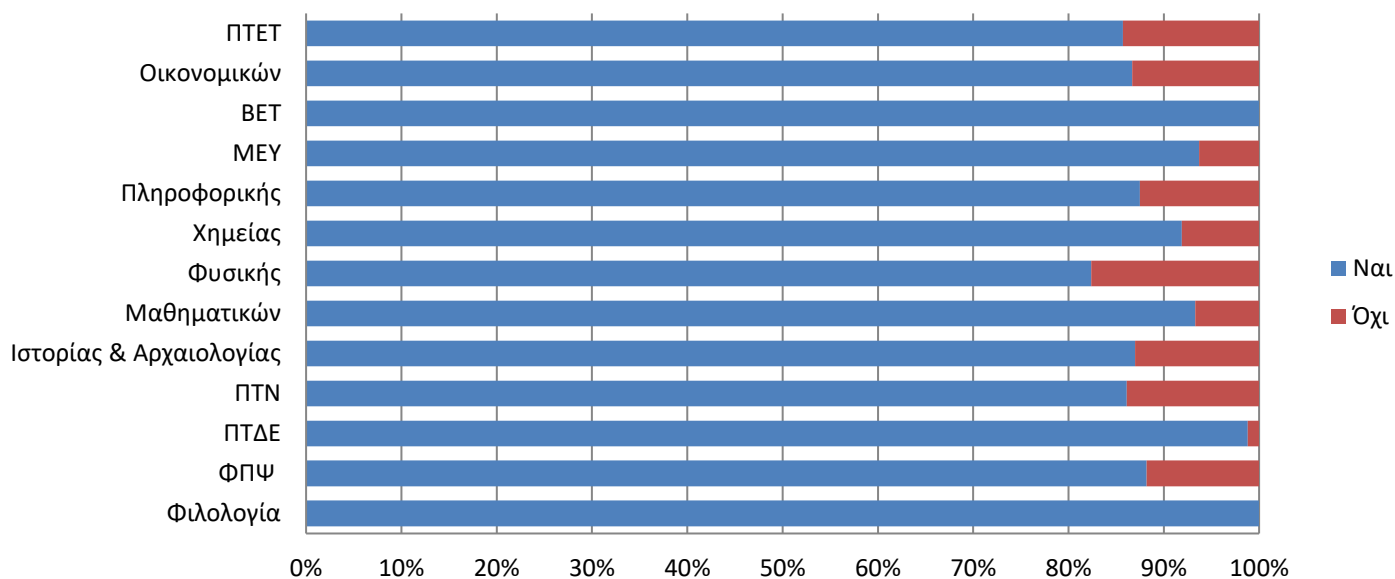
Γράφημα 52: Εργασία κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών, ανά τμήμα

Γράφημα 53: Ευχαρίστηση από τις μεταπτυχιακές και διδακτορικές σπουδές ανά τμήμα

Γράφημα 54: Σημερινή εργασιακή κατάσταση αποφοίτων ανά τμήμα

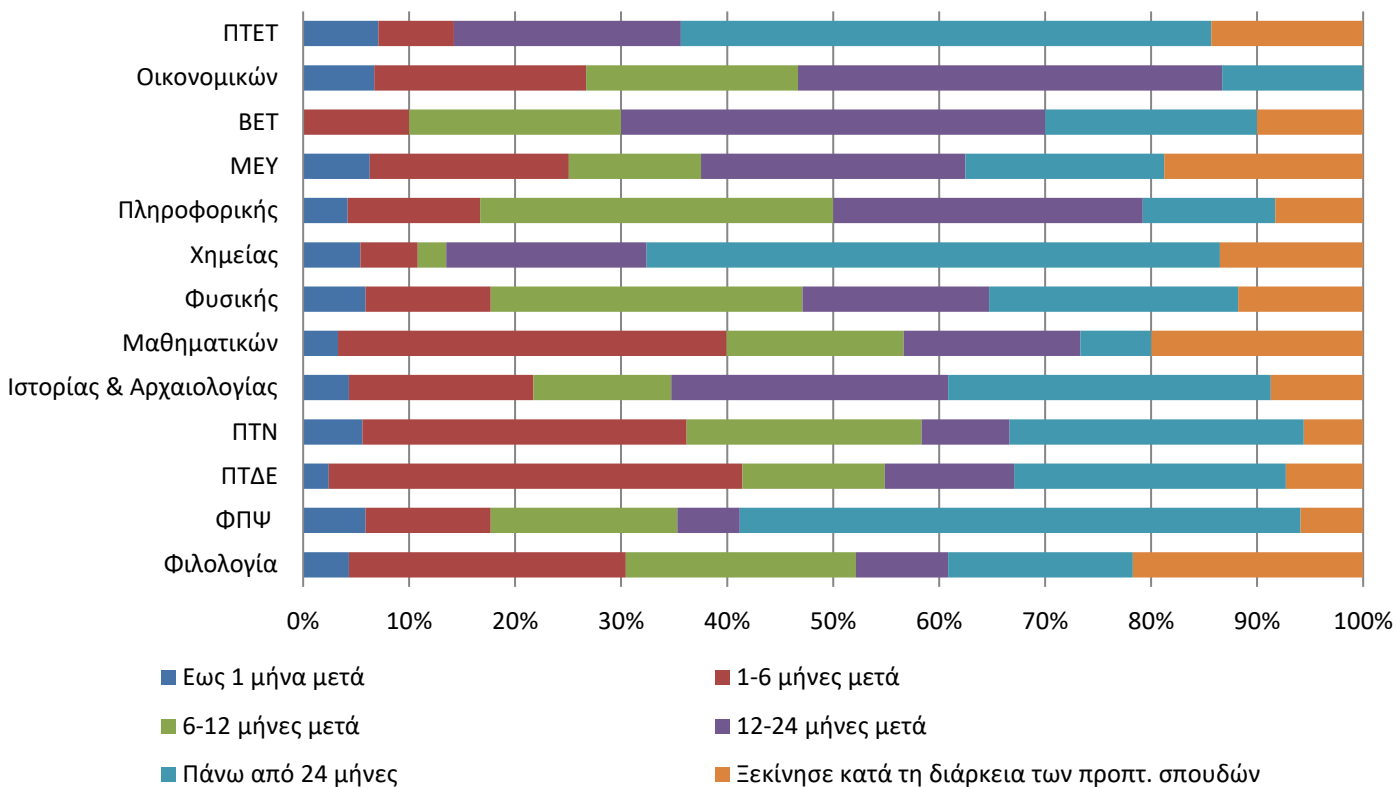

Γράφημα 55: Εμπειρία σημαντικής απασχόλησης αποφοίτων ανά τμήμα

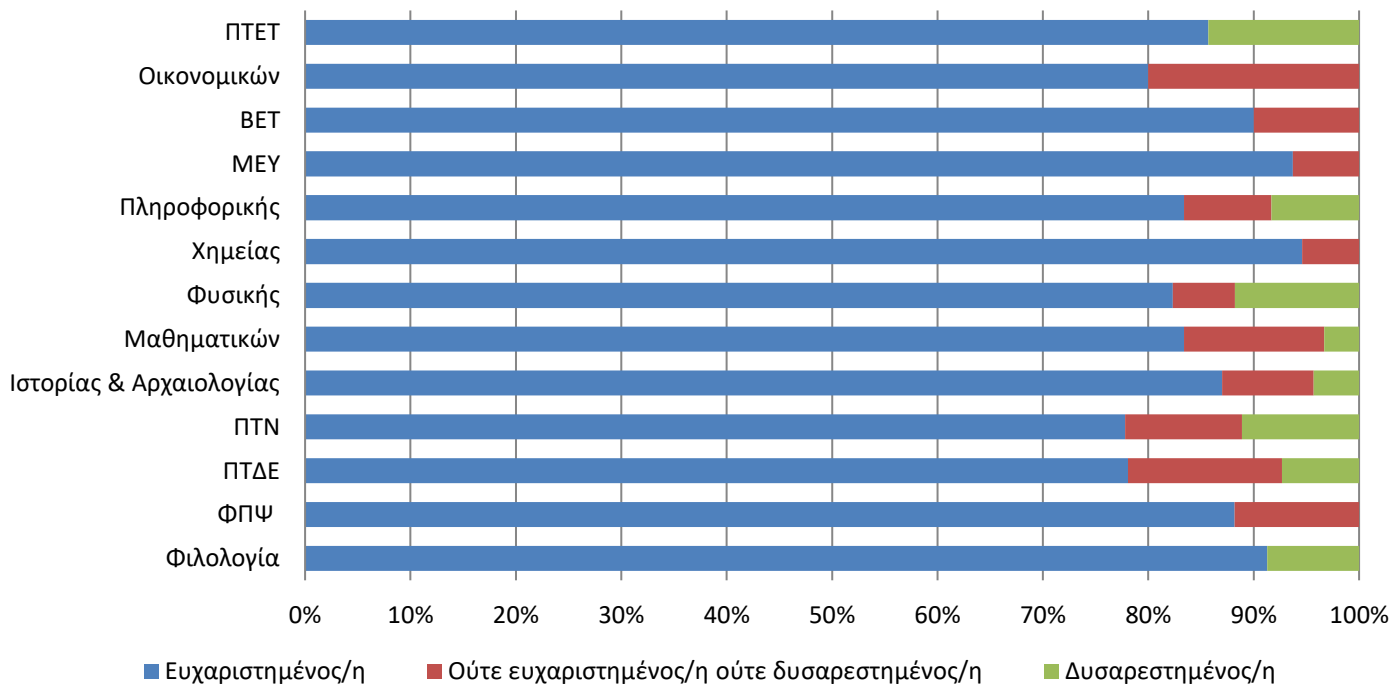
Πίνακας 37

Κατανομή (%) αποφοίτων με βάση τη θέση στην σημερινή απασχόληση ανά τμήμα (N=344)

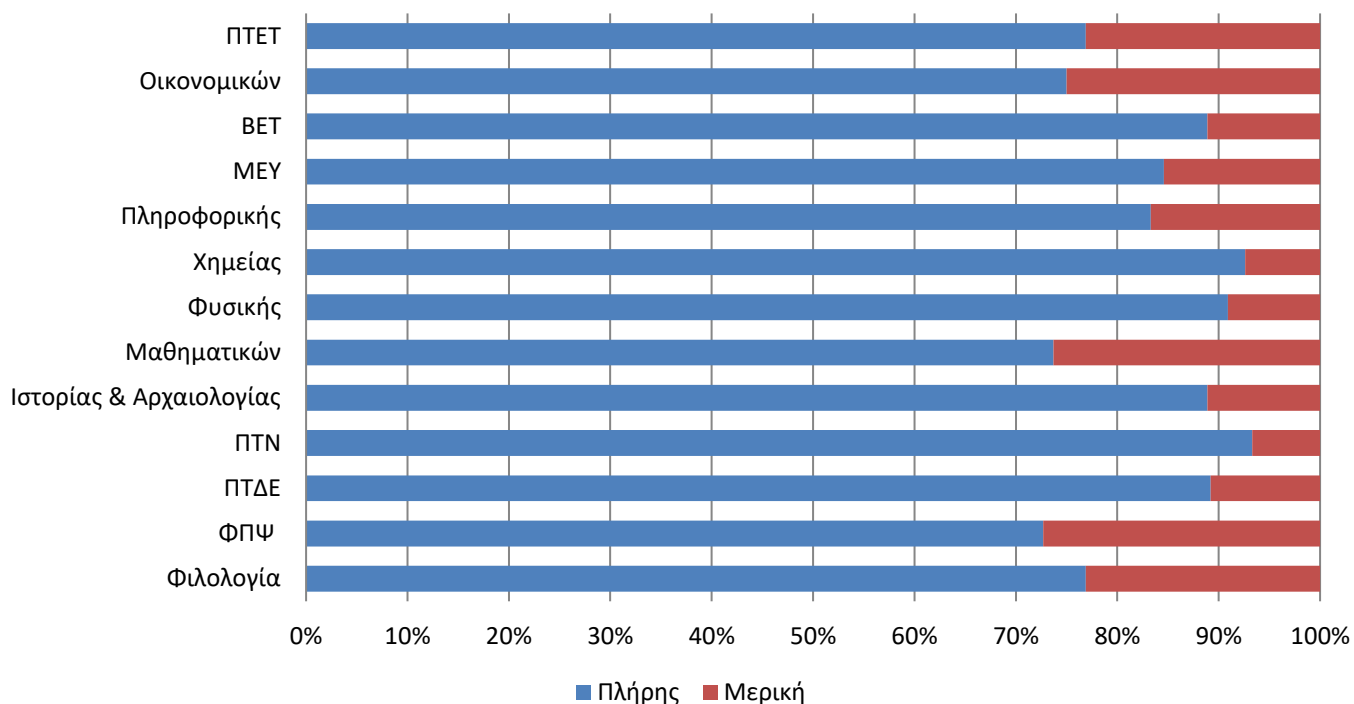
Τμήματα Αποφοίτησης	Μισθωτός ιδιωτικού τομέα	Συμβ. έργου (ιδιωτικό τομέα)	Μισθωτός δημοσίου τομέα	Συμβ. έργου (δημόσιο τομέα)	Αυτοαπασχ. χωρίς προσωπικό	Αυτοαπασχ. με προσωπικό	Βοηθός σε οικογενειακή επιχείρηση
Φιλολογία	34,8	8,7	13		43,5		
ΦΠΨ	41,2	5,9		5,9	29,4	5,9	11,8
ΠΤΔΕ	31,7		2,4	45,1	19,5	1,2	
ΠΤΝ	55,6	5,6	13,9	5,6	16,7		2,8
Ιστορίας & Αρχαιολογίας	65,2	4,3	4,3		13	8,7	4,3
Μαθηματικών	60		3,3		30	6,7	
Φυσικής	52,9		5,9	5,9	35,3		
Χημείας	59,5	5,4		5,4	18,9	8,1	
Πληροφορικής	75	4,2		16,7			4,2
ΜΕΥ	43,8		6,3	18,8	12,5	6,3	12,5
ΒΕΤ	70		10	10	10		
Οικονομικών	66,7	6,7	6,7		13,3	6,7	
ΠΤΕΤ	50			42,9		7,1	
Σύνολο	50,6	2,9	4,9	16,6	19,5	3,5	2

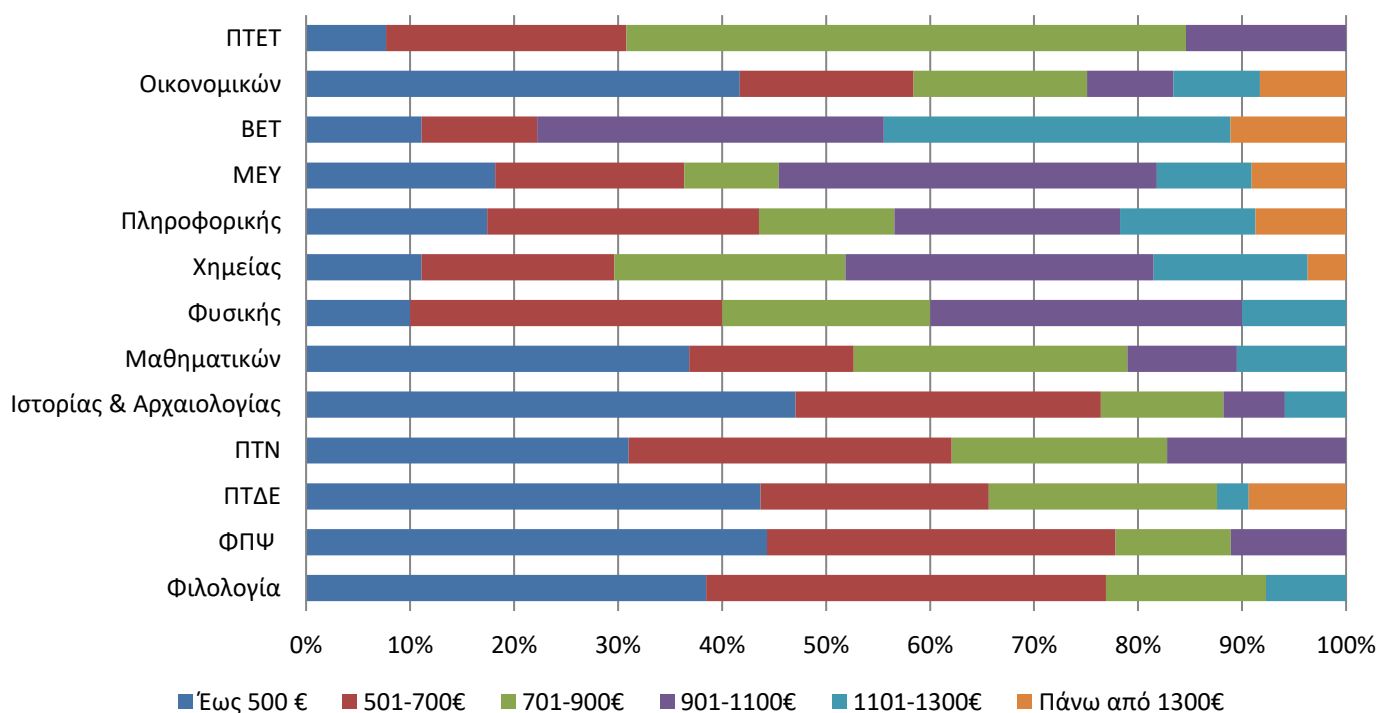
Γράφημα 56: Χρονικό διάστημα εύρεσης σημερινής απασχόλησης μετά την αποφοίτηση ανά τμήμα

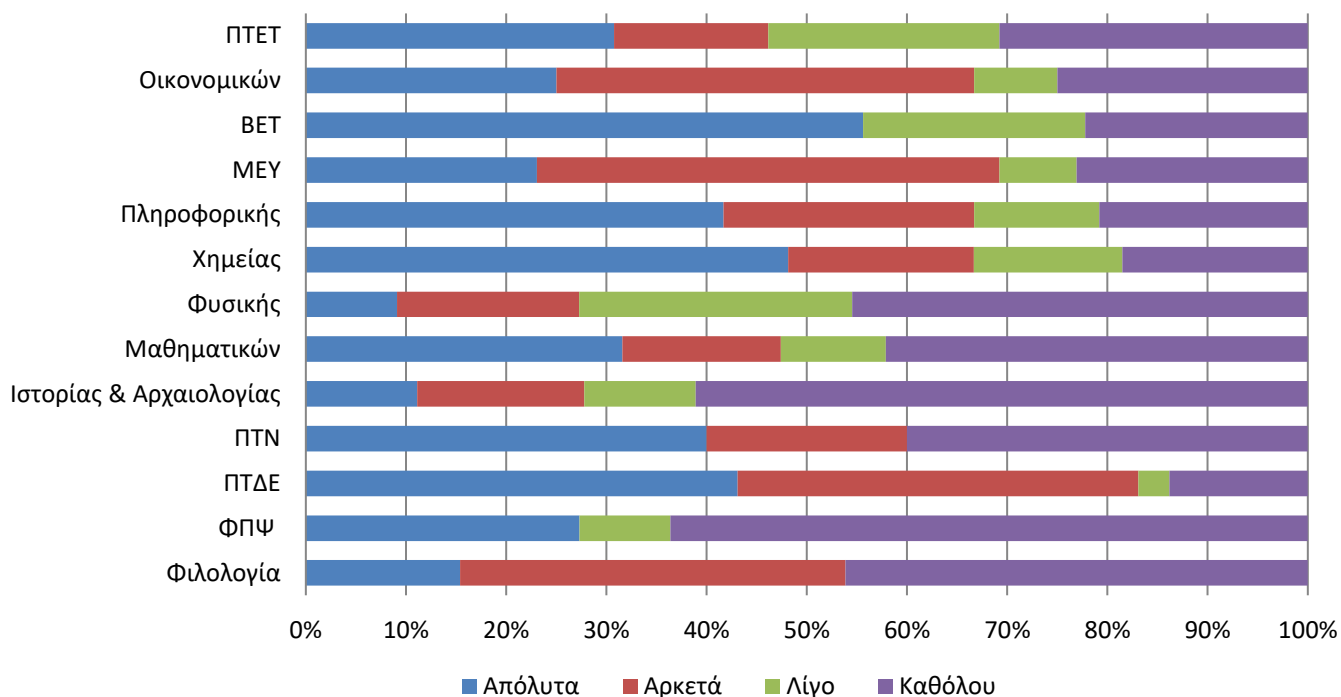
Γράφημα 57: Ευχαρίστηση αποφοίτων από τη σημερινή απασχόληση ανά τμήμα

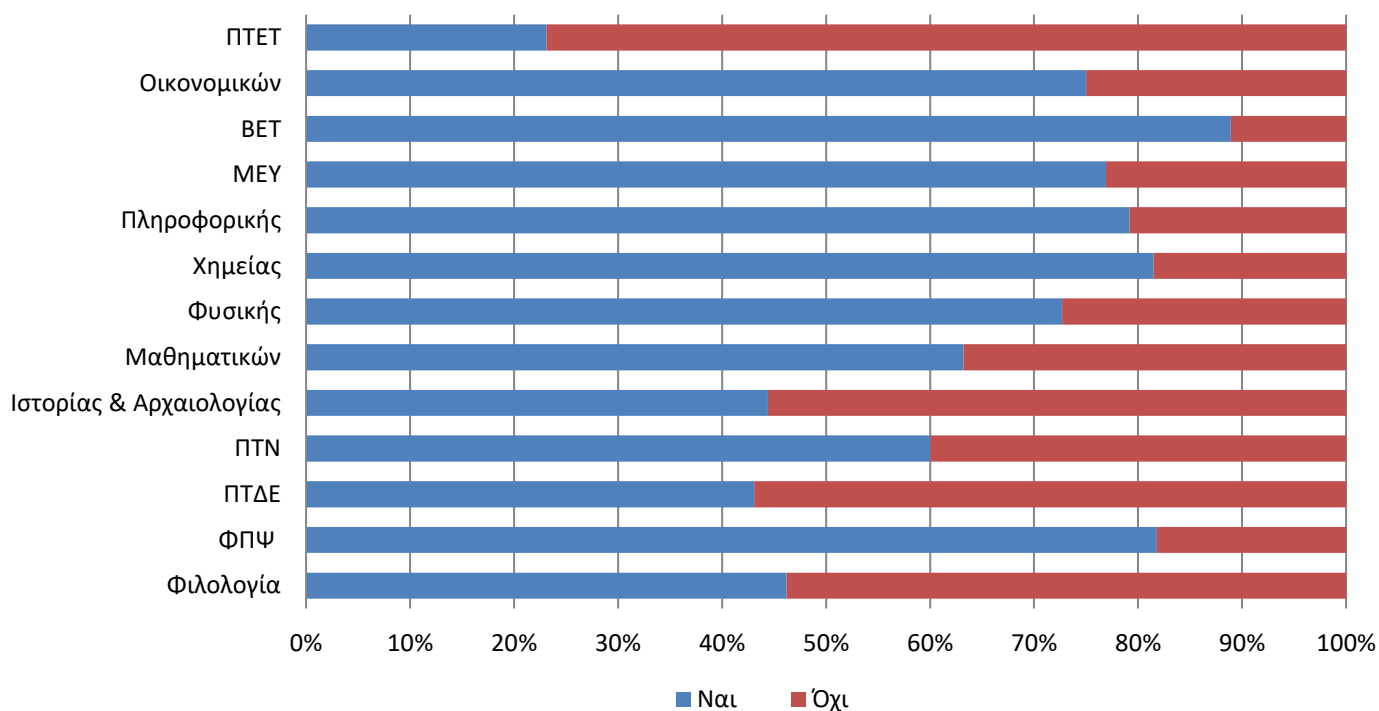
Γράφημα 58: Καθεστώς σημερινής απασχόλησης αποφοίτων ανά τμήμα

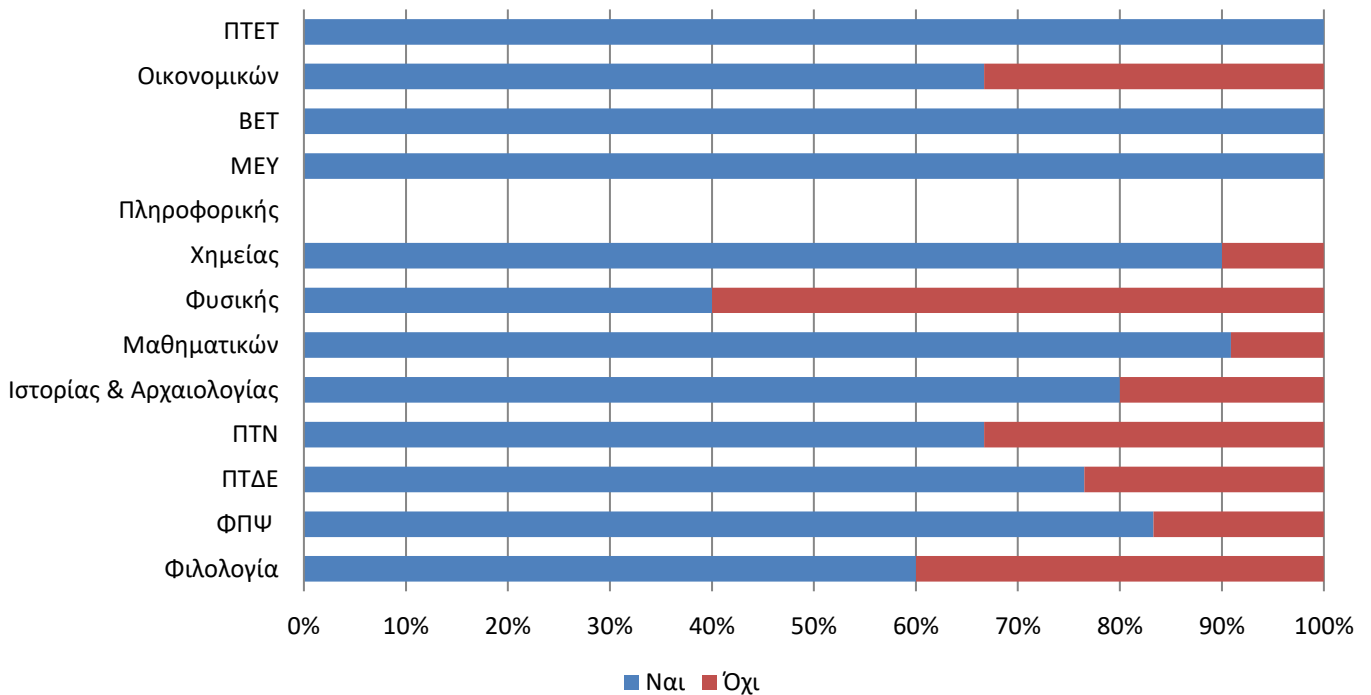
Γράφημα 59: Καθαρές μηνιαίες απολαβές αποφοίτων ανά τμήμα

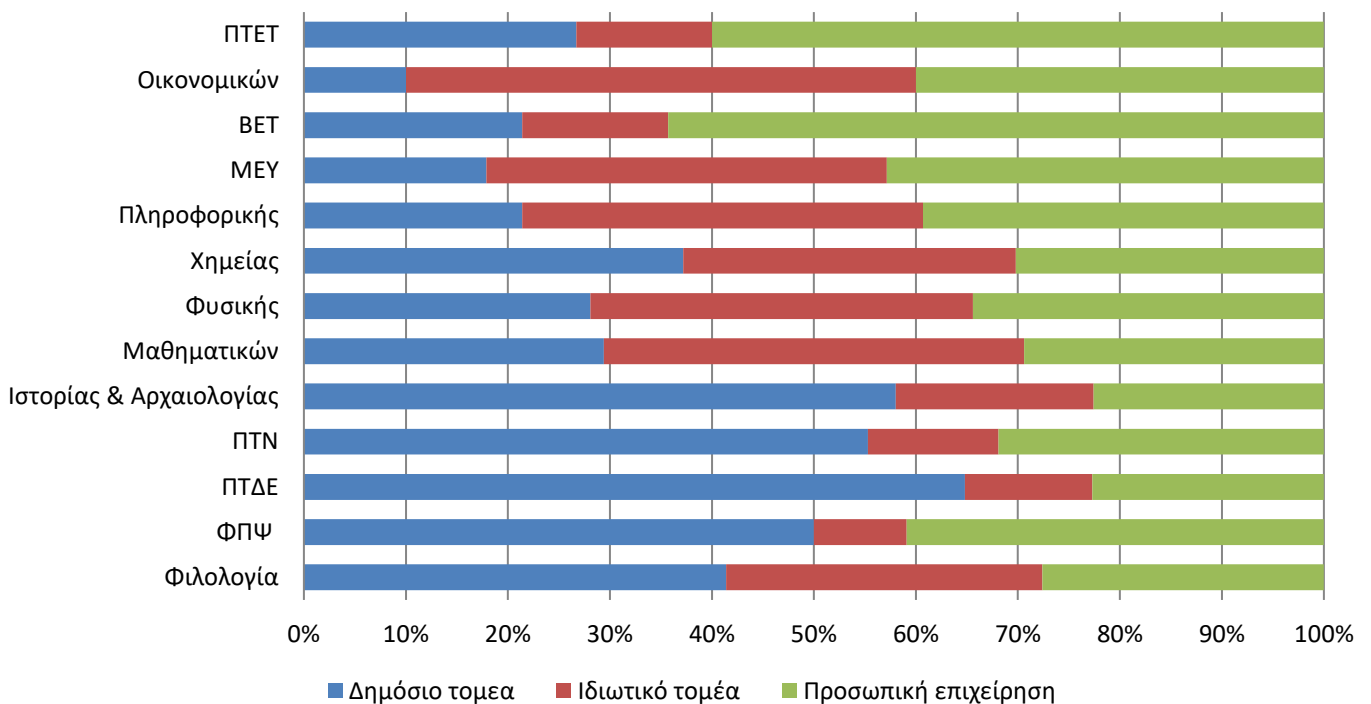
Γράφημα 60: Αντιστοιχία απασχόλησης με τις προπτυχιακές σπουδές ανά τμήμα

Γράφημα 61: Θετικές προοπτικές εξέλιξης μισθωτών, συμβασιούχων και βοηθών οικογενειακής επιχείρησης ανά τμήμα

Γράφημα 62: Θετικές προοπτικές αυτοαπασχολούμενων στο άμεσο μέλλον ανά τμήμα

Γράφημα 63: Επιθυμητή απασχόληση για τους απόφοιτους ανά τμήμα

Παράρτημα 2

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Έτος και μήνας διεξαγωγής συνέντευξης: _____ / _____
2. Διεύθυνση επικοινωνίας (οδός, αριθμός, ΤΚ, πόλη, Νομός):
3. Διεύθυνση μόνιμης κατοικίας (οδός, αριθμός, ΤΚ, πόλη, Νομός):
4. Στοιχεία τηλεφωνικής επικοινωνίας:

Τηλέφωνο επικοινωνίας:

Τηλέφωνο εργασίας:

5. Κωδικός τμήματος:

6. Πόσο χρονών είστε;

7. Φύλο:

Άνδρας

Γυναίκα

8. Οικογενειακή κατάσταση:

Άγαμος/η

Έγγαμος/η

Διαζευγμένος/η

Άλλο (προσδιορίστε):

9. Έχετε παιδιά;

Ναι

Όχι

10. Αν ναι, πόσα παιδιά έχετε; Αναφέρετε αριθμό παιδιών

11. Ποιο είναι το επίπεδο εκπαίδευσης του πατέρα και της μητέρας σας;

	Πατέρας	Μητέρα
Δεν πήγε καθόλου σχολείου		
Παρακολούθησε μερικές τάξεις του Δημοτικού Σχολείου		
Απολυτήριο Δημοτικού		
Απολυτήριο Γυμνασίου		
Απολυτήριο Λυκείου		
Πτυχίο Ανώτερης Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης		
Πτυχίο Ανώτατης Σχολής		
Μεταπτυχιακός τίτλος ή Διδακτορικό		

12. Ποιο είναι – κατά προσέγγιση- το ετήσιο εισόδημα των γονέων σας;

- Λιγότερο από 5.000 ευρώ
- Από 5.001 έως 10.000 ευρώ
- Από 10.001 έως 15.000 ευρώ
- Από 15.001 έως 20.000 ευρώ
- Από 20.001 έως 25.000 ευρώ
- Πάνω από 25.001 ευρώ

13. Θα λέγατε ότι οι γονείς σας ανταποκρίνονται στις οικονομικές οικογενειακές υποχρεώσεις:

- Πολύ δύσκολα
- Δύσκολα
- Ούτε δύσκολα ούτε εύκολα
- Εύκολα
- Πολύ εύκολα

14. Ποιο είναι το επάγγελμα του πατέρα σας;

15. Ποιο είναι το επάγγελμα της μητέρας σας;

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

1. Πότε εισαχθήκατε στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων;

2. Με βάση τις δηλώσεις σας για τις πανελλήνιες εξετάσεις, το τμήμα που σπουδάσατε ήταν:

- Μεταξύ των 5 πρώτων επιλογών
- Μεταξύ της 6^{ης} και της 10^{ης} επιλογής
- Άλλη επιλογή

3. Σε ποιο βαθμό σας ενδιέφερε το αντικείμενο του ΠΠΣ στην αρχή των σπουδών σας;

- Πολύ
- Αρκετά
- Λίγο
- Καθόλου

4. Ποιο μήνα και έτος αποκτήσατε το πτυχίο σας;

5. Ποιος ήταν ο βαθμός πτυχίου σας;

6. Ποιες ήταν οι προτεραιότητές σας μετά την αποφοίτησή σας από το ΠΠΣ;

- Η επαγγελματική μου εξέλιξη
- Η επιστημονική μου εξέλιξη
- Η δημιουργία οικογένειας
- Το να σταθώ οικονομικά στα πόδια μου
- Άλλο (Παρακαλώ διευκρινίστε):

7. Γενικά, πόσο ευχαριστημένος/η θα λέγατε ότι είστε από τις προπτυχιακές σας σπουδές;

Πολύ ευχαριστημένος/η
Ευχαριστημένος/η
Ούτε ευχαριστημένος/η ούτε δυσαρεστημένος/η
Δυσαρεστημένος/η
Πολύ δυσαρεστημένος/η

Αποτίμηση προπτυχιακού προγράμματος σπουδών (ΠΠΣ)

1. Γενικά, πόσο ευχαριστημένος/η είστε από τις σπουδές σας (πρόγραμμα σπουδών, διδασκοντες, λειτουργικές υποδομές, διοικητική στήριξη);

Πολύ
Αρκετά
Λίγο
Καθόλου

2. Πόσο ευχαριστημένος/ είστε η από το αντικείμενο των σπουδών σας;

Πολύ
Αρκετά
Λίγο
Καθόλου

3. Σε ποιο βαθμό είστε ευχαριστημένος/η από το επίπεδο της θεωρητικής προετοιμασίας (γνώσεις) που σας προσέφερε το Πανεπιστήμιο για την αγορά εργασίας;

Πολύ
Αρκετά
Λίγο
Καθόλου

4. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είστε ικανός/η να ανταποκριθείτε στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας μετά το πέρας των σπουδών σας;

Πολύ
Αρκετά
Λίγο
Καθόλου

5. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το πρόγραμμα σπουδών σας παρείχε τα απαραίτητα εφόδια για την ομαλή μετάβασή σας από το Πανεπιστήμιο στην αγορά εργασίας;

Πολύ
Αρκετά
Λίγο
Καθόλου

6. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το ΠΠΣ ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας;

Πολύ
Αρκετά
Λίγο
Καθόλου

7. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είναι απαραίτητος ο επανασχεδιασμός του ΠΠΣ λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες της αγοράς εργασίας;

Πολύ
Αρκετά
Λίγο

Καθόλου

8. Σε ποιο βαθμό το ΠΠΣ σας βοήθησε να αποκτήσετε απαραίτητες (για την εύρεση εργασίας) :

Κοινωνικές δεξιότητες (διαχείριση, επικοινωνία, αυτό-οργάνωση):

Πολύ

Αρκετά

Λίγο

Καθόλου

Γνωστικές δεξιότητες (επίλυση προβλημάτων και δημιουργική σκέψη):

Πολύ

Αρκετά

Λίγο

Καθόλου

Πρακτικές δεξιότητες (χειρωνακτική δεξιότητα και χρήση μεθόδων και εργαλείων):

Πολύ

Αρκετά

Λίγο

Καθόλου

Δεξιότητα χειρισμού γραπτού και προφορικού λόγου;

Πολύ

Αρκετά

Λίγο

Καθόλου

9. Το ΠΠΣ, σας παρέχει καθοδήγηση για τις δυνατότητες της μετέπειτα επαγγελματικής σταδιοδρομίας.

Συμφωνώ απόλυτα

Συμφωνώ

Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ

Διαφωνώ

Διαφωνώ απόλυτα

10. Το Πρόγραμμα Προπτυχιακών Σπουδών σας βοήθησε να εξοικειωθείτε με την ερευνητική μεθοδολογία.

Συμφωνώ απόλυτα

Συμφωνώ

Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ

Διαφωνώ

Διαφωνώ απόλυτα

11. Το Πρόγραμμα Προπτυχιακών Σπουδών σας ενέπνευσε εμπιστοσύνη ώστε να εμπλακείτε στην έρευνα με αυτοπεποίθηση.

Συμφωνώ απόλυτα

Συμφωνώ

Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ

Διαφωνώ

Διαφωνώ απόλυτα

12. Η ποιότητα του ΠΠΣ σας ενθάρρυνε για τη συνέχιση της ακαδημαϊκής σας πορείας.

Συμφωνώ απόλυτα

Συμφωνώ

Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ

Διαφωνώ
Διαφωνώ απόλυτα

13. Η κοινωνική προέλευση παίζει σημαντικό ρόλο στην επαγγελματική αποκατάσταση.

Συμφωνώ απόλυτα
Συμφωνώ
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
Διαφωνώ
Διαφωνώ απόλυτα

14. Μερικές φορές η «προσωπικότητα» μετράει περισσότερο από ένα πτυχίο στην εύρεση εργασίας.

Συμφωνώ απόλυτα
Συμφωνώ
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
Διαφωνώ
Διαφωνώ απόλυτα

15. Θα προτείνατε το τμήμα αποφοίτησής σας σε κάποιον που ενδιαφέρεται για το συγκεκριμένο αντικείμενο σπουδών.

Συμφωνώ απόλυτα
Συμφωνώ
Ούτε συμφωνώ ούτε διαφωνώ
Διαφωνώ
Διαφωνώ απόλυτα

16. Είχατε εμπειρία εργασίας κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών σας (εκτός πρακτικής άσκησης);

Ναι
Όχι

17. Αν ναι, δουλεύατε περιστασιακά ή συνεχόμενα;

Περιστασιακά
Συνεχόμενα

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ

Ενότητα 1^η: Μεταπτυχιακές-διδασκαλικές-μεταδιδασκαλικές σπουδές

1. Πραγματοποιήσατε ή βρίσκονται σε εξέλιξη Μεταπτυχιακές Σπουδές (Master);

Ναι
Όχι
Σε εξέλιξη

2. Ποιο ήταν το έτος εγγραφής (αν ναι ή σε εξέλιξη) :

3. Ποιο ήταν το έτος και μήνας αποφοίτησης/διακοπής; (δεν απαντάνε την ερώτηση όσοι απαντήσουν «Σε εξέλιξη»)

4. Ποιο ήταν/είναι το αντικείμενο των Μεταπτυχιακών Σπουδών (αν ναι ή σε εξέλιξη);:

5. Αν ναι ή σε εξέλιξη, ποια ήταν/είναι η χώρα διεξαγωγής;

Ελλάδα

Εξωτερικό

6. Αν στην Ελλάδα, ο τόπος διεξαγωγής ήταν ο ίδιος με τον τόπο διαμονής σας;
Ναι
Όχι
7. Αν στην Ελλάδα, ο τόπος διεξαγωγής ήταν ο ίδιος με τον τόπο φοίτησης στο ΠΠΣ (Ιωάννινα);
Ναι
Όχι
8. Αν στο εξωτερικό, ποιος ήταν ο λόγος;
Καλύτερο εκπαιδευτικό σύστημα
Δεν υπήρχε αντίστοιχο αντικείμενο στην Ελλάδα
Επιθυμία καριέρας στο εξωτερικό
Γνωριμία ξένων χωρών και άλλης ακαδημαϊκής κουλτούρας
Άλλος λόγος (Προσδιορίστε):
9. Οι Μεταπτυχιακές Σπουδές ήταν/είναι συναφείς με τις Προπτυχιακές; (αν ναι ή σε εξέλιξη);
Ναι
Όχι
10. Το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών ήταν/είναι:
Πλήρους φοίτησης
Μερικής φοίτησης
11. Το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών ήταν/είναι:
Με δίδακτρα
Χωρίς δίδακτρα
12. Το Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών ήταν/είναι:
Δια ζώσης
Εξ αποστάσεως
Συνδυασμός και των δύο
13. Πραγματοποιήσατε ή βρίσκονται σε εξέλιξη διδακτορικές σπουδές (PhD);
Ναι
Όχι
Σε εξέλιξη
14. Ποιο ήταν το έτος εγγραφής (αν ναι ή σε εξέλιξη) :
15. Ποιος ήταν ο μήνας και το έτος και μήνας αποφοίτησης/διακοπής : (δεν απαντάνε την ερώτηση όσοι απαντήσουν «Σε εξέλιξη»)
16. Ποιο ήταν το αντικείμενο των Διδακτορικών Σπουδών;
17. Ποια είναι η χώρα διεξαγωγής;
Ελλάδα
Εξωτερικό
18. Αν στην Ελλάδα, ο τόπος διεξαγωγής ήταν/είναι ο ίδιος με τον τόπο διαμονής σας;
Ναι
Όχι
19. Αν στην Ελλάδα, ο τόπος διεξαγωγής ήταν/είναι ο ίδιος με τον τόπο φοίτησης στο ΠΠΣ (Ιωάννινα);
Ναι

- Όχι
- 20. Αν στο εξωτερικό, ποιος ήταν ο λόγος;**
Καλύτερο εκπαιδευτικό σύστημα
Δεν υπήρχε αντίστοιχο αντικείμενο στην Ελλάδα
Επιθυμία καριέρας στο εξωτερικό
Γνωριμία ξένων χωρών και άλλης ακαδημαϊκής κουλτούρας
Άλλος λόγος (Προσδιορίστε)
- 21. Οι Διδακτορικές Σπουδές ήταν/είναι συναφείς με τις Προπτυχιακές;**
Ναι
Όχι
- 22. Το Πρόγραμμα Διδακτορικών Σπουδών ήταν/είναι:**
Με δίδακτρα
Χωρίς δίδακτρα
- 23. Πραγματοποιήσατε ή βρίσκονται σε εξέλιξη Μεταδιδακτορικές Σπουδές (Post Doc);**
Ναι
Όχι
Σε εξέλιξη
- 24. Ποιο ήταν το έτος εγγραφής (αν ναι ή σε εξέλιξη);:**
- 25. Ποιο ήταν το έτος και ο μήνας αποφοίτησης/διακοπής;** *(δεν απαντάνε την ερώτηση όσοι απαντήσουν «Σε εξέλιξη» στην προηγούμενη ερώτηση)*
- 26. Ποιο ήταν/είναι το αντικείμενο των Μεταδιδακτορικών Σπουδών;**
- 27. Ποια ήταν/είναι η χώρα διεξαγωγής;**
Ελλάδα
Εξωτερικό
- 28. Αν στην Ελλάδα, ο τόπος διεξαγωγής ήταν ο ίδιος με τον τόπο διαμονής σας;**
Ναι
Όχι
- 29. Αν στην Ελλάδα, ο τόπος διεξαγωγής ήταν ο ίδιος με τον τόπο φοίτησης στο ΠΠΣ (Ιωάννινα);**
Ναι
Όχι
- 30. Αν στο εξωτερικό, ποιος ήταν ο λόγος;**
Καλύτερο εκπαιδευτικό σύστημα
Δεν υπήρχε αντίστοιχο αντικείμενο στην Ελλάδα
Επιθυμία καριέρας στο εξωτερικό
Γνωριμία ξένων χωρών και άλλης ακαδημαϊκής κουλτούρας
Άλλος λόγος (Προσδιορίστε):
- 31. Οι Μεταδιδακτορικές Σπουδές ήταν συναφείς με τις Προπτυχιακές Σπουδές;**
Ναι
Όχι
- 32. Το Πρόγραμμα Μεταδιδακτορικών Σπουδών ήταν/είναι:**
Με δίδακτρα
Χωρίς δίδακτρα
- 33. Το Πρόγραμμα Μεταδιδακτορικών Σπουδών ήταν/είναι:**
Δια ζώσης

Εξ αποστάσεως
Συνδυασμός δια ζώσης και εξ αποστάσεως

34. Γνωρίζετε για την ύπαρξη προγραμμάτων μεταπτυχιακών-διδακτορικών σπουδών στο τμήμα της αποφοίτησης (ΠΠΣ);

Ναι
Όχι

35. Αν ναι, από πού ενημερωθήκατε;

Γραφείο Διασύνδεσης
Γραμματεία του τμήματος
Καθηγητές του τμήματος
Προκηρύξεις στην ιστοσελίδα του τμήματος

36. Θα προτείνατε σε κάποιον (Ιωαννίνων) το τμήμα για το συγκεκριμένο επιστημονικό αντικείμενο;

Ναι
Όχι

37. Ποιος λόγος σας ώθησε στην πραγματοποίηση μεταπτυχιακών σπουδών; Θα σας διαβάσω μια σειρά από λόγους και θα ήθελα να επιλέξετε έναν, τον σημαντικότερο για σας.

Η επιστημονική μου εξειδίκευση
Το ενδιαφέρον μου για το θέμα
Η επιθυμία για ακαδημαϊκή-ερευνητική σταδιοδρομία
Η επαγγελματική μου εξειδίκευση για καλύτερη επαγγελματική σταδιοδρομία
Θεώρησα τις μεταπτυχιακές σπουδές απαραίτητες για την επαγγελματική μου αποκατάσταση
Θεώρησα τις μεταπτυχιακές μου σπουδές ως απαραίτητο προσόν για επιπλέον μοριοδότηση
Είναι κάτι που το κάνουν πολλοί

38. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι γενικά οι μεταπτυχιακές σπουδές ανταποκρίνονται στις μετέπειτα εργασιακές υποχρεώσεις;

Πολύ
Αρκετά
Λίγο
Καθόλου

39. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι οι μεταπτυχιακές σπουδές ανταποκρίνονταν στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας;

Πολύ
Αρκετά
Λίγο
Καθόλου

40. Είστε ευχαριστημένος/η από τις μεταπτυχιακές σας σπουδές;

Πολύ
Αρκετά
Λίγο
Καθόλου

41. Πόσο ευχαριστημένος/η είστε από το επιστημονικό αντικείμενο των μεταπτυχιακών σας σπουδών;

Πολύ
Αρκετά

Λίγο
Καθόλου

42. Εργαζόσασταν/εργάζεστε κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών σας σπουδών;

Ναι
Όχι

43. Αν ναι, εργαζόσασταν/εργάζεστε:

Περιστασιακά
Συνεχόμενα

44. Αν ναι, εργαζόσασταν/εργάζεστε:

Πλήρη απασχόληση
Μερική απασχόληση

45. Αν δουλεύατε, η εργασία σας είχε σχέση με το αντικείμενο των μεταπτυχιακών σας σπουδών;

Ναι
Όχι

Ενότητα 2^η: Δεύτερος Κύκλος Σπουδών (κατατακτήριες εξετάσεις)

1. Έχετε παρακολουθήσει δεύτερο κύκλο προπτυχιακών σπουδών μετά την αποφοίτησή σας από τον προπτυχιακό κύκλο σπουδών;

Ναι
Όχι

2. Στοιχεία σπουδών:

Τίτλος
Πανεπιστήμιο
Έτος εγγραφής
Έτος και μήνα αποφοίτησης
Αντικείμενο

3. Ποια ήταν τα κίνητρα που οδήγησαν στην πραγματοποίηση του δεύτερου κύκλου σπουδών;

Η επιθυμία μου για αλλαγή επαγγελματικής καριέρας
Η ελπίδα της άμεσης επαγγελματικής αποκατάστασης
Το ενδιαφέρον μου για το αντικείμενο της συγκεκριμένης σχολής
Η κλίση μου προς τον συγκεκριμένο επιστημονικό κλάδο
Είναι κάτι που το κάνουν πολλοί
Άλλο

4. Το αντικείμενό του ήταν συναφές με το αντικείμενο του πρώτου κύκλου σπουδών;

Ναι
Όχι

5. Με βάση τις δηλώσεις σας για τις πανελλήνιες εξετάσεις, το συγκεκριμένο τμήμα ήταν μεταξύ των 5 πρώτων σας επιλογών;

Ναι
Όχι

6. Το συγκεκριμένο τμήμα βρισκόταν στον ίδιο τόπο με τον τόπο φοίτησης στο ΠΠΣ (Ιωάννινα) με το τμήμα του πρώτου κύκλου σπουδών;

Ναι
Όχι

7. Βρισκόταν/βρίσκεται στον ίδιο τόπο με τον τόπο διαμονής σας;

Ναι

Όχι

8. Τι από τα παρακάτω καθόρισε την επιλογή του τύπου σπουδών;

Οικονομικοί λόγοι

Επαγγελματικοί λόγοι

Οικογενειακές υποχρεώσεις

Άλλος λόγος

9. Θεωρείτε τις σπουδές μια εναλλακτική επιλογή για τη συνέχιση της ακαδημαϊκής καριέρας;

Ναι

Όχι

10. Εργαζόσασταν/εργάζεστε κατά τη διάρκεια των σπουδών μετά το πτυχίο σας;

Ναι

Όχι

11. Αν ναι, εργαζόσασταν/εργάζεστε:

Περιστασιακά

Συνεχόμενα

12. Αν ναι, εργαζόσασταν/εργάζεστε:

Πλήρη απασχόληση

Μερική απασχόληση

13. Αν δουλεύατε, η εργασία σας είχε σχέση με το αντικείμενο των σπουδών σας;

Ναι

Όχι

14. Είστε γενικά ευχαριστημένος/-η από τις σπουδές σας στο δεύτερο πρόγραμμα προπτυχιακών σπουδών (πρόγραμμα σπουδών, διδάσκοντες, λειτουργικές υποδομές, διοικητική στήριξη);

Πολύ

Αρκετά

Λίγο

Καθόλου

15. Είστε ευχαριστημένος/-η από το αντικείμενο του δεύτερου προγράμματος προπτυχιακών σπουδών;

Πολύ

Αρκετά

Λίγο

Καθόλου

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΗΜΕΡΑ

1. Ποια είναι η επαγγελματική σας κατάσταση σήμερα;

Εργάζομαι

Δεν εργάζομαι και αναζητώ εργασία

Δεν εργάζομαι κα δεν αναζητώ εργασία

Ενότητα 1^η: Εργαζόμενοι

2. Είχατε μέχρι σήμερα εμπειρία σημαντικής απασχόλησης;

Ναι (αν η απάντηση είναι ναι, προχωρήστε στην επόμενη ερώτηση)

Όχι (αν η απάντηση είναι όχι, συμπληρώστε μόνο τη στήλη 1β)

3. Η σημερινή σας απασχόληση είναι σημαντική απασχόληση;

Ναι (προχωρήστε στην επόμενη ερώτηση)

Όχι (συμπληρώστε τις στήλες 1α και 1β)

4. Η σημερινή σας απασχόληση είναι η πρώτη σημαντική σας απασχόληση;

Ναι (συμπληρώστε μόνο τη στήλη 1β)

Όχι (συμπληρώστε τις στήλες 1α και 1β)

Ιστορικό απασχόλησης

1α. Πρώτη σημαντική απασχόληση	1β. Η σημερινή απασχόληση
<p>1. Ποια ήταν η θέση σας Μισθωτοί στον ιδιωτικό τομέα Μισθωτοί στον δημόσιο τομέα Συμβασιούχος έργου απασχολούμενος κυρίως σε έναν εργοδότη (ιδιωτικός τομέας) Συμβασιούχος έργου απασχολούμενος κυρίως σε έναν εργοδότη (δημόσιο τομέας) Αυτοαπασχολούμενοι χωρίς προσωπικό Αυτοαπασχολούμενοι με προσωπικό (εργοδότης) Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση Άλλο</p> <p>2. Σε πόσο χρόνο μετά την αποφοίτηση βρήκατε την πρώτη σημαντική σας δουλειά; Μέχρι ένα μήνα μετά Από 1 έως 6 μήνες μετά Από 6 μήνες έως 1 χρόνο μετά Από 1 έως 2 χρόνια μετά Πάνω από 2 χρόνια Ξεκίνησε κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών</p> <p>3. Αντιμετώπισατε δυσκολίες κατά την εύρεση εργασίας λόγω του φύλου σας Ναι Όχι</p> <p>4. Εάν ναι, για ποιο λόγο; (μέχρι 2 απαντήσεις) Έχω ή πιθανόν να κάνω παιδί σύντομα Στις θέσεις για τις οποίες ενδιαφέρομαι, οι εργοδότες θεωρούν καταλληλότερους τους εργαζόμενους του αντίθετου φύλου Άλλοι λόγοι</p> <p>5. Η επιχείρηση που δουλεύατε πόσα άτομα απασχολούσε;</p>	<p>1. Ποια είναι η θέση σας; Μισθωτοί στον ιδιωτικό τομέα Μισθωτοί στον δημόσιο τομέα Συμβασιούχος έργου απασχολούμενος κυρίως σε έναν εργοδότη (ιδιωτικός τομέας) Συμβασιούχος έργου απασχολούμενος κυρίως σε έναν εργοδότη (δημόσιο τομέας) Αυτοαπασχολούμενοι χωρίς προσωπικό Αυτοαπασχολούμενοι με προσωπικό (εργοδότης) Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση Άλλο</p> <p>2. Τι δουλειά κάνετε;</p> <p>3. Η επιχείρηση που δουλεύετε πόσα άτομα απασχολεί; Μέχρι 4 άτομα Από 5 έως 9 άτομα Από 10 έως 19 άτομα Από 20 έως 49 άτομα Πάνω από 50 άτομα</p> <p>4. Πόσο ευχαριστημένος/η είσαστε από τη σημερινή σας απασχόληση; Πολύ ευχαριστημένος/η Ευχαριστημένος/η Ούτε ευχαριστημένος/η ούτε δυσαρεστημένος/η Δυσαρεστημένος/η Πολύ δυσαρεστημένος/η</p> <p>5. Σε ποιο βαθμό είστε ικανοποιημένος/η από τις συνθήκες εργασίας σας; Πολύ Αρκετά Λίγο Καθόλου</p>

<p>Μέχρι 4 άτομα Από 5 έως 9 άτομα Από 10 έως 19 άτομα Από 20 έως 49 άτομα Πάνω από 50 άτομα</p> <p>6. Είχατε περιστασιακή απασχόληση πριν από την πρώτη σημαντική εργασία σας και μετά την αποφοίτησή σας;</p> <p>Ναι Όχι</p> <p>7. Ποιο ήταν το είδος της εργασίας;</p> <p>Σύμβαση αορίστου χρόνου Δημόσιος υπάλληλος Σύμβαση ορισμένου χρόνου Σύμβαση έργου</p> <p>8. Η απασχόλησή σας ήταν:</p> <p>Πλήρης απασχόληση Μερική απασχόληση</p> <p>9. Σε ποιο βαθμό αντιστοιχούσαν οι σπουδές σας με την πρώτη σας απασχόληση (το αντικείμενο εργασίας μου αντιστοιχούσε στην ακαδημαϊκή εκπαίδευση που έλαβα);</p> <p>Καθόλου Λίγο Αρκετά Απόλυτα</p> <p>10. Αν είστε αυτοαπασχολούμενος ποιες ήταν οι βασικές σας πηγές οικονομικής στήριξης για να δημιουργήσετε τη δική σας επιχείρηση; (Δυνατότητα πολλαπλών επιλογών)</p> <p>Οικονομική ενίσχυση από οικογένεια ή φίλους Οικονομική ενίσχυση από τράπεζα Συνέχιση οικογενειακής επιχείρησης Κρατική ενίσχυση ή ευρωπαϊκή χρηματοδότηση Δικές μου αποταμιεύσεις</p> <p>11. Είχατε κάποια άλλη μορφή στήριξης (πληροφορίες, τεχνικές συμβουλές κλπ.)</p> <p>Ναι Όχι</p> <p>12. Αν ναι, από που;(Δυνατότητα πολλαπλών επιλογών)</p> <p>ΟΑΕΔ Άλλος κρατικός ή κοινωνικός φορέας Οικογένεια, φίλοι, συγγενείς Άλλο</p>	<p>6. Εργάζεστε στον τόπο (πόλη/χωριό) που μένουν οι γονείς σας;</p> <p>Ναι Όχι</p> <p>7. Αν όχι, πόσα περίπου χιλιόμετρα απέχει η δουλειά σας από τον τόπο κατοικία των γονέων σας;</p> <p>8. Η σημερινή σας εργασία βρίσκεται στον τόπο των σπουδών σας (Γιάννενα);</p> <p>Ναι Όχι</p> <p>9. Σε πόσο χρόνο μετά την αποφοίτηση βρήκατε τη σημερινή σας απασχόληση;</p> <p>Μέχρι ένα μήνα μετά Από 1 έως 6 μήνες μετά Από 6 μήνες έως 1 χρόνο μετά Από 1 έως 2 χρόνια μετά Πάνω από 2 χρόνια Ξεκίνησε κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών σπουδών</p> <p>10. Πόσες δουλειές αλλάξατε πριν τη σημερινή;</p> <p>11. Πόσες φορές μέχρι τώρα έχετε μείνει άνεργος;</p> <p>12. Η απασχόλησή σας είναι:</p> <p>Πλήρης απασχόληση Μερική απασχόληση</p> <p>13. Αισθάνεστε ότι κινδυνεύετε να χάσετε την εργασία σας στο άμεσο μέλλον;</p> <p>Ναι Όχι</p> <p>14. Υπάρχουν θετικές προοπτικές επαγγελματικής εξέλιξης (σταδιοδρομίας) στη σημερινή σας δουλειά;</p> <p>Ναι Όχι</p> <p>15. Αισθάνεστε στη θέση εργασίας σας ο εργοδότης προτιμά να απασχολεί εργαζόμενους ενός συγκεκριμένου φύλου;</p> <p>Ναι Όχι</p> <p>16. Αν ναι, ποιο φύλο;</p> <p>Άνδρας Γυναίκα</p> <p>17. Συνολικές καθαρές μηνιαίες αποδοχές</p> <p>Έως 500 ευρώ</p>
---	--

<p><i>Προχωρήστε στην 4^η ενότητα</i></p>	<p>Από 501 έως 700 ευρώ Από 701 έως 900 ευρώ Από 901 έως 1100 ευρώ Από 1101 έως 1300 ευρώ Από 1301 ευρώ και πάνω</p> <p>18. Σε ποιο βαθμό αντιστοιχούν οι σπουδές σας με τη πρώτη σας απασχόληση; Καθόλου Λίγο Αρκετά Απόλυτα</p> <p>19. Ποιες ήταν οι βασικές πηγές οικονομικής στήριξης: (Δυνατότητα πολλαπλών επιλογών) Οικονομική ενίσχυση από οικογένεια ή φίλους Οικονομική ενίσχυση από τράπεζα Συνέχιση οικογενειακής επιχείρησης Κρατική ενίσχυση ή ευρωπαϊκό πρόγραμμα Δικές μου αποταμιεύσεις</p> <p>20. Είχατε κάποια άλλη μορφή στήριξης (πληροφορίες, τακτικές συμβουλές, κ.λ.π) Ναι Όχι</p> <p>21. Αν ναι, από που; (Δυνατότητα πολλαπλών επιλογών) ΟΑΕΔ ΕΟΜΜΕΧ Άλλος κρατικός ή κοινωνικός φορέας Οικογένεια, συγγενείς, φίλοι Άλλο</p> <p>22. Αισθάνεστε ότι η επιχείρησή σας έχει θετικές προοπτικές στο άμεσο μέλλον; Ναι Όχι</p>
---	---

Ενότητα 2^η : Άνεργοι

1. Ποιο είναι το χρονικό διάστημα για το οποίο δεν εργάζεστε;

- Ως 6 μήνες
- Από 6 ως 12 μήνες
- Από 12 ως 24 μήνες
- Περισσότερο από 24 μήνες

2. Για ποιο λόγο δεν έχετε εργασία; (μέχρι 2 απαντήσεις)

- Δεν υπάρχουν πολλές θέσεις εργασίας για την ειδικότητά μου

Οι εργοδότες προτιμούν ανθρώπους που έχουν περισσότερη εμπειρία από εμένα
Οι εργοδότες προσλαμβάνουν άτομα με περισσότερη κατάρτιση ή δεξιότητες από εμένα
Οι εργοδότες θεωρούν μειονέκτημα το φύλο μου
Άλλο

3. Για ποιον ή ποιους λόγους οι εργοδότες θεωρούν το φύλο μειονέκτημα. Μπορείτε να επιλέξετε μέχρι 2 απαντήσεις(απαντούν μόνο όσοι επιλέγουν την 4^η απάντηση στην προηγούμενη ερώτηση)

Έχω ή πιθανόν να κάνω παιδί σύντομα
Στις θέσεις εργασίας για τις οποίες ενδιαφέρομαι οι εργοδότες θεωρούν καταλληλότερους εργαζόμενους τους ανθρώπους του αντίθετου φύλου
Άλλοι λόγοι

4. Με ποιον τρόπο αναζητάτε εργασία;

Οικογενειακές γνωριμίες, φίλοι
Συστάσεις καθηγητών
Σύσταση από εργοδότη
Διαγωνισμός/Προκηρύξεις
Αγγελίες από τύπο
ΟΑΕΔ
Γραφείο διασύνδεσης
Άλλος τρόπος

5. Έχετε εργασθεί στο παρελθόν;

Ναι
Όχι

6. Αν έχετε εργασθεί στο παρελθόν, σε πόσες δουλειές έχετε απασχοληθεί;

Αριθμός εργασιών

7. Είχατε μέχρι σήμερα εμπειρία σημαντικής απασχόλησης;

Ναι
Όχι

8. Έχετε μέχρι σήμερα συμμετάσχει / απασχοληθεί σε πρόγραμμα κατάρτισης ή σε επιδοτούμενη θέση εργασίας;

Ναι
Όχι

Ενότητα 3^η : Μη ενεργοί

1. Για ποιο λόγο δεν αναζητάτε εργασία;

Στρατιωτική θητεία
Οικογενειακές υποχρεώσεις
Μεταπτυχιακές Σπουδές
Άλλο (προσδιορίστε)

2. Έχετε μέχρι τώρα συμμετάσχει σε πρόγραμμα κατάρτισης ή σε επιδοτούμενη θέση εργασίας;

Ναι
Όχι

3. Έχετε εργασθεί στο παρελθόν;

Ναι
Όχι

4. Αν έχετε εργασθεί στο παρελθόν, σε πόσες θέσεις εργασίας έχετε απασχοληθεί;

Αριθμός εργασιών

5. Έχετε μέχρι σήμερα εμπειρία σημαντικής απασχόλησης;

Ναι

Όχι

Ενότητα 4^η : Επιθυμητή εργασία

1. Που θα προτιμούσατε να εργάζεστε;

Στο δημόσιο τομέα (στενό ή ευρύτερο)

Στον ιδιωτικό τομέα ως μισθωτός

Να έχω δική μου επιχείρηση

2. Για ποιο λόγο (μέχρι δύο απαντήσεις);

Προσφέρει ασφάλεια

Προσφέρει καλές αμοιβές

Είναι συμβατό με τις πιθανές οικογενειακές υποχρεώσεις

Προσφέρει αυτονομία

Άλλο

Απαντούν στις δύο παρακάτω ερωτήσεις όσοι δεν έχουν δική τους επιχείρηση με ή χωρίς προσωπικό

3. Έχετε ήδη σκεφτεί να δημιουργήσετε δική σας επιχείρηση;

Ναι

Όχι

4. Αν ναι, γιατί δεν έχετε ξεκινήσει ακόμη (μέχρι δύο απαντήσεις);

Δεν αισθάνομαι ώριμος/η

Πρέπει πρώτα να αποκτήσω καλύτερη επαγγελματική εμπειρία

Δεν έχω το κεφάλαιο που χρειάζεται για να ξεκινήσω

Δεν έχω δίκτυο πιθανών πελατών

Δεν έχω απαραίτητες γνώσεις και πληροφορίες

Άλλο